

Estetisk-filosofiska fakulteten
Pedagogik

Christian Augustsson

Unga idrottares upplevelser av föräldrapress

DOKTORSAVHANDLING
Karlstad University Studies
2007:1

Christian Augustsson

Unga idrottares upplevelser av föräldrapress

Christian Augustsson. *Unga idrottares upplevelser av föräldrappress*

Doktorsavhandling

Karlstad University Studies 2007:1

ISSN 1403-8099

ISBN 91-7063-103-4

© Författaren

Distribution:

Karlstads universitet

Estetisk-filosofiska fakulteten

Pedagogik

651 88 KARLSTAD

SVERIGE

054-700 10 00 vx

www.kau.se

Tryck: Universitetstryckeriet, Karlstad 2007

Till mina kära föräldrar

Hans och Seija

Abstract

Children and youth in sport – experiences of parental pressure

Over the last decades intense debates have taken place, in the mass media, regarding the child-parent relation within sport. Questions have been raised if parent's involvement can be a source of pressure for children and youth. In Sweden relatively little research has been undertaken to study this problem. Therefore the aim of this thesis is:

- to describe and analyse children's and youth's experiences of parental involvement within the sport milieu, focusing on parental pressure.

The purpose has also led to the following formulated problems:

- How do children and youth experience parent's presence, actions and open reactions toward young athletes in the sport milieu?
- What does it mean for young athletes to experience parental pressure?

Parents can unintentionally impose pressure on children just by trying too hard to be a good sport parent. Earlier research has proposed that young athletes experience pressure from parents when there is an imbalance between the experienced intensity in the parental involvement and what they desire. Given this background parental pressure was defined as: *young athlete's experiences of feelings of insufficiency in sport, which is emanated from parent's, both hidden and outspoken, demands and expectations to achieve within the sport milieu.*

The data collection consisted of both questionnaires and interviews. The respondents (n=601, age 8 to 16) were selected from twelve of the most popular sports for children and youth (football, handball, swimming, equestrian sport, tennis, floor hockey, athletics, golf, ice hockey, gymnastics, figure skating and table tennis). The data from the interviews was collected from a sample of twelve young athletes (age 10 to 14).

The results showed support for how children in general are happy and satisfied with their parent's involvement (81%). However it was also found that there was a minority group of 19% that indicated experiences of high parental pressure. In the results there were also tendencies that showed how certain sports (tennis, swimming, golf and equestrian sport) scored higher on the parental pressure scale than others. The respondents who scored low (under the mean) on the self-perception scale showed tendencies to score high on the parental pressure scale ($Rho = -.38, p < .01$). The factors connected to parental pressure, highlighted in the interviews, were also emphasized in an open-ended question.

Förord

Äntligen är stunden kommen när jag skall författa förordet till mitt avhandlingsarbete. Det är flera år som har gått sedan jag blev antagen som doktorand till forskarutbildningen i pedagogik. Men vilka härligt omväxlande år, blandat av tvivel och hopp, det har varit. Tänk, vilken förmån det är, att med stöd från flera håll få kompetensutveckla sig själv, parallellt med ett sökande efter ny kunskap och förståelse i frågor som är lockande. Åren i forskarutbildningen har dessutom inneburit både skapande av goda minnen och ett skapande av en spännande framtid. Det är förstås många personer som betytt mycket under min tid som doktorand, men det finns några som jag nu vill lyfta fram speciellt. För detta är min chans att säga Tack.

Först och främst ett stort tack till alla idrottande barn och ungdomar som svarade på enkät- och intervjufrågor i min undersökning. Jag vill också tacka alla hjälpsamma studenter, föräldrar, idrottsledare och lärare, som möjliggjort min datainsamling. Speciellt tacksam är jag dessutom gentemot de barn och ungdomar, särskilt Jacob, Fredrik och Frida, som tålmodigt ställde upp i utprovningen av språkbruk och frågeformuleringar. Finansiering av projekt och forskning är en annan helt avgörande del i en framåtskridande forskningsprocess. På denna punkt vill jag tacka Centrum för Idrottsforskning (CIF) för projektstöd och doktorandbidrag, och det alltid lika trevliga bemötandet från föreståndaren Artur Forsberg. Jag vill även tacka Karlstads universitet som genom ämnena pedagogik och idrottsvetenskap bidragit med nödvändig ekonomi, men på olika sätt. Från ekonomi går jag över till andra betydande resurser, nämligen alla ni som bidragit med kritik, frågor, funderingar och råd. Min första biträdande handledare Hans Birnik gav fin hjälp i ett inledande skede av min doktorandtid. Det var också givande att under den tiden få ingå i doktorandgruppen med bland annat Eva Rhöse, Karin Bengtsson och Kerstin Bladini. På senare år har jag fått fler nya doktorandkollegor, som också bidragit med goda reflektioner i frågor som gällt allt ifrån forskarkurser, avhandlingstext och livet i stort. Beträffande forskarutbildningskurser vill jag speciellt omnämna och tacka Bo Dahlin, som ansvarat för flera inspirerande forskarkurser under min doktorandtid.

Vidare vill jag tacka alla ”kollegor i korridorerna” från pedagogik och idrottsvetenskap som stöttat mig under åren genom att ta sig tid för att mötas över några ord i korridoren. Claes Nyberg, Pia Brohagen, Pernilla Gustafsson, Gun Klarqvist, Kerstin Auoja och Peter B Karlsson, ja ni är många som

bidragit med positiv energi. Viktigt stöd i form av kvalificerad administrativ service har jag fått av Lisbet Jalmarsson, Britt-Marie Carlsson och Chatrine Andersson-Busch, tack till er. Ann Dyrman på biblioteket har förtjänstfullt hjälpt mig med att få struktur på alla mina referenser. Björn Eliasson på ”avdelningen” har alltid funnits tillgänglig för angelägna ”diskurser” om vetenskap och vardag. Stefan Wagnsson är ett annat viktigt ”bollplank”, och speciell kollega, som alltid och outtröttligt ställt upp och stöttat i små och stora uppdrag. Viktig vetenskaplig handledning, i olika sammanhang och skeden, har jag tacksamt tagit emot från Staffan Karp, Erwin Apitzsch, Owe Stråhlman, Rolf Carlson, och där speciellt Solveig Häggglunds och Mats Ekholms stöd varit avgörande. Annica Löfdahl har, som biträdande handledare, också bidragit med ett engagerat och värdefullt stöd i de vetenskapliga processerna.

Den som utan tvekan har betytt mest för mig i min utbildning till forskare är min huvudhandledare professor Göran Patriksson. Utan dig Göran hade jag aldrig trott på möjligheten att få ägna mig åt idrott som forskningsfält. Ditt mentorskap har dessutom öppnat vägar för mig, som inneburit meriterande uppdrag på många plan, vilket har bidragit till en trygghet som lärare och forskare. Jag är också oerhört tacksam för din eviga glöd för de mest angelägna ”problemen” för dagen, där du alltid ser en möjlig väg framåt. Du lyckas också alltid skapa en grund för att ta ett steg i taget, trots att många steg ligger framför, vilket är ovärderligt för en doktorand.

Min närmaste familj, föräldrar, syster med familj, svärmor, svärfar, mormor och morfar har förstås också blivit ”drabbade” av mina forskarstudier. Men ert uppmuntrande stöd och hjälp har varit okuvligt, vilket har stärkt mig och därigenom har jag orkat jobba vidare i mitt avhandlingsarbete. Tack för att ni har funnits där hela tiden. Min underbara fru Jeanette och mina barn Felicia och Sebastian har alla tre, precis som alltid, varit min största källa av livsnödvändig energi. För mig är Ni alltid starten på en bra dag.

Till sist, återigen tack för att ni alla tillsammans, på ett eller annat sätt, gjort det möjligt för mig att nå fram till att sätta den sista punkten i min doktorsavhandling.

Karlstad, januari 2007

Christian Augustsson

Innehållsförteckning

1. Inledning	9
1.1 Den organiserade barn- och ungdomsidrotten och föräldrars involvering	9
1.2 Avhandlingens disposition	11
1.3 Ungas rörelseglädje och fysiska aktivitet – en historisk tillbakablick	12
1.4 Medias belysning av ungas idrott	15
1.5 Forskningsprojektet ”Föräldrapress inom idrotten”	18
1.6 Avhandlingens syfte och problemställningar	19
2. Bakgrund	20
2.1 Kompetens	20
2.2 Tidigare forskning med fokus på kompetensbegreppet	23
2.3 Föräldrainvolvering i idrottsmiljön	26
2.4 Ungas individuella utveckling och föräldrars betydelse i idrottsmiljön	29
2.5 Föräldrars påverkan	31
2.6 Föräldrapress	34
2.7 Definition av begreppet upplevd föräldrapress	37
3. Tidigare forskning	39
3.1 Svenska studier inom området – en kort översikt	39
3.2 Studier inom forskningsprojektet ”Föräldrapress inom idrotten”	43
3.3 Internationell forskning inom problemområdet	47
3.4 Avslutande reflexioner kring genomgången av tidigare forskning	54
4. Teoretiska utgångspunkter	56
4.1 Inledning	56
4.2 Med ett barnperspektiv – syn på barn och barndom	56
4.3 Reflexioner kring föräldraskap och idrottsföräldrar av idag	59
4.4 Unga idrottare och socialisationseffekter i idrottsmiljön	60
4.5 Det utvecklingsekologiska perspektivet	63
4.6 Avhandlingens teoretiska referensramar	67

5. Metod	70
5.1 Inledning	70
5.2 Enkäten	70
5.3 Enkätkonstruktionen	71
5.4 Urvalet – enkät	74
5.5 Genomförande – enkät	75
5.6 Frågekonstruktion – intervjuerna	76
5.7 Urval av informanter för intervju	77
5.8 Genomförande intervjuer	78
5.9 Rollen som forskare – ställningstaganden, reliabilitet och validitet	78
5.10 Utgångspunkter i analysarbetet med resultat från enkät och intervju	80
5.11 Svarefrekvens, bortfall och generaliseringsmöjligheter av enkätstudien	82
5.12 Etiska överväganden vid datainsamlingen	83
6. Redovisning av resultat från enkät och intervjuer	86
6.1 Inledning	86
6.2 Utgångspunkter för analys och tolkning	86
6.2.1 Enkäten	86
6.2.2 Intervjuer	87
6.3 Idrottsbakgrund och föräldrainvolvering	88
6.3.1 Enkäten	88
6.3.2 Intervjuer	91
6.4 Föräldrainvolvering – enkäten	94
6.5 Föräldrainvolvering – intervju svar	95
6.6 Unga idrottares upplevelser av föräldrainvolvering	98
6.7 Upplevd föräldrapress	105
6.7.1 Inledning	105
6.7.2 Föräldrapressskalan	105
6.8 Upplevd föräldrapress – intervjuer	107
6.9 Upplevd föräldrapress – kön och ålder	110
6.10 Upplevd föräldrapress och idrottsgren	113
6.11 Upplevd föräldrapress och ekonomi	115
6.12 Upplevd föräldrapress – lag och individuella idrotter	117
6.13 Upplevd föräldrapress – varför börja idrotta och varför fortsätta?	117
6.14 Upplevd föräldrapress – föräldranärvaro	118

6.15 Enkäten – den öppna frågan	121
6.16 Upplevd generell kompetens och upplevd självkänsla	122
6.17 Unga idrottares beskrivningar av upplevd föräldrapress	126
6.17.1 Direkt negativ feedback	128
6.17.2 Krav och förväntningar	129
6.17.3 Negativa känslor	131
7. Sammanfattande diskussion	134
7.1 Inledning	134
7.2 Sammanfattande analys av begrepp och teoretiska utgångspunkter	135
7.3 Analys av huvudresultat och slutsatser i sammanfattning	138
Summary	148
Referenser	158
Bilaga 1 Missivbrev (storstadsregion)	
Bilaga 2 Enkät till barn (8-12 år) i storstad	
Bilaga 3 Missivbrev (mellanstor stad)	
Bilaga 4 Enkät till barn och ungdomar i mellanstor stad	
Bilaga 5 Missivbrev (Intervjuer)	
Bilaga 6 Intervjuguide	

1. Inledning

1.1 Den organiserade barn- och ungdomsidrotten och föräldrars involvering

Barn och unga har ett naturligt behov av lek och rörelse under uppväxtåren. Förvisso har det under de senaste årtiondena blossat upp debatter om hur barn av idag är alltför stillasittande, men de flesta barns uppväxt kännetecknas av en tydlig iver till aktiv lek och rörelse (Engström, 2002, 2004; Patriksson, 1987, 1995). Då är inte steget långt till den organiserade idrotten med många valmöjligheter för unga individer. Idrott för barn och ungdomar består av en hel del lek, träning och tävling. Utgångspunkten för den svenska idrottsrörelsen med sina ca 3 miljoner medlemmar, 68 specialidrottsförbund och ca 20 000 föreningar och 600 000 ideella ledare är att kunna erbjuda barn och ungdomar idrottsaktiviteter i syfte att få dem att ha roligt och må bra. Denna folkrörelse, som leds av Sveriges Riksidrottsförbund (RF), bedriver idrott på alla nivåer för att kunna bidra till människors utveckling på det fysiska-, psykiska-, sociala- och kulturella planet (RF, 2005). Den organiserade föreningsidrotten vilar på grunder, där ledorden är ”självständighet för föreningens verksamhet” och ”individens frivillighet” att delta. Men är alla de unga idrottarnas deltagande verkligen frivilligt?

Barns intresse för fysiska aktiviteter har under decennier utgjort en källa för rekrytering till idrottsrörelsen (RF, 1953; 1998, 2004). Idrott för barn skall, enligt RF:s riktlinjer (2005), innehålla mycket lek. Denna lek skall främja barns utveckling av fysiska grundförutsättningar, och normgivande för verksamheten skall vara barnets allsidiga utveckling. Enligt RF skall idrottsledare för barn och ungdomsidrott ha mycket god kunskap om hur barn- och ungdomar utvecklas fysiskt, psykiskt och socialt, vid sidan av specialkunskap i den specifika grenen. Med RF:s riktlinjer som grund gestaltar sig en verksamhet för unga idrottare, vilken är i behov av en stödapparat av föräldrar. Utan de ideellt involverade föräldrarna blir det sämre möjligheter att idrotta för barn och unga. Bland de 600 000 ideella ledare inom idrottsrörelsen är gruppen av föräldrar en av grundstommarna (Patriksson & Wagnsson, 2004).

En av Riksidrottsförbundets tidigare ordförande, Arne Ljungqvist, menade att idrott för barn skall ”*vara roligt*” och att det är utbildningen av våra ideella ledare, mestadels föräldrar, som lägger grunden för att lyckas med

målsättningen att skapa en rolig och ”fri” idrott för barn. Han påpekade också hur viktigt det är att uppmärksamma de ideella ledarna inom idrottsrörelsen, vars arbetsinsatser motsvarar minst 14 miljarder kronor per år om de skulle avlönas, vilket på ett sätt markerar idrottens utbredda och speciella ställning i samhället (BRIS, 1999).

Föräldrars ansvar inom idrotten är sålunda stort, och med ett ledaruppdrag följer också krav och förväntningar på att vara kompetent till att leda verksamheten. Men hur upplever då de unga idrottarna sina föräldrars involvering i denna idrottsmiljö, där föräldrarna deltar både aktivt och passivt? Huvudskälet för barn och ungdomar till att delta i idrott är för ”att ha roligt”, vilket flera nationella och internationella studier redovisat (De Knop, Engström, Skirstad & Weiss, 1996; Patriksson, 1987, 1995; Trondman, 2005). I en av de större undersökningar, som har genomförts i Sverige på senare år (Engström, 2004), framkom att bland tolvåriga pojkar och flickor är mellan 60-70 procent aktiva i idrottsföreningar (kriteriet; 1 träning/vecka).

Föräldrar som följer sina barn i idrott har valt en tidsödande sysselsättning, inte minst för allt skjutsande och hämtande till match/tävling och träning. Dessutom kan det också vara en ekonomisk belastning när medlemsavgifter, utrustning och resekostnader skall betalas. Barnens idrottande kan ta upp en stor del av familjens gemensamma fritid och ekonomi (Patriksson, 1987; 1995; Patriksson & Wagnsson, 2004; RF 2004:2). En annan sida av ekonomins inblandning är också på det sätt som unga idrottare kontrakteras allt lägre ned i åldrarna. Inom stora internationella idrotter, som till exempel fotboll, förekommer proffskontrakt redan i 10-12 års ålder. Även i Sverige finns exempel på kontrakterade ”professionella” unga idrottare, där flera av våra mest framgångsrika tennisspelare haft kontrakt och individuella sponsorer i tidiga tonåren.

Det är många frågor som aktualiseras vid en närmare granskning av föräldrars engagemang i barn- och ungdomsidrott. Utan föräldrars insatser som stödjare och ledare blir det knappast någon barnidrott alls (Carlson, 1993; Zäll, 1995). Barn- och ungdomsidrottens ”vara” vilar till stor del på föräldrarnas stöd och engagemang. Det finns gott om goda exempel på hur föräldrar ställer upp som ledare, chaufförer och kioskförsäljare. Men tyvärr finns det också exempel på hur föräldraengagemang - i extremfall - kan leda till kriminella handlingar, som det uppmärksammade fallet med hockeypappan i USA som misshandlade en

annan förälder till döds efter en pojkmatch (Svensk Idrott, 2003). Desto bättre har vi i Sverige varit förskonade från liknande tilltag. Vi har dock under 2004, i Växjö i Småland, haft ett fall där en idrotts pappa blivit dömd i domstol för misshandel av sin son efter en tennismatch (Johansson, 2004).

Föreningsidrotten är till sin karaktär offentlig och tillgänglig för allmän beskådan. Inom barnidrotten innebär detta att de aktiva barnen kan komma att hamna i utsatta situationer, där allas blickar riktas just mot dem (Brustad m fl 2001; Martens, 1993; Scanlan, 1982, 1984; Weinberg & Gould, 2003). Även i skolan får eleverna uppleva hur det är att vara i blickfånget under praktiken i ämnet idrott och hälsa. Idrott kan således med sin specifika karaktär av fysisk prestation utförd i ”offentligheten” inrymma många skiftande upplevelser för barn.

Vad innebär det då att vara med i idrott för barn och ungdomar? Hur upplever de sina prestationer i idrott, och vilken påverkan har den direkta idrottsmiljön med involverade föräldrar? Bidrar de till att förgylla sina barns idrott, eller är det rent av så att de fördunklar idrottsupplevelsen för de unga idrottarna? Dessa frågor belyses i denna undersökning. Kunskapen förväntas bidra till att utveckla en väl anpassad idrottsverksamhet, ämnad för alla de hundratusentals barn och ungdomar som packar sin idrottsväska flera gånger i veckan, och ger sig av till idrottens arenor för att möta nya utmaningar.

1.2 Avhandlingens disposition

I det första inledande avsnittet har jag visat på idrottsrörelsens tydliga plats i samhället. Jag har också pekat på vilken gigantisk resurs som alla de ideella ledarna utgör. Dessa idrottens företrädare består till stor del av välvilliga föräldrar, vilket är relevant att betona i detta arbete. Vidare ser avhandlingens disposition ut på följande sätt:

- I fortsättningen av kapitlet ges en kort historisk inblick i ungas rörelseglädje och fysiska aktivitet. Sedan behandlas medias belysning av ungas idrott. Innan framskrivningen av avhandlingens syfte och problemställningar, presenteras forskningsprojektet inom vilket denna avhandling har sina rötter.

- I det andra kapitlet bearbetas teori och begrepp inom problemområdet.
- I kapitel tre, tidigare forskning, redovisas nationella och internationella studier som befinner sig inom eller tangerar detta forskningsfält.
- Kapitel fyra behandlar avhandlingens teoretiska utgångspunkter, där viktiga utgångspunkter diskuteras.
- Det femte kapitlet redogör för metodologiska ställningstaganden samt för etiska överväganden.
- I det sjätte kapitlet redovisas resultat från enkät och intervjuer. I genomgången varvas enkätdata och intervjudata och är integrerade av analyserande avsnitt.

Avhandlingen avslutas med en sammanfattande diskussion, där teoretiska reflektioner och begrepp belyses blandat med kopplingar till studiens huvudresultat. I samband med diskussionen av dragna slutsatser berörs förslag på möjlig framtida forskning inom problemområdet. Avhandlingen avslutas med en engelsk summary.

1.3 Ungas rörelseglädje och fysiska aktivitet – en historisk tillbakablick

”Människor, var mänskliga! Det är er första plikt...Älska barndomen, gynna dess lekar, dess nöjen, dess älskvärda instinkt. Vem av er har inte någon gång erinrat sig den ålder, när leendet alltid vilar på läpparna och frid och ro bor i själen? Varför vill vi hindra dessa små oskyldiga varelser att njuta av en tid, som varar så kort, av ett så ovärderligt gott, som de inte kan missbruka?...Ådra er inte samvetsförebärslar genom att beröva dem de få ögonblick, naturen unnar dem; låt dem njuta glädjen av att vara till, så fort de är i stånd att känna den; gör så, att de, vilken stund Gud än kallar dem, inte dör utan att ha smakat livets lycka!

(Rousseau, 1977, s.62)

Riksidrottsförbundet i Sverige har funnits i över hundra år, och barn- och ungdomsidrotten har vuxit sig stark under de senaste femtio åren. Tankar kring barns rörelse och fysiska aktivitet är dock inget nytt. Med några historiska

nedslag bakåt i tiden, vill jag visa på vilket sätt några av dåtidens stora filosofer och pedagoger såg på barns utveckling av fysisk aktivitet.

Rousseau, som levde i slutet av 1700-talet, menade att den tidens traditionella uppfostrans stora misstag var att den i barnet såg en fullvuxen människa. Än idag kan vi se exempel på hur barns villkor för sina vardagliga aktiviteter, till exempel idrott och lek, alltför ofta utgår från vuxnas perspektiv och inte barns förutsättningar. Det kan bland annat handla om oproportionerligt stora idrottsplaner, mål, bollar, redskap och regelsystem med vuxenidrotten som mall. Är det under dessa former som barn (bäst) ges möjlighet att utveckla en rörelseglädje och fysisk kompetens under uppväxten? Det är anmärkningsvärt hur vuxna än idag, trots Rousseau och andra filosofers klarsynta visdomsord, fortsätter att inskränka barns naturliga rörelseglädje genom en ”vuxenfiering” i tidiga barnaår.

Vad kan då rörelseglädje och fysisk kompetens för barn och unga innebära utifrån Rousseau? Det är när barnet får chansen att utifrån sin egen förmåga försöka bemästra sin egen kropp genom att springa, hoppa, balansera, kasta, och simma och flyta i vatten (Kroksmark, 1994). Dahlin (1998) omtalar också Rousseau i ett avsnitt i ”*Om undran inför livet*”, kopplat till filosofin kring livsfrågor som t ex uppfostran. Dahlin menar att Rousseau beskrev människan som god innerst inne, då denne är kommen ur ”*Guds händer*”. Det var också, enligt Rousseaus pedagogik, viktigt att stärka barns instinkter för att inte kväva deras medfödda natur, vilket jag tolkar som att det exempelvis kan vara en ”drift” till att röra sig. Dahlin skriver vidare om Rousseau att dennes uppfostringsfilosofi syftade till att fostra till ”*fria människor*”, som kan lyssna till sin innersta natur och därigenom vara sig själva nära. Det är i detta sammanhang som det går att göra en koppling mellan barns inneboende lust till rörelse och vikten av att under tidiga barnaår främja barns naturliga utforskande och utvecklande av sin fysiska kompetens.

En föregångare till Rousseau var uppfostringsfilosofen Comenius (1562-1670). Enligt Comenius skulle människans bildning innefatta allt. Alla människor skulle ha möjlighet att förkovra sig och utveckla kunskap och utbildas i dygd och religion. Bildning öppnar vägen till Gud. Enligt Comenius borde innehåll och form i undervisningen anpassas till elevens ålder och mognad. Han förespråkade dessutom ett antal didaktiska satsar som exempelvis från det enkla till det sammansatta, från bekant till obekant och från det åskådliga till det

abstrakta (Kroksmark, 1994). När det gällde människans utveckling underströk Comenius i en av sina huvudpunkter att *”den intellektuella utvecklingen samspelar med den kroppsliga så att intellektuell och kroppslig övning verkar utvecklande på varandra”* (Kroksmark, s.53). Sammanfattningsvis kan konstateras att både Comenius och Rousseau framhävde kroppslig rörelse och aktivitet som ett centralt inslag under barndomen för den fria människans uppfostran och bildning.

Pedagogen Pestalozzi (1746-1827) betonade vikten av att barnets kropp och själ skolades i samklang. Han propagerade starkt för en folkundervisning, där han även ville nå de fattiga barnen. Pestalozzi levde och verkade i Schweiz med en verksamhet som hade tydliga kopplingar till Rousseaus syn på fysisk aktivitet integrerad i barns uppfostran. Tankar om en allmän folkundervisning hade redan, som tidigare nämnts, förespråkats av Comenius. Men i Pestalozzis tappning så kunde flera av idéerna praktiseras i skolan (Annerstedt, 1991). Fröbel (1782-1852), som lät sig inspireras av Pestalozzi, var en annan uppfostringspedagog och filosof. Han ville se barnet som en planta som genom ljus och näring kunde växa sig stark under ledning av utbildade pedagoger i barnvänliga miljöer. I Kindergarten (barnträdgård), vilket vi idag kallar förskola, skulle barnet få utlopp för sin egen vilja utan att tuktas, och med lekens hjälp skulle barnet formas mot framtiden. Utifrån Frøbels pedagogik var utveckling av barnets sinnen och lemmar viktiga, vilket kunde komma till uttryck i lekfulla aktiviteter. Genom leken kunde barnen utveckla och befrämja såväl moral, motivation som goda vanor (Holmdahl, 2000).

I början av 1800-talet i Sverige var Per Henrik Ling (1776-1839), kallad den svenska gymnastikens fader och tillika en av flera starka föreståndare på Gymnastiska centralinstitutet, den som starkt bidrog till kroppskulturens utveckling bland barn och unga. Ett viktigt bidrag till rörelselärens utveckling i Sverige lämnade Ling genom sin skrift *”Gymnastikens allmänna grunder”*, vilken utkom 1840, ett år efter hans död. Lings utgångspunkter för människan i rörelse byggde på att gymnastik skulle grundas i kunskapen om människoindividens lagar. Hans principer kan därmed förknippas med kroppsvetenskap, eller med andra ord humanbiologi. I 1842 års folkskolestadga betonades att gymnastik skulle ingå i folkundervisningen (Blom & Lindroth, 1995).

Under slutet av 1800-talet förekom debatter om den fria lekens plats i skolgymnastiken. Gränserna för vad som var fri lek eller idrott var svåra att

definiera. Lings efterföljare och anhängare av "Lingianismen" ansåg att den så kallade fria leken var på en för låg nivå för att klassas som gymnastik, då kroppsövningsformen var alldeles för obestämd i sin form. Däremot menade Viktor Balck, vanligtvis kallad den svenska idrottsrörelsens fader, och hans anhängare att leken var ett förstadium till idrott, vilket också var ett uttryck för hans engagemang för barn- och ungdomsidrotten utveckling i Sverige. Efter Riksidrottsförbundets (RF) bildande 1903 ökade uppkomsten av skolidrottsföreningar, och runt 1940 var antalet föreningar över 1000 till antalet. Trots Linggymnastikens företrädare med sin starka påverkan på läroverken, fick tävlingsidrotten, med Balck som galjonsfigur, en stark utveckling bland de frivilliga idrottsföreningarna. Denna organisatoriska utbredning i landet lockade många unga idrottare till att pröva på idrott och rörelse på sin fritid. I och med att RF bildade en ungdomskommitté 1942 var den svenska moderna ungdomsidrotten född, och från och med 1960-talet inleddes en stadigt växande trend vad gällde medlemskap i idrottsföreningar och barn- och ungdomstävlingar ute i landet (Patriksson, 1987).

Denna korta historiska tillbakablick visar hur barns rörelseglädje och fysiska aktivitet uppmärksammats av flera stora filosofer och pedagoger, som intresserat sig för individens utveckling och bildningsfrågor. Vidare har genomgången också belyst hur pedagogerna gemensamt propagerat för vikten av frihet till lek och rörelse, i syfte att tillgodose barns harmoniska utveckling.

1.4 Medias belysning av ungas idrott

Media kan fungera som granskare och påverkansfaktor av ungas uppväxtmiljöer. De bidrar till att lyfta fram angelägna frågor även om de inte på ett regelbundet eller systematiskt sätt följer upp sina frågor. Vidare är inte heller textmaterialet som kommer till uttryck alltid så väl grundat eller nyanserat. Men vad som än skrivs eller vad som än sägs speglar det på något sätt aktuella strömningarna av frågor i samhället.

I media finner vi ofta artiklar som belyser barnidrott. De budskap vi blir delgivna visar ofta på idrottens positiva effekter på barns utveckling. Men ibland framtonar också en mindre ljus bild av barn- och ungdomsidrotten. Det kan t ex handla om för tidig grenspecialisering, "utslagning", för stark

föräldrappress på barn eller tävlingshets i tidiga barnår. Ett exempel är en artikel i Sydsvenska Dagbladet (020302) som beskrev hur det vid en rundfrågning bland 300 idrottande barn var ungefär vartannat barn (150 st) som föredrog ”föräldrafritt”. Dessa 150 barn upplevde även sina föräldrar som alltför pressande.

Barnforskaren Buckingham konstaterar ... *the media are playing an increasingly important role in defining the changing meanings of contemporary childhood- and by extension, of adulthood as well* (2003, s. 29). Buckingham vill visa att media spelar en roll som påverkansfaktor i frågor kopplade till definitioner av begrepp som barn och barns uppväxtmiljöer. Det kan exempelvis gälla vad barnen själva möter i mediavärldens utbud. Dessutom är medias skildringar av vuxnas deltagande i barnverksamheter av stor vikt för hur vår syn på exempelvis barndomen förändras. Exempelen i detta avsnitt belyser hur media har uppmärksammat problem inom barn- och ungdomsidrotten.

I en granskning av barnidrotten i facktidskriften ”Barn & Ungdom” utgiven av BRIS (Barnens rätt i samhället), behandlas temat barn och idrott (nr: 3-4, 1999). Flera forskare, ledare, tränare, föräldrar och barn kommer till tals i tidningen och de vittnar om hur villkoren för barnidrotten har förändrats. Spontanitet och lek har allt mer fått ge plats för en idrott styrd av ekonomi med vinstintressen och elitsatsningar för barn- och ungdomar. I tidskriften förs diskussioner om en överorganisering av idrotten, där begrepp som specialisering och systematik går före glädje och social samvaro. I debatten beträffande idrottens plats och utformning i samhället kretsar mycket av frågorna kring ekonomi, karriär, talang, framgång, utslagning och misslyckanden, vilket skildrar idrottens ljusa och mörka sidor. I Dagens Nyheter (DN, 030625) kunde man läsa rubriker som ”*Stjärnjakten börjar bland sexåringarna*”, ”*Det är rätt att satsa på dem som är bäst*”, ”*Fotboll - ingen barnlek*” och ”*Talangerna får specialtränare*”. I artiklarna beskrevs hur så kallade experttränare **vet** (min anmärkning) hur man skall få fram proffs genom tidig grenspecialisering.

Artiklarna i DN speglar några tränare och föräldrars syn på barnidrott. Rubriceringen av artiklarna kan tolkas som, och visa på, akuta och skriande problem inom idrottsrörelsen beträffande synen på och utformningen av barnidrott. I artiklarna redogjordes för hur tränarna i utvecklingsgrupperna gör sina uttagningar utifrån kriterier som: ”*Man måste titta på grabbarna, se dem i ögonen*”

och se om det brinner”. Det är minst sagt anmärkningsvärda uttagningskriterier för bedömning av ett barns ” vara eller inte vara ” i fotboll, när pojkarna i detta fall inte är äldre än sex år.

I en artikel i Svensk Idrott där Björn Borg intervjuas om talang, tidig specialisering och idrottens negativa sidor diskuterades föräldraskap inom barn- och ungdomsidrotten. Borg påpekade vikten av att barn själva skall få välja idrott och på vilket sätt de skall delta. Borg själv, säger att han stöttar sin egen son oavsett vilka beslut sonen väljer att fatta beträffande sitt idrottande. I artikeln nämner Borg hur irriterad han är över att så många föräldrar pressar sina barn (Feldreich, 2003).

Jag har sett många dåliga exempel runt om i idrottsballar, där föräldrar kräver resultat av sina barn Det är så fel. Ofta dyker sådana föräldrar upp inom idrotter där det finns stora pengar att tjäna, som tennis och hockey. Jag tycker synd om barnen. Vill de inte så vill de inte. De som fortsätter, fast de egentligen inte vill, blir ändå inte bra. – Ska man offra så mycket tid på en idrott – och därmed välja bort så mycket annat – ska 'offrandet' inte kännas som ett 'offer' utan vara av ett utslag av den egna viljan.

(Feldreich, 2003, s. 8).

Dessa exempel är bara ett axplock av alla de artiklar som behandlat fenomenen kring barn- och ungdomsidrott. Ungas idrottande är av stort intresse i samhället, det bekräftas inte minst av TV-sportens satsning på att skildra barn- och ungdomsidrotten genom det populära veckovisa programmet Lilla Sportspegeln, som funnits sedan 1983 med tittarsiffror runt halvmiljonen. Programmet belyser barns idrottande i smått och stort i syfte att följa dess utveckling.

Vad vet vi egentligen om hur föräldrars engagemang i idrott upplevs av barnen själva? Hur kan vi beskriva och förstå den eventuella press på barn i den offentliga miljö som barnidrotten kan representera? Föräldrars engagemang är avgörande för att barnidrotten skall kunna bedrivas och utvecklas. Vilken påverkan kan ett missriktat och överilat föräldraengagemang ha på ett barn, och hur kan det beskrivas?

1.5 Forskningsprojektet ”Föräldrappress inom idrotten”

Sedan 1960-talet, då barn- och ungdomsidrottens utveckling sköt fart på allvar, har idrottsrörelsen åtföljts av livliga debatter. En fråga som uppmärksammades internationellt, främst i USA under 1960-talet, var föräldrarnas allt större engagemang och involvering i barnidrotten. Vid denna tidpunkt i Sverige började föräldrarna få en alltmer påtaglig roll i barnidrotten. Föräldrar som ledare och tränare blev mera vanligt. Dessvärre blev det också mer förekommande att föräldrar med en okontrollerad iver kom att utöva stark press på sina barn. En del föräldrar såg chansen till ekonomisk vinning genom att försöka att ”driva” barnen till framgång inom idrotten (Berryman, 1988; Patriksson, 1987).

Livliga diskussioner kring relationen barn - föräldrar inom idrotten har varit synliga i media under det senaste årtiondet, och även blossat upp med jämna mellanrum inom idrottsrörelsen. Det har bland annat gällt hur situationer kan uppstå som upplevs som alltför pressande av barnen. I Sverige är forskningen kring ämnet relativt mager. Det är ganska få undersökningar som är genomförda inom detta problemområde och flera av dem dateras ca 20 år tillbaka i tiden och kan inte ge en fullödlig bild av hur situationen är idag. Några undersökningar, som tangerat dessa frågor, har genomförts under senare år, men utan att specialstudera barns eventuella negativa upplevelser av föräldrar i idrottsmiljön (Hinsic & Hassmén, 2001; Karp, 2000; Patriksson & Wagnsson, 2004). Vidare har det saknats tillräckligt utvecklade instrument för att komma åt och mäta känsliga fenomen som föräldrappress.

Denna avhandling är en av flera delar i ett projekt, som har finansierats med stöd från Centrum för idrottsforskning (CIF). I ett inledande skede av forskningsprogrammet (Patriksson, 1996) var utgångspunkten förutsättningslös d v s vad är föräldrappress? Existerar någon föräldrappress inom barnidrotten? I den fortsatta och utvidgade delen av projektet beslutades att ta bort frågetecknen. Detta efter att via observationer (videofilmning) och litteratursökning, pilotintervjuer (samtal) med barn, föräldrar och ledare kunnat identifiera att fenomenet existerar även om det var ett komplext problemområde att närma sig.

1.6 Avhandlingens syfte och problemställningar

Unga idrottares upplevelser av sina föräldrar i idrottsmiljön är i fokus i denna avhandling. Sedan tidigare är det känt att vuxnas närvaro, handlingar och uttryck ger upplevelser av positivt stöd och glädje till barnen. Dock råder brist på kunskap om hur barn upplever föräldrainvolvering i idrottsmiljön som är missriktad, obalanserad och alltför pressande. Denna avhandling förväntas bidra med kunskap om och förståelse för samspelet mellan barn och föräldrar i idrottsmiljön, sett ur barnens perspektiv.

I detta arbete är kopplingarna täta mellan forskningsprojektets (Patriksson, 1996) syften som helhet, och avhandlingens syfte och problemställningar. Det är ofrånkomligt att syften och frågeställningar från projekt och avhandling till viss del kommer att både korsa och gå i varandra. Men med projektets syften och mål som ursprung och grund, ämnar detta arbete på ett självständigt och tydligt sätt försöka att på egen hand bidra med en riktad och fördjupad kunskap inom problemområdet.

Denna studie utgår ifrån barns självrapportering beträffande upplevelser av sina föräldrar i idrottsmiljön, med fokus på upplevd föräldrapress. Nedan följer en uppställning av syfte och forskningsfrågor som förväntas kunna bli besvarade i denna avhandling.

Syfte: Att beskriva och analysera barns och ungdomars upplevelser av sina föräldrars involvering i idrottsmiljön, särskild med avseende på föräldrapress.

Huvudsyftet med studien har också lett fram till flera forskningsfrågor:

Hur upplever barn och ungdomar föräldrars närvaro, agerande och öppna reaktioner riktat mot unga idrottare i idrottsmiljön?

Vad innebär det för unga idrottare att uppleva föräldrapress?

2. Bakgrund

2.1 Kompetens

Begreppet kompetens är relativt flitigt använt i diskussioner och bearbetningar som belyser barns och ungas villkor inom idrotten. Kompetensbegreppet kan i många fall utgöra ett samlingsbegrepp, för det som kan definieras som ett värde av eller mått på barns kunskapsnivå, det vill säga att klara av att använda det som man vet och kan i handling. Idrott som aktivitet innebär att många av individens sinnen sätts på prov. Fysisk kompetens, som begrepp, kan på ett adekvat sätt ringa in innebörden av att praktisera och bemästra fysiska utmaningar och övningar inom idrottsmiljön. I följande avsnitt gör jag en genomgång av begreppet kompetens, samtidigt som jag avslutningsvis tydliggör begreppets relevans och innebörd för avhandlingens problemområde.

Kompetens är ett svårdefinierat begrepp. Därför är det svårt att på ett entydigt sätt peka ut begreppets innebörder. En vid definition av begreppet skulle kunna vara; den kunskap, färdighet och förhållningssätt som individen utvecklar i förhållande till sin uppväxtmiljö (Ogden, 2003). I arbetet med att definiera kompetensbegreppet kan en svårighet ligga i att särskilja och precisera ”kritiska ingredienser” i begreppet. Problemen hänger dessutom ofta samman med att de fenomen och företeelser som studeras kan vara olika, men samtidigt relaterade till varandra i en vidare kontext med kompetens i fokus. Även om Ogdens definition är relativt öppen till sin karaktär fångar den ändå mycket av essensen i ett begrepp som relaterar individens utveckling till sin närliggande miljö.

Det finns gemensamma grundelement i kompetensbegreppet, men en sociokulturell variation i tolkningen och definitionen av kompetens går att finna. Detta då barn har olika typer av relationer till olika personer och miljöer. Exempel på väsentliga närmiljöer för barnet är familjen, skolan och fritidsmiljön. Genom att individen deltar i och interagerar med dessa skilda miljöer utvecklas olika slag av kompetens såsom fysisk, social och kognitiv. Barns agerande i samspel med miljön är ett funktionellt beteende, vilket utgör en grund i kompetensbegreppet.

Barns naturliga glädje att agera och vidareutveckla sin individuella kompetens kan definieras som ett ”genuint kompetensmotiv”, vars definition har sitt ursprung från den amerikanske psykologen White’s (1959) begrepp ”*a sense of*

competence”. Enligt Ogden kan barns inneboende drift till att utveckla kompetens också förklaras som ett behov (och glädje) av att förverkliga sig själva (Ogden, 2003).

Definitioner av kompetensbegreppet kan sålunda ta sig olika uttryck alltifrån mer generella drag till att bli specifika och avgränsande. I Ogden (2003) diskuteras Lernalers definition från 1986, där han definierar kompetens som en form av kapacitet eller beredskap som barn nyttjar för att kunna utvärdera krav från miljön. Genom detta utgår barn från sin egen förmåga att kunna anpassa sig till de förestående kraven eller förväntningarna.

Kompetenta barn är enligt Lerner (i Ogden, 2003) duktiga på att möta nya krav samt att förändra miljön så att den är bättre anpassad till deras kapacitet och målsättning. I denna definition är kompetens ett mått på hur väl en individ kan anpassa sig till rådande villkor i tillvaron. Det räcker dock inte, menar Lerner, att vara kompetent i andras ögon. För att den individuella kompetensen skall kunna värderas, nyttjas och praktiseras krävs det också en medvetenhet av barnet självt. Kompetensen måste vara reell för att barnet på ett kapabelt sätt skall kunna bemästra livets utmaningar. Den självupplevda kompetensen är precis lika viktig som den faktiska, eller kanske till och med viktigare. Med Lernalers resonemang framhålls vikten av barns aktiva förhållningssätt till den direkta miljöns krav. Genom detta agerande blir barnet medvetet om sin egen kapacitet att påverka sin omgivning. Med denna syn på barns kompetens ses individen som en aktör som i interaktion med sin miljö skapar mening och utvecklar kunskap.

Flyvbjerg (2001) diskuterar kunskap, kompetens och mänskligt lärande som begrepp. I hans text går inte alltid att utläsa skillnader mellan kunskap och kompetens som begrepp. Båda används lite flytande och om vartannat. För att starta tänkandet beträffande mänskligt lärande ställer han några filosofiska frågor som till exempel; Vad är kunskap?; Hur förvärvar människan kunskap? Han förväntar sig inte att besvara dessa frågor, och det är inte heller hans intention, men han menar att utifrån denna typ av frågande får vi upp ögonen för kontextens relevans för att kunna besvara och studera frågor om mänskligt lärande.

Det är i detta sammanhang som han menar att mänskligt lärande genomgår skilda nivåer från ”nybörjaren” till ”*experten*”. Sina utgångspunkter hämtar

Flyvbjerg från en modell kallad ”*Human-learning proces*” av Dreyfus och Dreyfus (1986), vilka ser på lärande – kunskap och färdigheter - som allt ifrån att rent praktiskt kunna bygga ett hus till att rent intellektuellt behärska att analysera en text. Här nedan ses en uppställning över individers skilda nivåer av lärande (hämtad ur Flyvbjerg, 2001, s.10).

(1)	<i>Novice</i>
(2)	<i>Advanced beginner</i>
(3)	<i>Competent performer</i>
(4)	<i>Proficient performer</i>
(5)	<i>Expert</i>

I Flyvbjergs arbete används också exemplet idrott i diskursen kring lärande. Han diskuterar fotboll, utifrån de olika nivåerna, och där ”*experten*” i fotboll kan liknas vid en ”*fotbollsängel*”, som behärskar allt denne möter i spelet och löser alla problem på ett unikt sätt med egensinniga expertlösningar. Flyvbjerg ger en definition av en ”*expert*”;

Experts do not see problems as one thing and solutions as something else; they do not get anxious about the future while they act; they do not make plans. Their skills have become so much a part of themselves that they are no more aware of them than they are of their own bodies (Flyvbjerg, s.19, 2001).

I Flyvbjergs arbete med kompetensbegreppet framgår att begreppet handlar om något som individen använder sig av för att lösa problem samtidigt som den ”*kompetente*” knappt ser problemen när de löses habilt under resans gång.

Harter (1978, 1981a, 1981b, 1982, 1999) har, i fråga om kompetensbegreppet, till stor del utgått från Whites (1959) teorier om kompetens. Hon studerar barns varierande självuppfattning av självkänsla och kompetens inom skilda ”*kompetensområden*”, som till exempel skola och idrott. I hennes forskning betonas hur signifikanta andra, till exempel lärare, tränare och föräldrar, utgör primära källor för värdering av barnens egen självuppfattning av kompetens genom den feedback de ger eleverna/barnen i samband med deras ansträngningar att uppnå skicklighet i exempelvis skolarbete och idrott.

Även om Harter också erkänner barns skilda kapaciteter att anpassa sig till olika verksamheters krav är hennes forskningsfrågor mer riktade mot hur barnen själva upplever sin kompetens. Harters studier har särskilt fokuserat på fysisk kompetens, kognitiv kompetens och social kompetens. Sammanfattningsvis skulle man kunna säga att Harters definition av kompetens utgår ifrån hur väl ett barn bemästrar kraven inom det specifika området, där exempelvis kognitiv kompetens kan utgöras av att man klarar av skoluppgifter i matematik. Med exemplet ”skolkompetens” menar Harter att det inte bara är ämneskunskapen i sig som barnet möter i undervisningen, utan också påverkansprocessen i ”mötet” mellan lärare och elev. Detta möte kan vara en avgörande faktor i yngre barns individuella utveckling av kompetens. Denna process i relationen lärare och elev bidrar likaledes starkt till hur barn ges möjlighet att utveckla en allmän självkänsla, enligt Harter (1999).

I detta arbete avser jag med kompetens, att den unge klarar av att använda det den kan och vet i adekvata situationer. Med exemplet idrott för unga kan detta innebära att klara av att använda sina kunskaper och färdigheter att anpassa sig till och bemästra det specifika områdets utmaningar i idrottsmiljön. Denna definition betonar att kompetens är något som handlar både om ett praktiskt handlande, men också om ett hänsynstagande till individens kapacitet att möta ett specifikt krav eller en utmaning.

2.2 Tidigare forskning med fokus på kompetensbegreppet

Flera studier har visat hur ungas upplevda kompetens i idrott, i stor utsträckning kan grunda sig på föräldrarnas värdering. Feedback från föräldrar till barn i idrottsmiljön förmedlas dessutom i allmänhet med ett känslomässigt uttryck, då tävlings- och matchmoment inbjuder till ett mer eller mindre kraftfullt språk och agerande. Idrottsledarens beteende är också av betydelse för barnen (Alfermann & Wurth, 2001; Brustad, 2001; Horn & Weiss, 1991; Dempsey, Kimiecik & Horn, 1993; Ebbeck & Stuart, 1993).

Harter har under flera årtionden ägnat sitt forskningsarbete åt ungas upplevda kompetens (1978, 1981a, 1981b, 1982, 1999) och menar att individer i grunden är motiverade att demonstrera kompetens inom olika prestationsområden.

Individen försöker att utveckla sin kompetens genom att utmana sig själv i aktiviteter som idrott. I de fall individen lyckas med vad hon eller han föresatt sig att klara, växer en känsla av tillfredsställelse och effektivitet, vilket i sin tur leder till en ökad drivkraft till att försöka utvecklas ytterligare. I Harters motivationsteori ("Effectance Motivation Theory", 1978, 1981a, 1981b, 1982, 1999) betonas den sociala närmiljön med föräldrar och kamrater som avgörande i ungas utveckling av kompetens. Den unga individen, enligt Harters teoretiska utgångspunkter, är inte ett passivt väsen utan är driven att utveckla sin kompetens inom närmiljön, där till exempel individens fritidsaktiviteter är viktiga. Harter menar vidare att barn som utvecklar en trygghet i sin upplevda kompetens visar en uthållighet i sina försök till att infria och bemästra de utmaningar som individen står inför.

Brustad (1988, 1992), som genomfört flera undersökningar genom åren utifrån Harters teoretiska ramverk, sammanfattar essensen i hennes teoretiska utgångspunkter:

In addition to the influence of self-perceptions, socialization experiences may also contribute extensively to the emotional experiences of youngsters. The interactional and reinforcement patterns of parents directly influence the child's formation of attitudes about self-worth, personal competency, and the value of intrinsically motivated behavior, Harter contends. The typically high level of involvement of parents in youth sport may thus have a substantial impact upon the affective outcomes their children experience (Brustad, 1988, s. 308).

Citatet understryker relevansen i att utveckla och fördjupa kunskapen och förståelsen för hur ungas villkor ser ut inom idrotten. Föräldrar har en avgörande påverkan på sina barn. Idrottsmiljön kan genom sin tävlings- och matchkaraktär ha en förstärkande effekt likt en katalysator för känslötryck i feedbacken från föräldrar till barn. En mycket central roll i Harters teoretiska utgångspunkter spelar således ledare, föräldrar och kamrater, vilka ger feedback till barnen. Harter menar att individer som får positiv återkoppling på sin prestation upplever större tillfredsställelse när de lyckas, och blir därmed mer motiverade till att försöka, samtidigt som den allmänna självkänslan stärks.

I Harters tidiga undersökning från 1982 var det huvudsakliga syftet att utveckla ett instrument som kunde mäta och tillhandahålla en profil av barnets upplevda

kompetens inom de kognitiva-, sociala-, och fysiska prestationsområdena. Dessutom skulle man med instrumentet samla in data för att mäta barnets upplevda allmänna självkänsla. Det ursprungliga urvalet bestod av 300 barn i 8 till 12 års ålder från skoldistrikt i Colorado (USA) och 133 barn 9 till 12 år från Kalifornien. Replikativa studier fullföljdes sedan för att inkluderas i resultaten, vilket gjorde att undersökningsgruppen till slut kom att bestå av ca 2000 barn från olika delar av USA och då främst barn tillhörande medelklassen.

De samlade resultaten följde liknande mönster vilket stärkte tilltron till instrumentets reliabilitet och validitet, och det huvudsakliga syftet med undersökningen kunde infrias. De allmänna dragen i resultatredovisningen rörande fysisk kompetens och vuxnas influenser på barn i idrott pekade på att upplevd känsla av press och ängslan ökade vid en sämre allmän självkänsla och vid upplevd låg kompetens. Dessa resultat understryker Harters antaganden om hur viktig vuxnas feedback är i prestationssammanhang och i synnerhet då det kan vara avgörande för hur barn bedömer sig själva. Barnens egenbelöning har sina utgångspunkter i föräldrarnas gillande eller ogillande i fråga om prestation, vilket enligt Harter slutligen avgör barns upplevda kompetens inom ett prestationsområde.

Harters resultat visade dessutom på att stöd och positiv feedback från särskilt betydelsefulla vuxna, leder till att barnet vågar utföra fler handlingar utifrån egna beslut, vilket stärker självkänsla och upplevd kompetens. Negativ återkoppling till barnet osäkra barn som huvudsakligen förlitar sig på vuxnas bedömningar. Barnet känner sig då mindre kompetent och blir mindre motiverad till att försöka utvecklas och upplever en högre grad av press och ängslan. Harters vidareutveckling av sina teoretiska utgångspunkter lade särskild vikt vid frigörelse och beroende av vuxnas återkoppling. *Frigörelsen* innebär att barnet huvudsakligen förlitar sig på sin egen värdering och belöning av sig själv. *Beroendet* består av ett större behov av vägledning från särskilt betydelsefulla vuxna i strävan att klara uppgifter i de tre specifika prestationsområdena. När barnet upplever en trygghet i sin egenbelöning ökar motivationen att söka utmaningar och att försöka prestera. Ett beroende av vuxna reducerar barnets upplevda handlingsfrihet och minskar motivationen att försöka att prestera på ett självständigt sätt.

Whites (1959) utvecklingspsykologiska teori "Effectance motivation" utgår från att individen bär på en inneboende drift att bemästra de situationer och

uppgifter hon möter. Enligt White är resultaten av ”försöken” av stor betydelse för hur individen i förlängningen motiveras till att fortsätta att prestera. Harter, som bygger sitt tänkande på Whites teori, har emellertid pekat på avsaknaden av ett individ - miljöperspektiv. Då individen ingår i en närmiljö med sina handlingar menar Harter att man inte kan bortse från miljöns avgörande effekter på individens strävan (motivation) att utveckla kompetens. Harter har med sina utgångspunkter lyckats integrera ett sociologiskt perspektiv med motivationspsykologiska utgångspunkter. Andra forskare har vid flera tillfällen genom åren prövat Harters instrument inom barnidrotten i syfte att kontrollera validitet och reliabilitet (Roberts, Kleiber & Duda, 1981; Feltz, Gould, Horn & Weiss, 1982; Feltz & Petlichkoff, 1983; Klint 1985, Klint & Weiss, 1987; Frazer & Weiss, 1995; Hagborg, 1993).

En av dessa forskare (Weiss, 1992) sammanfattar resultaten i gjorda undersökningar utifrån Harters teori och metod:

The underlying conceptual framework of Harter's theory is particularly attractive for application to sport, and several empirical studies have provided support for its suitability to the physical domain (Weiss, 1992, s.65).

Weiss framhåller att Harters ramverk utgör en god kunskapsgrund för arbeten som vill belysa villkoren för barns och ungas deltagande i idrott.

2.3 Föräldrainvolvering i idrottsmiljön

Barn och unga har ett behov av att söka utmaningar i sin omvärld. Men vad upplever barn och unga, om de utsätts för negativ påverkan i samband med att de är i färd med att försöka bemästra olika kompetensområden, som till exempel idrott? Om denna negativa påverkan dessutom kommer från barnens egna föräldrar, och barnen upplever sig vara utsatta för en alltför stark föräldrappress; vad blir då innebörden av detta? I de följande avsnitten behandlas faktorer och utgångspunkter, som är relevanta för det valda problemområdet. En definition av fenomenet föräldrappress presenteras. Genomgången belyser företrädesvis internationell (europeisk och nordamerikansk) forskning, då ingen

mer omfattande svensk studie har tagit sig an problematiken kring definition av begreppet, eller specialstuderat unga idrottares upplevelser av föräldrapress.

Föräldrar har inte enbart starka influenser på barn i fråga om bedömning av prestation utan de påverkar också deras involvering i aktiviteter i vardagen (Lewko & Greendorfer, 1988; Mussen, m fl, 1990; Fox, 2002). I en norsk studie från tidigt 1990-tal (Wold & Andersen 1992), vars urval omfattade 39 086 skolbarn i tio länder i Europa, framkom att i de familjer där någon vuxen utövade idrott, medförde detta - med stor sannolikhet - att barnen också blev involverad i idrott. I de flesta fall är barnens motiv till idrott ”för att ha kul” och detsamma gäller föräldrarnas tankar kring barns idrottande (Alfermann & Würth, 2001; De Knop m fl, 1996; McCullagh, Matzkanin, Shaw & Maldonado, 1993). Forskningen har konstaterat att föräldrars syn på och inställning till idrott har stor betydelse för barns introduktion till idrott.

Idrott har en tydlig attraktionskraft både på barn och vuxna. Hur denna attraktiva verksamhet organiseras är av betydelse för hur lusten att utöva den hålls vid liv. Coakley (1993, 2003) är kritisk mot hur barn- och ungdomsidrotten är utformad. Han menar att det är för lite lek och för mycket allvar och en ”överorganisering” av avancerade övningar och tävlingsmoment, vilket inte ger barnen tillräckligt med tid till att långsamt växa in i idrotten. Risken är därmed, menar Coakley, att barn riskerar att tröttna på idrott redan i unga år. Dessutom tar tränare och föräldrar över för mycket av beslutsfattande, vilket berövar barn möjligheter till att fatta egna beslut och göra egna erfarenheter. Detta är negativt för barns identitetsbildning under uppväxtåren, understryker Coakley. Föräldrar och tränare behövs, men utan barns delaktighet i idrottsverksamhetens utformning skapas för många stressfulla moment.

Flera idrottsforskare har studerat vägen in i idrotten och påverkansfaktorer i själva idrotten som närmiljö. I dessa studier har det framkommit hur viktiga föräldrar och kamrater är för individens debut inom idrotten som fritidsaktivitet. De sociala influenserna har visat sig så starka att de till och med gått före individens personliga motivation och målsättning med idrottsutövandet. Greendorfer (1992, 2002) har bland annat diskuterat hur frågor inom detta forskningsfält har kretsats kring om det är kamrater eller föräldrar som har den starkaste påverkan. Men hon framhåller att den viktigaste poängen i liknande resonemang är att det har framgått att båda parter spelar en stor roll för ungas upplevelser och erfarenheter av idrott. Tidigare forskning har

också påvisat och bekräftat hur också ett fortsatt idrottande är beroende av hur individen upplever sig få stöd för sitt idrottande (Alfermann & Würth, 2001; De Knop, 1996; Greendorfer, 1992, 2002; Patriksson, 1979, 1987, 1995).

Föräldrar innehar en självklar och viktig roll i barns idrottande, eftersom idrottsmiljön ger föräldrar möjlighet att på plats - till viss skillnad från exempelvis skolan - förmedla direkta positiva eller negativa känsloladdade budskap som reaktion på barnens prestation (Brustad, 2001; Coakley, 2003; Martens, 1993; Scanlan 1988; Passer 1988; Lewthwaite & Scanlan, 1989; Weinberg & Gould, 2003). Dessa studier har visat att barns självuppfattning av kompetens i idrott till stor del följer vad föräldrarna anser att deras barn klarar och inte klarar av. Med en positiv feedback och stöd från föräldrar har barn lättare att känna sig nöjda med sina prestationer. Men stödet kan se olika ut beroende på om stödet kommer från mamma eller pappa. Alfermann & Würth (2001) har visat att mammor till exempel ändrar på mattider och sköter det praktiska arbetet i hemmet med idrottsutrustning mm. Men de finns också till hands och hejar på i mer generella termer i samband med träning och tävling. Pappor däremot går mer in i själva aktiviteten som barnet utför och ger sitt stöd genom att ge mer preciserad feedback. Oavsett vilken rollfördelning som råder mellan mamma och pappa menar Alfermann och Würth att barnen i stort ser sina föräldrar som ett positivt stöd.

Alfermann, Würth och Lee har i en annan studie (2001) visat att de unga idrottare som upplever ett positivt föräldrastöd också upplever störst tillfredsställelse med sitt idrottande. Föräldrar som däremot utsätter sina barn för stark press vid prestationer bidrar till en höjd upplevd stressnivå för barnet, vilket enligt flera undersökningar, bl a Weinberg och Gould, 2003; Scanlan (1988), Gould (1993) och Passer (1993), leder till osäkerhet och minskad deltagarglädje.

Hur ser det då ut i skolans värld, som också är en viktig del av barns vardag? Parson, Adler och Kaczala (1982) redovisade i en skolstudie att upplevd kompetens i matematik bland barn överensstämde med hur föräldrarna bedömde barnens matematiska kunskaper. I en annan skolstudie från tidigt 2000-tal (Carolyn & James, 2002) poängteras föräldrarnas socialiserande effekt på barnen i fråga om hur barn förhåller sig till normer och regler. Denna process som initialt leds av föräldrarna ger således ett starkt avtryck på barnen i tidiga barn- och ungdomsår (Lewko & Greendorfer, 1988; Mussen m fl, 1990;

Fox, 2002).

Carolyn och James fann i sin undersökning av skolungdom ett positivt samband mellan föräldrar med god ”kunskap om barnens intressen” och barn som presterade väl i skolan. Likaledes kunde de se kopplingar mellan föräldrars positiva emotionella engagemang och barn som gjorde bra ifrån sig i skolarbetet. Föräldrar som har en god kunskap om barnens aktiviteter blir också sedda av barnen som att de bryr sig och finns tillgängliga. Inga resultat pekade mot att barnen uppfattade dessa föräldrar som att de försökte dominera dem, utan de upplevde snarare bara stöd och handlingsfrihet (Carolyn & James, 2002).

Andra studier som belyser relationen barn – föräldrar inom idrotten har visat att i 8 till 12 års ålder förlitar sig barn företrädesvis på vad vuxna (t ex ledare och föräldrar) ger uttryck för i bedömning av kompetens. I 12 till 14 års ålder blir det mer vanligt att barnen jämför sig med jämlikar (andra barn) för att värdera sin prestation (Horn 1985; Horn & Weiss 1991; Weiss, 1993; Weiss & Ferrer-Caja, 2002).

Det sociala klimatet är en kritisk faktor i för barnet viktiga vardagsaktiviteter som skola och exempelvis idrott (Ekholm, 1977; Lewko & Greendorfer, 1988; Mussen m fl, 1990; Fox, 2002). Butt, Weinberg och Horn (2003) genomförde en studie på en grupp landhockeyspelare på elitnivå och fann att den sociala närmiljön hade en stark påverkan i prestationssammanhang. Genom ett upplevt socialt positivt stöd kunde de aktiva lättare känna en tilltro till sig själva för bästa prestation. Utifrån denna studie kan noteras att det positiva sociala stödet inte kräver några speciella kunskaper av dem som stödjer utan det räcker med att de finns där. Denna studie, vars syfte var att studera ångslan inför tävling och upplevt självförtroende, gav ett resultat som betonade den direkta sociala närmiljöns avgörande påverkan.

2.4 Ungas individuella utveckling och föräldrars betydelse i idrottsmiljön

Unga utvecklas individuellt, vilket tidigare forskning påvisat under lång tid (Brettschneider, 1997; Bronfenbrenner, 1979; Magill, 1988; Duda, 1987; Åhs, 1986; Harter, 1999; Malina, 1982, 2004). Upplevelser och konsekvensen av ett

deltagande i idrott för barn i samma gren, samma lag och vid samma tidpunkt upplevs olika av olika individer. En viktig förutsättning för en individs harmoniska utveckling utgörs av en god självkänsla. Idrott kan utgöra en viktig del i barns liv i uppbyggnaden av en god självkänsla. Barn med sämre självkänsla reagerar starkare på yttre påverkan från särskilt betydelsefulla vuxna jämfört med barn med en allmänt god självkänsla. De som upplever press i idrottssammanhang har visat sig ha en sämre självkänsla och sämre grenspecifik kunskap. Resultat från tidigare forskning har visat att barns självkänsla har mycket av sin grund i föräldrars involvering och kommunikation kopplat till barnens prestation (Ebbeck & Stuart, 1993; Fox, 1997; Harter, 1999; Horn & Hasbrook, 1986, 1987; Horn & Weiss, 1991; Horn, Weiss & Ebbeck, 1997; Ommundsen, 1992; Scanlan, 1986; Roberts, 1986; Weinburg & Gould, 2003; Weiss & Ferrer-Caja, 2002).

Brettschneiders (1997, 1999, 2001) studier ha visat hur ungdomsåren kan vara en komplicerad tid att ta sig igenom för unga idrottsaktiva. Det är många komponenter som skall fungera i denna intensiva fas av utvecklingen för individen. Kroppen förändras, intellektuella och psykologiska krav skall mötas samtidigt som ungdomsåren oftast också innebär ett växande socialt nätverk som skall underhållas. Individen kan sägas vara fångad i en ”utvecklingstunnel”, där vägen ut kan upplevas vara långt borta.

These development tasks link individual needs and the demands of society, determined by personal, cultural and social factors...to cope with pressure imposed on them, young athletes have both social and personal resources at their disposal (Brettschneider, 1999, s. 124).

Denna ”utvecklingstunnel” kan, enligt Brettschneider, vara påfrestande att ta sig igenom. Men om en ung aktiv med rätt ”coachning” lyckas ta sig igenom denna tunnel på ett lyckosamt sätt menar Brettschneider att vinsterna är sådana som sträcker sig utanför idrottens domäner och ger individen en god plattform att stå på för att kunna ta sig vidare i vuxenlivet.

2.5 Föräldrars påverkan

En form av negativ påverkan utgörs av vuxnas skäll på barn. Skäll i generella termer kan beskrivas som mer eller mindre häftigt verbala uttryck för ilska, vrede eller förakt mot någon. Men hur upplevs det av individen som får ta emot skället? Nedan följer ett citat från ett femårigt italienskt förskolebarn som en förklaring till vad skäll kan vara för ett barn. *Det är liksom att slå med rösten* (Sigsgaard, 2003, s. 62).

Ett barn som blir utsatt för stark negativ press av sina föräldrar, exempelvis i idrottsmiljön, kan troligen känna vissa likheter med begreppet ”skäll”. För upplevd negativ press behöver inte ta sig fysiska uttryck, vilket inte heller är fallet med skäll. Sigsgaard (2003) menar att skäll kan ha olika syften. Det kan delvis vara i uppfostringssyfte, men det kan lika gärna vara som en form av respons eller reaktion på ett beteende. Skället kan faktiskt också vara ”tyst” skäll genom att den vuxne medvetet väljer att negligera barnet på ett demonstrativt sätt. Sigsgaards definition av skäll har relevans för mina problemställningar, då jag anser att den ger en inblick i hur en möjlig situation med ett barn utsatt för negativ press kan gestaltas.

Skäll kan sägas vara ett samlingsnamn för en rad typer av verbala sanktioner och beteendemodifierande ingripanden mot barn som vanligtvis utförs av en vuxen som barnet har en beroendeställning till. Kännetecknande är att det är uttrycksformen mer än ordinnehållet som avgör om budskapet klassificeras som skäll eller inte (Sigsgaard, 2003, s.70).

Steget från ett uttryck för ett ogillande i form av skäll till ett uttryck för negativ press på barn behöver inte vara särskilt långt. Exemplet ovan från Sigsgaard, skulle kunna vara taget från barn och ungas idrottande på fritiden och föräldrars emotionella respons på barns handlingar.

I en avhandling av Robinson (1991), studeras ”parental pressure to achieve on children” bland barn inom skolans värld. Robinson pekar på att detta fenomen kan vara giltigt inom flera sfärer av barns liv. *It is acknowledged that parents often expect not only academic achievement but exceptional ability in sports, music, dance and myriad of other activities* (Robinson, s.3, 1991). I hennes kanadensiska studie ingick 118 ”kärnfamiljer”, där både barn, mamma och pappa fick besvara enkäter

angående ”föräldrappress”. Robinson menar att föräldrar vill ha “superkids”, men genom sitt pressande så skapar de istället “superproblems”. Hon valde att rikta in sin studie på skolan som prestationsområde, men Robinson menar att en generell definition av föräldrappress pekar ut mekanismen för fenomenet, vilken är densamma oberoende av vilken del av barns liv som blir belyst. Det finns flera komponenter som påverkar barns upplevda föräldrappress, men Robinson lyfter fram att denna press kan definieras som (min översättning); *de förväntningar och krav som barnet tolkar in och upplever att föräldrarna har på honom/henne inom ett prestationsområde (t ex skolarbete), utifrån deras sätt att agera gentemot barnet* (Robinson, 1991, s.12).

Robinson framhåller vidare att föräldrarnas agerande kan vara både medvetet och omedvetet, men att det är lika tungt att bära för barnet oavsett vilket. Föräldrars krav och förväntning kan pendla från idealistiska till realistiska. I de fall föräldrarnas agerande styrs av de idealiserade föreställningarna är risken större att barnet upplever sig alltför pressat. Robinsons arbete visar att ett pressat barn upplever stress, motivationsbrist och ser sig själv som lågpresterande och har dålig självkänsla.

Hur barn upplever sitt idrottande och vilka erfarenheter de förvärvar är i grunden till stor del kopplat till samspelet med särskilt betydelsefulla vuxna (ledare kamrater och föräldrar). Kommunikationen från ledare, kamrater och speciellt föräldrar har en avgörande påverkan på barns upplevelse och uppfattningar av idrott i allmänhet och individuella erfarenheter i synnerhet. Barnens syn på för idrotten centrala begrepp som att vinna och förlora utvecklas och påverkas starkt genom den sociala interaktionen med särskilt betydelsefulla vuxna före, under och efter träning och tävling. Det är via kommunikationen med ledare, kamrater och föräldrar som en bra eller dålig prestation integreras i ett barns liv och ges en mening (Alfermann & Würth, 2001; Brustad, 1992, 2001; Coakley, 1993, 2003; Martens, 1993).

Idrottspsykolog Shane Murphy (Kantrowitz & Adam, s.56, 1996) som arbetat med olympier i USA, ger exempel på vad idrottare kan känna i fråga om föräldrelationer. Han säger i en intervju:

I can't even count how many athletes have come into my office and said, - look, I'm doing it, but I hate it. My parents have invested \$80 000, and they

want me to do it for a few more years. The danger occurs when parents begins to live through the child. Parents need to adjust their behaviour for each stage of a child's development. With children under 10, concentrate on making sure kids learn basic skills... Often it is during adolescence when parental pressure can produce burnout. The stakes are growing. A star athlete can win a lucrative college scholarship.

Även om dessa exempel är tagna från USA, så kan vi se kopplingar till svensk idrott, då tid och pengar intar en alltmer framträdande roll i idrottens villkor. Socialisationsagenter i form av vuxna är en av de mest betydande faktorerna i unga aktivas liv. Därför finns det en stor fara för de familjer som utvecklar en alltför ”barncentrerad” attityd. Enligt Murphy ligger de familjerna i riskzonen att på sikt splittras upp, då barnets prestationer helt uppslukas av familjens ”vara”. Hur familjen mår kan ha sin grund i hur barnet presterar. Däremot i de familjer där gemenskapen bygger på en ”familjecentrerad” samvaro är chanserna större att finna lycka i barnens idrottande, då aktiviteterna har sin utgångspunkt i glädje. En viktig kvalitet i föräldraskap till idrottsaktiva barn är dessutom att veta när man skall stå tillbaka som Murphy säger – ”to know when to back off” (ibid).

Barnets idrottande som en ekonomisk investering framträdde i Murphy's citat ovan som ett föräldraskap i en destruktiv riktning. I en annan artikel på temat problemföräldrar från USA av Thornton (1991) beskrivs hur en idrottsläkare uppmärksammat hur barn låtsas ha smärta och skador för att undslippa föräldrarnas omåttliga prestationskrav. I artikeln citeras läkaren som lyfter fram ett fall som han fick analysera (Thornton, 1991, s. 92): *I diagnosed that the most unhealthy thing here was the desire, on the parent's part, to have the child undergo surgery and pain for a goal that seemed to be entirely the parents and not the child's.*

Att föräldrar är beredda att låta sina barn genomgå operationer i syfte att få dem att prestera bättre i idrott är säkert något ovanligt, men ger ändå en vink om vilka starka engagemang som kan finnas inblandade i barns idrottande från föräldrars sida. Thornton diskuterar också hur familjer har splittrats, eftersom föräldrarnas inte kommit överens om hur barnets idrottande skall stödjas. Mot bakgrund av detta avsnitt har det framgått att föräldrars eventuella negativa påverkan kan ta sig olika uttryck, och röra områden som både skola och idrott.

2.6 Föräldrappress

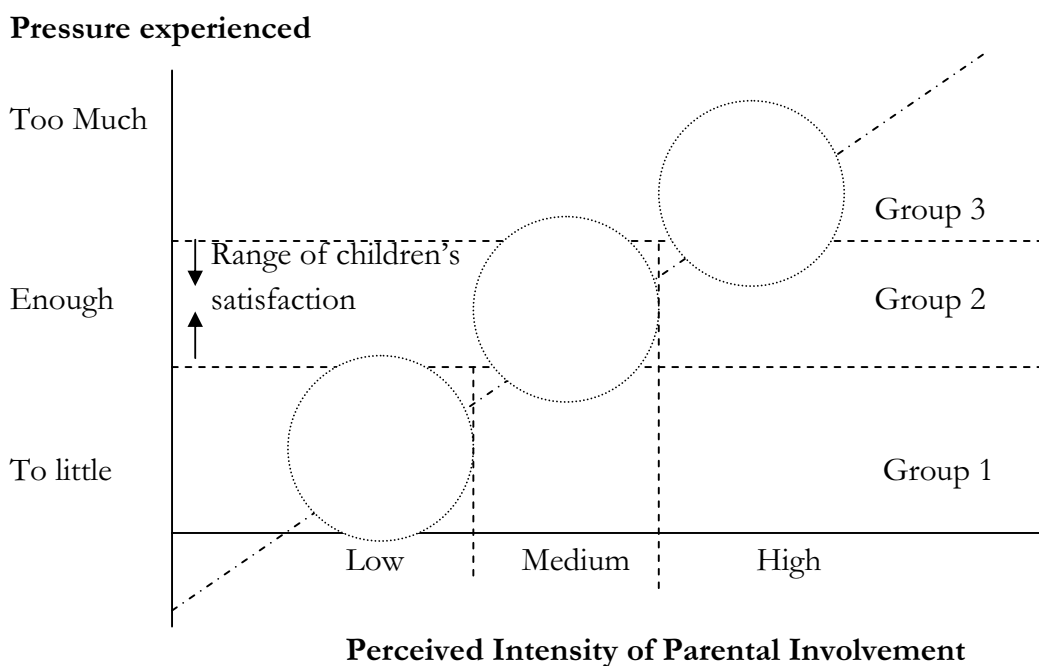
Föräldrars varierande förväntningar på barn, med ett spann från idealt till realistiskt, har diskuterats av forskare som försökt att definiera fenomenet föräldrappress (Smith et al., 1978; Weigand, 1994). Smith et al. (1978) ser kärnan i problematiken kopplad till diskrepansen mellan föräldrarnas förväntningar på barnet och förväntningar som barnet har på sig själv till att prestera. Deras forskning kring detta problemområde har riktat sig mot idrott som prestationsområde. Andra forskare i samma genre är Leff och Hoyle (1997), vilka framhåller att föräldrars uppfattning att barn är otillräckliga utgör en stark påverkansfaktor. De anger att "parental pressure" innebär: "*parents behaviour perceived by their children as indicating expectations of unlikely, even unattainable height of accomplishment*" (Leff & Hoyle, 1997, s. 234).

Leff och Hoyle visar att fenomenet föräldrappress inte är något "svart eller vitt". Föräldrars involvering i sina barns idrottande kan i grunden syfta till att ge barnet ett stöd, men att ett obalanserat, överilat och missriktat stöd kan upplevas som pressande av barnet. Ytterligare en idrottsforskare som försökt att definiera fenomenet föräldrappress är Hellstedt (1990). Han framhåller att en del av mekanismen till barns upplevda föräldrappress kan ha sin grund i graden av engagemang som föräldrar uttrycker i sin feedback och i sitt direkta beteende gentemot barnet. Hellstedt försöker att se problemet utifrån ett kontinuum, där positivt stöd utgör den ena extreman och på den andra sidans ändpunkt finns extremt utpräglad negativ press.

Hellstedts definition lyder: "*Parental pressure is defined as the amount of motivational influence the parent exerts on the child-athlete to compete in sports, perform at a certain level, and continue sport participation*" (Hellstedt, 1990, s.134). Denna definition pekar ut "mängden" av motiverande influenser och/eller påverkan som föräldern utsätter barnet för i syfte att få honom eller henne att tävla, och tävla på en viss nivå och dessutom fortsätta att tävla i idrott. Barnens egen upplevelse av föräldrarnas "press" är det som är den verkande kraften i påverkan som Hellstedt använder i sitt resonering kring "mängden" av press kopplat till sitt kontinuum. Det kvantitativa tänkandet angående föräldrars press på barn har relevans för en definition av fenomenet. I Hellstedts begreppsdefinition går dock vilken typ, kvalitet, styrka eller intensitet i utövande av press förlorad, vilket har betydelse för påverkansprocessen från vuxen till barn.

Lee och MacLean (1997) utgår primärt, precis som Hellstedt (1990) och Leff och Hoyle (1997), från barnens subjektiva upplevelse av föräldrarnas riktade reaktioner och agerande kopplat till sina barns idrottsprestationer. En av de huvudpunkter som Lee och MacLean betonar är förhållandet mellan barnens "önskade" och det "faktiska" engagemanget som föräldrarna utövar mot sitt barn. De menar att en viktig kärnpunkt för att förklara mekanismerna angående föräldrappress ligger i att förstå sambandet mellan barnens upplevelse av intensiteten i föräldrarnas engagemang och barnens upplevda press.

Lee och MacLean försöker att identifiera och skärskåda ett, som de säger, svårfångat och komplext fenomen. Mot bakgrund av deras tänkande kring "dimensionen" - intensitet i engagemang och upplevd press - söker Lee och MacLean skildra hur barns upplevda tillfredsställelse av idrott påverkas av föräldrainvolveringens grad av intensitet. I figur 1 ser vi en illustration av deras teoretiska modell.

Figur 1. Relationen mellan barns upplevelser av föräldrars involvering och föräldrappress inom idrott (Lee och MacLean, 1997, s.169).

I den teoretiska modellen är idrottande barns upplevelser indelade i tre grupper och utifrån två dimensioner "upplevd press" värderat från för lite, lagom till för mycket och "upplevd intensitet i föräldrars engagemang" med en indelning från

låg, medel till hög. I modellen går att utläsa hur det i varje huvudgrupp kan ingå barn som antingen ligger högt eller lågt i den enskilda grupperingen (ringen). Barn från samma ring till exempel ”medel” i upplevd föräldrainsintensitet kan uppleva föräldrars press på olika sätt, flertalet som ”lagom”, men några som ”för lite” och några som ”för hög”.

Ett exempel med utgångspunkt i Lee och McLeans modell ovan skulle kunna vara hur ett barn upplever sina föräldrars hejarop under tävling. Ett lagom hejande utifrån barnets önskemål leder till att barnet känner sig nöjd med föräldrarnas intensitet i hejandet. Men den unga idrottaren som upplever att föräldrarnas hejarop överstiger vad han eller hon önskar, exempelvis genom att föräldrarna skriker för högt och för ofta och med ett negativt innehåll, kan uppleva föräldrarnas engagemang som ”för mycket” pressande. Lee och MacLean poängterar hur det antagligen finns en skör linje mellan vad som upplevs som ”lagom stöd” och vad som upplevs som ”alltför pressande”. Lee och McLeans definitionen av press uttrycks som: *”imbalance between the demands of the situation, or other people, and one’s own needs”* (Lee & MacLean, 1997, s.168). Med exemplet barnidrott kan vi utifrån Lees och MacLeans definition av press se föräldrars involvering som en stark påverkansfaktor för barns upplevda press.

Lee och MacLean lyckas på ett övergripande sätt ta sig an problemets flerdimensionella natur. Däremot saknas reflexion kring skilda idrottsgrenars kulturer, som en möjlig påverkan att ta hänsyn till kopplat till fenomenet. Sett ur ett bredare perspektiv nämner de inte heller något om hur idrottens särart skiljer sig åt mellan olika nationer och sociokulturer. Det är rimligt att anta att föräldrappress påverkas av idrottsgrenens speciella kontext, som exempelvis lag kontra individuellt tävlande, ekonomi, tidsåtgång, typ av tävlande mm. Avsaknaden av diskussion kring idrottsgrenars särart lämnar en lucka för ett resonemang kring olika grenars variationsrika förutsättningar beträffande utformning, tidsåtgång och inte minst ekonomi. Särskilt viktigt blir detta perspektiv då Lee och MacLean bland annat tar upp hur föräldrar kan se ”barnets idrottande som en ekonomisk investering”.

2.7 Definition av begreppet upplevd föräldrappress

Flera beskrivningar av kompetens, påverkan och press är relevanta komponenter i en definition av fenomenet ”föräldrappress”. Ungas upplevda kompetens är en komponent som kan utgöra en grund för hur barn bemästrar att möta utmaningar och krav. Den sociala närmiljön är också kritisk i det här sammanhanget, då idrott som aktivitet praktiseras i en miljö där de unga idrottarnas prestationer syns, mäts, jämförs och bedöms av kamrater, ledare och föräldrar. Nära kopplat till denna typ av påverkan finns begreppet upplevd press. Men det är mängden eller kvaliteten i påverkan eller kravet som avgör när påverkan går över i press. Det är just övergången eller gränsdragningen, som är intressant i en definition av ett begrepp som upplevd föräldrappress.

Dessa tankar finns som stöd för min definition av vad som ska kunna avses med upplevd föräldrappress. En grundläggande utgångspunkt för mitt resonemang är att jag betraktar barns och ungas drivkraft till att aktivt handla och agera, som en naturlig del i uppväxten. Barn och ungdomar leker och lär genom aktivitet och den ”frivilliga” fritiden med idrott, som en pedagogisk och kulturell miljö, bör rimligen innebära att individens handlingar inom denna sociala arena också bidrar till individens utveckling av kompetens. Aktiviteten som helhet kan betecknas som någon form av prestation, och idrottsmiljön i sig är speciell på det sättet att den är öppen genom att handlingar och prestationer sker inför ”allas ögon” (kamrater, tränare, föräldrar, åskådare).

Lee och MacLean (1997) ser på ett liknande sätt på upplevd press angående vikten av de unga idrottarnas egen ”målsättning” med sitt idrottande. Lee och McLean poängterar att när synen på varför barnet idrottar skiljer sig åt mellan förälder och barn, kan denna diskrepans vara en avgörande faktor som kan utgöra en källa till upplevd press för barnet. Huruvida målen är uttalade eller outtalade spelar också roll eftersom ett mål inte alltid är uttalat, utan kan vara en dold förväntan eller ett krav. Leff och Hoyle (1997) betonar likaledes ”förväntningar” som en möjlig stark negativ påverkan, om barnet inte ser idrotten på samma sätt som föräldrarna. Hellstedt (1990) går ytterligare ett steg genom att därutöver väga in föräldrars förväntan eller krav på ”fortsatt” idrottande. Han nöjer sig därmed inte med att enbart fokusera på en förväntan beträffande speciell prestationsnivå i sin definition, utan vill se det i ett vidare perspektiv på själva ”deltagandet” som ett möjligt krav.

Mot bakgrund av min genomgång av begreppet föräldrapress vill jag peka på att när föräldrar riktar förväntningar mot och ställer krav på sina idrottande barn att prestera mer än de förmår, och de unga idrottarna upplever sina prestationer som otillräckliga utvecklas upplevelser av föräldrapress. Den definition av upplevd föräldrapress som jag valt att använda i mitt arbete kan uttryckas som: *Unga idrottares upplevelser av otillräcklighet i sitt idrottande, vilket skapats av föräldrars alltför höga, uttalade eller outtalade, förväntningar och krav på individen att prestera i idrottsmiljön.*

Denna definition av föräldrapress utgör en del av den teoretiska ramen i denna undersökning och tjänar som ett underlag vid analys av resultat.

3. Tidigare forskning

3.1 Svenska studier inom området – en kort översikt

Föräldrars påverkan, varken den positiva eller den negativa, på barns idrottande har inte varit ett prioriterat problemområde i svenska studier under de senaste 25-30 åren. De studier som jag nedan redogör för i korthet, har som gemensam nämnare att de på ett eller annat sätt berört föräldramedverkan i barnidrotten i fråga om att börja med idrott samt föräldrars betydelse för framgångsrika idrottare. Återkommande och uppdaterande litteratursökningar i relevanta bibliotekskataloger och databaser för problemområdet har genomförts under arbetets gång. Den senaste uppdateringen genomfördes under hösten 2006.

Ett tidigt exempel på en undersökning som studerat föräldramedverkan i barnidrotten är Aggestedt och Tebelius (1977). I diskussionen kring nyckelpersoner inom idrotten betonades att mamma och pappa betyder en hel del i idrottsliga sammanhang, om än bara som åskådare. I en annan tidig studie poängterade Nilsson (1988) hur betydelsefullt det är med identifikationsobjekt för barns idrottande. Nilsson lyfte fram hur olika typer av individuella förutsättningar (fysiska, sociala, materiella etc.) och inte minst föräldrar tillhör de styrfaktorer som är essentiella för ett barns idrottsliga engagemang.

Carlson (1991) problematiserar hur föräldrars engagemang och stöd är en central faktor för barns framgång i idrott. Undersökningsgruppen bestod av landslagsidrottare ifrån sju idrottsgrenar, vilka med ett retrospektivt perspektiv på sin karriär betonade vikten av ett "lagom" föräldraengagemang, som en förutsättning för "vägen till framgång". Ett delresultat i studien fokuserade på vad som framkom som karakteristika för hela landslagsgruppen, vilket var att de inte hade upplevt någon negativ press från sin närmiljö. I något senare studier av Carlson (1993, 1995) har han också belyst föräldrainvolvering i idrotten, där hans resultat visat hur föräldrars engagemang har upplevts som positivt av barn.

Flera av de ovan diskuterade studierna kan på ett övergripande sätt visa hur föräldrars delaktighet har en tydlig plats inom ungas idrottande på fritiden. Föräldrar har med sitt aktiva engagemang en möjlighet att bereda väg för barns upplevelseglädje inom idrotten. Carlssons studie (1991) kunde för övrigt visa på att de som nått landslagsframgångar betonade vikten av balans i föräldrastödet.

Dessa studier målar bilden av de positiva föräldrarna, men knappt någon studie lyfter fram möjliga negativa konsekvenser av föräldraengagemang inom barn- och ungdomsidrotten. Ett delresultat från Carlson (1991) visade dock på att bland de inom hans undersökningsgrupp som inte nådde landslaget, fanns individer som redovisade en upplevd stark press från omgivningen.

Inom den svenska idrottsforskningen har det, räknat från början av 1980-talet och 20 år framåt, varit få studier som har haft som huvudsakligt syfte att belysa barn, föräldrar och idrott utifrån dess eventuella negativa sidor. Patriksson (1987) har sedan mitten av 1980-talet bland annat studerat begrepp som stress, utslagning och press bland barn inom idrotten. Han har likaledes fokuserat vuxna förebilders (t ex föräldrars) betydande roll i idrottsliga sammanhang (1979, 1983, 1995). Dessa studier har framför allt belyst socialisationens roll för barn- och ungdomsidrott, i fråga om varför man börjar med idrott och varför man fortsätter. Beträffande föräldrars negativa influenser på barn har Patriksson främst studerat dessa frågor i sin studie från 1987. I denna undersökning redogör han bland annat för ett intressant perspektivtagande genom att som kontrast till "utslagning" lansera begreppet "inslagning". Detta begrepp definieras som: "...att individen mot sin vilja fortsätter att idrotta under tvång eller påtryckning från föreningen eller t ex föräldrarna" (Patriksson, 1987 s.121). Även om Patrikssons undersökning huvudsakligen avhandlar frågor kring "drop-out" inom barnidrotten, får emellertid diskussionen kopplat till "inslagning" relevans för frågor rörande föräldrappress inom barnidrotten.

Jonssons projekt (1985a, 1985b) hade som huvudsyfte att studera relationen barn - föräldrar inom idrotten. Ur detta projekt kom två studier, som lade fokus på föräldraengagemang (Bryntesson, 1984; Hedin och Nordin, 1983). Undersökningarna omfattade bara en gren, simning, men kan ändå sägas ha relevans i ett vidare perspektiv då frågorna avsåg moment som finns inom de flesta idrottsgrenar. Syftet var att mäta graden av "prestationsinriktning" respektive "social inriktning" hos en grupp av föräldrar till barn som deltog i tävlingssimning.

Frågeformulären i dessa studier var utarbetade i syfte att samla in information genom konstruerade hypotetiska situationer. Studien hade bland annat som delsyfte att ställa frågorna; "Hur ter sig föräldrarnas beteende i direkt relation till barns idrottande? "Påverkar föräldrarnas mål (med barnets deltagande i idrott) barnens fortsatta deltagande i verksamheten?". Av resultaten framkom bland

annat att föräldrarna inte tycks tvinga barnen att gå och träna, att de blir glada när barnet har framgång, och när det går dåligt uppmuntrar och stöder de sitt barn. Noterbart i resultatredovisningen, är att föräldrar till barn som slutat i högre grad var närvarande vid träning och tävling. De talade dessutom oftare om simning med sina barn.

I en annan undersökning från slutet av 1990-talet och med ett riktat syfte angående frågor kring föräldrappress inom barnidrotten bestod undersökningsgruppen av tränare (n=92). Respondenterna var från flera län och idrottsgrenar och fick svara på en enkät i syfte att beskriva hur de såg på ett fenomen som föräldrappress (Larsson, Nilsson & Åstrand, 1998). Frågorna till tränarna berörde förekomst, uppfattning och erfarenhet av problemet föräldrappress. Resultaten visade att ett olämpligt föräldrabeteende beskrevs som när föräldrar tvingar barnen till träning, stressar, hetsar, skäller på och pressar barnen. I resultatet beträffande ”förekomst” så angav ca 60 % av tränarna att det var ”*ganska vanligt eller mycket vanligt*”, och ungefär lika många ansåg det vara ”*ett problem eller ett stort problem*” inom barnidrotten.

Vad som stärker denna studies resultat, jämfört med till exempel Bryntesson (1984) och Hedin och Nordin (1983), är att tränarna kommer från flera olika grenar samt att de använt sig av direkta frågor som till exempel; ”*Anser du att föräldrappress är vanligt förekommande inom dagens barnidrott?*” ”*Anser du att föräldrappress är ett problem inom den idrott Du är verksam i?*”. Larsson med flera (1998) har genom sitt arbete på ett direkt sätt pekat ut ett existerande problem inom barnidrotten.

Johansson (1999) försöker beskriva det komplexa förhållande som råder mellan de centrala aktörerna inom barnidrotten. Med frågor ställda till tränare (n=37) i fotboll, ishockey, tennis och artistisk gymnastik, framkom att tränarna tyckte att föräldranärvaro kunde vara negativt för barnen. Här fann Johansson skillnad mellan individuella grenar och lagidrott. Tränarna i de individuella grenarna (tennis, simning och gymnastik) ansåg att runt 40 % av barnen påverkas negativt av föräldranärvaro och i lagidrotterna (fotboll och ishockey) var det 10% respektive 17%. Johanssons studie visade vidare på att ungefär hälften av tränarna någon gång hade kommit i konflikt med föräldrar.

Karp (2000) har i sin avhandling studerat idrottens betydelser för ”idrottsbarn” och deras respektive föräldrar. Genom en intervjustudie med barn 10 till 13 år

(n=18) och föräldrar (n= 35) från idrottsgrenarna fotboll och golf studerade Karp hur barnen själva karakteriserar sin idrott och hur deras föräldrar uppfattar den. Karp visar bland annat att idrott kan ses som ett familjegemensamt projekt och idrotten kan sägas ha många fördelar i uppfostringsyfte. En fritidsverksamhet som idrott innebär oftast ett inrutat liv med ett mönster som är lätt att följa för hela familjen och där de sociala aspekterna är tydliga. Dessutom är de flesta föräldrar själva engagerade i aktiviteten eller är väl bekanta med miljön sedan tidigare. Ett resultat från Karp's studie som har särskild relevans för mitt arbete är att i de familjer där idrott sågs som positivt för den sociala utvecklingen förekom mindre ”*pushning*” från föräldrarna. En del föräldrar, främst ”golföräldrarna”, kunde dock förstå att en del av de krav som finns inom idrotten kan uppfattas som orimligt höga av vissa barn.

Fältet barnidrott har även studerats ur ledarnas perspektiv. Redelius (2002) har till exempel i sin avhandling beskrivit idrottsrörelsens barn- och ungdomsledare, vilka de är och vad de gör, vad de har för syn på idrott med mera. Urvalet i undersökningen var stort (n= 525) och med en relativt jämn könsfördelning, från grenarna basket, fotboll, golf, gymnastik, simning och ridsport. Ett av Redelius resultat visade på ledarnas syn på tävling för barn, där hon fann genom sitt påstående i enkäten ”*Många barn far illa av att tävla och konkurrera*” en relativt stor spridning i undersökningsgruppen. Sett ur ett grenperspektiv, svarade 40-50 % av ledarna inom fotboll, basket och golf att det ”stämmer helt/stämmer i stort sett”. För simledarnas del överensstämde endast 26 %, och bland ledarna i ridsport och gymnastik överensstämde 77 %. Även om spridningen var relativt stor visar resultatet att ledarna inom Redelius undersökningsgrupp uppmärksammar att barnidrotten har negativa sidor.

Av de ovan redovisade svenska studierna från 1980-talet till tidigt 2000-tal framgår att det är få undersökningar som vänt sig med frågor ställda direkt till barnen själva. Vidare har metoder/instrument inte huvudsakligen syftat till för att mäta problem, som negativ påverkan och press från föräldrar på barn.

3.2 Studier inom forskningsprojektet ”Föräldrappress inom idrotten”

I första fasen av projektet formulerades huvudsyftet: Att utveckla metoder/instrument som möjliggjorde ett adekvat studium av föräldrappress samt att försöka studera förekomsten av föräldrappress i barnidrott och finna relevanta teoretiska förklaringsmodeller till fenomenet. Dessutom syftade den empiriska delen av projektet till att analysera om det fanns skillnader mellan föräldrars utsagor av hur de agerar, tycker och tänker om sitt barns idrottande och hur barnen själva upplever detta.

Andra frågeställningar som lyftes fram var om det fanns några skillnader mellan könen (både angående föräldrar och barn) beträffande agerande och upplevelser. Är till exempel pappor mer benägna att utsätta sina barn för press än mammor, och är flickor mer "känsliga" för föräldrappress än pojkar? Föräldrars engagemang i barns idrottande innebär oftast en möjlighet till en direkt kommunikation mellan förälder och barn kopplat till barnets prestationer. Idrottens miljö inbjuder dessutom till ett känslomässigt engagemang, inom vilken det kan finnas en fara för att alltför drivande och ivriga föräldrar medvetet eller omedvetet, direkt eller indirekt, riskerar att utöva en för stark press på sina barn.

För att tränga in i detta problemområde valdes en ansats med utgångspunkter i både i sociologi och pedagogisk psykologi (Brustad, 1992). Relationen mellan barn och föräldrar inom idrotten har tidigare huvudsakligen studerats ur ett sociologiskt perspektiv (Coakley, 2003; Greendorfer, 1992 ; Patriksson, 1995). Den specifika närmiljön kan ha en stark påverkan på individen, där normer och beteenden utvecklas under gruppen i socialisationsprocessen. Även ett psykologiskt perspektiv, kopplat till individens utveckling och motivation, intar en central roll i relationen barn – föräldrar. Då främst genom den påverkan som särskilt betydelsefulla vuxna (föräldrar, ledare och kamrater) har på individens utveckling av kompetens (Harter, 1999). En inledande deskriptiv bred kartläggning av fenomenet ansågs vara mest relevant.

I den inledande fasen av projektet (1996) var ett delmål att få in så mycket relevanta data som möjligt av en relativt stor grupp barn (n= 244). Detta skulle genomföras på ett så smidigt och praktiskt sätt som möjligt, då de ekonomiska resurserna var begränsade. Vidare var barnens anonymitet av stor vikt för att kunna angripa den här typen av känsliga frågor, vilket också försvårade

möjligheterna till en uppföljningsstudie, då underlag och svarsprocessen hade behövt byggas på andra principer. Mot denna bakgrund framstod en enkätstudie som den mest adekvata metoden utifrån projektets syfte och resurser.

Planen var att möta barnen i deras "rätta" miljö d v s idrottsmiljön i samband med träning. Detta ansågs dessutom som en metodologisk styrka, då barnen på ett naturligt sätt kunde relatera frågorna till verksamheten. Träningsmiljön erbjuder en mer avspänd situation jämfört med en tidpunkt i nära anslutning till tävling eller match. Platsen för mötet var avskild och lugn som t ex i något tomt omklädningsrum. Barnen svarade helt anonymt på enkäten och "intervjuarna" hade ingen tidigare relation till barnen, vilket har visat sig vara en styrka vid frågeställningar av känslig natur enligt tidigare forskning (Harter, 1982; Klomsten, 1996; Ommundsen, 1992; Weigand, 1994).

Den undre och övre åldersgränsen i urvalet, i fas ett av datainsamlingen (storstadsregion, n=244), låg helt i linje med Riksidrottsförbundet definition av begreppet barnidrott (7-12 år) (RF, 2005). Tidigare undersökningar med barn (Harter, 1982; Horn & Weiss, 1991; Klomsten, 1996; Marsh, Craven & Debus, 1991) har dessutom visat att barn redan i åttaårsåldern har en god uppfattning om vad de kan och inte kan inom olika områden. Studierna har också visat att barn kan uttrycka sina åsikter och värderingar verbalt. I studierna har det bland annat framgått - och argumenterats för - att barn så långt ner som i femårsåldern kan ha en uppfattning och värdering av sig själv.

Även i fas två av projektets datainsamling (mellanstor stad, n=222) så kunde projektarbetarna dela ut och samla in enkäter utan att möta några hinder. Föreningarna var, som i storstadsurvalet, kontaktade i god tid innan, för att den avtalade tiden skulle kunna hållas. I denna fortsättning av projektet (2000) utvidgades urvalet till att också innefatta ungdomar i de tidiga tonåren 13-16 år (n=135). Ett skäl till att gå högre upp i åldrarna var att se om andra förhållanden gällde för de äldre barnen jämfört med de yngre.

Barnen och ungdomarna i den totala undersökningsgruppen (n=601) representerar en väsentlig variationsvidd inom gruppen för barn- och ungdomsidrotten, då de flesta aktiva oftast deltar i flera grenar samtidigt. Detta bör rimligen kunna innebära att barnens svar kan ge en tillförlitlig bild av hur idrott upplevs av barn i de aktuella åldrarna.

I en första delrapport av Augustsson (1997) framgick att det inom undersökningsgruppen fanns en mindre grupp barn som upplevde sig vara alltför pressade av sina föräldrar. I grenspecifika termer så var det tennis och simning som utmärkte sig beträffande frågor relaterade till upplevd föräldrapress. I resultatet gick det också att se tendenser till att de var flest pojkar som upplevde ”hög” föräldrapress. Delresultaten från projektet visade att ”upplevd föräldrapress” är en realitet och ett allvarligt problem inom barn- och ungdomsidrotten. Uppenbarligen är samspelet mellan barn och föräldrar inom idrottsmiljön inte utan komplikationer. Det är dock en klart övervägande del bland barnen som inte upplever någon negativ press från sina föräldrar utan ser dem som ett stöd.

Beträffande tränare och föräldrar så visade en annan delstudie från projektet att 80 % av tränarna (n=49) uppfattade att det var alltför pressande moment inom barnidrotten (Hedberg & Thelin, 1998). I ”föräldradelen” (n=142) där föräldrarna fick svara på en enkät med frågor angående deras engagemang inom idrotten tyckte inte någon av föräldrarna att de utsatte sina barn för en för en alltför hård press. Intressant i sammanhanget är att inom samma grupp av föräldrar så var det 44 % (”ofta eller ibland”) som sett ”andra” föräldrar pressa barn för hårt (Kjellman & Nyberg, 1998). Ett annat delresultat från samma studie visade att 17 % av föräldrarna tyckte att det var ”normalt” att bli arg på sitt barn när han eller hon inte ”bjuder till” i sitt idrottande. Resultaten indikerar att alla föräldrar inte är medvetna om sitt eget beteende i idrottsmiljön för barn och ungdomar (Nyberg, 2000).

Wagnsson (2001) redogör för hur han i delar av projektets datamaterial (mellanstor stad, n=135) kan utläsa att 23 % av de unga idrottarna i undersökningsgruppen upplevde det som negativt med föräldranärvaro i samband med idrott (”Ja, ibland eller Ja, sällan”). Wagnssons delstudie visade vidare på ett svagt negativt samband mellan självkänsla och upplevd föräldrapress. I Wagnssons resultat framkom att majoriteten av de unga idrottarna upplever ett positivt stöd från sina föräldrar. En mindre grupp (17 %) indikerade dock ”hög” upplevd föräldrapress och 3 % en ”mycket hög” föräldrapress.

Wagnsson (2001) kompletterade sin enkätstudie med att genomföra 5 intervjuer med idrottande barn. I intervjuvären framkom att de som upplevde någon form av negativ föräldrapress till viss del tävlade för att tillfredsställa sina

föräldrar och inte för sin egen skull. I en annan uppsats gick Wagnsson (2002) vidare inom detta problemområde genom att genomföra en undersökning med ett retrospektivt perspektiv. Respondenterna (n=188) som var mellan 17-39 år fick tänka tillbaka på sina idrottsaktiva år och svara på frågor kring sina föräldrars engagemang i deras idrottande. Syftet var att försöka fördjupa kunskaperna kring vad som kan ge upphov till föräldrapress inom barn- och ungdomsidrotten.

De mest centrala resultaten visade att en övervägande del av respondenterna uppgav att de uppfattat sina föräldrars engagemang som positivt. En mindre grupp (13 %) inom urvalet redogjorde dock för en hög upplevd föräldrapress från sina föräldrar. De huvudsakliga skälen till den uppfattade negativa pressen från föräldrarna var att respondenterna upplevde att föräldrarna ansåg att de *”lade för lite tid på sin idrott”* samt att de *”var tvungna att träna fast de själva inte ville”*. Konsekvenserna av de negativa upplevelsorna hade lett till att de under idrottsåren periodvis hade känt ökad oro, obehaglig nervositet och minskad glädje att idrotta. De respondenter som fick låga värden på skalan för *”självkänsla”* visade sig ha upplevt en hög grad av föräldrapress under sin idrottsaktiva tid.

I en specialstudie av en viss *”typidrott”* gick Thorell (2002) vidare med att belysa ridsporten. Denna fritidsaktivitet har stigit i popularitet bland barn under 1990-talet. Föräldraengagemang är viktigt inom ridsporten, då det ofta krävs transporter av egna hästar till och från tävling. Syftet med denna delstudie var delvis att beskriva miljön på ridskolor. Vidare ville Thorell genom undersökningsgruppen (n=36), med barn och ungdomar mellan 8 till 19, försöka studera hur de upplever föräldramedverkan i ridskolemiljö. Thorell fann att det var en grupp av barn och ungdomar (36 %) som *”ibland eller sällan”* ansåg att det kändes svårt och jobbigt med deras föräldrars engagemang i deras ridsportsaktiviteter. Ett annat resultat som framkom i uppsatsen var att föräldranärvaron var hög (92%), enligt barnens utsagor. Huvudresultatet för grenen, ridsport, utifrån specifika frågor kopplade till *”föräldrapress”* visade en hög procentuell andel barn och ungdomar (mellan 25–30 %) som upplever föräldrapress.

I en annan uppsats i projekts regi genomförde Söderkvist (2002) en delstudie kring huruvida det existerade någon skillnad mellan barn (upp till 12 år) och tonåringars (13 till 16 år) upplevelser av föräldrapress. Söderkvist

undersökningsgrupp bestod av 201 barn och 123 ungdomar. De utvalda grenarna var fotboll, handboll, simning, ridning, tennis, friidrott och golf. Hennes resultat visade att 21 % av barnen (upp till 12 år) upplevde hög eller mycket hög föräldrappress. I ungdomsgruppen (13-16 år) framkom att 15 % upplevde negativ föräldrappress i någon utsträckning. Bland de yngre barnen så var det fler pojkar som angav upplevd föräldrappress jämfört med flickorna. Men med stigande ålder så blev förhållandet det motsatta d v s det var fler flickor i ungdomsgruppen, av de 15 % som upplever föräldrappress, jämfört med pojkarna. Gemensamt för de olika uppsatserna redovisade ovan var att de på ett eller annat sätt ville studera delar av det som benämns som "Idrottstriangeln" (Martens, 1982), det vill säga Barn – Tränare – Förälder och hur de förhåller sig till varandra i idrottsmiljön.

3.3 Internationell forskning inom problemområdet

I följande genomgång redovisas studier som under en de senaste decennierna mer uttalat och fokuserat studerat föräldrars negativa påverkan på ungas idrottande. Genomgången berör forskning på det internationella planet, men de flesta studierna är genomförda i Nordamerika. Studierna behandlas inte utifrån kronologi, nationalitet eller metodologi, utan genomgången syftar till att ge en inblick i funna huvudresultat.

Medryckande och starka känslor och uttryck är en del av tävlingsidrottens signum. Idrottsmetaforer som – "viljan att vinna" och motpolen "hata att förlora" - är båda uttryck som hämtar sin energi ur emotioner. Dessa krafter är också en del av förklaringen till idrottens attraktionskraft både bland unga och gamla, aktiva och passiva deltagare. Praktisk erfarenhet av idrott kan vara fascinerande ur det korta perspektivet, med intensiva ögonblick som fångar alla berörda aktiva som åskådare, likväl som idrott kan ses som en "fostran", sett ur ett mer långsiktigt utvecklingsperspektiv. Idrott som aktivitet har förmågan att lämna avtryck hos alla som är involverade. Exempel på ungas idrottares upplevda känslor i idrottsmiljön är; glädje, stolthet, förtjusning, tillfredsställelse, frustration, ängslan, rädsla mm (Brustad, 1988, 1992).

När det gäller barn som upplever stark ängslan inför tävling och match, har flera undersökningar under 1980- och 1990-talet (Martens, 1993; Passer, 1983,

1984; Scanlan, 1986; Weinberg & Gould, 2003) studerat hur barn som är uttalat känsliga för hur deras föräldrar bedömer prestation. I dessa studier betonades att dessa barn ofta har en sämre självkänsla jämfört med de barn som inte upplever ängslan och oro inför tävling och match. Barn med ett gott självförtroende tenderar emellertid att inte oro sig för föräldrars reaktioner, för att förlora, eller för vad kamrater skall tycka i fråga om idrottslig prestation. Samband är funna mellan upplevd föräldrapress och stress samt oro inför tävling och match.

Föräldrar bär på ett viktigt ansvar för hur de i idrottsliga sammanhang kommunicerar med barn, som tidigare visat rädsla inför tävlingssituationer. Ett överdrivet föräldraengagemang i form av ekonomiskt stöd (avgifter, utrustning, material) och nedlagd tid (resor och semester) kan också vara en källa till upplevd press till att idrotta hos barn (Coakley, 2003). Denna föräldragrupp har också en förkärlek till idrottens "vinster", där pengar hamnar överst på listan följda av ära och berömmelse. Barnens intressen verkar, i dessa fall, hamna utanför "listan".

I en studie utförd av Hellstedt (1990), i USA, bestod urvalet av 66 pojkar och 38 flickor (13 år och under), som alla var toppåkare i alpin skidåkning. Genom ett frågeformulär skulle de svara på frågor rörande upplevd föräldrapress och graden av påverkan från deras föräldrar i samband med tävling. I resultaten framkom att en större del av gruppen (46 %) upplevde en viss negativ press. En mindre grupp (26 %) uppgav att de upplevde en stark föräldrapress, eftersom de kände sig tvingade av föräldrarna att tävla. Av totalgruppen var det 27 % som markerade att de inte upplevde någon press alls. Inom grupperna för "viss press" och "stark press" kände sig 22 % respektive 44 % olyckliga i sitt idrottande.

Värt att notera är att i gruppen som upplevde "viss föräldrapress" uppgav hälften att de var nöjda med sin situation. Denna del av gruppen verkar onekligen kunna klara av pressande situationer, medan barnen i undergruppen "stark press" kände sig olyckliga och fortsatte att tävla för att behaga föräldrarna. I den redovisade undersökningen kan konstateras att det bara rörde sig om en gren och ett mätillfälle. Det var för övrigt tidpunkten för den största tävlingen för året, vilket inte ger en totalbild av föräldrarnas influenser i fråga om negativa effekter. Det är rimligt att anta att stämningen var extra upphaussad kring denna tävling.

I två andra tidiga studier (McElroy, 1982; Thornton, 1991), där fokus låg på föräldrappress, beskrevs vad som sker då barn och föräldrars upplevelse av barnens kompetens inom idrott skiljer sig åt. Enligt båda studierna är risken stor att barn utvecklar en sämre självkänsla samt att de upplever en högre grad av föräldrappress. När barnet känner att dess värde har sina utgångspunkter i prestation, leder pressen inte sällan till att barnen använder skada som orsak för att undslippa press, vilket framkom i undersökningarna.

I en studie av Gould m fl (1991) bestod urvalet av 202 brottare i 13 till 14 års ålder (pojkar) som alla fick fylla i en enkät i syfte att uppge upplevd oro, ängslan och föräldrappress i samband med tävling. Ett särskiljande drag i denna undersökning, jämfört med tidigare diskuterade studier, var att flera mätillfällen nyttjades. Resultatet pekade på att föräldrars förväntning och press utgjorde en betydande orsak till upplevd ängslan och rädsla inför att tävla. Viss reservation bör emellertid göras för undersökningens tillvägagångssätt. Barn och föräldrar befann sig nämligen på samma plats vid ifyllandet av frågeformuläret. Rimligtvis borde detta faktum ha påverkat barnens svar i någon utsträckning. Det kan inte vara lätt att svara på denna typ av känsliga frågor med föräldrarna i omedelbar närhet. Kulturella särdrag bör också beaktas i sammanhanget. Den nordamerikanska kulturen främjar press vid prestation (Coakley, 2003), vilket kanske delvis kan förklara svaren från den grupp som upplevde viss press men ändå ansåg det vara mestadels positivt.

Stein och Raedeke (1999) har i sin studie belyst föräldrars olika typer av involvering i barnens idrottande. Enligt författarna är det inte mängden (hur ofta) i föräldraengagemanget som är av betydelse utan mer *graden av* intensitet i engagemanget, sett ur ett kvalitativt perspektiv, som är avgörande. Stein och Raedeke menar att barnens uppfattning av sina föräldrars involvering i deras idrottande beskrivs mer adekvat utifrån hur barnen bedömer föräldrarnas intensitet. Mot denna bakgrund kan sedan konsekvenser av olika ”föräldrabetenden” lättare avtecknas. De första stegen i föräldrarnas aktivering i sitt barns idrott, börjar ofta med att barnet - genom bland annat föräldrarna - socialiseras in i idrotten.

Föräldrarnas påverkan är sedan tidigare känd och erkänd, men vad kan ”gradvisa” skillnader i involveringen ha för effekter? Med denna fråga i fokus genomförde Stein och Raedeke sin enkätundersökning på 42 aktiva i 13 till 14 års ålder verksamma inom volleyboll, fotboll respektive amerikansk fotboll.

Ungdomarna hade i genomsnitt fyra till fem års erfarenhet av idrott. Vid tillfället för datainsamlingen gavs ungdomarna inledningsvis en generell definition av vad som avsågs med ”föräldrainvolvering”. Sedan fick respondenterna gradera föräldrarnas involvering från ”inte alls involverad” till ”mycket involverad”. De aktiva skulle också besvara om de ansåg föräldrarna vara ”alldeles för lite engagerade” till ”alldeles för mycket engagerade”. De fick även fylla i svar på frågor kring deras upplevda glädje och eventuell upplevd negativ stress kopplat till deras föräldrars involvering. Frågorna var uppdelade på en pappadel och en mammadel, och skalan gick från ”inget alls” till ”mycket”.

Resultaten pekade mot att de flesta aktiva tycker att föräldrarna bidrar på ett positivt sätt, även om papporna ansågs skapa mer stress jämfört med mammorna. Utifrån begreppen ”stress” och ”glädje” kan resultaten beträffande föräldrarnas involvering summeras som att ”lagom är bäst”. I de fall där barnen upplevde negativ stress, uppfattades alltså föräldrarnas engagemang som för intensivt. Denna studie kunde sålunda se samband mellan grad av involvering och upplevd stress eller glädje. Stein och Raedeke sammanfattar sina resultat med att säga att även om deras resultat beskrivit att *graden av föräldraengagemang* är av stor betydelse, så anser författarna att frågorna kvarstår kring *varför* en del barn och ungdomar uppfattar sina föräldrars involvering som allt för intensiv.

Det finns en ytterligare en forskargrupp (Lee & MacLean, 1997), vilken jag presenterat tidigare (se 2.6), som fokuserat sitt frågande kring ”kvaliteten” på den påverkan som föräldrar har på sina barn i idrott. Lee och MacLean har speciellt intresserat sig på föräldrabetende och skillnader mellan ”önskat” och ”faktiskt” beteende utifrån barnens självrapportering. Forskarna fastslår att föräldrarnas plats inom barnidrotten är självskriven, men då är det också desto viktigare att utveckla kunskaper kring vad den betyder, hur den ser ut och hur den påverkar. Lee och MacLean menar vidare att den forskning som försökt besvara frågor kring barn- och ungdomsidrott och föräldrarelationer oftast har belyst redan framgångsrika idrottare vars utsagor har fått representera hela idrotten. Men nu är inte idrotten bara ljus och full av vinnare och därför anser de att undersökningar på ”bredden” är det som det är brist på och därmed också kunskapen kopplad till den typen av verksamhet. Även om forskarna medger att det finns studier som visat att föräldrars stöd inte alltid uppfattas som en ensidigt positiv källa anser Lee och MacLean att studiet av detta

problemområde är eftersatt. Den teoretiska modell som Lee och MacLean (se s.35) arbetat fram kring fenomenet föräldrappress visar att när intensiteten av föräldrastödet blir för stor i förhållande till det önskade uppfattar barnet negativ press.

Lee och MacLean poängterar att deras teoretiska modell inte syftar till att på ett heltäckande sätt kunna belysa varför vissa barn upplever föräldrappress och exakt vad den består av. Men modellen förväntas ändå kunna ge en bild av förhållandet mellan intensiteten av föräldrainvolvering och upplevd föräldrappress. Deras undersökningsgrupp bestod av 34 pojkar och 48 flickor mellan 10 till 15 år som alla var tävlingssimmare. Respondenterna, som fick besvara en enkät kring problemområdet, hade simmat under flera år och var därmed väl bekanta med miljön inom simning. Tre frågeområden utformades. Det första utifrån ”Instruktivt beteende” som t ex – *Do your parents push you to train harder?*, *Do your parents get upset with you if they think your swimming is not going as well as it should be?*. Det andra var ”beröm och förståelse” som i följande exempel – *After a race do your parents praise you for trying hard?*. Sista kategorin berörde ”aktiv involvering” med frågor som – *Do your parents take an active role in running your club?*, *Do your parents discuss your progress with your coach?*.

Lee och MacLean redogör noggrant i sin studie för hur de fått skriftlig tillåtelse av coacher, föräldrar och barn, men de nämner inget om var föräldrarna befann sig under tiden som barnen fyllde i enkäten. Det är inte en helt oväsentlig faktor då barnen skall besvara känsliga och utelämnande frågor om deras föräldrar. Det är fler studier (se genomgång av Weigand nedan) som förbisett denna påverkande faktor vid själva ifyllandet av frågeformulär.

De mest centrala resultaten i studien visade att upplevd negativ föräldrappress var tydlig i de fall när skillnaden var stor mellan önskad press och den reella press de var utsatta för. Barnens toleransnivå beträffande föräldrarnas instruerande beteende var den starkaste faktorn för att förutsäga press. Den individuella upplevelsen som faktor är intressant och svåravvägd i detta sammanhang. Vissa barn verkar vara mer benägna att tåla ”hårdare” press från föräldrar än andra. Men oavsett var den individuella gränsen går för vad ett barn tål känner sig barn utsatta när diskrepansen i förhållandet mellan önskat och faktiskt upplevd föräldrainvolvering är för stor.

Lee och MacLean menar att det kanske viktigaste resultatet som framkom var

att den individuella differensen var stor mellan barnen och därför något att beakta i frågor kring föräldrars involvering i barnidrott. Forskarna lyfter också fram att nyansen och kvaliteten i föräldrastödet är avgörande för hur den mottas av barnen, då barnens toleransnivå varierade. Stöd blir till negativ press när föräldrabetendet går över gränsen för vad barnet accepterar i form av grad av intensitet och kvalitet i aktiva handlingar som föräldrarna företar sig för att uppmärksamma barnets idrottsprestationer.

Cohn (1990) genomförde en explorativ intervjustudie med tio elitgolfare i åldern 15 till 17 år. Studiens syfte var att öka förståelsen kring den största källan till stress som de aktiva upplevde. Huvudresultaten var samstämmiga med tidigare undersökning kring stress och "burnout" (Scanlan, 1988; Gould et al, 1991), där det framkommit att den mest påtagliga källan till stress var rädslan för att i tävling/match inte nå upp till sin egen nivå. Beträffande metoden i denna studie genomfördes mötet (datainsamlingen), till skillnad från t ex Gould, med ungdomarna i en avskild miljö, där inga föräldrar eller coacher var närvarande. Tillförlitligheten i undersökningen säkrades genom en medbedömare (0,82 – 0.89), som analyserade utsagor och kategorier. Av de tio golfarna så var det nio som uppgav föräldrarnas förväntningar som en stressande faktor: *"I sometimes worry about letting my parents down because I feel that I am letting them down if I shoot a bad score, both of them..."*(Cohn, 1990, s. 102). Fyra av golfarna uppgav skäl till "burnout" och där nämndes "pressure to do well from coaches, parents and self". Denna studie har genom sina kvalitativa data kompletterat tidigare studier som haft liknande frågeställningar. De andra undersökningar, som har beskrivit upplevd stress och "burnout" utifrån ett kvantitativt material, har alltså på ett sätt fått sina resultat stärkta genom denna kvalitativa studies resultat. Respondenternas utsagor har i ord beskrivit det som andra studier visat i siffror utifrån ett större urval med flera grenar. Något att betänka är dock att Cohns studie innefattade endast en idrottsgren.

I de ovan redovisade undersökningarna har inte problemställningarna rört skillnader mellan pojkar och flickor, i fråga om upplevd föräldrappress. Leff och Hoyle (1995), har däremot belyst föräldrappress ur ett könsperspektiv. I deras undersökningsgrupp ingick 154 tennisspelare mellan 6 och 18 år (97 pojkar och 57 flickor M=12,5). Respondenterna var knutna till tre tennisskolor i sydvästra USA. I resultatet framgick att flickor upplever sig få större stöd från både mamma och pappa jämfört med pojkar. Pojkarnas svar visade på en upplevd starkare negativ press från pappan. I flickornas fall var pressen likvärdig från

både mamma och pappa. Positivt föräldrastöd kunde härledas till upplevd allmän glädje till att spela tennis, vilket både pojkar och flickor uppgav. Något som man till viss del kan ställa sig frågande till i studien är åldersspannet på 6 till 18 år. Frågan är om samma instrument, identiska frågor, uppfattas på samma sätt av en 6-åring som en 18-åring? Skillnaden i utveckling mellan en 6-åring och en 18-åring är markant, varför det är tveksamt om man kan nå samma syfte med frågorna till de båda ytterligheterna i undersökningsgruppen.

Harlick och McKenzie (2000) har också, likt Leff och Hoyle, valt att studera upplevd negativ press bland ungdomar inom tennis. I undersökningsgruppen (n=37, 14-18 år) valdes två aktiva ut för intervju, med hög poäng i "burnout". Ytterligare två aktiva skulle intervjuas och kriteriet var då "låga" poäng i skalan för "burnout". Detta för att en jämförelse skulle vara möjligt. I frågeformuläret ingick flera utprovade instrument för att mäta upplevd motivation och negativ press inom barn- och ungdomsidrott. I resultaten visade genomförda regressionsanalyser att de som upplevde en hög nivå av "burnout" också var de minst motiverade. Speciellt utpekande var också att signifikanta samband fanns mellan stark upplevd grad av "burnout" och upplevd föräldrappress. I intervjusituationen frågades vidare om fenomen som föräldrappress, och en av de intervjuade som upplevde stark negativ press sade (s.36) : *"...after the game he [dad] tells me what I did wrong and stuff. Normally I don't listen to him. He reckons he is my coach and really he doesn't know much about tennis"*.

I intervjun med de ungdomar som var nöjda med sina föräldrar så framkom snarare att föräldrarna var angelägna om att barnen inte skulle träna och tävla för intensivt. De ville försäkra sig om att det inte skulle bli alltför påfrestande för deras barn, som var engagerade i idrott. Studiens resultat har på ett tydligt sätt accentuerat den "känsliga" roll som föräldrar till idrottande barn innehar. Ett problem som "burnout" är oerhört komplext varför Harlick och McKenzie menar att denna problematik bör belysas ur flera perspektiv för att kunna förstås och förklaras på ett adekvat sätt.

Weigand (1994) är ytterligare en forskare, vars studie syftade till att försöka mäta graden av upplevd föräldrappress inom barnidrotten. Urvalet bestod av 202 medelklassbarn, 43 pojkar och 50 flickor under 12 år (M=10,6) och 51 pojkar och 58 flickor över 12 år (M=14,7) från Dallas skoldistrikt i USA. Barnen fick svara på två separata enkäter, en "pappa-del" och en "mamma-del", i syfte att studera om det fanns någon skillnad i upplevd press hos barnen från respektive

förälder. Åldersintervallet i Weigands studie kan också ifrågasättas, som i Leff och Hoyle, då spridningen i ålder kunde vara upp till 8 år inom totalgruppen. Detta förhållande minskar tilltron till instrumentets tillförlitlighet. Det utvecklingspsykologiska perspektivet diskuteras inte i metodavsnittet, vilket är förvånande då de psyko-sociala skillnaderna på en 8-åring och en 16-åring talar emot ett användande av samma frågekonstruktion. Särskilt med tanke på frågornas känsliga natur.

Resultatet visade att i de fall där barn upplevde föräldrapress var oftast pappan den mer framträdande. Pressen formade dessutom barnen till att bli mer orienterade mot att klara vissa utvalda uppgifter inom idrotten jämfört med att ha en allmän önskan om att bli bättre. När barnen upplevde press från föräldrar ändrades med andra ord barnens målsättning till att bli mer prestationsinriktad mot vissa "vuxenmål". Ett centralt resultat visade att i de fall där barnens mål med sitt idrottande skiljde sig från föräldrarnas ökade upplevd press och glädjen minskade.

I en studie av Babkes och Weiss (1999) visades vad positivt föräldrastödet kan leda till. Både barn (pojkar och flickor) och föräldrar fick svara på enkätfrågor rörande föräldraengagemang. Resultatet visade att de föräldrar som har en positiv syn på sitt barns och idrottande och kompetens kunde kopplas till barn med högt upplevd glädje. De barnen var också mer nöjda med sitt eget kunnande och hade en starkare inre motivation till att idrotta.

3.4 Avslutande reflexioner kring genomgången av tidigare forskning

Totalt sett är det relativt få studier, både internationellt och nationellt, som på ett mer fördjupat sätt försökt att definiera och förstå fenomenet föräldrapress. De studier, och då främst utifrån den nordamerikanska idrottskulturen, som tangerat frågeställningar beträffande barns upplevelser av föräldrapress inom idrotten har ofta endast belyst någon enstaka faktor av detta komplexa problem. Dessutom är studier av kvalitativ förståelsenatur nästan obefintliga, vilket gör att analyser av barns beskrivningar med egna ord saknas inom problemområdet. Många gånger har metodiken i studierna byggts på ett frågeformulär med några frågor om stress, tävlingshets eller press, sällan med preciserade frågor angående relationen mamma, pappa och barn. Urvalen har

också i flera fall varit små, få grenar och ifyllandet av frågeformulären av barnen har i flera fall gjorts under uppsikt av föräldrarna själva, vilket utgör en brist.

De teoretiska diskussionerna har inte varit framträdande i de nationella studierna. Om dessa frågor studeras i ljuset av samhälleliga grundvillkor och med ett hänsynstagande till kulturella särdrag beträffande familj, skola, fritid och idrottsrörelse, sett ur ett barnperspektiv, ges möjligheter att nå en ökad kunskap och bättre förståelse för unga idrottares villkor för idrott på fritiden i samspel med föräldrar.

4. Teoretiska utgångspunkter

4.1 Inledning

Det är många faktorer och sociala relationer, främst de mellan barn, föräldrar, tränare, ledare och åskådare, som påverkar hur unga upplever sitt idrottande. Brustad (1992, 2001) har försökt ringa in vilka centrala delar som samverkar och influerar en aktivitet som ungas idrott.

The qualitative and quantitative changes that accompany development are certain to influence children's sport behaviour. Cognitive and physical developmental factors may particularly influence socialization experiences and subsequent sport motivation. Cognitive-developmental characteristics will affect children's appraisal of information provided by socialization agents, and characteristics of physical development may greatly influence adult expectancies and reward patterns toward young athletes (Brustad, 1992, s 69).

Brustad lyfter fram centrala faktorer i de sociala processerna i idrottsmiljön där barn står i centrum. Barns kognitiva och fysiska utveckling blir synlig i en verksamhet som idrott, där barnet aktivt får pröva sig fram både fysiskt och intellektuellt. Vidare är de socialiserande effekterna starka i denna miljö som delas av kamrater, föräldrar och andra vuxna ledare, vilka alla deltar som sociala aktörer i detta samspel.

4.2 Med ett barnperspektiv – syn på barn och barndom

Den förhärskande synen på barn och barndom har visat sig vara föränderlig sett ur ett tids-, samhälleligt- och kulturellt perspektiv. Definitionen av vad barn och barndom är, och mycket av det som barn gör eller förväntas göra, har sin värderingsgrund utifrån vad ett vuxet liv innebär. I nutida diskussioner beträffande barn och barndom finns kritik mot hur barndomen har betraktats som en investering för framtiden. Detta synsätt har vidare kunnat ses som ett uttryck för en dold förväntan av att ett resultatmål skall produceras i framtiden av den blivande vuxne. Med ett sådant synsätt blir barnens aktiviteter intressant utifrån vad de kan bli i framtiden, mot bakgrund av vad de saknar idag som ”icke vuxna” (Nielsen, 2000). De innebörder av vad ett barn är, som har växt fram ur detta perspektiv, har alltså haft en traditionell vuxenram som raster

genom vilket, barnen har studerats och tolkats. Med andra ord ett perspektiv som sett barnvärlden genom den vuxnes ögon, värderat utifrån vuxnas normer.

I motsats till denna syn på barn och barndom har vi idag fler forskare som studerar detta område ur ett perspektiv, där man ser barnen själva som aktörer och hur barn genom sina handlingar påverkar sin närmiljö. Detta barnperspektiv behandlar individen utifrån att denne har ett egenvärde, språk och handlingar, som innebär ett meningsskapande i samverkan med miljön. I den sociala och kulturella miljön som omgärdar och samspelar med individen under uppväxten ställs frågor med ett hänsynstagande till individen som en social aktör. Detta angreppssätt är mer av en teoretisk utgångspunkt, som i samverkan med de involverade sociala agenterna - barn som vuxen - försöker att skapa en kunskapsgrund för att ställa och besvara frågor inom barnforskning (James, Jenks & Prout, 1998; Christensen & James, 2000; Nielsen, 2000; Alanen, 2001; Löfdahl, 2002). Inom barndomssociologi utgår man från ett perspektiv där man ser på och förhåller sig till barn i studier kring socialisationsprocesser. Centrala frågor är; Sker studiet av barn genom att forska med, på eller om barn och på vilket sätt erkänns barnens eget handlande i processen? Är den vuxne i centrum för barns socialisation eller ges både barn och vuxen lika stor del i påverkansprocessen?

Under 1900-talets senare hälft, formulerades det inom barnforskningen utgångspunkter för hur man såg på individens socialisation. Lite grovhugget kan man säga att det framkom två huvudsakliga synsätt att betrakta barn i socialisationsprocessen. Utifrån det ena perspektivet så är barnet mer passiv i sin roll i processen. Barnets deltagande bidrar till att behålla den struktur som redan finns, då deltagandet inte innebär någon stark påverkan på det redan befintliga. Enligt den deterministiska modellen betraktas barnet som skilt från samhället och som måste involveras och tas upp och formas för att kunna bli en fullvärdig medlem. Utifrån den konstruktivistiska modellens utgångspunkt är barnet nyfiket på att lära och bidrar aktivt i socialisationsprocessen. Barnet tar alltså del i konstruktionen av den sociala miljön. Ett gemensamt drag för dessa båda perspektiv är att det är barnet som bjuds in, tas upp eller så att säga blir – till slut – en del av det som tidigare var den vuxnes sociala miljö (Corsaro, 1997; James, Jenks & Prout, 1998).

Under de senaste decennierna har ett tredje perspektiv växt fram, som mer tydligt velat erkänna barnens egen kraft i socialisationen. Barnen tar inte bara

del av något redan befintligt utan bidrar också aktivt själva till att reproducera och inte minst förändra den sociala miljön. Det finns inte en redan utstakad väg för hur de sociala processerna skall utvecklas utan de tar nya vägar. I detta sammanhang kan Corsaros modell av ”nätverket för tolkande reproduktion” för barns utveckling och meningsskapande fungera som ett beskrivande exempel. Corsaros modell utgår från att barnet medverkar i flera sociala kulturer (familj, skola, fritidsområden) inom vilket ett socialt meningsskapande sker med barn som aktörer. Vidare så ses barnet som en stark social agent i handling, likt de vuxna (Corsaro, 1997; James, Jenks och Prout, 1998; Alanen, 2001).

Barndom som begrepp kan ta sig många uttryck. Det är inte alldeles lätt att på ett entydigt sätt definiera vad barndom är. Som samhällsfenomen har barndom förändrats i takt med hur samhällen har utvecklats. En möjlig definition av barndom kan vara att se på den som ett barns liv och erfarenheter som levs inom ett samhälles ramar för unga människors uppväxt, utbildning och fritidsaktiviteter, och som är färgat av den rådande tidsandan. På detta sätt kan man också se hur barnen själva bidrar till att förändra och förändras med sin barndom. Det finns kulturella skillnader i vad man lägger i begreppet barndom. Vad som framträder i diskussioner beträffande barndomens plats i det moderna samhället är att den inte är definitiv och statisk. Med det moderna västerländska samhället som utgångspunkt blir det motsägelsefullt att förhålla sig till barndom som en isolerad företeelse som lever i ett vakuum. Istället bör den kunna erkännas som en företeelse med starka sociala förtecken (James, Jenks & Prout, 1998).

I dagens samhälle lever föräldrar mer isär med sina barn än ihop. Barnen deltar i förskolan, går vidare i grundskola och fritidshem, annan organiserad fritidsverksamhet, till exempel föreningsliv långt upp i sena tonåren. Ur ett samhälleligt och statligt perspektiv innebär barndom något permanent som består av en kategori av människor som inte försvinner även om dess deltagare byts ut. Men för barnen är barndom en period som skall förbereda dem för det vuxna livet. Något som är tidsbestämt, som man går in i och sedan går ur, men fortfarande som samhällsmedlem (Corsaro, 1997).

4.3 Reflexioner kring föräldraskap och idrottsföräldrar av idag

Föräldrar och föräldraskap har under början av 2000-talet varit i blickfånget för medias belysning. Det har bland annat fötts ett nytt begrepp i debatten kring vad en förälder är eller bör vara och göra i sitt föräldraskap. Det nya fenomenet har benämnts ”curlingföräldrar”, vars ursprung, som begrepp, kommer från den danske barnpsykologen Hougaard (2004). En curlingförälder vill sitt barns bästa och är beredd att göra sitt yttersta för att barnen skall ha det bra. Det är framförallt hårt arbetande föräldrar, födda på sextiotalet, som finns representerade i gruppen curlingföräldrar. Vad är detta ett uttryck för? Kan det vara ett tidens tecken på att den moderna människan vill producera och vara effektiv på alla fronter? Curlingföräldrar vill servera sitt barn allt, och lägga fram alla valmöjligheter på ett smidigt sätt så att barnet möter livet utan motstånd. Där av namnet ”curlingföräldern”, det vill säga föräldern har redan sopat banan framför barnet så att livet skall löpa friktionsfritt.

Detta förutsättningslösa föräldraengagemang kan vi även finna inom barn- och ungdomsidrotten (Karp, 2001, 2004). Karp menar till exempel att föräldrar vill försäkra sig om att barnen har något meningsfullt att hålla på med. Där kan idrott som aktivitet passa in med regler och moral, och inte minst under övervakning av andra vuxna. Dessutom om nu dagens föräldrar vill ge sina barn en ”friktionsfri” vardag, så fyller idrotten en funktion där också genom sitt rika utbud av varierande aktiviteter. Karp diskuterar även hur idrotten kan fungera som en fostran och hur detta ger föräldrarna något att luta sig mot då regler, straff och moral redan är framlagt av idrottsrörelsen.

Mayall (2002), en sociologisk barndomsforskare, menar att det är genom föräldrarna som barnen lär sig att de är barn. Denna typ av socialisation, att vara ett barn som skall förbereda sig för att bli vuxen, sker ofta genom att aktivt ta del av lärande praktiska verksamheter. Idrott kan vara en sådan typisk verksamhet, där barnen deltar men skall anpassa sig till den sociala normen för verksamheten. Detta som en del i en förberedelse inför det kommande vuxenlivet. Mayall betonar att det som barnen själva värderar högt i synen på sin relation till föräldrarna, under denna fostrande resa, är vikten av att föräldrar visar dem ett starkt emotionellt stöd för. Alanen (2001) framhåller att barnens hela sociala värld behöver fångas för att man ska kunna förstå hur de upplever sin barndom. Fokus behöver därför vara direkt kopplat till barnens verksamheter, erfarenheter och sociala relationer inom den sociala världen. Det

är mot denna bakgrund som exempelvis barns upplevelser av föräldraskap inom idrott är viktigt, då fritid är en betydande del i de flesta barns vardag idag. Med föräldraengagemang i idrott i fokus, framgår att den sociala relationen mellan barn och föräldrar är komplex. I den sociala processen går bland annat att finna centrala faktorer som: ambitiösa föräldrar som vill sina barns bästa, synliga och osynliga budskap i kommunikationen barn – förälder och olika sociala normer i olika kulturella verksamheter med mera.

4.4 Unga idrottare och socialisationseffekter i idrottsmiljön

Fokus i denna studie är socialisationen av unga idrottare där samspelet mellan barn och föräldrar är av central betydelse. Coakley (2003), som bedrivit idrottsanknuten forskning, uppmärksammar att socialisation är en ömsesidig aktivitet mellan deltagarna i processen:

***Socialization** is an active process of learning and social development that occurs as people interact with one another and become acquainted with the social world in which they live, and as they form ideas about who they are, and make decisions about their goals and behaviours. Human beings are not simply passive learners in the socialisation process. Instead, they actively participate: they influence those who influence them, they make their own interpretations of what they see and hear, and they accept, revise, or reject the messages they receive about who they are, what the world is all about, and what they should do as they make their way in the world. Therefore socialisation refers not to a one-way process through which society molds and shapes people, but to an interactive process through which people actively connect with others and make decisions that shape their own lives and the social world around them (Coakley, 2003, s.98).*

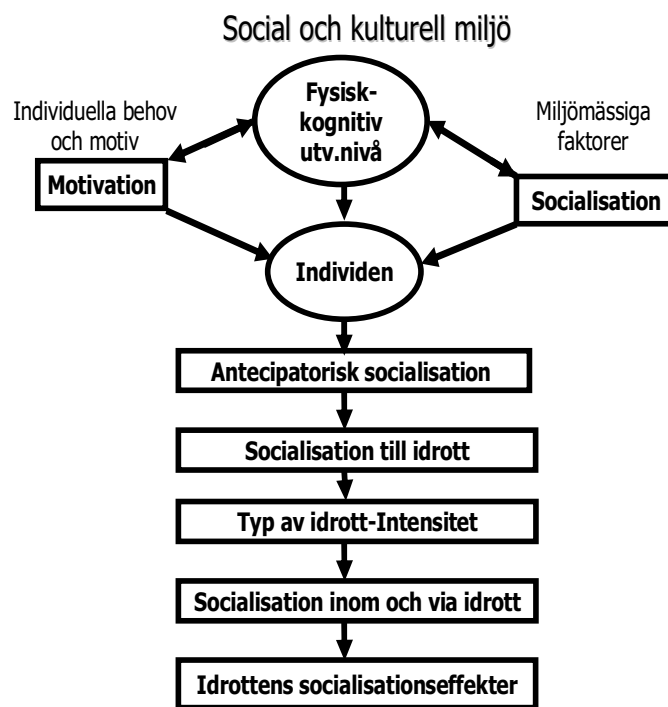
Coakley lyfter fram den samspelade processens kraft människor emellan. Han menar att hans sätt att se på och definiera socialisationsprocessen är en del av ett ställningstagande, där han vill betona människans aktiva påverkan på sin sociala närmiljö. Den direkta sociala närmiljön i idrott består till stor del av engagerade föräldrar, ledare och kamrater och därigenom blir det sociala meningsskapandet och upplevelserna också en kärna i idrottsverksamheten.

Brustad (1992, 2001) har i sina studier lyckats påvisa hur komplex denna närmiljö vad gäller samspelet mellan individ och miljö:

To gain a more complete understanding of youth sport behaviour, researchers would benefit by more fully examining interrelationships among social, psychological, and developmental aspects of children's sport involvement (Brustad, 1992, s 71).

Brustad pekar på hur det växande barnets villkor för idrott är påverkat av de centrala aktörernas agerande, och hur detta kan ha direkta kopplingar till hur barnet upplever sin idrott.

Beträffande socialisationens påverkande positiva effekter på barn inom idrottsmiljön (hur och varför man börjar och fortsätter att idrotta) är den sedan tidigare dokumenterad (Coakley, 2003; Greendorfer, 1992, 2002; Patriksson 1979, 1995). Den närhet och direkta kommunikation barnen upplever med andra aktörer är avgörande för deras utveckling. Barnet bekräftar sin sociala kompetens till stor del genom interaktionen med sina jämlingar. Patriksson (1995) har på ett övergripande sätt redogjort för viktiga faktorer i socialisationsprocessen och dess influenser på individen i hans/hennes idrottsutövande. Han framhåller att det inte bara är individen motivation och utvecklingsnivå som inverkar på socialisationsutfallen. Dessa avgörs också av olika idrotters inre kultur.

Figur 2. En schematisk modell, i bearbetad form, över socialisationsprocessen i idrott (Patriksson, 1995, s.122).

Även om Patriksson belyser olika viktiga faktorer i socialisationsprocessen är det i huvudsak socialisationsagenterna föräldrar, ledare och kamrater som genom sin påverkan (interaktion) präglar individens sociala mönster.

Hur kommer det sig att man socialiseras till att bli en idrottare? De finns flera studier inom problemområdet som sedan flera årtionden studerat just denna del, det vill säga varför börja och varför fortsätta (Carlsson, 1991, 1993; Coakley, 2003; Engström, 1990; Franzén & Peterson, 2004; Greendorfer, 1992, 2002; Johansson, 1999; Jonsson, 1985a, 1985b; Patriksson, 1979, 1987, 1995). Patriksson har i flera arbeten visat att den unga individen först måste lära sig att det finns något som kallas idrott och vad det innebär. Denna förmedling och introduktion till idrott sker företrädesvis genom föräldrar och kamrater (socialisationsagenter). Genom denna process socialiseras individen in i idrottens olika roller. Patriksson menar att föräldrarnas roll i denna process inte alltid behöver vara aktiv utan de kan stödja barnet genom en allmän positiv attityd till idrott, vilken kan vara omedveten. Vidare kan de stödjande

funktionerna bestå av att skjutsa till och från idrottsaktiviteter och till exempel hjälp med att packa idrottsväskan. Den direkta sociala närmiljön kan på ett sätt vara relativt passiv och mestadels understödjande i sina funktioner men fortfarande betydelsefull.

4.5 Det utvecklingsekologiska perspektivet

Bronfenbrenner (Bronfenbrenner, 1979; Andersson, 1986) har utvecklat ett utvecklingsekologiskt synsätt, - ”The Ecology of Human Development”, - som klargör hur individens förhållanden till miljön påverkar honom/henne i processen till att utvecklas till en kompetent människa. Han menar att för att kunna förstå individens utveckling måste man starta i den verklighet som individen lever i. Denna koppling med samspel mellan individ och miljö ser Bronfenbrenner som ett system inom vilket individen utvecklas (Bronfenbrenner, 1979) .

Bronfenbrenner förklarar sitt synsätt:

The ecology of human development involves the scientific study of the progressive, mutual accommodation between an active, growing human being and the changing properties of the immediate settings in which the developing person lives, as this process is affected by relations between these settings, and by the larger contexts in which the settings are embedded (Bronfenbrenner, 1979, s 21).

Perspektivet innebär att det inte endast är miljön som utövar inflytande på individen utan interaktionen är reciprok, det vill säga att det är individens ständiga samspel med miljön som är det karaktäristiska i denna relation. Vidare är den direkta närmiljön central i utvecklingsprocessen, men samtidigt har utanförliggande och omgärdande miljöer också en del i processen. Bronfenbrenner delar in denna utvecklingsekologi i fyra systemnivåer vilka benämns som mikro-, meso-, exo- och makrosystem.

Enligt Bronfenbrenner består ett mikrosystem av individen själv och den speciella närstående miljön, inom vilken individen gör erfarenheter i samspel med miljön och andra människor. I mikrosystemet vill Bronfenbrenner betona

vikten av individens ”erfarande” och att det gäller både relationen till medmänniskor som miljön i sig. Med detta synsätt betonar han fenomenologiska aspekter av individens erfarenheter i ”sin” verklighet, där han menar att individens samspel med miljön görs utifrån hans eller hennes förutsättning i en given situation och måste förstås utifrån densamma. Att studera individen i det specifika sammanhanget är av stor vikt för Bronfenbrenner.

En familj kan utgöra ett bra exempel på ett mikrosystem. Det är också här som jag ser Bronfenbrenners synpunkter som ytterst relevanta då jag med ett barnperspektiv genom barnens ”subjektiva verklighet” och syn på sina föräldrar vill försöka beskriva och förstå villkoren för ungas idrottande. På nästa nivå i systemet ligger mesonivån. Denna del i systemet skulle enklast kunna förklaras som ett möte mellan flera mikrosystem inom vilket individen deltar aktivt. Ett exempel på mesosystem kan vara ett barn med föräldrar sammanslagen med barnets kamrater och ledare i en idrottsförening. Systemen tillsammans har betydande och nära kopplingar till individen i dennes utveckling. I min undersökning koncentrerar jag mig på den del av den unges mesosystem där ett möte sker mellan familjen och idrottsföreningen. Den unge idrottarens upplevelser av sina föräldrar i mesosystemet utgör huvudtema i studien där de unga idrottarna och deras föräldrar befinner sig i gränslandet mellan mikro- och mesonivåerna, det vill säga föräldrarnas samspel med sitt barn i den offentliga idrottsmiljön.

Utformningen av ett mesosystem bestäms egentligen utifrån det samspel som individen har inom och med sin närmiljö. Mesosystemet utvecklas och förändras genom de processer som individen ingår i. Om till exempel barnet skulle sluta med föreningsidrott blir individen ”mesoverklighet” förändrad utifrån den nya givna situationen. Även på mesonivån vill Bronfenbrenner peka på upplevelseaspekterna av individens aktiviteter och erfarenheter. Nästa del i systemet, exosystem, definieras av Bronfenbrenner som följer:

An exosystem refers to one or more settings that do not involve the developing person as an active participant, but in which events occur that effect, or effected by, what happens in the settings containing the developing person (Bronfenbrenner, 1979, s 25).

Detta system kan både ha marginella påverkans effekter som mer markanta på individen. Exempel på marginella effekter kan vara små organisatoriska förändringar i en idrottsförening, vars påverkan blir perifer hos individen i detta samspel. Betydande påverkan på individen inom detta system kan vara om en förälder till ett barn exempelvis förlorar sitt arbete. Det kan få stora konsekvenser för hela familjen. De kanske blir tvungna att flytta och barnet får byta skola och förlorar därmed sina klasskamrater. Individens samspel och processer med exosystemet, genom mikrosystemet, kan vara konkreta och direkta likväl som förändringar kan ligga på planet för exosystemet och interagera med familjen.

Redan utifrån de skisserade exemplen på mikro- och exonivå gestaltas hur det utvecklingsekologiska perspektivet innefattar ett helhetstänkande utifrån individens verklighet. Här vill jag återigen knyta an till avhandlingens syfte. Med mitt redogjorda barnperspektiv i tidigare avsnittet, vill jag alltså beskriva och förstå ungas upplevelser av sina föräldrar i idrottsmiljön. Med ett utvecklingsekologiskt perspektiv som raster lagt på idrottsmiljön kan familjen som en kärna i mikromiljön studeras.

Genom systemets inre kärna (mikro-, meso-, exo-,) framträder hur kulturer och delkulturer påverkas genom processerna i närmiljön. På makronivå i systemet befinner sig mer generella strukturer. Med exempel från idrottsrörelsen kan vi se på vilket sätt svensk föreningsidrott är uppbyggd på ideell basis med Riksidrottsförbundets styrdokument som grund. Andra exempel är hur man organiserar barnomsorg och skola.

Bronfenbrenners ansats innebär att alla de fyra nivåerna beaktas i det vetenskapliga arbetet. Hans syn på ett perspektiv eller teori är att den skall fungera som en karta i kunskapsbildningen. Det kan fungera som en riktningvisare och orienteringshjälp. Vidare så blir det möjligt att studera och tolka "karta" och verklighet på ett systematiskt sätt med detta underlag och om möjligt ge förslag till principer för förhållningssätt och handlingar (Bronfenbrenner, 1979; Andersson, 1986). Makrosystemet kan beskrivas som en ram till problemområdet men de centrala frågorna i min studie är placerade på mikro- och mesonivåerna där relationen mellan barn och föräldrar i idrottsmiljön befinner sig.

Med hjälp av det utvecklingsekologiska perspektivet går det att studera mänsklig

utveckling och förändring i sitt sammanhang, då individen samspelar med miljön i vardagssituationer. Detta perspektiv lyfter också fram biologiska faktorerens betydelse för mänsklig utveckling. Grundsynen är här att människan är aktiv till sin natur och hon bidrar därmed också till att skapa sin miljö, varför miljön i sig är föränderlig då samspelet ständigt pågår. Bronfenbrenner framhåller att stor uppmärksamhet bör ägnas det ömsesidiga samspelet mellan människa och miljö, där individens upplevelse av miljön är det centrala (Andersson, 1986; Bronfenbrenner, 1979; Ertesvåg, 2002).

Bronfenbrenner uppfattar mänsklig utveckling som:

...the process through which the growing person acquires a more extended differentiated, and valid conception of the ecological environment, and becomes motivated and able to engage in activities that reveal the properties of, sustain, or restructure that environment at levels of similar or greater complexity in form and content (Bronfenbrenner, 1979, s. 27).

Han lyfter vidare fram vikten av individens subjektiva upplevelser i den sociala närmiljön. Det är här som jag likaledes ser samspelet mellan barn, föräldrar och aktiviteten idrott som ytterst kritisk, då föräldrars involvering i idrott är en viktig del i ungas upplevelser av sitt idrottande. Bronfenbrenner har under det senaste årtiondet (1994, 1998, 2000) arbetat fram nya fördjupade perspektiv inom sin utvecklingsekologiska modell, där han med utveckling menar ”*stabilitet och förändring i den biopsykologiska mänskliga karaktäristiken genom livet och över generationer*” (min översättning). I hans senare arbeten har han diskuterat ”proximal processes”, det vill säga de primära mekanismerna som ingår i människans utvecklingsprocesser. Vidare kan det uttryckas som innebörden av påverkan angående hur individen genom samspel med miljön över tid kan påverka sin genotyp (arv- genetisk konstitution) till att bli fenotyp (miljörelaterade faktorer). Man brukar särskilja begreppen genom att säga att genotyp är den gennivå man fått från sina föräldrar och fenotypen är själva yttringen av genotypen. På detta sätt blir fenotypen uttrycket för samverkan mellan arv och miljö som framkommer i individens egenskaper eller potentialens utveckling genom samverkan med miljön.

Examples of enduring patterns of proximal process are found in feeding or comforting a baby, playing with a young child, child-child activities, group or

solitary playing, reading, learning new skills, athletic activities, problem solving, caring for others in distress, making plans, performing complex tasks, and acquiring new knowledge and know-how (Bronfenbrenner, 1998, s. 996).

Med den ”nya” utvecklings ekologiska modellen som grund har Bronfenbrenner mer tydligt velat utmärka samspelet i mänsklig utveckling beträffande biologisk grund och psykets funktioner i handling. Bronfenbrenner (2000) betonar hur påverkan i ”proximala processer” förstärks när en emotionell koppling finns mellan de sociala agenterna i en mikromiljö. I min studie fokuserar jag på relationen mellan barn och föräldrar inom idrotten och hur den typen av samspel ofta genomsyras av emotionella uttryck. Individens samspel med föräldrar är således i blickpunkten.

Med mikromiljön som kärnpunkt är nyckelfaktorerna de sociala agenter som finns i den speciella familjen, skolan och kamratgruppen. Denna närmiljö är en kulturyttring som genom sina normer och beteenden i samverkan med individen ”realiserar” den mänskliga utvecklingen. Bronfenbrenners lyfter fram processer, personer, sammanhang och tid som viktiga analyskomponenter. Med dessa vill han studera människans utveckling i sina vardagssituationer. Bronfenbrenner tar i sina analyser hänsyn till att olika processer är olika starka och att individer genomför unika samspel med miljön. Jag har valt att försöka fånga såväl process, personer, sammanhang och tid för att kunna beskriva faktorer som bidrar till ”unga idrottares upplevelser av relationen till föräldrar i idrottsmiljön”. *Processen* kommer fram i samspelet, *Individen* genom sina subjektiva upplevelser sett ur ett barnperspektiv, *Kontexten* är idrottsmiljön med sina subkulturer och *Tiden* är till stor del en faktor som speglar ett samhälle i tiden i en folkrörelse som idrotten. Bronfenbrenner (1998) framhåller vidare att kompetens fungerar som ett positivt stöd i individens utveckling. Han menar också att kompetens kan bidra till att reducera och ”buffra” mot negativ påverkan i en ofördelaktig närmiljö.

4.6 Avhandlingens teoretiska referensramar

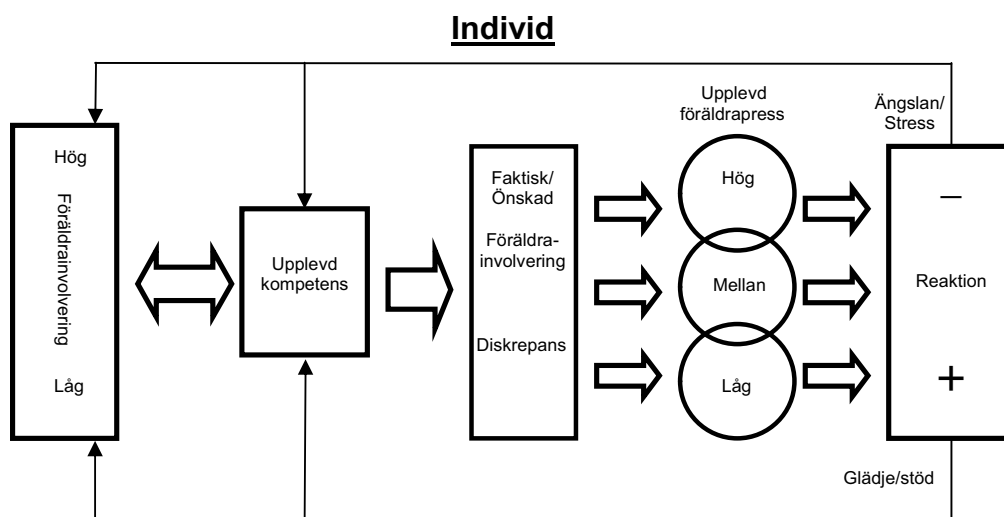
I avhandlingens syfte är det fokus på vad som sker mellan barn och föräldrar i idrottsmiljön. För att kunna tränga in i dessa frågor används ett utvecklings ekologiskt tänkande beträffande barn och barndom med perspektiv

på individ, grupp (barn och föräldrar) och miljö samtidigt som de unga idrottarnas subjektiva upplevelser är centrala. Detta angreppssätt, ett integrerat teoretisk perspektiv, har sedan tidigare nyttjats och diskuterats av forskare inom problemområdet för barns socialisation och utveckling av kompetens i idrott (Brustad, 1988, 1992, 2001; Duda, 1987; Greendorfer, 2002; Harter, 1982, 1999; Weiss, 1993; Weiss & Bredemeier, 1983).

En viktig utgångspunkt i den teoretiska ramen är de ungas subjektiva upplevelser av föräldrar i närmiljön idrott. Jag utgår från att barnen själva deltar aktivt i processerna inom den specifika idrottsmiljön, där jag hämtar stöd i Bronfenbrenners utvecklingsekologiska tänkande kring det direkta samspelet mellan individ och miljö. Detta innebär också att jag som bakgrund lägger in ett hänsynstagande till vad det innebär att vara förälder idag i vårt moderna västerländska samhälle, och då i synnerhet idrottsförälder. I dessa utgångspunkter ser jag vidare det möjligt att knyta an till Bronfenbrenners resonemang kring betydelsen av: Individ, Process, Kontext och Tid. Denna aspekt går att koppla till att det som jag vill beskriva och förstå är unga individers upplevelser av sina föräldrar inom den specifika närmiljön idrott.

Denna avhandling har sina avgränsningar i att den endast avser att studera ungas upplevelser av sina föräldrar i det offentliga rummet idrottsmiljön, med speciellt fokus på föräldrappress. Detta forskningstema urskiljer sig från de grunder som de "teoretiska inspiratörerna" riktat sina huvudsakliga forskningsfrågor mot. Bearbetning och analys av data grundar sig på den teoretiska ram som angetts ovan, som är riktad mot den pedagogiska miljön idrott, med samspelet barn – förälder sett ur ett barnperspektiv som huvudtema. I figuren visar den schematiska modellen de teoretiska ramarna som används vid analyserna.

Unga idrottares upplevelser av sina föräldrar i idrottsmiljön

Figur 3. Schematisk översikt av väsentliga komponenter som använts för analysarbetet.

I figur 3 illustreras hur processen mellan barn och förälder påverkas i mikromiljön, där den subjektiva upplevelsen hos barnet är central. I den ”inre” kärnupplevelsen på mikro- och mesonivå är det viktigt hur individen upplever föräldrarnas involvering i samspelet dem emellan. På denna punkt gör jag en koppling till Lee och Mac Lean (1997), som i sin teoretiska modell fokuserar sambandet mellan barns upplevda intensitet i föräldrars involvering. Diskrepansen mellan önskad och faktisk upplevd föräldrainvolvering påverkar ungas upplevda föräldrapress. Harters (1999) tänkande kring barns upplevda kompetens och min egen definition av upplevd föräldrapress, utgör grundkomponenter för mitt tänkande och analyserande av processen i samspelet mellan barn och föräldrar. I analysen av föräldrapressfrågor kan barnens svar analyseras dels med stöd av min definition av vad som kan representeras av föräldrapress, dels med stöd av Lees och Mac Leans utgångspunkter för upplevd föräldrapress. Med detta angreppssätt kan mekanismerna bakom fenomenet upplevd föräldrapress studeras på ett flerdimensionellt sätt i idrottsmiljön.

5. Metod

5.1 Inledning

I detta kapitel kommer jag på ett övergripande sätt att beskriva hur data i min studie har samlats in. Min forskningsdesign är upplagd utifrån att data består av två delar, en enkätundersökning och en intervjuundersökning. Enkätundersökningens datainsamling kom att bli förlagd till två perioder. Den första i en storstad år 1997, och den andra i en mellanstor stad år 2000. Totalt har 601 ifyllda enkäter (466 barn 8-12 år och 135 ungdomar 13-16 år) samlats in under två faser bland unga föreningsidrottare i dessa två stadsregioner. I enkäten ingick instrumentet (Föräldrappressskalan, FPS), som bestod av fem frågor som var framtagna för att ringa in viktiga komponenter i förståelsen av upplevd föräldrappress. En faktoranalys genomfördes, där FPS-skalans fem frågor visade sig vara mest framträdande (Faktorladdningar 0,31-0,45). Med stöd i Aronsson (1999) och Hair m fl (1995) bör storleken på intressanta och viktiga faktorladdningar ligga mellan 0,3 och 0,5.

Intervjuundersökningen genomfördes under 2003 (n=12), där de intervjuade unga idrottarna var mellan 10 och 14 år. Uppläggningsen för genomförandet av intervjuerna byggde på ett direkt möte i en för barnen bekant skolmiljö.

Majoriteten av barnen i urvalet är således mellan 8 till 12 år (n= 466). En mindre grupp bestod av äldre barn mellan 13-16 (n =135). Detta för att kunna tillföra några skildringar och perspektiv av hur tonåringar upplever sina föräldrar i idrottsmiljön. Det var angeläget att ha unga idrottare från både storstad och mellanstor stad (där även småskaliga föreningar från kransområden utanför storstaden och den mellanstora staden fanns representerade) i urvalet för att inte en alltför snäv bild av barnidrotten skulle bli belyst (Cohen, Manion & Morrison, 2000; Thomas & Nelson, 2001).

5.2 Enkäten

Enkäten bestod av tre delar, där det inledningsvis var frågor om barnens idrottsbakgrund. Sedan följde den centrala delen med frågor beträffande unga idrottares upplevelser av föräldrappress. Detta avsnitt i enkäten har hämtat

bidrag från Harter (1978, 1981a, 1981b, 1982) och Klomsten (1996) med en frågeteknik som bestod av ”flaggbarn” och ”ballongbarn” (se bilaga 2) utifrån en fyrgradig skala. Frågor med direkt koppling till föräldrappress har hämtat stöd från en studie genomförd av Weigand (1994). Sista avsnittet av enkäten var två öppna frågor med en karaktär av ”Critical incident typ” (Andersson & Nilsson, 1966). Syftet med de avslutande frågorna var att få informanterna att med egna ord skildra händelser och upplevelser från idrottsmiljön.

5.3 Enkätkonstruktionen

Vid konstruktionen av frågeformuläret var arbetet med pilotstudien ett bra stöd. De unga idrottarna som ingick i pilotstudien ombads reagera på allt som upplevdes som otydligt. Denna grupp av barn bidrog med värdefulla synpunkter i arbetet med enkäten. Jag såg till att både pojkar och flickor från olika idrottsgrenar skulle ingå i detta mindre urval (n=21). I tidigare studier där barn svarat på frågor i enkätform, och i intervjusituationer, har det visat sig vara gynnsamt att inkludera figurer och skalor i instrument, vilket även gjorts i föreliggande studie. Detta tillvägagångssätt, som är en form av metodtriangulering (Larsson, 1994), har visat sig vara ett bra sätt för att kunna få svar av barn på frågor som rör deras egna upplevelser av något (Harter, 1982; Ommundsen, 1992; Weigand, 1994; Klomsten, 1996).

Det var således viktigt att anpassa instrumentet till barnen i de aktuella åldrarna (8 till 16 år) för att göra enkätfrågorna så lättförståeliga som möjligt. I linje med Riksidrottsförbundets syn på var gränsen går för barnidrott (upp till tolv år) delades enkätfrågorna upp i en barnversion och en ungdomsversion (13-16år). I barnversionen användes fler figurnamn i frågekonstruktionen. Gruppen av tonåringar fick samma frågor och bildkonstruktion, men texten var formulerad i ”jag-form”. Den undre gränsen drogs vid barn som var åtta år. För detta val av åldersindelning stödjer jag mig på forskning av Harter (1982), Klomsten (1996) och Marsh, Craven och Debus (1991), vilkas studier har visat på barns möjligheter att besvara frågor i enkätform. I dessa undersökningar har det framgått att barn i åttaårsåldern har en god uppfattning om vad de kan och inte kan inom olika områden. Även inom nordisk forskning om barn har man i flera

studier ansett att barn runt åttaårsåldern är mogna att besvara den här typen av frågor (Cederborg, 2000; Doverborg & Pramling, 2000; Holmsen, 2005; Kvello, 2005)

Frågekonstruktionen har på flera punkter hämtat bidrag ifrån Harters instrument (The perceived competence scale for children (PCSC), Harter 1978, 1981a, 1982). Hennes instrument är utvecklat i syfte att kunna mäta barn och ungdomars upplevda kompetens inom centrala domäner i barns utveckling som kognitiv, social och fysisk kompetens. Harters forskning har visat att dessa frågeområden sammantaget kan indikera unga individers allmänna självförtroende. I hennes frågekonstruktioner är svarsalternativen uppställda utifrån ett val av sida, med en positiv och en negativ sida. Varje svarsalternativ, oavsett sida, har alternativen ”stämmer ganska bra” och ”stämmer väldigt bra”, vilket bidrar till att inte utmärka något svar som ”fel” eller ”rätt”. Svarsalternativen ”stämmer ganska bra” och ”stämmer väldigt bra” fungerar dessutom som en gradering av styrkan i det valda svarsalternativet. Informanterna besvarar således frågorna genom att kryssa i sina svar utifrån en skala uppbyggt av fyra svarsalternativ.

Varje svarsalternativ är poängsatt från ett till fyra, där en poäng indikerar låg upplevd föräldrappress och fyra poäng står för hög upplevd föräldrappress. Poängen summeras och ett medelvärde kan räknas fram för varje frågeområde, där till exempel föräldrappressfrågor är ett av kärnområdena. Detta tillvägagångssätt, att räkna medelvärden utifrån ordinalskala, är inte ovanligt förekommande i samhällsvetenskaplig forskning (Aron & Aron, 1997; Andersen & Gamdrup, 1994; Byström, 1998; Trost, 2001; Weigand, 1994). Detta instrument, och frågeteknik, har över tid och i flera studier visat på god tillförlitlighet, där undersökningsdesignen byggd på en liknande frågekonstruktion (Roberts, Kleiber & Duda, 1981; Feltz, Gould, Horn & Weiss, 1982; Feltz & Petlichkoff, 1983; Klint 1985, Klint & Weiss, 1987; Frazer & Weiss, 1995; Hagborg, 1993; Weigand, 1994).

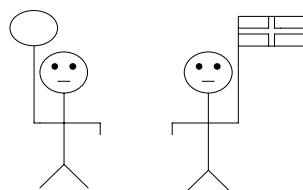
I kombination med Harters frågeteknik har neutrala bilder i form av ”streckgubbar” använts (se figur nedan). Klomsten (1996) har använt sig av en frågemetodik, där streckgubbar representerar olika svarsalternativ på frågor. Hennes informanter (barn 6-7 år) har genom att välja en av två neutrala figurer, ett flaggbarn och ett ballongbarn, uttryckt sin subjektiva uppfattning i frågor som rör allmän självkänsla och fysisk och social kompetens. Klomsten har på

denna punkt inspirerats av och stött sig mot Harters frågeteknik.

Nedan visas ett exempel på frågekonstruktionen i barnenkäten (8-12 år). Frågorna till ungdomarna (13-16 år) innehöll inte exakt samma frågemetodik, då en viss anpassning till ålder utarbetades, vilket jag har tagit upp tidigare.

Ballongbarnet måste
ibland träna för sin
förälder även om barnet
själv inte vill

Flaggbarnet måste inte
träna för sin förälder om
barnet själv inte vill

stämmer stämmer
våldigt bra ganska bra

stämmer stämmer
våldigt bra ganska bra

Figur 4. Exempel på en fråga i barnenkäten.

I andra delar är enkäten uppbyggd enligt den mera klassiska typen av enkätfrågor med bundna flersvarsalternativ samt frågor med öppna svarsalternativ (Befring, 1994; Thomas & Nelson, 2001; Trost, 2001). I enkätens avslutande frågedel användes också några bildval. Denna frågeteknik är utvecklad och utprövad av Harter och Pike i flera tidigare undersökningar (Harter & Pike, 1983). Dessa är dock inte utnyttjade i avhandlingen. Det bör nämnas att det i pilotstudien framkom, förutom byte av en del ord och formuleringar, att en öppen fråga med direkt anknytning till undersökningens syfte saknades. Barnenkäten kompletterades därför med en avslutande öppen fråga för att ge barnen möjlighet att lyfta fram kritiska händelser och sammanhang där föräldrappress kunde förekomma. De smärre justeringar som gjordes i ungdomarnas (13-16 år) version av enkäten var marginella.

Avslutningsvis vill jag nämna att ett beslut togs om att antalet frågor i barnenkäten inte borde vara alltför många med hänsyn taget till hur utdelning och insamling var planerade att genomföras. Målsättningen var att de yngsta barnen skulle klara av att fylla i enkäten på cirka 20 minuter. Denna tidsgräns anses dessutom vara lagom för vad de yngsta barnen skulle mäka med i fråga om koncentration (Cederborg, 2000; Doverborg & Pramling, 2000; Holmsen, 2005). Detta utprövades och fungerade väl i pilotstudien.

5.4 Urvalet – enkät

För att få ett representativt urval beträffande kön och idrottsgren genomfördes ett stratifierat urval (Cohen, Manion & Morrison, 2000; Djurfelt m fl, 2003; Thomas & Nelson, 2001). Populationen skulle bestå av både flickor och pojkar i åldrarna 8-12 år och 13-16 år. Undersökningsgruppen bestod i storstadsregionen av 244 barn (8-12 år). Sju idrottsgrenar valdes ut för att täcka såväl individuella idrotter som lagidrotter. I undersökningen ingick grenar med mer jämn könsfördelning och några som huvudsakligen rekryterar pojkar respektive flickor. Grenarna i storstadsurvalet var fotboll, ishockey, simning, tennis, tävlingsgymnastik, konståkning och bordtennis.

En viss anpassning av urvalsmetoden fick göras inom grenar med ojämn könsfördelning som ishockey, konståkning och tävlingsgymnastik. I dessa tre grenar genomfördes ett könskvoterat urval. I grenen ishockey omfattade urvalet endast pojkar. I de övriga två grenarna, konståkning och tävlingsgymnastik, var flickkvoten större jämfört med pojkar. Sammantaget kan sägas att för dessa tre grenar så följdes i själva verket bara den existerande situationen för varje gren, få flickor i den ena grenen och få pojkar i de andra två. I den mellanstora staden (n=357) genomfördes datainsamlingen på ett liknande sätt som i storstadsregionen. Här lades dock fem nya idrottsgrenar till (innebandy, handboll, friidrott, golf och ridsport). Innebandy och handboll representerar två lagidrotter med jämn könsfördelning. Bland de tre individuella grenarna var friidrott en representant för en mindre kostsam gren och golf och ridsport grenar som är tidskrävande och kostsamma. I tabell 1 framgår hur urvalet fördelades utifrån idrottsgren och kön.

Tabell 1. Undersökningsgruppens fördelning mot bakgrund av region, kön och idrottsgren (n=601).

<i>Idrottsgren</i>	<i>Mellanstor stad</i>		<i>Storstad</i>		<i>Totalt</i>
	<i>Flickor</i>	<i>Pojkar</i>	<i>Flickor</i>	<i>Pojkar</i>	
Fotboll	24	29	29	28	110
Ishockey	-	-	-	32	32
Simning	22	16	18	17	73
Tennis	11	25	8	12	56
Truppgymnastik	-	-	26	5	31
Konståkning	-	-	23	4	27
Bordtennis	-	-	12	30	42
Innebandy	13	12	-	-	25
Handboll	25	25	-	-	50
Friidrott	33	33	-	-	66
Ridsport	36	-	-	-	36
Golf	30	23	-	-	53
Totalt	194	163	116	128	601

Den totala undersökningsgruppen bestod således av 601 unga föreningsidrottare mellan 8 till 16 år hämtade ur 12 olika grenar från en storstadsregion och en region med en mellanstor stad.

5.5 Genomförande – enkät

Målsättningen med undersökningens enkät var således att genomföra en relativt övergripande tvärsnittsstudie bland en population av barn, som är föreningsaktiva i idrott, i åldersspannet 8 till 16 år. En viktig utgångspunkt för insamling av data, var hur enkäterna skulle delas ut och samlas in. Det var betydelsefullt att möta de unga idrottarna i deras ”rätta” miljö, det vill säga i idrottsmiljön. Detta för att underlätta för barnen vid ifyllandet av frågeformuläret, eftersom det gällde att relatera frågorna till den idrottsgren de själva utövade.

Besvarandet av frågorna skedde i en bekant miljö för respondenterna,

idrottsmiljön i samband med träning, i något ledigt omklädningsrum under ledning av minst två vuxna datainsamlare. Detta val av lokal gjordes för att försäkra oss om så avskilda och lugna förhållanden som möjligt, vilket är särskilt betydelsefullt i studier där barn ingår (Cederborg, 2000; Doverberg & Pramling, 2000, Holmsen, 2005). Högst sex barn åt gången fyllde i enkäterna vid varje tillfälle/besök. Barnen svarade anonymt och kände inte datainsamlarna sedan tidigare. Ett sådant förfaringssätt har visat sig vara gynnsamt vid insamling av data i känsliga frågor, bland annat i forskning beträffande föräldrappress (Harter 1982; Ommundsen 1992; Klomsten, 1996; Weigand 1994).

Frågor som behandlar föräldrappress och närliggande områden kan upplevas som påfrestande för barn i närvaro av anhöriga vuxna. Vid ett fåtal tillfällen var det problematiskt att hantera situationen i de fall barn och föräldrar var på samma plats under datainsamlingen. Detta löstes dock genom att ledaren i föreningen hade informerat föräldrar och barn om vårt ärende. Vid vår ankomst gav vi en kortare muntlig information på plats samt lämnade ett informationsbrev till alla berörda. Ytterligare en betydande faktor i denna process, med utdelning, ifyllande och insamling, var att ifyllda enkäter på ett snabbt och fördelaktigt sätt kunde samlas in på plats.

En begränsning var tidsfaktorn på plats där datainsamlingen ägde rum. Tiden till förfogande i samband med träning varierade något avhängigt av föreningens totala situation i fråga om träningstid och träningsplats. I vissa fall hade det varit önskvärt med fler datainsamlare på plats, vilket hade ökat den enskilda tiden nedlagt på varje barn. Några få av barnen, framförallt bland de yngsta, krävde mer tid och instruktion för ifyllande av enkäten. Detta kunde dock avhjälpas då vi såg till att vara minst två ”oberoende” vuxna vid besök hos de yngsta åldersgrupperna.

5.6 Frågekonstruktion - intervjuerna

Den kompletterande intervjustudien (semistrukturerade intervjuer) syftade till att samla in skildringar av unga idrottares upplevelser av föräldrar. Urvalet av dessa informanter gjordes bland barn som ej tidigare varit med i enkätstudien. Intervjusituationen skulle ge barnen möjligheten att svara på frågor på ett öppet

sätt och med egna ord. Intervjufrågorna utformades för att ge perspektiv på och en förståelse av fenomenet upplevd föräldrappress. Precis som vid utvecklandet av enkätinstrumentet gjordes en pilotstudie (4 provintervjuer med barn) i syfte att finjustera intervjufrågorna. Sedan tidigare var, dels genom intervjuer/samtal med tre barn, dels pilotstudie (enkäten) flera frågor väl utprovade. Intervjuguiden byggdes upp med några inledande frågor om skola och allmänna frågor om idrott (Andersen & Gamdrup, 1994; Kvale, 1997; Trost, 2005). De mest centrala frågorna utifrån studiens syfte kom i mitten av frågebatteriet. Detta för att informanten skulle vara ”uppvärmd”, då intervjun sakta hunnit glida över till frågor om föräldrar i idrottsmiljön.

I frågor som fokuserade upplevt stöd och/eller upplevd föräldrappress hade ett tiotal frågor konstruerats som på ett eller annat sätt (närvaro, beteenden, känslor, tidsaspekter, kompetens mm) kunde skildra barns upplevelser av föräldrar i idrottsmiljön. Sedan kom ett avsnitt med frågor som var ämnade att kunna ge aspekter av barnens syn på sig själva utifrån begreppet självkänsla. I slutfasen av intervjun ställdes några frågor för att ge respondenterna chansen att reflektera om de ville ändra på något – vad som helst – i skolan eller i idrottsutövandet på sin fritid.

5.7 Urval av informanter för intervju

Inför intervjustudien genomfördes ett slumpmässigt urval av sex skolor. Populationen bestod av skolor i de två regionerna (storstad och mellanstor stad). Information om skolorna hämtades från kommunernas hemsidor, där det finns en förteckning över grundskolor i regionen. Efter denna procedur gjordes ett slumpmässigt lottdragningsurval utifrån klasslistan (en pojke och en flicka per klass) på tre skolor i de två olika stadsregionerna, vilket gav 12 barn totalt i åldern 10 till 14 år. Kriteriet för att kunna bli utvald var att barnet i fråga skulle vara aktiv i någon idrottsförening på sin fritid i någon gren i vårt grenurval. Genom detta tillvägagångssätt ansvarade läraren för att reserver skulle finnas vid till exempel sjukdom eller om något barn skulle ångra sig och inte vilja medverka.

5.8 Genomförande av intervjuer

Efter urvalet tog jag kontakt med respektive klasslärare i den slumpmässigt valda skolan och klassen. Läraren blev informerad om studiens syfte och att den byggde på frivillighet och anonymitet. Efter att barnet självt fått bestämma om sin medverkan (eller inte) skickade klassläraren, med hjälp av barnet, ett missivbrev till barnets vårdnadshavare (Thomas & Nelson, 2001; Trost, 2005). I detta brev beskrevs på ett kortfattat sätt studiens syfte och mål. Alla föräldrar gav sitt medgivande. En tid och ett passande datum bokades och vid det givna tillfället fick barnet säga ja eller nej till intervjun ytterligare en gång. Inga problem uppstod under de tolv intervjutillfällena. De barn som hade slumpats fram hade alla ett skriftligt medgivande med sig från sin respektive vårdnadshavare och de 12 utvalda unga idrottarna ställde upp frivilligt.

Klasslärarna i de berörda klasserna var behjälpliga med att boka ett avskilt, lugnt rum för mig och mina informanter. Intervjuerna genomfördes på skoltid, men tillfällena var valda så att barnen hade en möjlig ”lucka” i schemat denna skoldag. Detta för att skapa förutsättningar för ett harmoniskt klimat under själva intervjun, utan tidspress. Informanterna var sedan tidigare informerade om intervjuens syfte och därmed uppstod inte några frågor vid intervjutillfället. Intervjuerna tog mellan 25 till 40 minuter. Intervjuerna spelades in på band och jag gjorde kompletterande anteckningar i ett block. Intervjuerna transkriberades sedan ordagrant till text.

5.9 Rollen som forskare – ställningstaganden, reliabilitet och validitet

I den vetenskapliga processen ställs forskaren inför ställningstaganden med konsekvenser för reliabilitet och validitet. Här återges de olika stegen som togs i studien. Genom att gå igenom bakgrund till varför och hur frågor har konstruerats, provats ut och slutligen finjusterats vill jag visa på de kritiska steg som har beaktats i processen med att skärpa tillförlitlighet i tillvägagångssätt och frågornas giltighet utifrån studiens syfte (Kvale, 1997; Trost, 2001).

I enkätkonstruktionen och utformandet av intervjufrågorna har jag delvis hämtat stöd från tidigare genomförda studier inom problemområdet. Dessa studiers instrument, som sedan tidigare kritiskt granskats utifrån vetenskapliga

kriterier, har bidragit med utprövad kunskap i arbetet med frågekonstruktioner och design. Men det viktigaste arbetet med tillförlitlighet och giltighet gör jag som forskare själv, genom att förhålla mig kritiskt till den egna processens olika steg (Kvale, 1997). I detta sammanhang vill jag lyfta fram vikten av pilotstudier. Frågekonstruktionerna hade troligtvis inte preciserats lika väl utan erfarenheterna från pilotstudien. I detta avseende har barnen, mina informanter och samtalspartners, spelat en avgörande roll. Det är tack vare deras ifrågasättanden av frågorna som enkät och intervju blev konstruerade och utprövade på ett adekvat sätt för målgruppen.

Genom pilotstudien prövades också hur ett tänkt tillvägagångssätt kan fungera. I frågor om tillförlitlighet utgör själva förfaringssättet en väsentlig del. I denna studie var det till exempel viktigt på vilket sätt barnen gavs möjlighet att fylla i enkäten eller svara på intervjufrågorna. Där bidrog pilotstudiens erfarenheter genom att visa hur viktigt det var att de unga föreningsidrottarna hade en lugn miljö (ett avskilt omklädningsrum) att vistas i under ifyllandet av enkäten. Detsamma gällde intervjuerna som genomfördes i skolmiljö, där jag var noggrann med att be om ett avskilt studierum för intervjutillfällena. Informanterna var alltså i en bekant miljö men ändå i tillräcklig avskildhet för att på ett tryggt sätt, utan tidspress, kunna ges möjlighet att besvara frågorna.

Reliabilitet bestäms också av hur sanningsenliga svar respondenterna avger. Vid insamlingen av data fann jag att man får sådana svar om man redogör för på vilket sätt svaren kommer att behandlas (anonymt), och att det är frivilligt att delta. Det är möjligt att något svar på någon fråga från något barn inte lyckats täcka in exakt vad barnet velat uttrycka. Beträffande validitet kan jag också hänvisa till genomförda pilotstudier. Mäter frågorna vad de avser mäta? På denna punkt vill jag återigen referera till respondenterna som ingick i fasen vid utprovningen av frågorna. Det är mycket tack vare barnens frågvishet som jag har "tvingats" förbättra mina frågor utifrån syftet. De möten som jag har haft med några barngrupper (pilotstudie/enkät) och de enskilda möten (pilotintervjuer) med barn har skärpt både mig i forskningsprocessen som frågorna vad gäller giltighet.

Avslutningsvis vill jag lyfta fram att hur tillförlitlig och giltig min studie är för det som jag har föresatt mig att studera med mina frågor, värderas också utifrån

mitt sätt att förhålla mig till både mitt material och mig själv som forskare i arbetet med bearbetning och analys av resultaten. Det är i denna vetenskapliga process som min uppgift som forskare blir att skriva fram mitt handlande på ett sätt så att en transparent genomlysning är möjlig (Kvale, 1997).

5.10 Utgångspunkter i analysarbetet med resultat från enkät och intervju

Analyserna utgår från den teoretiska ramen som presenterades i kapitel 4. Data från enkäten ger huvudsakligen en beskrivande bakgrundsbild och möjliggör analyser av samvariation. I detta sammanhang ligger Bronfenbrenners (1979, 1998, 2000) teoretiska modell och tänkande som en övergripande analysram, där mikro- och mesomiljön fokuseras. I mitt material handlar dessa delar om föräldrar och barn i idrottsmiljön, och hur barnen upplever föräldrarnas involvering. Enkätresultaten kommer även delvis att analyseras utifrån Harters (1978, 1982, 1999) utgångspunkter, där upplevd kompetens är en viktig komponent. I denna del kan de fem särskilda föräldrapressfrågorna, som bildar en skala, ställas mot min definition av begreppet upplevd föräldrapress (se kap 2).

Fem påståenden utgör föräldrapressskalan (FPS):

- Föräldern tycker att barnet lägger för lite tid på idrott / Föräldern tycker att sitt barn lägger lagom med tid på idrott.
- Barnet måste ibland träna för sin förälder även om barnet själv inte vill / Barnet måste inte träna för sin förälder om barnet själv inte vill.
- Barnet är ibland med i idrott för att föräldern tycker att det är bra / Barnet är med i idrott för att han/hon själv tycker att det är bra, och inte för att föräldern vill det.
- Barnet blir inte nervös när föräldern är med på tävling / Barnet blir nervös när föräldern är med på tävling.

- Barnets förälder blir arg om det går dåligt för barnet / Barnets förälder blir inte arg om det går dåligt för barnet.

Den statistiska analysen av enkätresultaten kan därmed belysa frekvenser, eventuella samband och särskilda perspektiv, som skildrar egenskaper i samspelet mellan barn och föräldrar i idrottsmiljön. I fokus för analysen hamnar dock skalan med föräldrapressfrågor (FPS). Genom skalan kan analys göras på olika samband mellan centrala frågeområden som till exempel barns upplevda kompetens kopplat till definitioner av upplevd föräldrapress.

Frågeställningarna i arbetet besvaras genom analyser av bakgrundsfaktorer och dess samvariationer med föräldrapressfrågor. Instrumentets homogenitetsvärde (.438 Cronbach's Alpha) har sin grund i intentionen att försöka fånga in flera skilda aspekter av föräldrapress, vilket ger en vidare belysning av problemet. Instrumentet belyser således olika aspekter av samspelet (tidsaspekt, tvång, ofrivillighet, nervositet och skäll) mellan föräldrar och barn i idrottsmiljön, och kan därigenom fånga framträdande karaktäristika och ge kunskap om fenomenet föräldrapress. Detta angreppssätt har använts med stöd i tidigare forskning som betonat detta problems mångfacetterade karaktär (Brustad, 1992; Lee & McLean, 1997; Wiegand, 1994; Stein & Raedeke 1999; Cohn 1990; Hellstedt, 1990; Harlick & McKenzie, 2000). Föräldrapressskalan besvarades av de 601 unga idrottarna, där 39 av dem inte gav svar på alla fem frågor, varför de kom att utgöra ett bortfall. Då svarsfördelningen inte följer en normalkurvas fördelning har de statistiska metoderna byggt på icke-parametriska test. Signifikantestning har genomförts med hjälp av Chi-två, Mann-Whitney U och Kruskal-Wallis H, där gränsdragningen är satt till 5%-nivån ($p < .05$).

Bearbetning, analys och tolkning av de unga idrottarnas intervju svar kommer huvudsakligen att relateras till Lees och McLeans (1997) teoretiska modell och min egen definition av föräldrapress som begrepp och fenomen. I detta arbete blir det viktigt att analysera barnens svar utifrån hur de upplever föräldrars involvering i idrottsmiljön. Till exempel, hur gestaltar sig föräldrarnas involvering i barnens utsagor? Det analyserande arbetet syftar således till att försöka tränga in i och tolka barnens utsagor och därigenom beskriva och förstå aspekter av mening för hur barnen upplever föräldrars involvering och hur detta påverkar de unga idrottarnas upplevelser av förväntningar, krav, stöd eller alltför stark press.

I analys och tolkning av ”kvalitativa” data i arbetet består materialet framförallt av de genomförda intervjuerna. Men arbetet med att tolka de unga idrottarnas svar på den öppna frågan i enkäten handlar också om att analysera och tolka in skilda kvaliteter. Detta datamaterial består av barnens egenhändigt nedskrivna skildringar i text av upplevda negativa situationer kopplat till föräldrars involvering i idrottsmiljön.

I det steg av resultatbearbetning, där intervjuer och den öppna frågan från enkäten ingår, hämtar jag stöd i Kvaless utgångspunkter (1997) för tolkning och förståelse av intervjumaterial. Han menar att en forskningsintervju kan liknas vid ett samtal om den mänskliga livsvärlden, där den muntliga diskursen blir till text som skall tolkas. I denna process, med någon form av intervjutext, sker skapande och tolkning av texten samtidigt och där en ständig växling mellan delar och helhet sker. Detta arbetssätt innebär för de intervjuer som gjorts att jag läser in och tolkar vissa av barnens uttalanden samtidigt som jag bär med mig en förståelse av barnens svar och utsagor som helhet. Alltså det ljus som kastas på vissa uttalanden tolkas och ges en djupare mening utifrån en övergripande tolkning av helheten. Min tolkning av intervjusvar och barnens svar på den öppna frågan blir alltså en process, som både ser till det lilla som det stora, och där slutprocessen blir en tolkning som jag skriver fram på ett resonerande sätt med stöd av barnens utsagor. Oavsett källa, intervjutext eller svar på den öppna frågan, förväntas tolkningen av barnens skildringar kunna bidra med ökad kunskap om och en fördjupad förståelse för barns upplevelser av samspelet med föräldrar i idrottsmiljön.

5.11 Svarefrekvens, bortfall och generaliseringsmöjligheter av enkätstudien

Enkätens delades ut och blev insamlad vid ett bokat tillfälle med respektive förening och barngrupp. I undersökningsgruppen ingår därmed de barn som var närvarande vid detta givna tillfälle och således blev utvalda som respondenter. Svarefrekvensen blir på ett sätt svårdefinierbar, då populationen inte på förhand var känd till ett exakt antal samt att det var omöjligt att påverka den faktiska närvaron vid det aktuella tillfället. I vissa grengrupper där det var få unga idrottare närvarande vid datainsamlingstillfället kan det tänkas att någon

eller någras bortavaro haft viss betydelse. Detta var dock sällsynt för datainsamlingsprocessen som helhet. Därmed kan man säga att data samlades in på ett sådant sätt att en egentlig mätning av externt bortfall blev omöjlig, då de närvarande unga idrottarna vid varje bokad enskilt tillfälle fick utgöra undersökningsgrupp. Det interna bortfallet, i antal missade eller överhoppade frågor, går däremot att utläsa. Detta ringa antal, några få procent i ett fåtal frågor, kan inte sägas ha haft någon betydelse för studiens resultat.

Hur representativa undersökningens resultat för barn- och ungdomsidrotten i Sverige i allmänhet och för de 12 grenarna i synnerhet? Mot bakgrund av urvalet (storstad och mellanstor stad) med respondenter (enkäten) från idrottsgrenar av typen lagidrott/individuell idrott, jämn fördelning av kön, grenar med god etablering och tradition, pojkidrott/flickidrott, är det rimligt att anta att funna mönster i studiens resultat ger en relativt god belysning av barn- och ungdomsidrotten idag. Åtminstone beträffande barn- och ungdomsidrott i stora och mellanstora städer med liknande föreningsstruktur och kultur som är representerade i denna studie. Majoriteten av undersökningsgruppen var aktiva i två eller flera idrotter. Hur de upplever idrottandet rent generellt kan då på ett sätt ha blivit skildrat, inräknat andra grenar som inte var en del av denna undersökning. Barnens deltagande i flera grenar kan därigenom delvis ha stärkt undersökningens generaliserbarhet med avseende på ungas idrott i allmänhet.

Samtidigt bör det beaktas att det skulle kunna ses som en svaghet i fall någon eller några respondenter svarat för upplevelser i "annan idrott" än den efterfrågade. Men insamlad data syftade dock huvudsakligen till att ge information om barns upplevelser av föräldrar i idrottsmiljön, även om något svar skulle vara gällande för miljön för "annan idrottsgren" än de som var inräknade i urvalet. För övrigt kan man anta att de idrottsgrenar och miljöer som ingick i enkätstudien blev relativt väl genomlysta, och kan därmed på ett övergripande sätt sägas svara upp mot hur det går till inom idrottsmiljön för barn och unga.

5.12 Etiska överväganden vid datainsamlingen

I kontakterna med de unga idrottarna, både vid intervjuerna och enkätinsamlingen, var det viktigt att barnen var delaktiga i processen.

Informanterna är utifrån mitt förhållningssätt med och skapar mening och påverkar forskningsprocessens olika delar genom sitt deltagande. Med detta barnperspektiv som utgångspunkt var det angeläget att barnen var väl införstådda i syftet med undersökningen.

Kontakt togs med utvalda föreningar och sedan bokades lämplig tid och plats med hjälp av ledarnas godkännande, ansvar och försorg. Missivbrev med information om projektets syften och målgrupp delades ut på plats till ledare och föräldrar för att inga oklarheter skulle uppstå (Thomas & Nelson, 2001; Trost, 2001). Möte och ifyllande av enkäten byggde på barnens anonymitet, frivillighet och på ett självständigt svarande på frågorna (Vetenskapsrådet, 2002). Mot denna bakgrund var det viktigt att föräldrarna inte skulle närvara vid ifyllandet. Endast ett fåtal enkäter (6st) behövde uteslutas utifrån kriteriet ”självständighet och frivillighet”. I dessa fall var det föräldrar som inte lät sina barn fundera ut egna svar på frågorna.

I detta sammanhang vill jag betona att vid enkätundersökningen informerades föräldrarna, både i skrift och muntligen på plats, att de skulle få en egen ”föräldraenkät”. Denna föräldraenkät skulle gå ut till ett slumpmässigt urval i gruppen av föräldrar till de barn som ingick i populationen (se Kjellman & Nyberg, 1998). Detta var viktigt att lyfta fram för att föräldrar och ledare inte skulle känna sig uteslutna. Dessutom ville vi genom detta tillvägagångssätt understryka att föräldrar och ledare är viktiga i frågor som rör barnidrott, men att mina forskningsfrågor i denna studie endast rörde barnens upplevelser av sin idrott och sina föräldrar.

Vid detta tillfälle gavs således också möjligheten (missivbrev och muntligt) att informera om hur all data skulle behandlas. Det kändes angeläget att visa att hela datainsamlingsförfarandet byggde på anonymitet och konfidentiella uppgifter (Vetenskapsrådet, 2002). Inga unga idrottare som medverkat i studien skulle kunna spåras. Detta gällde även de föräldrar och ledare som besvarade ”vuxenenkäten” som ingick i forskningsprojektet som är omnämnt i kapitel 1.

Samma förhållningssätt som vid enkätförfarandet låg till grund vid genomförandet av intervjuerna. Alla viktiga forskningsetiska principer (Vetenskapsrådet, 2002) följdes, och där utgångspunkter som frivillighet, samtycke, anonymitet var bärande punkter i hela forskningsprocessen. Både barnen och deras vårdnadshavare hade givit sitt medgivande och klassläraren

hade dessutom varit behjälplig så att inga oklarheter skulle uppstå. Ett problem hade kunnat uppstå, då jag inte ämnade intervjua alla barn i de utvalda klasserna. Det var flera barn än urvalet som ville bli intervjuade, men klassläraren förklarade principen för urvalet som både föräldrar och barn godtog. Mot bakgrund av hur processen förflöt under datainsamlingarna (enkät och intervju) anser jag att informanterna har behandlats på ett sådant sätt att information, samtycke, anonymitet och insyn och delaktighet har varit ledord i forskningsprocessen.

6. Redovisning av resultat från enkät och intervjuer

6.1 Inledning

I det material som byggdes upp på basis av enkäten för de 601 unga idrottarna och de 12 intervjuerna, är det ofrånkomligt att det finns data som inte inryms eller är relevant i detta resultatkapitel. Kapitlet inriktas mot huvudsakligen tre områden. I den första delen presenteras data som beskriver undersökningsgruppens bakgrund. Frågor från enkäten inleder denna del och barnens intervjusvar beträffande idrottsbakgrund kommer att varvas med resultat från enkäten. Nästa huvudområde i kapitlet koncentreras till kärnfrågorna i arbetet som fokuserar mot unga idrottares upplevelser av föräldrappress. I denna del kommer enkätsvaren och de unga idrottarnas intervjusvar också att varvas för att kunna beskriva och fördjupa förståelsen av fenomenet föräldrappress. I den avslutande huvuddelen belyses undersökningsgruppen utifrån begreppen kompetens och självkänsla. Till sist görs en analys av citaten från en öppen fråga i enkäten, som direkt knyter an till upplevelser av föräldrappress.

Analys och tolkningar av resultaten kommer således löpande att integreras i resultatredovisningen, där de teoretiska utgångspunkter skisserade i modellen (se sid.69) utgör verktyg för analys av resultaten.

6.2 Utgångspunkter för analys och tolkning

6.2.1 Enkäten

Redovisningen av enkätresultaten ger en övergripande beskrivning av undersökningsgruppen. De frågor som specifikt behandlar föräldrappress ger möjlighet till mer fördjupade statistiska analyser. Analyserna bygger i flera fall på medelvärden, då skalstegen är jämna och följer en rangordningsprincip. Principen med statistiska bearbetningar utifrån medelvärden har sitt matematiska ursprung i arbetet med intervallskala, men dessa principer kan även användas som en beräkningsgrund i de siffermaterial där jämna skalsteg och rangordning utgör utgångspunkter (Aron & Aron, 1997; Andersen & Gamdrup, 1994; Byström, 1998; Trost, 2001; Weigand, 1994).

6.2.2 Intervjuer

Intervjuresultaten analyseras i huvudsak utifrån begreppet föräldrappress och den teoretiska modell som Lee och McLean (1997) presenterat. Intervjuresultaten ger perspektiv på de unga idrottarnas subjektiva upplevelser av föräldrainsvolvering. Detta datamaterial är utdrag ur intervjuerna i de speciella frågor som berör och fokuserar mot unga idrottares upplevelser av sina föräldrars involvering i idrottsmiljön. Frågor och svar utgör således en del av en större och hel intervju. Utdragen är urval gjorda i syfte att komplettera och fördjupa enkätens resultat i frågor kring föräldrainsvolvering och upplevd föräldrappress.

Intervjusvar av särskilt intresse är de unga idrottarnas upplevelser av sina föräldrars involvering gällande nedlagd tid, ekonomiskt stöd, engagemang och speciella händelser i idrottsmiljön. Dessa frågor som speciellt fokuserar barnens upplevelser kommer att analyseras utifrån kategoriseringen ”låg” och ”hög” grad av involvering. Låg föräldrainsvolvering definieras som när barnen anser att föräldrarna tar liten del i deras idrott, och att det ibland kan upplevas som för lite. Hög involvering är när barnen upplever att föräldrarnas nivå av engagemang är tydligt aktiv och där de unga idrottarna refererar till ett samspel. Inom kategorin hög återfinns också ”för hög” föräldrainsvolvering. Denna kategori används när föräldrarna mer eller mindre alltid är involverade och, enligt barnen, tar för stor del i sitt barns idrottsaktiviteter mot bakgrund av vad barnen önskar.

Eventuella diskrepanser mellan de unga idrottarnas önskade och faktiskt upplevda föräldrainsvolvering är något som analysen speciellt riktar sig mot. De unga idrottarnas berättelser angående upplevd föräldrappress och eventuella erfarenheter eller upplevelser av denna problematik står i fokus. De ungas svar undersöks här i relation till den använda definitionen och likaledes i relation till Lees och Mc Leans resonering kring föräldrappress.

Analysen av föräldrainsvolvering görs utifrån de unga idrottarnas svar angående följande frågeområden;

Vad består föräldrainsvolveringen av enligt intervjupersonerna?

Hur upplever intervjupersonerna föräldrarnas involvering, och hur väl stämmer den överens med barnens önskade föräldrainvolvering?

I de frågor som behandlar föräldrapress grundar sig analysen av barnens svar på följande frågeområden;

Vad är föräldrapress enligt intervjupersonerna?

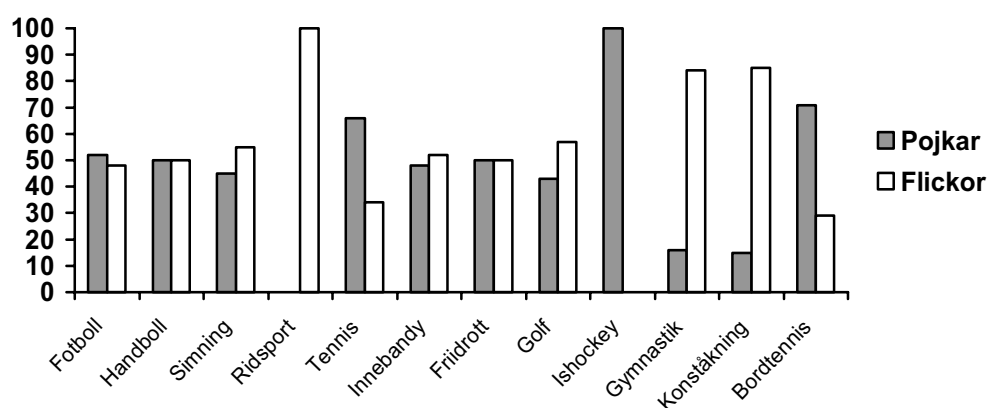
Vilka upplevelser har intervjupersonerna av föräldrapress, egna eller andras?

Genom dessa analyser och tolkningar ges en bild av hur föräldrainvolvering och upplevd föräldrapress gestaltas i de ungas situation.

6.3 Idrottsbakgrund och föräldrainvolvering

6.3.1 Enkäten

De undersökta idrotterna är tolv till antalet. Tillsammans bildar dessa idrottsgrenar ett representativt urval av de mest populära barn- och ungdomsidrotterna idag (RF, 1998, 2004, 2005). Fördelningen mellan pojkar (48%) och flickor (52%) är jämn. Ett par av idrottsgrenarna har stark slagsida åt endera könet. Pojkar dominerar i ishockey och flickor i ridsport. Detta förhållande speglar förhållandet i riket (RF, 1998, 2004, 2005), där just ishockey och ridsport framstår som typiska pojk- respektive flickidrotter. Den genomsnittliga åldern (M) utslaget på hela undersökningsgruppen är 11,1 år, där den yngsta gruppen består av åttaåringar och den äldsta åldersgruppen av sextonåringar.

Figur 5. Undersökningsgruppen fördelad på kön och idrottsgrenar (n=601). Procent.

Unga idrottares preferenser av idrottsgrenar har förändrats över tid. Håller man sig inom en tidsrymd som sträcker sig från slutet av åttioalet till idag (2006), ger undersökningsgruppen en god bild av vilka grenar som har stora deltagarantal inom idrottsrörelsens utbud för unga idrottare. Undantag till denna mer generella bild finns och skulle kunna utgöras av mindre samhällen i glesbygd, där det inte är självklart med till exempel en friidrottsarena, tennisbanor, golfbanor, ishall eller simhall.

Erfarenheten av idrott i föreningsregi är utbredd bland de unga idrottarna i undersökningsgruppen. Om man betänker att de yngsta barnen (8-9 år), av förklarliga skäl, inte haft möjlighet till lång erfarenhet av organiserad idrott är det noterbart att nästan en tredjedel av undersökningsgruppen idrottat i två till fyra år (28%) och en något större grupp (33%) idrottat i fyra år eller mer. Detta visar att idrottsdebuten sker redan i unga år med tanke på undersökningsgruppens åldersfördelning, där majoriteten (78%) är mellan åtta till tolv år. I de flesta föreningsidrotter idag är det vanligt med verksamhet för barn redan i sju års ålder (RF, 1998, 2004, 2005). Mot denna bakgrund kan man anta att barnen redan i tidig ålder genom egen erfarenhet hunnit bilda sig en uppfattning om vad deras idrottande kan innebära. Detta skäl kan också delvis förklara de unga idrottarnas förmåga att svara på frågorna i denna studie angående sina upplevelser i idrottsmiljön.

På frågan: ”Hur kommer det sig att du började i din förening?” är det främsta skälet ”Jag ville börja själv” (76%). Denna fråga var en flervalfråga och som alternativ två, i rangordning räknat, markerades ”kompisar var med” (29%). Alternativ tre i rangordningen utgjordes av ”förälder ville det” (18%). Fördelningen av

svarsalternativen på denna fråga indikerar att de flesta unga idrottarna gör ett självständigt val när de börjar med idrott. Påverkan från kamrater och föräldrar finns där om än inte lika uttalat.

Inga särskiljande undergrupper beträffande ålder framkom på denna fråga. Däremot framkom att inom gruppen för "föräldrapåverkan" var simning och golf de grenar som hade flest representanter med nästan hälften av alla markeringar på denna fråga. Noterbart är också att i dessa två grenar var en majoritet flickor (61%) som svarat att de hade börjat idrotta för sina föräldrars skull. Undersökningsgruppens svar ligger i linje med vad andra undersökningar sedan tidigare funnit angående huvudskälen till varför barn och ungdomar börjar och fortsätter med idrott (Alfermann & Würth, 2001; de Knop m fl 1996; Patriksson, 1987; Trondman, 2005).

På följdfrågan angående varför barnen och ungdomarna fortsatt med idrott blev det mest frekventa svarsalternativet "*Det är roligt*" (92%). Denna fråga var också av flersvarskaraktär och som andra alternativ kom "För att få tävla". Alternativet "*Förälder vill det*" markerades av 9% och "*kompisar är med*" markerades av 24%. Ytterligare en fråga om idrott är roligt eller ej var dessutom inlagd i ett senare avsnitt i enkäten, med en annan frågekonstruktion, och där uppgav 87% att "*det stämmer väldigt bra*" att idrott är roligt.

I undersökningsgruppen är en majoritet av barnen (61%) aktivt deltagande i föreningen ett flertal gånger i veckan. Inom denna grupp som tränar, tävlar och/eller spelar match allt ifrån 2-3 gånger i veckan till 4 gånger är det en majoritet (63%) som har glädjen som en stor drivkraft. En mindre grupp på 38% är med en gång per vecka, där den större delen (2/3) är yngre barn mellan 8 till 10 år.

Resultaten visar tydligt att glädje och tävlingslusta med kamrater är kopplat till deltagandet i idrott. Föräldrarnas önsknings anges också som ett skäl hos en mindre grupp (9%) bland de unga idrottarna. Involvering av föräldrar och deras förväntningar på sina barn kommer att speglas ytterligare i kommande avsnitt av resultatredovisningen. Att föräldrar har, och att barn känner, föräldrars förväntningar visas dock i någon mån redan på denna enkla fråga om varför man vill fortsätta med idrott.

6.3.2 Intervjuer

I detta avsnitt är tanken att de unga idrottarnas intervjusvar (n=12) skall kunna komplettera enkätresultatens utfall i frågor beträffande undersökningsgruppens idrottsbakgrund. Frågorna som behandlas i denna del berör främst de unga idrottarnas huvudskäl till varför de började idrotta, varför de har fortsatt och vad idrottandet på fritiden kan innebära för dem. Tolkande kommentarer kommer löpande att integreras mellan exemplen på intervjusvar. I utdragen som följer i resultatavsnitten som helhet representeras jag som intervjuare av bokstaven "C" och intervjupersonerna av antingen "IpF" om det är en flicka och Ipp om det är en pojke. Varje intervjuperson har också en siffra lagd till sin beteckning för att visa vilken intervju citaten är hämtade från.

Precis som i enkätsvaren anger flertalet intervjupersoner att de börjat idrotta för att de velat detta själva, och någon nämner också kamratpåverkan och syskon som skäl till att börja idrotta. I några fall nämns också att föräldrarna har spelat roll för deras introduktion till idrott. Nedan ges exempel på intervjusvar angående föräldrapåverkan.

C: Hur kom det sig att du började med ridning då?

IpF1: Ja, jag dansade först och så, men sen så ville jag inte göra det mera. Så var det mammas kompis som hade en flicka som hette Rebecka och hon red och så...och så började jag.

C: Så vem skulle du vilja säga har betytt mest för att du började med hästar då?

IpF1: Emm...

C: Vem var det som mest gjorde att du började?

IpF1: Min mamma tror jag.

Flickans svar visar på att mamman bidragit till valet av ridsport. Hon verkar dock ha reflekterat över sitt idrottande genom att hon slutade att dansa, men på mammans inrådan gick hon således över till ridsport. Mammans förslag vittnar om att hon vill ta del i dotterns val av idrott, och dottern själv anser dessutom att mamman bidragit mest till hennes val att börja med ridsport. Här nedan följer ytterligare ett exempel där barnet lyfter fram föräldern som den starkaste påverkande källan i valet av idrottsgren.

C: Hur kom det sig att du började med tennis?

Ipp2: Det var väl syrran som skulle börja först ...Hon har gått där i fem år. Och så tyckte dom att jag också skulle börja. Dom tyckte att det var en jätterolig sport.

C: Vilka tyckte det?

Ipp2: Mina föräldrar.

C: Ja. Mm.

C: Om du skulle säga vem som har betytt mest för att du skulle börja spela tennis då, vem skulle du vilja säga då? ...vem var det som fick dig att börja?

Ipp2: Det var min pappa.

Inom Ipp2:s familj är det således inte bara föräldrar som introducerat honom till idrott. Syskon spelar också en stor roll, även om det i detta fall var pappan som Ipp2 ansåg ha varit den som påverkat mest. Flera av de övriga intervjupersonerna redogör också för hur idrotten blivit en naturlig del i deras fritid i vardagen genom att något syskon också är idrottsaktiv.

C: Vad var det som gjorde att du började med fotboll då?

Ipp11: Min bror spelade och så jag ville jag också prova.

Intervjupersonerna var mellan 10 till 14 år och sin ringa ålder till trots vittnade flera om en hög aktivitetsgrad per vecka gällande idrott och om mångårig erfarenhet. Flera tidigare studier har också bekräftat att debutåldern för idrott sker långt ned i unga år de Knop mfl (1996), Engström (2004) och Patriksson, (1995). Vare sig undersökningsgruppen som helhet (enkätresultaten) eller intervju svaren avviker från denna bild. I exemplen nedan förtydligas vad ungas idrott på fritiden kan innebära i nedlagd tid.

C: Och efter skolan då – på fritiden – vad gör du helst då?

Ipf5: Tränar eller är med kompisar.

C: Och vilka idrottsgrenar är det då du håller på med?

Ipf5: Fotboll och ridning.

C: Fotboll och ridning. Och vilken gren är det som är roligast då tycker du?

Ipf5: Eh...dom är ungefär lika. Jag tränar fotboll mycket mer än jag rider. Så att det...

C: Hur ofta är det fotboll i veckan då?

Ipp5: Jag har tre träningar i veckan, plus match.

C: Jaha, fyra.

C: --- Ja...och ridsporten då - hur ofta är det då?

Ipp5: En gång i veckan.

Med fem aktivitetstillfällen i veckan i form av fotboll och ridsport blir det inte så mycket tid över för spontana aktiviteter. Men exemplet ovan är ganska talande för hur flera unga idrottare lever sina liv under en vanlig vecka. Även i utdraget nedan framgår tydligt att idrott på fritiden kan vara en "heltidssysselsättning".

C: Och hur många idrottsgrenar håller du alltså på med?

Ipp6: Tre – fotboll, hockey och golf.

C: Och vilket är det som du gör oftast under en vecka?

Ipp6: Spelar hockey.

C: Hockey. Hur många gånger i veckan blir det då ungefär?

Ipp6: Det blir fyra träningar men...jag brukar...spela fotboll också.

C: Mm.

Ipp6: Sådär...

C: Fotboll, är det...hur många gånger blir det fotboll då?

Ipp6: Det blir tre i veckan.

I intervjupersonernas utsagor framträder hur minimal den icke organiserade och "fria" fritiden egentligen är. Om man därtill lägger läsläsning blir det inte mycket utrymme ledigt för någon form av spontanaktivitet. Förvisso institutionaliseras barn av idag mycket tidigare i förskoleverksamhet jämfört med hur det var för 25-30 år sedan. Vi kan anta att barn i 10-12 års ålder inte reflekterar över hur lite icke organiserad tid de har. Även föräldrar redogör idag för hur svårt det är att planera och få ihop alla aktiviteter på fritiden (Karp, 2004).

Men vad är då den stora drivkraften till att idrotta för dessa unga individer? På denna fråga har flera studier genom åren (de Knop, 1996; Carlsson, 1991, 1993; Patriksson, 1995) påvisat att huvudskälet till varför barn och ungdomar idrottar

är helt enkelt för att det är roligt. På denna punkt var inte heller de intervjuade barnen i denna studie något undantag.

C: Hur kommer det sig att du har fortsatt att spela handboll?

Ipp4: Jag tycker att det är så jäkla kul.

C: Vad tycker du är roligast med handboll då?

Ipp4: Det är kompisarna och att få spela mycket och röra på sig liksom.

C: Hur kommer det sig att du har fortsatt med fotboll?

Ipf5: Jag tycker det är kul.

C: ...och med ridsporten då – hur kommer det sig att du har fortsatt där?

Ipf5: Tja...jag tycker väl det är roligt.

C: Vad är det som har gjort då, att du har fortsatt nu då att idrotta? Att du har spelat fotboll så länge?

Ipf9: För att det känns liksom...jag skulle inte...som det känns just nu så skulle jag inte klara mig utan fotbollen. För jag gillar att röra på mig och jag gillar liksom själva att det är en lagsport och... ja...jag skulle inte kunna klara mig utan fotbollen som det är nu.

Flickan i det sista exemplet ovan anser jag sätter fingret på vad idrott kan innebära för någon i unga år. Hon gillar att röra på sig och hon kan helt enkelt inte klara sig utan fotbollen, som hon uttrycker det. Det man kan tolka in i hennes utsaga kring varför hon idrottar bekräftas alltså i flera nationella och internationella studier kring motiven för idrott (de Knop m fl, 1996).

6.4 Föräldrainvolvering - enkäten

Det är 59% av de unga idrottarna i undersökningsgruppen som är verksamma i flera idrottsgrenar, vilket ger ytterligare en dimension till resultatet i avsnittet idrottsbakgrund som visade antalet idrottsstillfällen per vecka. Att en betydande del av unga idrottare är aktiva i flera idrottsgrenar samtidigt är något som bekräftas i Riksidrottsförbundets statistik (RF, 1998, 2004, 2005) och är belyst i tidigare studier (De Knop m fl, 1996; Patriksson, 1995; Patriksson & Wagnsson, 2004; Trondman, 2005).

Barn och föräldrar har en diger uppgift i att koordinera och genomföra transporter till och från träning, packande av idrottskläder, hinna klara av skolarbete, vila, äta och sova tillräckligt. Det är mycket som skall pressas in på fritiden för barnfamiljer. Då gäller det att finna praktiska lösningar på hur allt skall fungera, beträffande det som barn och föräldrar vill hinna med på sin fritid, vilket också gick att förstå utifrån intervjusvaren i avsnittet ovan. Men att det krävs någon form av engagemang av föräldrar för att bistå sina idrottande barn på fritiden är tydligt (Karp, 2004).

I enkäten ställdes frågan: ”Ställer dina föräldrar upp för dig i ditt idrottande?”. På denna fråga var alternativet ”föräldrar som skjutsar och hämtar” det överlägset mest förekommande (82%). Detta resultat ligger i linje med Patrikssons och Wagnssons (2004) studie, som visade att transporter till och från idrottsaktiviteter är den i särklass mest förekommande insatsen bland idrottsföräldrar. Även svarsalternativet ”hejar och hjälper till” markerades av en majoritet (54%) på denna fråga med flersvarsalternativ. Endast 4% markerade nej-alternativet, det vill säga att föräldrarna inte ställer upp över huvudtaget.

6.5 Föräldrainvolvering - intervjusvar

Även intervjupersonerna svarade på frågor kring föräldrainvolvering angående skjuts till träning och match samt engagemang genom att heja och hjälpa till i föreningen.

C: Är dina föräldrar med när du idrottar?

Ipp6: ...dom brukar skjutsa mig också kollar de på matcher.

C: Är dina föräldrar med när du idrottar?

Ipp8: Hur menar du?

C: När du spelar fotboll?

Ipp8: Naej...när...om, eh...det är rätt långt bort vi har träningar, så kör dom alltid mig men sen så kör dom tillbaka hem och sen...dom, dom vet ju vilken tid jag slutar så kommer dom och hämtar mig.

Dessa två utdrag visar på ett vanligt förekommande sätt att involvera sig i sitt barns idrottande. Precis som i andra studier (ibid) visar sig verksamheten att ”skjutsa och hämta” vara ett av de viktigaste sätten för föräldrar att stötta sitt barn inom föreningsidrotten. Föräldrar som ledare är också en viktig del som stöd till föreningslivet, speciellt i de yngre åldrarna, men alla föräldrar vill inte eller kan inte leda barngrupper. I följande exempel beskriver en pojke på vilket sätt som hans föräldrar är uppdelade i sina roller i sitt engagemang.

C: Är dina föräldrar med när du spelar fotboll?

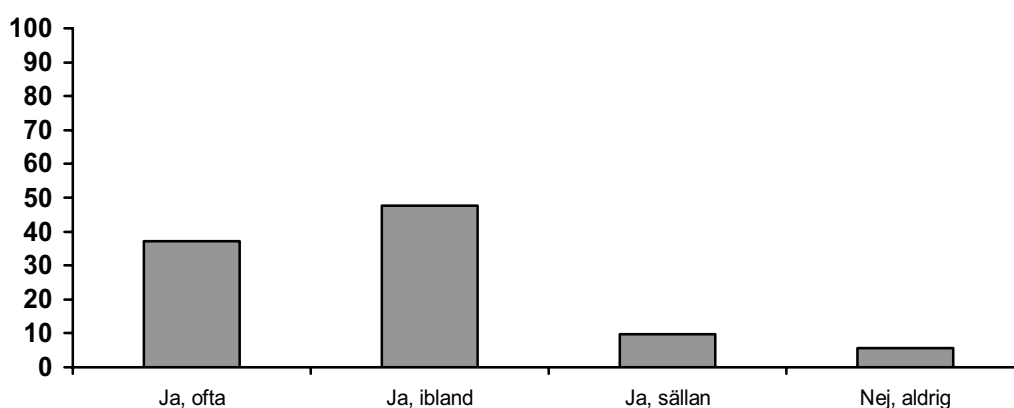
Ipp10: Ja, min pappa är tränare.

C: Han är tränare.

Ipp10: Ja, men min mamma är inte med, hon kollar på matcherna.

Undersökningsgruppens enkät- och intervjusvar vittnar om hur viktigt det är med föräldrainvolvering. Den svenska idrottsrörelsens med sin ideella bas står helt enkelt och faller med föräldrarnas vara eller inte vara inom ungas idrott. De behövs dessutom inom olika funktioner i föreningslivet. Inom undersökningsgruppen var det 14% som uppgav att deras föräldrar har ledar- eller tränar uppdrag. Även här kan en bekräftande koppling till Patriksson och Wagnsson (2004) göras vars resultat visade att 17% av föräldragruppen i deras studie hade uppdrag som tränare/ledare.

Om tidigare frågor visade att föräldrars involvering är hög inom ungas idrott och då främst som ”chaufför”, blir det intressant att se hur många som stannar kvar på plats för att ta del av sina barns verksamhet. I diagrammet nedan presenteras fördelningen av undersökningsgruppens svar på frågan ”*Brukar dina föräldrar följa med och titta på när du tränar och tävlar?*”.

Figur 6. Undersökningsgruppens fördelning av svar på frågan om föräldrar är med och tittar på under träning och tävling (n=592). Procent.

I figur 6 framgår att de flesta (84%) ”skjutsande” föräldrar ofta eller ibland stannar kvar och tittar på sina barn. Det är endast en mindre grupp (6%) av de unga idrottarna som uppger att deras föräldrar inte tittar på under träning eller tävling. Att andelen föräldrar som stannar kvar och tittar på är hög kanske inte är så överraskande med tanke på att skjutsande fram och tillbaka tar tid. En del av föräldrars närvaro kan antagligen förklaras av tidsbrist att hinna göra något annat under tiden mellan dit- och hemresa. Men ett av grundskälen till varför de tittar på är för att de är intresserade av hur det går för sina barn (Karp, 2000; Patriksson & Wagnsson, 2004). I denna resultatfördelning förekom inga könsskillnader utan det var en jämn fördelning av pojkar och flickor på de olika svarsalternativen. De var inte heller någon särskild idrottsgren som urskiljde sig i totalgruppen.

Bland de unga idrottarna som blev intervjuade var det också flera som redogjorde för att föräldrarna följde tävling och matcher från sidan.

C: Är dina föräldrar med när du idrottar?

Ipf5: Ja, dom sitter med på varenda match och så.

C: Varenda match. Inte träningar?

Ipf5: Eh...jo min pappa är tränare.

C: Är dina föräldrar med när du spelar fotboll?

Ipp11: Mm...ibland.

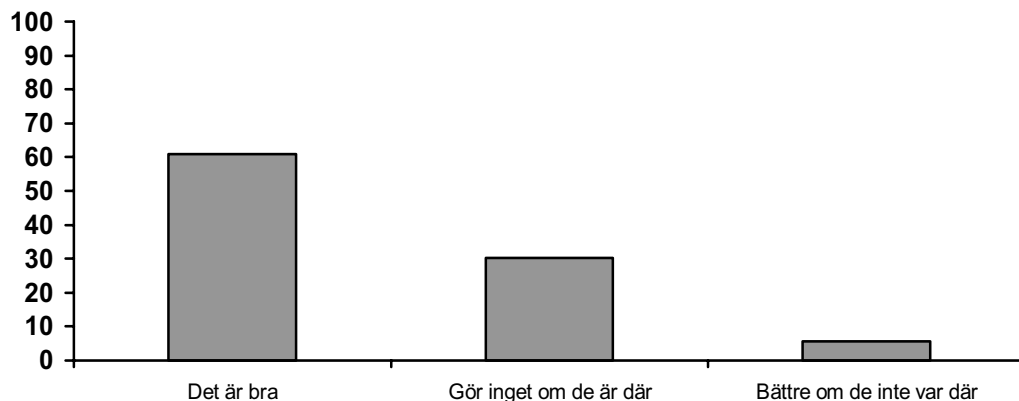
C: Ja. Vad gör dom när dom är med då?

Ipp11: Dom tittar bara på matcherna.

Genom redovisningen av enkät och intervju har en bild tecknats av vad föräldrainvolvering kan innebära, där det framgår att föräldrar lägger ned många mil och mycket tid i bil, och en majoritet av föräldrarna följer tävling och match. I den vidare analysen av samspelet föräldrar och barn i idrottsmiljö analyseras hur unga idrottare upplever sina föräldrar.

6.6 Unga idrottares upplevelser av föräldrainvolvering

Hur barnen upplever sina föräldrars delaktighet i idrottsmiljön belystes med frågan: *När din förälder tittar på när du tränar och tävlar, vad tycker du om det?*

Figur 7. Svarsfördelning på frågan om vad undersökningsgruppen anser om föräldrars närvaro under träning och tävling ($n=582$). Procent.

En majoritet av undersökningsgruppen (61%) markerade svarsalternativet ”Jag tycker det är bra att de är där”, vilket visar på att de denna grupp trivs väl med sina föräldrars närvaro. Den näst största undergruppen (30%) visade på en mer neutral inställning till sina föräldrar i föreningsmiljön genom att markera alternativet ”Det gör inget om de är där”. Men en mindre grupp (6%) anser att ”det vore bättre om de inte var där”, vilket är en markering mot att de föredrar

föräldrafritt i sitt idrottande. Även på denna fråga framkom inga könsskillnader eller några samband utifrån ålder. Noterbart är att flest respondenter inom gruppen ”*Det vore bättre om de inte var där*” kom från idrottsgrenen golf och inga från ishockey och gymnastik.

Om vi i denna kontext går över till resultat från intervjusvar för att få ta del av skildringar av upplevelser av föräldraupplevelser, finner vi exempel från de olika svarskategorierna som framträdde i figur 7.

C: Tycker du att de beter sig som du vill, när du spelar match?

Ipp6: Ja.

C: Känner du att du får stöd av dina föräldrar i ditt idrottande?

Ipp6: Ja, jag får mycket stöd.

C: Vad tror du att dina föräldrar hoppas på då, när det gäller dig och din idrott?

Ipp6: Ungefär så som jag.

Den unge idrottaren i exemplet verkar vara tillfreds med sina föräldrars involvering. Engagemanget ligger på en sådan nivå som Ipp6 anser vara lagom och föräldrarnas förväntningar stämmer överens med vad respondenten vill själv. Lee och McLean (1997) betonar, som jag nämnt tidigare, vikten av en balans i vad barnet önskar i föräldrainvolvering och det som barnet faktiskt får. Detta förtydligas i svaren hos Ipp6, där han konstaterar att han och föräldrarna har en gemensam syn på hans idrottande. Förväntning är också en komponent i sammanhang av stöd eller press. Upplevd föräldrapress kan uppstå som en effekt av att ouppnåeliga mål signaleras från förälder till barn. I exemplet ovan verkar samspelet och relationen mellan förälder och son vittna om att det inte råder någon diskrepans i vad som är målsättningen med sonens idrottande. Det tycks råda ett samförstånd i samspelet föräldrar, barn och idrott. Här nedan får vi ytterligare en beskrivning av föräldrar där barnet är nöjd med deras nivå av involvering.

C: Känner du att det är jobbigt att dom tittar på?

Ipp8: Nej.

C: Och när du spelar matcher, vad gör dina föräldrar under tiden då?

Ipp8: Om dom kollar på?

C: Mm...under matcher? Gör dom något speciellt under matcher när du spelar?

Ipp8: Dom brukar köpa kaffe där. Man kan göra det, för föräldrarna.

C: Ja. Hejar dom på dig så att det hörs eller?

Ipp8: Nej.

C: Tycker du att dom är så som du tycker att dom skall vara eller?

Ipp8: Ja.

C: Känner du att du får stöd av dina föräldrar för att hålla på med fotboll?

Ipp8: Ja, dom är, dom påminner mig alltid när..."Nu så är det fotbollsträning nu. Kom."

C: Och det tycker du är? Är det bra att dom gör det?

Ipp8: Mm.

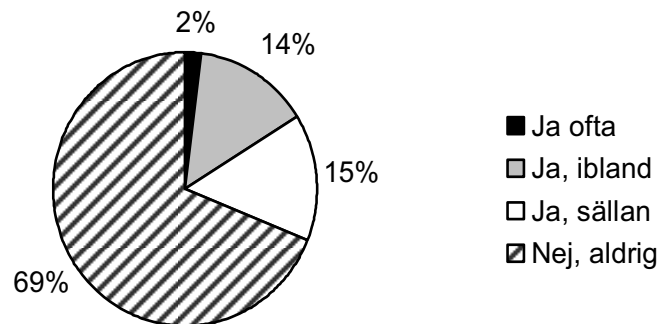
Ipp8 ger också, precis som den tidigare intervjupersonen gjorde, uttryck för att idrottandet sker på hans villkor. Han redogör för att han får stöd när han behöver det och annars får han sköta sig själv. Det han berättar förtydligar att han är nöjd med sina föräldrars involvering ligger i linje med vad han önskar, vilket med en koppling till Lee och McLean (1997) vittnar om samspel i balans. Det är fler respondenters utsagor som beskriver en bra idrottsrelation mellan barn och förälder. De båda pojkarna i de refererade exemplen återger att deras föräldrar har ett tydligt sätt att stödja, vilket jag tolkar som en hög nivå av föräldrainvolvering, och där stödet är väl riktat utifrån vad barnen tycks vilja ha. I de hittills redovisade intervjuvaren är det inga tecken som tyder på att föräldrarnas agerande verkar påfrestande eller ställer krav på en "för hög" nivå.

I resultaten kring föräldrainvolvering har vi kunnat utläsa att en majoritet av föräldrarna på ett aktivt sätt tar del i sina barns idrott och att barnen är nöjda med det. I ett ytterligare utdrag ur en intervju kan i en flickas svar tolkas in, på vilket odramatiskt sätt hon samspelar med sina föräldrar. Flickans svar tyder på att föräldrarnas involvering ligger på en låg nivå, men att det inte verkar vara ett problem utan hon är självständig i sina val kring sitt idrottande och är nöjd med det.

” C: Och betar dom sig, dina föräldrar, som du vill under en sån match? ?
 Ipf9: Ja.
 C: Det gör dom.
 C: Så du känner att du får stöd av dina föräldrar?
 Ipf9: Periodvis, ja. Periodvis inte. Det pendlar.
 C: Mm
 C: Är det någonting som dom hoppas, med din idrott? Känner du så på något sätt?
 Ipf9: Nej.
 C: Så dom tycker att du lägger tillräckligt med tid på idrott?
 Ipf9: Ja dom...För dom så spelar det inte så jättstor roll hur mycket tid jag lägger ner. Det är liksom någonting jag fått välja själv. Om jag vill spela fotboll eller liksom, hur mycket tid jag vill lägga. Dom tycker det är kul att jag håller på med någonting och liksom så, men dom...det spelar ingen roll för dom hur mycket tid jag lägger.

Om exemplen ovan i huvudsak belyst hur olika samspel kan fungera när relationen är i balans, även om en mindre grupp (6%) i enkätsvaren inte ville ha sina föräldrar närvarande, kan följande resultat beskriva ytterligare dimensioner av föräldrainsvolvering i idrottsmiljön, och då inte bara odelat positiva upplevelser.

På frågan i enkäten om vad de unga idrottarna tycker om sina föräldrars närvaro framträdde en majoritet bland respondenterna som var nöjda. Men vid sidan av detta framkom också en mer ”neutral” grupp beträffande föräldrars närvaro, och en grupp som inte vill ha sina föräldrar i idrottsmiljön. För att ytterligare fördjupa perspektivet kring de ungas upplevelser av sina föräldrars eventuella negativa påverkan i samspelet i idrottsmiljön ingick frågan: *Har det någon gång känts jobbigt eller svårt att din förälder är med och tittar på dig under träning eller tävling?* I cirkeldiagrammet nedan ser vi hur svaren fördelade sig inom svarsgruppen.

Figur 8. Fördelning av svar på frågan om det någon gång har känts jobbigt eller svårt att deras föräldrar varit med och tittat på match eller träning (n=589). Procent.

Denna fråga var direkt styrd till att be de unga idrottarna att svara på om de har eller har haft negativa upplevelser av sina föräldrar i idrottsmiljön. Fördelningen visar att en klar majoritet av de unga idrottarna ”aldrig” (69%) upplevt sina föräldrar som ett problem när de idrottar. Det är ett mycket positivt och betryggande resultat för den organiserade barn- och ungdomsidrotten, för utan behjälpliga föräldrar skulle inte denna verksamhet vare sig fungera eller överleva. Men ”Ja-sidan”, som i detta fall får betecknas som negativ, visar sig utgöra en grupp om 31 % som i någon utsträckning inte är nöjda med sina föräldrar i idrottsmiljön. Största andelen ligger på alternativet ”sällan” (15%) följt tätt av ”ibland” (14%). Endast en ringa del av undersökningsgruppen markerade ”Ja ofta” (2%).

Genom denna fråga kan konstateras att majoriteten upplever sina föräldrars involvering i idrottsmiljön som positiv, men samtidigt finner jag att ungefär en tredjedel av undersökningsgruppen markerar att föräldranärvaron inte är odelat positiv. Även om ”ibland” och ”sällan” inte är starka formuleringar, tecknas ändå en bild av hur samspelet mellan föräldrar och barn kan upplevas som påfrestande för barnen. Skälet till varför denna mindre grupp anger att de tycker att det känns jobbigt eller svårt med föräldrar förtydligas däremot inte genom denna fråga. Även här prövades om några skillnader utifrån kön, ålder och idrottsgren förelåg. Beträffande kön framkom inga signifikanta avvikelser och ej heller i fråga om ålder. En idrottsgren avvek från det övergripande mönstret. Bland golfarna angav 38% av de unga att det ibland eller ofta kändes jobbigt att föräldrarna var med, mot mellan 10-20% i de andra idrottsgrenarna.

Genom ett utdrag ur en intervju skildras ett exempel på en missriktad föräldrainvolvering som väger över på den negativa sidan. Flickans svar nedan refererar till "tjat" hemma där involveringen från föräldrarna upplevs som "för hög".

C: Ja, hm...men din pappa var tränare i fotboll? Mm. Och...du sa att dom har betytt lite för ditt idrottande. Hur tycker du att deras påverkan har varit? Har den varit lagom, för mycket eller för lite?

Ipf5: För mycket, ibland.

C: För mycket. Vad är det som kan bli för mycket då?

Ipf5: Tjat.

C: Tjat. Aa...och är det under...är det speciellt fotboll du tänker på eller...eller?

Ipf5: Eller.. jaa.

C: Eller ridsport?

Ipf5: Ja, men... ja om man säger så hära. Idag vill jag inte gå på träning. Varför vill du inte gå på träning då? Och så dära liksom.

C: Mm.

Ipf5: Det är lite jobbigt ibland.

Ipf5 vittnar om hur hon upplever sina föräldrars engagemang som "för mycket ibland". I detta fall verkar det som att Ipf5 får mer föräldrainvolvering än vad hon önskar, vilket med stöd i Lee och McLean (1997) utgör en källa till upplevd press. Det faktiska engagemanget överstiger det önskade, och med min tolkningsram för upplevd "låg eller hög" tyder flickans svar på att en gräns passeras i och med tjtatet hemma och involveringen upplevs därmed som "för hög".

Ytterligare exempel på för hög involvering får vi en inblick i genom en av intervjupersonernas beskrivning om varför några kompisar slutat att idrotta på grund av sina föräldrar. Denna flicka svarar också konkret på vad "föräldrapress" innebär.

C: "Föräldrapress", känner du till vad det innebär?

Ipf9: Ja, men nej. Jo, eller jag känner till vad det innebär ja, men jag känner inte att jag blir utsatt för "föräldrapress".

C: Nej. Känner du några som har blivit det i ditt fotbollslag?

Ipp9: Ja, fast ja, det känner jag. Fast dom går inte kvar längre.

C: Dom har slutat?

Ipp9: Ja

C: Och vad var det som...vad hände med dom om man så säger? Vad var det som blev jobbigt för dom då tror du?

Ipp9: Nej, det alltså...deras föräldrar kanske krävde att dom skulle träna för mycket och sen så när dom inte orkade det, så blev det väldigt mycket bråk och så kunde föräldrarna bli väldigt sura på tränarna när inte personerna ifråga fick spela. Och dom, så började dom skälla på tränarna och så kanske dom sa till, barnen sa till och dom bara nej, nu gör vi så här och liksom. Det blev väldigt mycket bråk mellan dom parterna.

Det som respondenten ovan redogör för är ett uttryck för att föräldrar utsatt sina barn för ökande krav som kopplats till idrottandet och hur detta lett till att barnen slutat. Målsättningarna för de idrottande barnen har i dessa fall skilt sig från föräldrarnas förväntningar på barnen. Föräldrarnas intensiva involvering har också inneburit direkta konfrontationer med krav på ledarna, vilket antagligen också inneburit en press för barnen.

Flera av de intervjuade barnen och ungdomarna svarar på frågan om de känner till uttrycket ”föräldrappress” ungefär som Ipp 2 gör här nedan:

Ipp2: Jaa... att föräldrarna pressar på och så. Tycker saker som man ska göra.

Även beskrivningen ovan lyfter fram ett direkt krav eller förväntning som en komponent i begreppet föräldrappress. I enkätresultaten, som tidigare redovisats, framkom på frågan om ”det har känts jobbigt eller svårt” att en majoritet (69%) aldrig har känt detta. Men de undergrupper som markerade JA-sidan (ofta/ibland/sällan) består av 31%, vilket lyfter fram att obekväma situationer till viss del utgör något som är en del av vad unga idrottare upplever i idrottsmiljön i relationen till sina föräldrar.

6.7 Upplevd föräldrappress

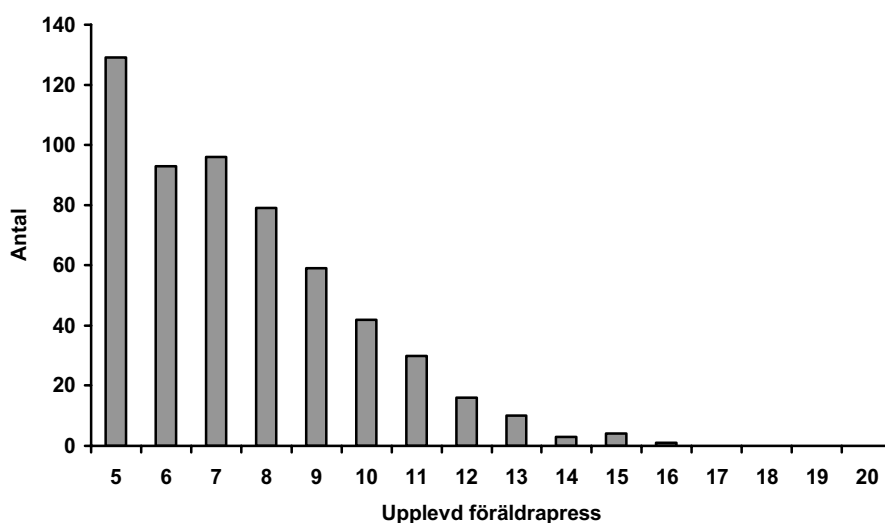
6.7.1 Inledning

I detta avsnitt av resultatredovisningen ligger fokus på frågorna som bildar föräldrappressskalan (FPS) (se kap 5.10). Skalan kommer att ställas mot andra variabler i materialet för att på så sätt ge perspektiv på frågor kring unga idrottares upplevelser av sina föräldrar i idrottsmiljön. Av speciellt intresse är då samband och analys kopplad till upplevd föräldrappress. I vissa frågor kommer enkätresultat att integreras med analys och tolkning av intervjusvar beträffande föräldrainvolvering och upplevd föräldrappress. Tolkningar utifrån kategorierna låg och hög föräldrainvolvering är ledande i analysen av intervjusvar och den upplevda föräldrappressen analyseras så att undersökningsgruppen delats in i tre undergrupper med poäng som ligger under, över eller nära skalans medelvärde.

6.7.2 Föräldrappressskalan

Skalan, som redogjorts för tidigare i metodkapitlet, utgörs av fem påståenden. Frågorna rör huruvida de unga idrottarna upplever att föräldrarna påverkar deras idrottande på ett negativt sätt. Varje fråga har fyra svarsalternativ utan mittpunkt, vilket tvingar barnen och ungdomarna att ta ställning. Därigenom blir 4 ett maxvärde per fråga och 1 ett minimum. Skalans samlade maxvärde blir 20 och dess minimivärde 5. Ett högt värde indikerar hög upplevd föräldrappress. I undersökningsgruppen uppmättes det högsta värdet till 16 och det minsta till 5. Detta ger en variationsvidd på 11 och standardavvikelsen 2,2. Medelvärdet (M) blev 7,5 i undersökningsgruppen (n=562).

Föräldrappresskalan

Figur 9. Undersökningsgruppens fördelning utifrån föräldrappresskalan ($M=7,5;SD=2,3$; $n=562$).Antal.

I figur 9 framgår att en tydlig majoritet ligger lågt med värden kring 5 och 6. Antalet unga idrottare sjunker i takt med de högre värdena (10-16), men i detta spann finns en grupp av 19% (se tabell 2), som utifrån skalstegen 10 och uppåt kan klassificeras som hög upplevd föräldrappress. Mot bakgrund av vad som visar sig i figuren ovan framgår således att en grupp av de unga idrottarna i undersökningsgruppen upplever föräldrappress, men där en majoritet befinner sig i spannet från 5 till 9 (81%). Andra internationella studier har också bearbetat sina resultat utifrån en indelning i olika steg (Cohn, 1990; Harlick & McKenzie, 2000; Hellstedt, 1990). I Hellstedt, bland annat, var det grupperingar i svarsfördelningarna som utgjordes av "viss press", "stark press" till "ingen press alls". Gruppen "stark press" i Hellstedts studie utgjordes till exempel av 26%, och "viss press" av 46% och resterande på "ingen press alls" (28%).

Utan hänsyn till var på skalan de ungas svar återfinns har jag delat in undersökningsgruppen i tre undergrupper som undervisas i tabellen nedan. En undergrupp som benämns "Låg" har värdena 5 och 6. En annan undergrupp benämns som "Mellan" med värdena mellan 7 till 9, och slutligen den tredje undergruppen benämns "Hög" med värden mellan 10 till 16. Med denna indelning som bas går analysen vidare med resultat ställda med och mot andra variabler i enkätaterialet.

Tabell 2. Respondenternas (n=562) upplevda föräldrappress (skalvärden) indelade i tre undergrupperingar.

	Låg	Mellan	Hög
Intervall	5-6	7-9	10-16
Procent	40	41	19
Antal	222	234	106

Enkätresultat, beträffande upplevd föräldrappress, kommer således att till stor del analyseras utifrån dessa undergrupper och skalans medelvärde (7,5), vilket jag återkommer till i ett avsnitt längre fram där enkätfrågorna är i fokus. I nästa steg av resultatredovisningen analyseras och tolkas dock några av intervjupersonernas skildringar av frågor kopplade till upplevd föräldrappress.

6.8 Upplevd föräldrappress - intervjuer

I intervjuerna med de unga idrottarna framkom beskrivningar om vad ”föräldrappress” kan innebära. Flertalet av barnen uppgav att de inte kände sig för hårt pressade av sina föräldrar, medan några av barnen tog upp situationer och känslor som jag tolkar som att de upplevde en viss press från sina föräldrar i sitt idrottande. Nedan ges ett exempel på utdrag ur en intervju, där en pojke återger hur föräldrarnas involvering indikerar ”för högt”, då pojken känner att han inte kan spela för sin egen skull utan tvingas följa föräldrarnas syn på och villkor för hans idrottande. Jag vill återigen påpeka att i intervjusvaren gör jag inga tolkningar beträffande kön, ålder eller idrottsgren, då det inte var syftet med intervjuerna. I fokus är istället barnens upplevelser av sina eller andras föräldrars involvering och eventuella upplevda press.

C: Emm. Jaha. Å du sa att varför du började spela tennis. Eh, vad sa du att det... Var det du själv som ville, eller?

Ipp2: Det var mina föräldrar.

C: Tycker dom att du tränar tillräckligt?

Ipp2: Jaa då. Jag tränar ofta med pappa och så. Vi har ju nära en tennisbana också. Som man behöver inte beställa tid för att man ska gå dit. Det är bara att gå dit och så börjar man spela. Om det inte är upptaget förstås.

C: Hur ofta tränar du så då tror du?

Ipp2: Ja det är väl två gånger i veckan.

Och så sen så två vanliga träningar också. Det blir fyra ungefär.

Denna pojke har således börjat spela för att föräldrarna ville detta. Pappan tränar dessutom ”extra” med sin son, vilket innebär totalt fyra träningar i veckan. I intervjun ställdes frågan om han hade upplevt sig vara pressad av sina föräldrar, där pojken återger ett tillfälle under match då han upplevde sin far som ”lite hotfull”

Ipp2: Äee... Det är några gånger när pappa absolut vill att jag skall vinna och det liksom...står han så här å liksom och säger massa saker vad jag skall göra och så. Att jag inte skall göra så för då ska han lämna walk-over och sånt. Han är lite hotfull.

C: Så blir han det. Hur känns det för dig då?

Ipp2: Jag blir väl lite nere.

Ipp2 har tidigare i intervjun beskrivit föräldrappress som när föräldrar pressar på och påtalar att barnet skall utföra något speciellt. I utdraget ovan framgår också att han själv säger att han känt sig pressad några gånger, då hans pappa absolut vill att han skall vinna. Ipp2 säger då att han ”blir väl lite nere”. Detta fall visar på hur pappans målsättning och förväntningar skiljer sig mot vad sonen själv vill och känner.

Ytterligare exempel på en liknande upplevelser ger en annan intervjuperson där han lyfter fram hur föräldrarna från sidan skriker ut direkta direktiv.

” då föräldrar skriker att dom (barnen, min notering) skall vara mycket bättre och så.”

Detta exempel från andra barns föräldrar och föräldrapress överensstämmer i några avseenden med min definition (s.38) av upplevd föräldrapress i fråga om otillräcklighet och ouppnåeliga förväntningar, som skriks ut direkt på plats i idrottsmiljön till barnen. Denna beskrivning går också koppla till vad ”tennispojken” i exemplet ovan upplevde. Vad som framgår i dessa exempel är hur föräldrarnas agerande bedöms av barnen som en ”för hög” och direkt involvering i samspelet med sina barn i idrottsmiljön.

I en annan av intervjuerna berättar en flicka om att hennes föräldrar är med när hon rider, *”Ja, mamma har ju haft 12 hästar”*, och hur hon upplever sina föräldrars närvaro under ridlektionerna. Här nedan beskriver flickan en händelse under en lektion.

C: Du sa att dom kan vara i vägen ibland. Hur menar du då? Om jag inte förstår det riktigt?

Ipf3: Liksom att... jag säger att...om hon inte alltid är med. Jag säger till exempel att, men nu ska vi göra här. Då skriker dom, ”Nej så ska vi inte göra, vi skall göra så här!”. Liksom.

C: Ja just det. Men när du rider då? Hur betar dom sig då? Är det din mamma det här, eller?

Ipf3: Mm...

C: Eller är det båda?

Ipf3: Nej, pappa sitter där...

C: Pappa sitter... Hur gör dom då under tiden?

Ipf3: Mamma sitter på läktaren och sitter och säger liksom ”Korta upp tyglarna! Korta upp tyglarna! Korta upp tyglarna! Liksom.

Flickans mamma är med när hon rider. Hon nämner tidigare i intervjun att hennes föräldrar inte direkt påverkar henne till att vara med i ridsport, men mamman har, enligt flickan, själv haft 12 hästar. Hon berättar att ridning kostar mycket pengar, tror hon, och hennes mamma tycker ibland att hon kan åka till stallet. Hon tror också att föräldrarna vill att hon ska träna hårdare. Jag tolkar att flickan upplever att föräldrarna har en hög involvering, och att hon förefaller

att mestadels klara samspelet med föräldrarna. Ibland verkar hon dock uppleva att mamman passerar gränsen, och blir allt ”för högt involverad”, då hon kommenterar dotterns ridning från läktarplats med upprepande uppmaningar som ”Korta upp tyglarna!”.

Utifrån hennes utsagor tolkar jag in som att det som Ip3 berättar om pekar mot att hennes mamma har en så stor iver i sitt engagemang att hon emellanåt inte bemästrar detta utan blir alltför krävande mot sitt barn. Flickan upplever att hon får ett stöd, men jag kan i hennes utsagor tolka in ett visst ogillande och obehag. Med stöd i Lees och McLeans (1997) utgångspunkter och med utgångspunkt i definitionen av föräldrapress ser jag i flickans svar tecken som tyder på att hon är pressad av sina föräldrar. Detta då det finns en diskrepans i hur föräldrarna är i förhållande till vad flickan vill ha i form av involvering. Vidare ställer mamman i synnerhet krav på flickan genom sina instruerande direktiv från läktarplats, vilket flickan upplever som negativt.

Efter en inblick i beskrivningar av intervjupersonernas upplevelser av föräldrainvolvering och föräldrapress redovisas ytterligare analyser av de unga idrottarnas enkätsvar.

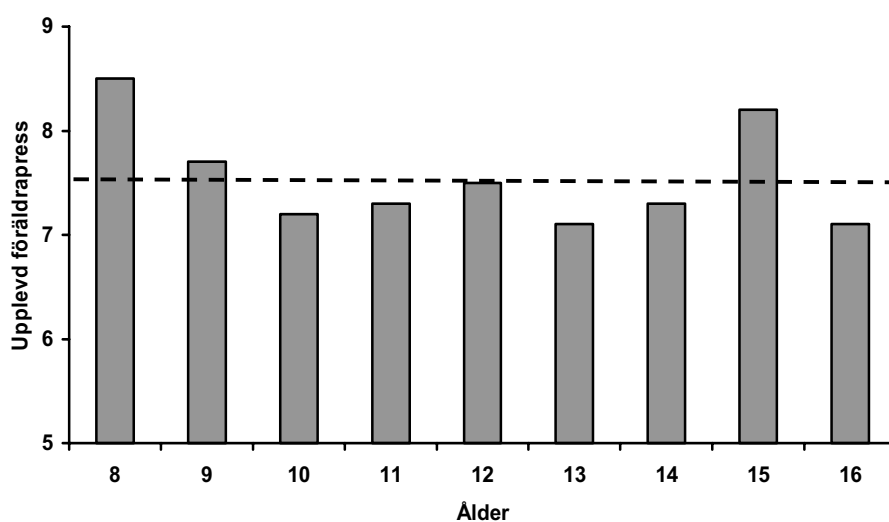
6.9 Upplevd Föräldrapress – kön och ålder

Sett ur ett könsperspektiv visar föräldrapressskalans (FPS) fördelning på att pojkar ($M=7,7$; $SD=2,2$) ligger något över medel ($M=7,5$) jämfört med flickor ($M=7,3$; $SD=2,3$) ($p<,05$). I en vidare analys av kön och ålder, där jag kategoriserat undersökningsgruppen i ”barn” (8-12 år) och ”ungdomar” (13-16 år), framkommer en signifikant skillnad mellan könen i kategorin barn, återigen med pojkar något över medel ($p<,05$). Denna relation mellan könen i kategorin ungdomar (13-16 år) visar sig dock ej vara signifikant. Inga signifikanta skillnader visar sig heller vid jämförelser mellan ålderskategorierna inom respektive kön. Sammantaget pekar dessa resultat på att skillnaderna i upplevd föräldrapress mellan könen jämnas ut i tidiga tonåren.

Varför denna könsskillnad föreligger i yngre åldrar är inte helt enkelt att reda ut. Men det är möjligt att det är mer vanligt och kanske mer socialt accepterat att ”pusha på” pojkar, vilket exempelvis Leff och Hoyle (1995) visade i sin studie. I

den studien framkom att pojkar framförallt upplevde press från sina pappor. Därtill kommer att idrott på många sätt genom sin karaktär av prestation och tävling inbjuder till ett engagerat deltagande för dem som befinner sig i idrottsmiljön (Alfermann, Würth & Lee, 2001; Brustad, 1992, 2001). En möjlig förklaring till att skillnaderna mellan pojkar och flickor jämnas ut i tonåren kan hänga samman med att föräldrarna riktar en större uppmärksamhet på tonårsflickornas prestation, jämfört med under de tidigare barnåren, då kanske mer av sociala aspekter betonas för idrottande flickor.

I detta sammanhang kan det vara intressant och se hur undersökningsgruppen, med sin jämna könsfördelning, fördelade sig utmed skalan som mäter upplevd föräldrappress beträffande åldersindelning. Är det någon åldersgrupp som utmärker sig i fråga om upplevd föräldrappress? I figur 8 ser vi resultatet med utgångspunkt i medelvärdena för respektive åldersgrupp. Hela undersökningsgruppens medelvärde är markerad med den streckade linjen ($M=7,5$).

Figur 10. Undersökningsgruppens fördelning av uppmätta medelvärden av upplevd föräldrappress sett ur ett åldersperspektiv ($M=7,5;n=554$).

I fördelningen framgår att det framförallt är två åldersgrupper som visar på medelvärden över genomsnittet på föräldrappressskalan. Både unga idrottare i åtta års ålder ($M=8,5$) och femtonåringarna ($M=8,3$) har ett genomsnittligt värde

som skiljer sig signifikant från undersökningsgruppens medelvärde ($p < .05$). Ett möjligt skäl som förklaring till de yngsta barnens ”topp”, kan vara att det är kravfyllt att börja idrotta, då idrottsmiljön känns ny. Därtill kan det spela roll att föräldrarna också kan vara ”nya” i sina roller som påhejare eller ledare. Någoting i miljön kopplat till föräldrars involvering verkar utifrån resultaten peka mot att idrottandet känns pressande. Tidiga studier av bland annat Martens (1993) och Gould (1991) har visat på idrottens kravfyllda miljö för barn och ungdomar, då prestationer utförs inför föräldrar, kompisar och konkurrenter. I detta sammanhang vill jag göra en koppling till ett utdrag ur en intervju, där den unge idrottaren just lyfter fram hur allas ögon kan vara riktade på honom i tävlingssituation.

C: Men när du spelar match då? Är dom (föräldrarna, min notering) med då?

Ipp2: Då är dom med. Då är väldigt många med, släktingar också.

C: Släktingar också. Hur känns det då när många tittar på dig?

Ipp2: Det känns pinsamt när man förlorar om dom är med.

C: Aha. Hur känns det då, då? Blir det jobbigt då när det är pinsamt?

Ipp2: Aa, då börjar jag bli ...hur man säger... hänga haka och bli så där nere och så går det dåligt.

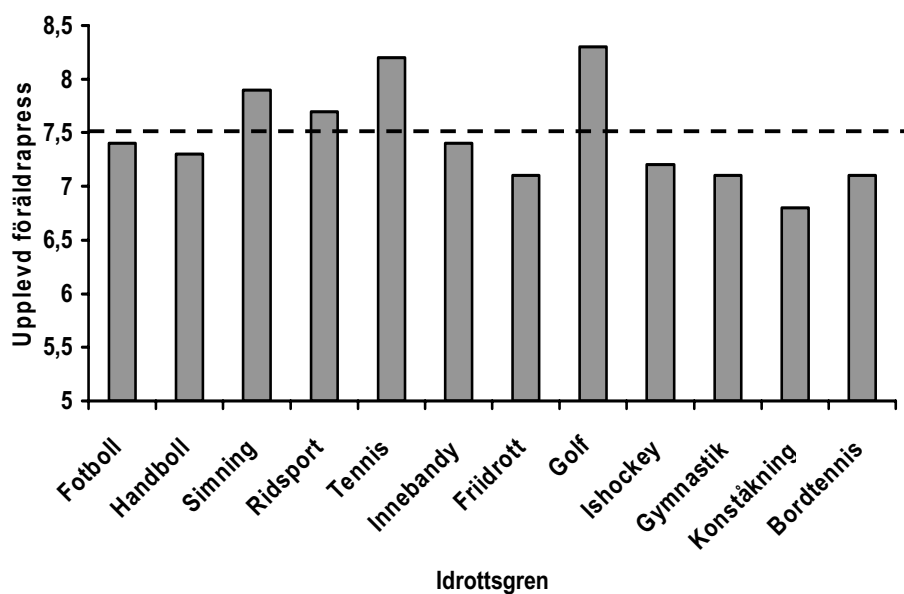
I exemplet ovan framgår hur föräldrar och släktingar har en negativ inverkan på pojkens upplevelse av deras involvering. Intervjupersonen upplever att ”stödet” från läktaren gör att han ”hängar haka” och presterar sämre.

Vari förklaringen till varför femtonåringarna reagerar starkare mot föräldrarnas involvering är inte heller lätt att tolka. Det finns studier om grundskolan som visat att det är extra jobbigt under en period för 8:e klassare (15-åringar) med studieprestation, lärare och familjeliv, vilket skulle kunna vara ett argument att tillföra resonemanget bakom denna åldersgrupps högre värde. Överhuvudtaget kan tidiga tonåren vara en period då föräldrars involvering kan upplevas som påfrestande bland ungdomar. Därutöver byter idrottens karaktär något när man kommer in i tonåren. Den lekbetonade aktiviteten idrott försvinner alltmer och får ge plats för allvar och systematik. En annan faktor är att i den här åldern kommer kravet att man skall bestämma om man vill vara med och satsa eller inte. Träningarna blir fler och tävlingsresorna längre. Förväntningarna på att

vara med ökar, inte minst det sociala nätverket närmast individen med kompisar och föräldrar har stark påverkan i tonåren (Brettschneider, 1997, 1999, 2001).

6.10 Upplevd föräldrapress och idrottsgren

Undersökningsgruppen representeras av unga idrottare som är aktiva inom de idrottsgrenar som i dagsläget tillhör några av de mest populära barn- och ungdomsidrotterna (Trondman, 2005; RF, 1998, 2004, 2005). Hur fördelar sig då de unga idrottarnas värden sett utifrån föräldrapressskalans medelvärden och idrottsgren?

Figur 11. Medelvärdet av upplevd föräldrapress fördelat på idrottsgren ($M=7,5;n=562$).

Den statistiska bearbetningen beträffande den upplevda föräldrapressen ställd mot variabeln idrottsgren i figuren ovan visar på signifikanta skillnader ($p<.05$). I figuren utgör hela undersökningsgruppens medelvärde på 7,5 referenspunkt för att få perspektiv på hur de olika idrottsgrenarna skiljer sig åt. Friidrott,

gymnastik, bordtennis och konståkning utmärker sig genom att ligga lägre, räknat från medelvärdet, jämfört med andra grenar. Skälet till varför dessa grenar ligger lågt kan man bara spekulera i, men till del går nog en del av svaren att söka i dynamiken kring de skilda grenarnas utövande och traditioner. Dessa grenar är i sig individuella, men i unga år utövas grenarna ofta som gruppträning. Det är endast konståkning, som ligger lägst, där gruppinslaget i träningen inte är lika tydligt, även om teamåkning också idag är en del av konståkningen för barn och ungdomar. Sättet att träna och tävla på kan förmodligen spela in för hur de unga idrottarna upplever sin idrottsmiljö i samspelet med föräldrarna. Mängden nedlagd tid på träning är till exempel också en viktig del i en specifik idrottskultur.

Vidare i granskningen av idrottsgrenarnas respektive medelvärden framgår att lagsporterna ishockey, innebandy, handboll och fotboll ligger över de nyss nämnda grenarna men fortfarande under genomsnittet för hela undersökningsgruppen. I fråga om skilda idrottskulturer kan vi här se likheter mellan dessa fyra klassiska lagidrotter. Teamkänsla är viktigt både i match och träning och i de yngre åldrarna finns ofta ett reglerat tävlings- och matchsystem för att undvika alltför mycket jämförande och tävlingshets. Det är dock känt att vissa elitklubbar med sikte på yppersta elit, inom de mest populära lagboll-idrotterna, har en verksamhet med tydligare tävlingsinriktning. Inga elitklubbar med sådan struktur och kultur finns representerade i urvalet för undersökningen.

I figur 11 kan vi utläsa att det är simning, ridsport, tennis och golf som ligger över genomsnittet på 7,5. Det som är kännetecknande för dessa fyra grenar är att de alla är individuella och krävande i fråga om föräldrars involvering. Exempelvis hästtransporter vid tävlingar, tidsåtgång vid golftävlingar eller kostnader för lokalhyra, inköp av material eller resor. Även här kan det vara svårt att på ett tydligt heltäckande sätt analysera varför dessa grenar hamnar högst på skalan. Men en möjlig förklaring, som antytts ovan, är kopplingen till höga (familje-) kostnader, vilket analyseras nedan.

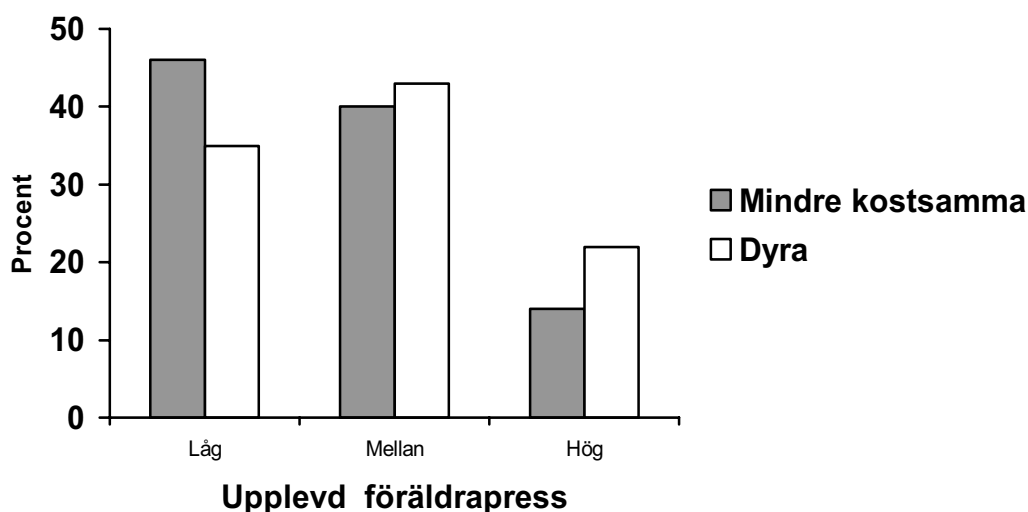
6.11 Upplevd föräldrappress och ekonomi

Tidigare forskning har bland annat visat att ett intensivt föräldraengagemang i barns idrott kan vara en grund för ungas upplevelser av press (Alfermann & Würth, 2001; Lee & MacLean, 1997; Stein & Raedeke, 1999). Med stöd i dessa studier är det möjligt att de ungas något starkare upplevelser av föräldrappress i simning, tennis, ridning och golf, går att koppla till parametrar som kostsamt och tidskrävande för föräldrar. Nedan visas en uppdelning i materialet av ”dyra” och ”mindre kostsamma” idrottsgrenar utifrån RF:s rapport (2004:2) om idrott och ekonomi. Den faktiska totala nedlagda tiden på idrottandet är inte inräknat i detta sammanhang även om det bör vara en relevant faktor, då resor också är att förknippa med tidsåtgång.

Dyra idrottsgrenar: *Simning, tennis, golf, ridsport, ishockey*

Mindre kostsamma idrottsgrenar: *Fotboll, handboll, innebandy, friidrott, gymnastik, konståkning, bordtennis*

Tennis, golf, ridsport och ishockey är idrottsgrenar som oftast förknippas med höga kostnader. Simning däremot har hamnat i denna kategori främst utifrån höga resekostnader. De övriga idrottsgrenarna inom kategorin ”mindre kostsamma” kan sinsemellan skilja sig något åt beträffande kostandsbild. Det finns dock inget underlag för en i detalj och heltäckande analys av alla idrottsgrenar inom denna kategori, men ingen av dessa grenar klassas som dyra av RF.

Figur 12. Unga idrottares (n=562) upplevda föräldrappress (FPS) fördelat på kostnader och kategorierna låg, mellan och hög. Procent

Resultaten i figur 12 visar att det föreligger signifikanta skillnader ($p < .05$) mellan dyra och mindre kostsamma idrottsgrenar, där man tydligast kan se skillnaderna i föräldrappresskategorierna *låg* och *hög*. Andelen unga idrottare som upplever en låg föräldrappress är större inom mindre kostsamma grenarna jämfört med dyra grenar, medan det motsatta förhållandet råder inom föräldrappresskategorin hög upplevd press. En korrelationsanalys visar dock att sambandet är svagt ($Rho = .12$; $p < .05$).

I tabell 3 läggs fokus på idrottsgrenarnas procentuella fördelning inom kategorierna låg, mellan och hög upplevd föräldrappress.

Tabell 3. Unga idrottares ($n=562$) upplevda föräldrappress fördelat på idrottsgren och indelningen låg, mellan och hög. Procent.

Idrottsgren	Kategorisering av upplevd föräldrappress			Totalt
	Låg	Mellan	Hög	
Fotboll	41	40	19	100
Handboll	47	37	16	100
Simning	32	43	25	100
Ridsport	41	35	24	100
Tennis	28	47	25	100
Innebandy	37	46	17	100
Friidrott	47	40	13	100
Golf	33	36	31	100
Ishockey	34	58	7	100
Gymnastik	48	42	10	100
Konståkning	44	52	4	100
Bordtennis	46	34	20	100

Vid analys av de grenar som definieras som ”dyra” kan man inom kategorin ”hög föräldrappress”, se att ridsport utgör 24%, simning 25%, tennis 25% och golf 31%, dock 7% inom ishockey. Resultaten antyder således att ungefär var fjärde ung idrottare i dessa fyra dyra idrotter upplever en hög föräldrappress mot bara mellan 4% till 19% för de billigare idrotterna.

6.12 Upplevd föräldrappress – lag och individuella idrotter

I resultatet ovan (figur 11) beträffande föräldrappresskalan kopplat till idrottsgren framträder skillnader beroende på om grenen är lagidrott (fotboll, ishockey, innebandy och handboll) eller individuell (simning, ridsport, tennis, friidrott, golf, gymnastik, konståkning och bordtennis). Hur ser då en analys ut av uppdelningen mellan lag- och individuell idrott ställt mot variabeln föräldrappresskalan? Analysen av resultaten visar att det inte föreligger någon signifikant skillnad i upplevd press beträffande uppdelning mellan lag- och individuell idrotter. Tendenser i materialet är dock möjliga att se, där något fler unga individuella idrottare upplever en hög press jämfört med unga inom lagidrotter. Ovanstående resultat indikerar att ekonomiska faktorer är av större betydelse beträffande föräldrappress jämfört med indelningen i lag- kontra individuell idrott.

6.13 Upplevd föräldrappress – varför börja idrotta och varför fortsätta?

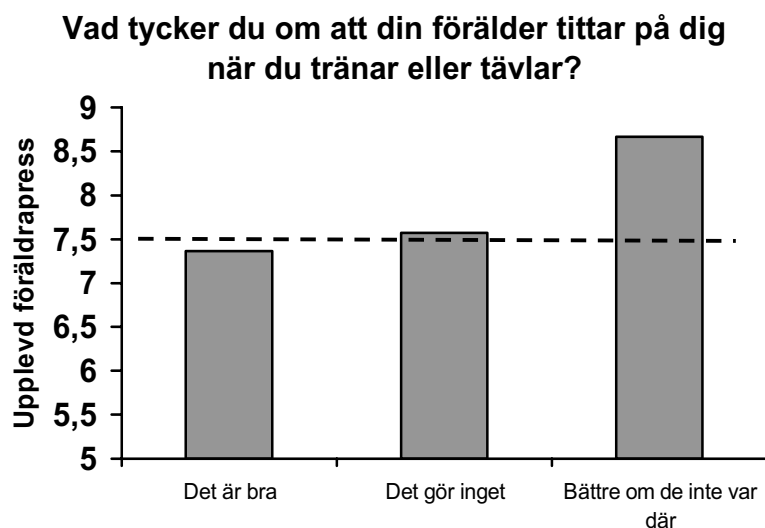
I detta avsnitt redovisas resultat på enskilda frågor i relation till de ungas resultat på föräldrappresskalan. Med detta tillvägagångssätt blir resultaten beskrivande till sin natur samtidigt som analys av samband och signifikans också blir relevant. Ett sätt att inleda denna analysdel är att studera om det är av betydelse vem som ligger bakom valet att börja idrotta. Barnet självt eller föräldern?

Om vi i analysen av denna fråga har medelvärdet på FPS som utgångspunkt blir det tydligt att de unga idrottare som har börjat för att ”föräldern vill” ligger mer än ett helt skalsteg ($M=8,8$) över undersökningsgruppens genomsnitt ($p<.05$). De barn som i enkäten har markerat alternativet ”Jag ville börja själv” ($M=7,4$) ligger däremot nära medelvärdet. Förhållandet tyder på att barn som börjat idrotta för att vara sina föräldrar till lags upplever högre press än de barn som börjat av egen vilja. Denna trend har också framkommit och diskuterats i andra studier. Alfermann, Würth och Lee (2001) och Babkes och Weiss (1999) har bland annat funnit att barn som upplever ett positivt föräldrastöd i och för sitt idrottande visar störst glädje i idrott. Andra tidigare studier däremot har pekat ut hur de barn, som inte känner sig fria i sina idrottsaktiviteter vittnar om upplevd osäkerhet och minskad glädje (Gould, 1993; Passer, 1993).

De unga idrottare som svarat "Det är roligt" på frågan "Varför fortsätta idrotta" har delats upp i undergrupperna Låg, Mellan och Hög på föräldrapressskalan. Svaren på denna fråga visar att övervägande delen av de unga idrottarna, som markerade "Det är roligt" som skäl till varför de vill fortsätta idrotta, tillhör grupperna "låg" (40%) respektive "mellan" (42%) på skalan över upplevd föräldrapress. Undergruppen "hög" består av 18%. Bland de unga idrottare som ej markerade att de fortsätter för att de tycker det är roligt att idrotta, är det betydligt fler (32%) som återfinns i undergruppen "hög". Analysen visar på att när glädje framträder som drivkraft för idrottandet upplever färre unga idrottare att de är utsatta för föräldrapress jämfört med dem som inte upplever en glädje i sitt idrottande.

6.14 Upplevd föräldrapress – föräldranärvaro

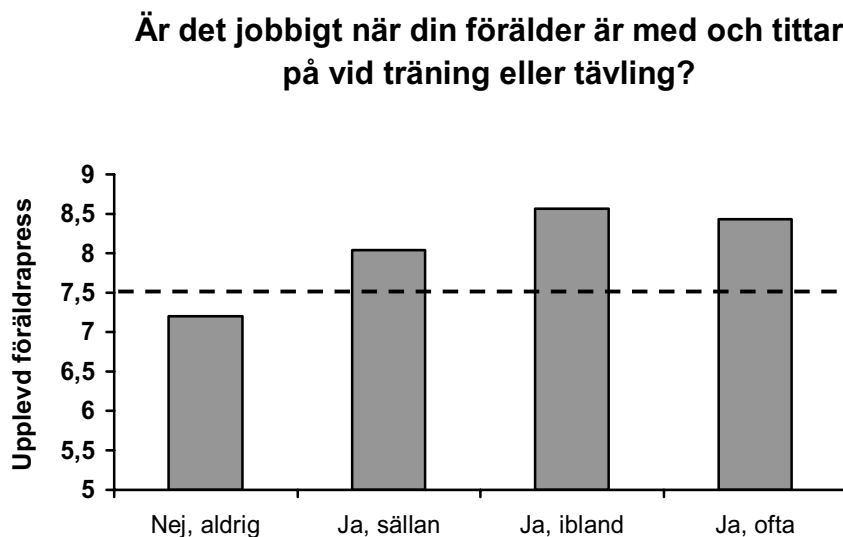
Ytterligare en intressant koppling till den upplevda föräldrapressen är att studera utfallet på frågan kring samspelet mellan vad de unga idrottarna tycker om att deras föräldrar är med idrottsmiljön. I enkäten ställdes frågan "När din förälder tittar på när du tränar och tävlar, vad tycker du om det?" Denna fråga ställs mot medelvärdet på skalan för upplevd föräldrapress för de respektive undergrupperna.

Figur 13. Fördelning av svarsalternativ på frågan: "När din förälder tittar på när du tränar och tävlar, vad tycker du om det?" kopplat till FPS-skalans genomsnittliga värde ($M=7,5; n=562; p<.05$).

I figur 13 framgår att de unga idrottare som har markerat ”*Det vore bättre om de inte var där*” ligger mer än ett skalsteg ($M=8,7$; $SD=2,2$; $N= 34$) över det samlade medelvärdet för hela undersökningsgruppen ($M=7,5$; $SD=2,2$). Alternativet ”*Jag tycker det är bra*” samlar en grupp av idrottare som ligger under medelvärdet på föräldrapressskalan ($M=7,4$; $SD=2,3$; $N=366$). Den mer likgiltiga gruppen representerat av alternativet ”*Det gör inget om de är där*” består av en grupp som ligger knappt över medel med $M=7,6$ ($SD=2,1$; $N=182$). Genom denna fråga framträder att föräldrars involvering i idrottsmiljön och i sina barns idrottande är en påverkande faktor. Analysen visar att de unga som anser att det är bra att föräldrarna är med idrottsmiljön tenderar att ligga lägre på skalan ($p<.05$) för upplevd föräldrapress jämfört med de unga som hellre ser att föräldrarna inte är närvarande. Dessa tendenser tangerar resultat som belysts i tidigare forskning (Butt, Weinberg & Horn, 2003; Horn & Weiss, 1991; De Knop, 1996; Greendorfer, 1992, 2002; Patriksson 1995).

Med hjälp av frågan ”*Händer det någon gång att det känns jobbigt eller svårt att din förälder är med och tittar på dig under träning eller tävling?*” kan bilden av negativa upplevelser och känslor av föräldrars involvering belysas. I figur 14 visas svarsalternativens fördelning ställt mot respektive undergrupps medelvärde på föräldrapressskalan ($p<.05$).

Figur 14. Fördelning av svarsalternativ på frågan: ”Känns det jobbigt eller svårt att din förälder tittar på träning eller tävling?” kopplat till FPS-skalans genomsnittliga värde ($M=7,5$; $n=552$).

Här framkommer att ”Ja –sidan” (31% av hela undersökningsgruppen) med graderingen ofta, ibland och sällan, ligger över hela undersökningsgruppens medelvärde (M=7,5) på skalan för upplevd föräldrappress. Alternativet med gruppen av ”Nej-sägare” (69% av hela undersökningsgruppen) ligger lägre med 7,2. Återigen framträder i resultaten att de unga idrottare som upplever samspelet med sina föräldrar i idrottsmiljön som negativt har samband med högre värden på FPS. Med denna relativt enkla fråga, med en tudelning i ”Ja” och ”Nej”, får man ändå en relativt god uppfattning om att en problematik kan föreligga i relationen mellan barn och föräldrar i idrottsmiljön. Lee och McLean (1997) diskuterar svårigheten med gränsdragningen mellan vad som är ett bra stöd och när för starkt stöd upplevs som press. De båda forskarna lyfter fram att det inte får vara för stor skillnad mellan ”faktiskt” föräldrainvolvering och barns ”önskade” föräldrainvolvering.

Med detta som grund kan vi i resultaten se att gruppen av ”Ja-sägare” inte är lika nöjda med sina föräldrars involvering, som den stora majoriteten som anger ”Nej, aldrig”. Med utgångspunkt i Lee och McLeans sätt att analysera den här typen av problematik skulle man kunna säga att det i resultaten i ”Ja-sägargruppen” råder en alltför stor diskrepans mellan det barnen önskar i fråga om engagemang och det som de faktiskt upplever sig få i idrottsmiljön.

Vad det är som gör att denna skillnad uppstår utifrån barnens perspektiv är inte alldeles enkelt att reda ut. Lee och McLean lyfter fram **intensitet**, låg, lagom och hög (exempel på hög kan vara höga ivriga skrik, förmaningar eller direktiv) som en faktor angående upplevd föräldrainvolvering, ju högre intensitet desto högre risk för upplevd press hos barnen. Med en koppling till min definition av föräldrappress (s.38) kan man också lägga till dimensionen förväntningar och krav (uttalade och outtalade), som kan skapas av föräldrars ivriga engagemang. En stark involvering från föräldrarnas sida är också ett ställningstagande för att något är viktigt, vilket kan bidra till att barnen upplever att det vilar för höga förväntningar på dem. Barn som börjar idrotta för att det är roligt, utan förmaningar och förväntningar, som framgått av redovisade resultat ovan, upplever också lägre press utifrån föräldrappressskalan.

6.15 Enkäten - den öppna frågan

I den avslutande delen av enkäten ställdes en öppen fråga, dels för att få de unga idrottarna att om möjligt definiera om de hade upplevt jobbiga situationer i sitt idrottande där föräldrarna varit involverade, dels för att kunna få en kontrollfråga att ställa mot andra föräldrapressfrågor i enkäten. Frågan var dessutom redan ställd i enkätens inledande frågedel: ”Har det någon gång känts jobbigt eller svårt när din förälder tittar på under träning eller match?”. Den återkom alltså nu igen som en avslutning i form av en öppen fråga, med möjligheten att med egna ord beskriva upplevda jobbiga situationer. Svarsfördelning på denna fråga i enkätens inledning med fasta svarsalternativ (första gången) visade på en knapp tredjedel som någon gång upplevde det som jobbigt med sina föräldrar i idrottsmiljön.

I analys av de avslutande frågorna, med det öppna svarsalternativet, visade det sig att det var en grupp av 14%, som svarat ”Ja”, att det känts jobbigt med sina föräldrar. I en vidare analys kan vi ställa denna grupp mot deras genomsnitt på FPS ($p < .05$). Den undergrupp som angav att de någon gång har upplevt att det har varit jobbigt med sina föräldrar, ligger på $M=8,4$ ($SD=2,5$) i genomsnitt på FPS jämfört med totalgruppens medel på $7,5$ ($SD=2,2$). Nej-gruppen, som utgör en klar majoritet, samlar sig kring $M=7,3$ ($SD=2,1$) på FPS. Då denna fråga var öppen noterades de som inte skrev några ord alls på denna fråga som ett bortfall (7%).

Vid en analys av samvariation går det att utläsa en svag tendens, som visar på hur ”Ja-gruppen” (14%) tenderar att ligga högre (genomsnittsvärde) än Nej-gruppen på föräldrapressskalan ($Rho = -.18$; $p < .05$). Detta antyder att de barn som ger exempel på hur de upplevt sina föräldrar som ”jobbiga” i idrottsmiljön ligger högre på föräldrapressskalans index jämfört med ”Nej-gruppen”. Sett ur ett könsperspektiv på denna fråga väger tendensen över något på sidan för pojkar ($Rho = -.20$; $p < .05$) jämfört med flickor ($Rho = -.17$; $p < .05$). Således tycks inga betydande könsskillnader vara ett faktum i detta sammanhang.

Vid ytterligare analys av den öppna frågan och då kopplad till skalan för upplevd föräldrapress indelad i undergrupperna låg, mellan och hög, framgår hur Ja-gruppen består av 30% inom undergruppen ”hög”, där Nej-gruppen utgörs av 16%. Med samma utgångspunkt, Ja-grupp eller Nej-grupp är andelen av Nej-gruppen högre (43%) beträffande ”låg” upplevd föräldrapress jämfört

med Ja-gruppen (24%) inom skiktet ”låg”. Fördelningen i resultaten är signifikanta ($p < .05$). Analysen av samvariation visar således på att en uppdelning går att utläsa mellan Ja- och Nej-gruppen i fråga om ”låg” eller ”hög” upplevd press utifrån föräldrappressskalan. Analysen av dessa två komponenter (öppen fråga och FPS) visar också på att unga idrottare som upplever hög upplevd press - om än i mindre andel - även befinner sig inom Nej-gruppen. Det omvända förhållandet går likaledes att finna i gruppen av ”låg” i upplevd press, där vi har individer som ändå har kunnat ge exempel på situationer av upplevd press.

Därmed framgår att fenomenet föräldrappress är svårt att på ett entydigt sätt knyta till en given faktor. Detta är också något som Lee och McLean (1997) påvisar i sina resultat, där de menar att det är svårt att göra kategoriska gränser i fråga hur föräldrarnas engagemang upplevs som för lite, lagom eller för mycket, det vill säga pressande.

6.16 Upplevd generell kompetens och upplevd självkänsla.

I kapitlen som behandlar bakgrund och teoretiska utgångspunkter har Harter nämnts i flera sammanhang (se kap. 2, 3, 4). I sin forskning kring ungas upplevda kompetens lyfter hon fram vikten av att studera begreppet allmän upplevd självkänsla, som en viktig komponent i förståelsen av kompetensbegreppet. I Harters tappning av upplevd självkänsla, handlar viktiga frågor och påståenden om exempelvis: ”*I want to stay the same*”, ”*I’m easy to like*” ”*I’m popular with kids*” (Harter, 1982, 1999). Harter använder sig av ”self-worth”, som ett underlag för att fånga in perspektiv på specifika kompetensområden som exempelvis skolkompetens och fysisk kompetens (idrott). Hennes forskning har pekat ut att upplevd känsla av press och ångslan ökar vid en sämre allmän självkänsla och vid upplevd låg generell kompetens. Stöd och positiv feedback från särskilt betydelsefulla vuxna stärker däremot unga individer, som därmed vågar agera utifrån egna beslut, vilket också då stärker självkänslan och upplevd kompetens. Med stöd i Harter’s forskning utvecklades fem frågor angående *generell kompetens* och fem frågor angående ungas *upplevda självkänsla*, som lades in i enkätstudien. Nedan presenteras och analyseras dessa frågor som ytterligare en del i beskrivningar av undersökningsgruppen.

Datainsamlingen genomfördes på två orter och under två olika tidsperioder, vilket tidigare har redogjorts för i metodkapitlet. Detta innebar att enkäten kom att skilja sig något åt i vissa särskilda frågeområden, vilka var ämnade att bidra med bakgrund till det centrala problemområdet. I enkäten som delades ut i storstadsområdet ingick fem kompletterande frågor angående upplevd generell kompetens (n=244), som var en integration av frågor beträffande social och fysisk kompetens (se bilaga 2). Frågorna gällde bland annat kamratskap och frågor relaterade till skolarbetet och idrottsämnet.

I den mellanstora staden (n=357) lades fem frågor till angående upplevd självkänsla (se bilaga 4). Frågorna, med särskilt inriktning mot antingen generell kompetens eller självkänsla, kunde således dels fungera separat som "single item", dels i sammanslagen form som två självständigt index. Genom denna frågestruktur skapades två delområden som var möjliga att ställa i relation till avhandlingens huvudfrågor. Här presenteras dessa frågor med analyserande kommentarer i syfte att ge ytterligare perspektiv på undersökningsgruppen samt att redovisa kopplingar till föräldrapresskalan.

Generell kompetens (storstad, n=244) skulle sålunda kunna ge en bild av de unga idrottarnas syn och upplevelse av sig själva gällande social kompetens (kamratskap), skolkompetens och idrott. Dessa frågor byggde på en frågekonstruktion utifrån ett "tvingat val", som i detta exempel med "*många kompisar*" på ena sidan och "*inga kompisar*" på andra sidan. Svartalternativen skulle markerats utifrån "stämmer ganska bra" och "stämmer väldigt bra" (se kapitel 5.3). På frågan om kamrater svarade 72% att de har "*många kompisar*" – svartalternativet "*stämmer väldigt bra*" och 18% markerade alternativet "*stämmer ganska bra*". En klar majoritet (90%) upplever sig alltså ha många kamrater och gemenskap, vilket också är ett av de bärande syftena med barn- och ungdomsidrotten (Idrotten vill, 2005). En mindre skara barn, (10 %) ansåg sig inte ha många kamrater. Detta är en indikator på hur de unga idrottarna upplever sig och sitt kamratskap inom idrotten. Denna fråga visade inga skillnader angående kön, gren eller ålder utan undergrupperna fördelade sig jämt inom storstadsurvalet.

Beträffande fysisk kompetens, som en del av generell kompetens, uppgav 92% att de är "*bra i sin idrottsgren*" fördelat jämt mellan alternativen "*stämmer väldigt bra*" och "*stämmer ganska bra*". Återigen var det en liten grupp (8%) som avvek med svartalternativet "*inte bra i sin idrottsgren*". Drygt hälften av storstadsurvalet

ansåg sig vara ”bättre än kompisarna i sin idrott”, med övervikt för graderingen ”stämmer ganska bra”, och knappt hälften markerade alternativet ”inte lika bra som kompisarna” med flest antal för den svaga graderingen ”stämmer ganska bra”. Resultaten visar på att de unga idrottarna över lag har en positiv syn på sig själva vad gäller sin fysiska idrottskompetens. Även här var fördelningen jämn utifrån analys av skillnader beträffande kön, ålder och idrottsgren.

Angående upplevd skolkompetens stod alternativen mellan ”duktig i skolan” kontra ”inte så duktig i skolan”. Majoriteten (92%) markerade ”duktig i skolan” med en övervikt för alternativet ”stämmer väldigt bra”. Vidare frågades om skolan är svårare eller lättare än idrott. Svaren, inom storstadsurvalet, visade på att respondenterna (65%) upplever skolan som svårare än idrott, och där en tredjedel ansåg att idrott är lättare än skolan. Inga särskiljande drag visade sig i fråga om kön, ålder eller idrottsgren vid analys av dessa frågor, utan fördelningen var jämn.

Frågorna sammanslagna till ett index för generell kompetens (5 frågor x 1- 4 poäng/fråga) visade på ett medeltal i gruppen på 15 (M=15) av 20 möjliga. Storstadsurvalet generellt visar således på ett högt medeltal i frågor kopplade till upplevd generell kompetens. Dock är det en grupp på ca 20% som ligger lågt, räknat två skalsteg ned från genomsnittet. Denna grupp om 20% har ett svagt negativt samband med undergruppen ”hög” i upplevd föräldrapress utifrån FPS (Rho= -.14; p< .05). Denna svaga korrelation indikerar att tendensen ligger i linje med vad Harters forskning (1999) visat, där låg upplevd kompetens är kopplat till hög upplevd press och ångslan. Dessa fem frågor kring generell kompetens syftade främst till att förtydliga bilden av vilka undersökningsgruppen är (bakgrund) och var inte utvecklad i samma syfte som Harters skala för ”General self-worth”. Mina frågeställningar tangerar dock till viss del, och ligger inom sfären för Harters frågedomäner kring generell upplevd kompetens, varför det är värt att notera det negativa sambandet i resultaten mellan låg upplevd generell kompetens och hög upplevd föräldrapress.

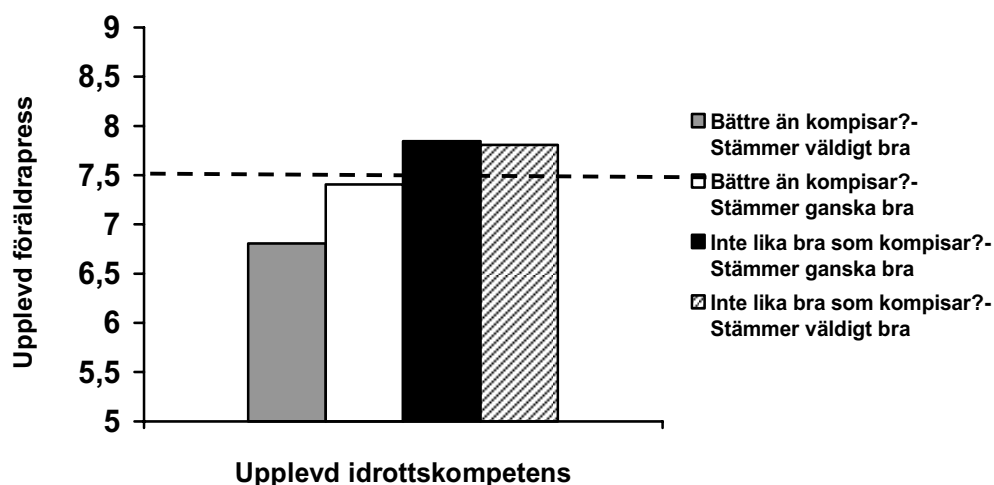
I fas två av datainsamlingen (mellanstor stad, n=357), kompletterades enkäten med fem frågor angående upplevd självkänsla. Detta – återigen – inspirerat av och med stöd i Harters frågekonstruktioner angående ”General self-worth”. Precis som frågorna gällande generell kompetens syftade dessa frågor (5 frågor x 1-4poäng) om allmän självkänsla till att komplettera bakgrundsfrågorna i

enkäten. Frågekonstruktionen byggde också på ett "tvingat val", där gradering var möjlig utifrån "*stämmer väldigt bra*" och "*stämmer ganska bra*". Frågorna i form av påståenden berörde hur de unga idrottarna såg på sig själva, som exempelvis att vara säker på sig själv eller inte. Vidare frågades om de ansåg sig klara saker bra eller inte, nöjd med sig själv eller inte, och om de upplevde sig vara lika bra som andra (eller inte) i samma ålder. Slutligen ställdes också påståendet: "*Jag vill vara som jag är*" eller "*Jag vill inte vara som jag är*".

Svarsfördelningen på dessa frågor följer ungefär samma tendenser som generell kompetens, med en tydlig majoritet (ca 90%) av urvalet (n=357) som markerat den positiva sidan av svarsalternativen med graderingen "*stämmer väldigt bra*". Däremot markerade en grupp på mellan 4 till 10% den negativa sidan av uppdelningen med alternativ som till exempel "*inte så säker på mig själv*", "*inte lika bra som andra i min ålder*". Vid en sammanslagning av dessa frågor till ett index (allmän självkänsla) har svarsgruppen ett medelvärde på 17,3 av 20. Detta medelvärde visar på att en majoritet bland de unga idrottarna är tillfreds med sig själva. Men noterbart är dock att en minoritet (4-10%) inom denna svarsgrupp (n= 357) ligger lågt på dessa frågor.

Även om syftet med dessa frågor främst var att beskriva undersökningsgruppen ur ett mer generellt perspektiv blir en korrelation mellan indexet "allmän självkänsla" och föräldrappresskalan (FPS) intressant. Harters forskning påvisar, som jag tidigare nämnt, att låg självkänsla korrelerar med hög upplevd press. Den statistiska korrelationsanalysen av "allmän självkänsla" och FPS i hela undersökningsgruppen indikerar att ett ganska starkt samband finns mellan låg självkänsla och "hög" upplevd föräldrappress, ($Rho = -.38$; $p < .01$). Denna tendens indikerar således på ett liknande förhållande som Harters forskning visat.

Utifrån resonemanget ovan med frågor kopplade till upplevd självkänsla och kompetens kan det vara intressant att gå vidare med frågan att vara "*Bättre än kompisar i idrott*" eller "*inte lika bra*". Denna enskilda fråga ställdes mot genomsnittsvärdet på föräldrappresskalan för att kunna göra en sambandsanalys av upplevd idrottskompetens representerad av frågan - "*Bättre/inte lika bra som kompisar*" - och ställd mot upplevd föräldrappress (FPS). I korstabuleringen i figur 15 ser vi undersökningsgruppens fördelning utifrån valt svarsalternativ ställd mot medelvärdet på föräldrappresskalan ($p < .05$).

Figur 15. Frågan om upplevd idrottskompetens ställd mot föräldrappressskalan ($M=7,5$; $n=548$).

I figur 15 kan man se hur de unga idrottare som markerat alternativen ”*bättre än kompisar*” utifrån graderingen ”*stämmer ganska bra*” och ”*stämmer väldigt bra*”, ligger under genomsnittet (7,5) på föräldrappressskalan med noteringarna 7,4 respektive 6,8. Det motsatta förhållandet, det vill säga medelvärden över medeltalet 7,5 för hela gruppen, gäller för de unga idrottare som markerat alternativet ”*inte lika bra som kompisar*” med ett genomsnitt på 7,8 på föräldrappressskalan. Resultatet ovan belyser således en tendens till att de inom undersökningsgruppen som anser sig var mindre kompetenta i idrott upplever en högre grad av upplevd föräldrappress.

6.17 Unga idrottares beskrivningar av upplevd föräldrappress

I resultatredovisningen tidigare beträffande den öppna frågan i enkätens avslutande del- ”*Har det känts jobbigt eller svårt att din förälder är med och tittar på träning eller tävling?*” – har det framgått att det går att se tendenser i resultaten som speglar ett samband mellan de som angett exempel på pressande situationer och hur dessa idrottare till övervägande del befinner sig inom gruppen ”*hög*” i analysen av föräldrappressskalan. Vad är det då för händelser och upplevelser som respondenterna återger?

Med en kort rekapitulation skulle jag vilja lyfta fram att Lee och McLean (1997) indelar barns upplevelser av intensiteten i föräldrarnas involvering som låg, medel och hög, vilket enligt forskarna korrelerar med upplevd press hos barnen

med nivåer som antingen ”för lite”, ”lagom” och ”för mycket”. Enligt Lee och McLean, ligger problematiken i diskrepansen mellan barns önskade kontra faktiska upplevda intensitet av föräldrainvolvering i idrottsmiljön. I min definition (se nedan) av begreppet upplevd föräldrapress har jag i min bearbetning tryckt på hur upplevd otillräcklighet är emanerat ur föräldrars alltför höga förväntningar och krav på barnet i idrottsmiljön.

Unga idrottares upplevelser av otillräcklighet i sitt idrottande, vilket skapats av föräldrars alltför höga, uttalade eller outtalade, förväntningar och krav på individen att prestera i idrottsmiljön.

Ytterligare en faktor att ha i åtanke i läsningen av citaten är hur barns och ungas upplevda kompetens också påverkar samspelet föräldrar och barn i idrottsmiljön, där individens kapacitet att anpassa sig till och prestera i idrottsmiljön spelar roll. Begreppet kompetens har jag också belyst och definierat i ett tidigare kapitel (se kapitel 2).

I redovisningen av intervjuernas innehåll har jag satt rubriker på indelningarna av de unga idrottarnas beskrivningar av negativa upplevelser av föräldrainvolvering i idrottsmiljön. Tre kategorier har använts: ”Direkt negativ feedback”, där kommunikationen kan karaktäriseras som för mycket, det vill säga mer intensiv än vad barnet önskar och dessutom negativ och vid fel tidpunkt. ”Krav och förväntningar”, som representeras av en upplevd känsla av otillräcklighet hos barnet. ”Negativa känslor”, där dessa känslor är skapade av och genom föräldrarnas samspel med barnet i idrottsmiljön.

De utvalda beskrivningarna från den ”öppna frågan” i enkäten är 30 till antalet, och där 20 beskrivningar är från flickor och 10 från pojkar. Tanken med de utvalda beskrivningarna var att de skulle ge exempel från olika grenar och från unga idrottare i olika åldrar. I analysen görs inga analyser där kön, ålder eller idrottsgren används utan citaten skall tjäna som underlag till att kunna beskriva vad det är och vilka situationer som kan vara exempel på en källa till barns upplevda föräldrapress i samspelet med föräldrar i idrottsmiljön. Efter varje avsnitt med exempel på citat från respektive rubricerad kategori gör jag en sammanfattande tolkning.

6.17.1 Direkt negativ feedback

Denna typ av feedback kommuniceras direkt från föräldern till barnet i samspelet dem emellan i idrottsmiljön. Nedan presenteras exempel på vad de unga idrottarna har återgett som skildringar av när de upplever föräldrarnas agerande som alltför pressande.

- "*Pappa var på dåligt humör och kritiserade allt.*" (Flicka, 12 år, konståkning.)
- "*När föräldrarna står och skrattar åt mig.*" (Flicka, 12 år, fotboll)
- "*Dom skämde ut mig för några vuxna.*" (Flicka, 9 år, simning)
- "*När han står och gapar.*" (Pojke, 8 år, ishockey)
- "*när mamma håller på och skriker på mig alldeles för mycket.*" (handboll, flicka 16 år)
- "*...ibland tjarar mamma lite väl mycket...*" (golf, flicka 12 år)
- "*...han bara klagade.*" (friidrott, flicka 14 år)
- "*..när dom skriker på en.*" (innebandy, flicka 12 år)
- "*...när pappa har gnällt...*" (ridning, flicka 15 år)

I citaten ovan kan vi utläsa hur barnen och ungdomarna återger händelser där de inte har undkommit föräldrarnas feedback utan blivit utsatta för en kritik som är negativ till sin karaktär, direkt och vid fel tillfälle. I termer av Lees och McLeans (1997) modell kan vi här dra paralleller till hur denna typ av feedback representerar en alltför intensiv involvering jämfört med vad barnen har önskat. Intensiteten i föräldrarnas agerande som framträder i citaten kan tolkas in genom hur föräldrarna har skrikit, varit uttalat kritiska och kanske det värsta exemplet där föräldrarna skrattat ut sitt eget barn inför andras ögon.

Lee och McLean betonar alltså hur en alltför stark upplevd press hos idrottare uppstår när det finns en diskrepans mellan önskat föräldrabeende och det faktiska. Detta förtydligas bland annat i citatet där respondenten (flicka 16 år,

handboll) beskriver hur ”mamma håller på och skriker på mig **alldeles för mycket**” (min anmärkning i fetstil). Kopplat till definitionen av föräldrappress kan man i detta exempel tolka in hur mammans skrikande ger flickan en upplevelse av att ha direkta krav på sig att göra det mamman vill, och indirekt signalerar detta också att barnet inte räcker till. I sammanfattning skulle dessa beskrivningar av pressande föräldrar i denna kategori kunna rubriceras som: ”*Den öppet och direkt gapigt skällande föräldern som kritiserar*”. En förälder som urskiljer sig i mängden genom sitt högljudda sätt skapar press på barnet. Detta föräldrabeende tolkas som att det går över gränsen för vad barnet förväntar sig av sin förälder.

6.17.2 Krav och förväntningar

I följande citat ger de unga idrottarna beskrivningar av hur de upplevt samspelet med föräldrarna som allt för kravfyllt i olika situationer. I beskrivningarna framgår också hur detta skapar en obalans i samspelet mellan barn och förälder idrottsmiljön.

- ”...ibland när jag spelar dåligt vill jag inte att föräldrar skall titta.”(tennis, pojke 15 år)

- ”...dom tror inte alltid på mig.” (tennis, pojke 16 år)

- ”Jag vill inte att de skall vara med eftersom jag spelar sämre.” (handboll, pojke 12 år)

”...de ska prata med mig så mycket.” (friidrott, flicka 12 år)

”...när det inte går så bra och pappa tror hela tiden att han vet vad man ska göra.”

(friidrott, pojke 12 år)

”Ibland tycker de att jag kunde vara bättre.” (fotboll, pojke 12 år)

”Ibland kan jag känna att jag måste vara bra.” (fotboll, flicka 13 år)

”Jag känner att jag måste prestera mycket mer.” (simning, flicka 15 år)

”När de lägger sig i för mycket när man inte spelar så bra.” (golf, flicka 15 år)

”...de står och tror att de vet allt.” (golf, flicka 13 år)

”...de ska ofta säga vad som är bra och dåligt...” (fotboll, flicka 16 år)

”...de skall lägga sig i.” (fotboll, pojke 16 år)

I exemplen framgår hur flera av respondenterna upplever att de inte uppfattas som tillräckligt bra i sin idrott enligt föräldrarna. Det är tydligt hur föräldrarna i samspelet med barnet i idrottsmiljön kommunicerar något som gör att barnet tolkar in att han eller hon inte duger utifrån föräldrarnas direkta eller indirekta förväntningar. Speciellt talande för detta är beskrivningarna där de unga idrottarna uttrycker *”Ibland tycker de att jag kunde vara bättre”* (fotboll, pojke 12 år) ; *”Ibland kan jag känna att jag måste vara bra”* (fotboll, flicka 13 år) och *”Jag känner att jag måste prestera mycket mer”* (simning, flicka 15 år). De ungas beskrivningar belyser på denna punkt hur faktorn ”upplevd otillräcklighet” utgör en viktig del i förståelsen av problematiken kring föräldrappress.

Det går även i detta resonering att knyta an till kompetensbegreppet, då det i citaten ovan framgår hur de unga idrottarna genom sina föräldrars förväntningar upplever sig som icke tillräckligt kompetenta i sitt idrottande. Med utgångspunkt i Lee och McLean’s modelltänkande kan vi också se i de unga idrottarnas citat hur det finns en klyfta mellan önskad föräldrainvolvering och vad de faktiskt upplever sig få. Det framgår bland annat i citaten: *” de ska prata med mig så mycket?”* (friidrott, flicka 12 år); *”...de skall lägga sig i ”* (fotboll, pojke 16 år); *” När de lägger sig i för mycket när man inte spelar bra”* (golf, flicka 15 år).

Mot bakgrund av resonemanget ovan skulle en möjlig benämning och karaktäristik på den framskrivne föräldern under denna rubrik vara: *”Den direkt eller indirekt krävande och missnöjde föräldern”*. Med andra ord en förälder som uttrycker missnöje med sitt eget barn till den grad att barnet helst inte vill ha dem närvarande.

6.17.3 Negativa känslor

I citaten nedan visar barnens utsagor hur de på ett eller annat sätt upplevt negativa känslor i sitt idrottande på grund av sina föräldrar.

- "*Man blir nervös och börjar spela dåligt.*" (Pojke, 11 år, tennis)
- "*Under ett KM. Man blir stressad.*" (Pojke, 10 år, bordtennis)
- "*...det är nervösare med föräldrar.*" (handboll, flicka 15 år)
- "*Jag tycker att det är ganska jobbigt.*" (friidrott, flicka 8 år)
- "*Alltid...*" (innebandy, pojke 16 år)
- "*...på en tävling och jag ville inte ha de med.*" (friidrott, flicka 12 år)
- "*Det har aldrig känts bra.*" (ridning, flicka 12 år)
- "*...dom är väldigt pinsamma.*" (ridning, flicka 12 år)
- "*Man blir mer nervös.*" (simning, flicka 14 år)

De unga idrottarnas exempel beskriver hur de upplever nervositet och stress när deras föräldrar tar del i barnens idrottande. Det framgår också att det är speciellt kopplat till tävlingssituation. Idrott, och i synnerhet tävling, bär med sig inslag av spänning, men denna ingrediens kan lika gärna utgöra något positivt genom att bidra till en iver att faktiskt få visa vad man kan eller få pröva sig själv i sin prestation (Brustad, 2001; Weinberg & Gould, 2003). Men i de fall som de unga idrottarna refererar till verkar föräldrarna gestalta en extra negativ press som inte är önskvärd. Följande citat är talande för resonemanget ovan: "*Man blir mer nervös*" (simning, flicka 14 år); "*Man blir nervös och börjar spela dåligt*" (tennis, pojke 11 år) och "*...det är nervösare med föräldrar*" (handboll, flicka 15 år).

I denna kontext går det att koppla an till definitionen av föräldrappress, då barnen genom citaten skriver fram att de upplever det som svårare att ”presteras i idrottsmiljön” när föräldrarna är med. Detta i sin tur leder till upplevd negativ press och stress. Vidare är det också möjligt att i detta sammanhang lyfta in begreppet kompetens, och då tolka in hur problematiken med föräldrarna gör att de unga idrottarna tycks prestera sämre än vad de själva anser sig vara kompetenta till. Inom kategorin – negativa känslor – kan vi liksom utifrån Lee och McLean se hur det i flera citat går att tolka hur barnen upplever sina föräldrars involvering som ”*too much*”, vilket enligt de båda forskarna är definitionen av graden där involvering övergår till att bli för pressande. Detta ser vi i de citaten som, på ett känslomässigt sätt, beskriver samspelet: ”*Jag tycker att det är ganska jobbigt*” (friidrott, flicka 8 år); ”*Det har aldrig känts bra*” (ridning, flicka 12 år) och inte minst talande är det korta citatet ”*Alltid...*” (innebandy, pojke 16 år).

Med utgångspunkt i de utvalda beskrivningarna för denna kategori skulle vi utifrån analys och tolkning kunna benämna dessa slags föräldrar som: ”*Den förälder som i samspelet med barnet i närmiljön skapar för mycket negativa emotioner*”.

För att ytterligare betona komplexiteten kring fenomenet föräldrappress är det viktigt att lyfta in hur det bland de föräldrar som blivit omskrivna av sina barn i de olika kategorierna troligtvis finns flertalet som antagligen har gjort vad de kunnat för att på ett engagerat sätt kunna stötta sitt barn. Det är kanske i dessa sammanhang som Lee och McLeans teoretiserande är relevant, då det på ett tydligt sätt pekar ut diskrepansen mellan önskad och faktisk föräldrainvolvering, som grundbulten för alltför stark upplevd press. Föräldrar gör och vill väl, men involveringen ligger inte på den nivå som barnet anser sig behöva utan passerar gränsen för vad barnet önskar. Med andra ord så begår föräldrarna misstaget att inte samspela i processen med barnet i idrottsmiljön. De tar inte sitt barns perspektiv genom att ignorera att ha samspel i fokus, utan förhastar sig självsvåldigt i sitt engagemang. Därigenom faller vågskålen över på den negativa sidan med ett alltför intensivt och missriktat agerande, som då blir en källa till upplevd föräldrappress.

I en avslutande kommentar tar jag stöd i Bronfenbrenners utgångspunkter, om individen samspel med i miljön på mikronivån, där jag vill visa hur processen inte blir reciprok mellan vuxen och barn, då barnets delaktighet och målsättning med sin egen verksamhet (idrott) går förlorad i och med att den vuxne föräldern "stjäl" ett handlings- och tolkningsföreträde i processen.

7. Sammanfattande diskussion

7.1 Inledning

Samspelet mellan barn och föräldrar i idrottsmiljön är på flera sätt skilt från familjelivet i hemmet. Ett typiskt särskiljande drag är att det som sker i hemmet är mera dolt och privat jämfört med vad som avhandlas mellan barn och föräldrar i föreningsidrottens offentliga rum. Ytterligare ett karaktäriserande drag för aktiviteten är att den genomförs på familjens gemensamma fritid. Därigenom blir barnens val av idrottsaktivitet något som på ett eller annat sätt berör alla i familjen. Mina resultat, likväl som andra svenska studier (Karp, 2004; Patriksson & Wagnsson, 2004; Trondman, 2005), har visat att det idag krävs någon form av involvering av föräldrar för att barn- och ungdomsidrotten som verksamhet skall fungera. Idrott som fritidsaktivitet för barn och ungdomar är således något som, frivilligt eller ofrivilligt, blir en angelägenhet för hela familjen.

Samverkan mellan föräldrar och barn i idrottsmiljön är både intressant, speciell och komplex, inte minst utifrån att familjelivet förs ut i det offentliga rummet. Den kan inbegripa uttalade, outtalade, öppna och dolda förväntningar och krav på de sociala aktörerna. Dessutom bygger verksamheten på en aktiv delaktighet, och då ofta i form av ett direkt samarbete på plats mellan barn och föräldrar, vilket man exempelvis inte ser på samma sätt i skolmiljön. Idrottsmiljöns träningar, tävlingar och matcher är inga avskilda och slutna aktiviteter, utan vad som görs och sägs mellan barn och föräldrar är helt öppet. Samspelet mellan barn och föräldrar i idrottsmiljön innebär också att starka känslor kan sättas igång, då idrottens prestations- och tävlingsinslag är emotionellt medryckande. Det är få vardagsmiljöer, där barn och föräldrar samverkar, som är lika laddade som idrottens arenor.

För att ytterligare markera idrottsmiljöns speciella krav för de unga idrottarna kan vi tillföra perspektivet ”individuell mognad och utveckling”. Fritiden intar en betydelsefull roll i individens utveckling av identitet. Aktiviteter på fritiden representerar ett ”fritt val” (i de flesta fall), jämfört med den obligatoriska delen av vardagen, som huvudsakligen består av skolgång. Samtidigt har ungas fritidsaktiviteter gått mot att bli alltmer schemalagda (Engström, 1998, 2004). De fritidsmiljöer som individen väljer att verka inom, intar en särskild och framträdande plats i individens utvecklingsprocess på mikro- och mesonivå.

Bronfenbrenner (1979, 1998, 2000) lyfter fram hur de olika nivåerna (mikro-, meso-, exo- och makronivå) på olika sätt påverkar individens utveckling.

Med hänvisning till Bronfenbrenners resonemang, blir val av fritidsmiljö - exempelvis idrottsmiljön och typ av idrottsgren - starka påverkansfaktorer i processerna inom en mikro- och mesomiljö, med mamma, pappa, barn och idrott. I resultatredovisningen och i tidigare forskning (Karp, 2004; Patriksson & Wagnsson, 2004; Trondman, 2005; RF, 2004:2) har vi sett att olika idrottsgrenar företräder skilda kulturer och villkor för verksamhetens genomförande. De varierande förutsättningarna kan gälla allt ifrån tidsåtgång, material- och resekostnader, förhållningssätt till träning och tävling, det ideella engagemangets utformning med mera.

De sociala processernas komplexitet så som de uppträder mellan föräldrar och de unga i idrottsrörelsens föreningsliv utgör kärnan i studien. Problem och frågeställningar som emanerar ur idrottsmiljön kräver inte sällan ett flerdimensionellt angreppssätt, för att på ett adekvat sätt ställa frågor och utveckla kunskap och förståelse för detta forskningsfält. Mitt huvudsakliga syfte var: *Att beskriva och analysera barns och ungdomars upplevelser av sina föräldrars involvering i idrottsmiljön, särskild med avseende på föräldrappress.* Huvudsyftet ledde också fram till fler forskningsfrågor: *Hur upplever barn och ungdomar föräldrars närvaro, agerande och öppna reaktioner riktat mot unga idrottare i idrottsmiljön? Vad innebär det för unga idrottare att uppleva föräldrappress?*

I de följande avsnitten diskuteras vad analyserna givit och jag drar slutsatser kring de ställda forskningsfrågorna. I ett avslutande avsnitt blickar jag framåt och ger min syn på hur man kan gå vidare inom detta problemområde.

7.2 Sammanfattande analys av begrepp och teoretiska utgångspunkter

I det första kapitlet gjordes en koppling till Riksidrottsförbundets (RF) riktlinjer i skriften "Idrotten vill" (2005). Detta för att lyfta fram att ledningen av en folkrörelse med 3 miljoner medlemmar bär ett ansvar för de verksamheter som bedrivs i föreningsregi. En del av detta ansvar handlar om hur idrott för barn och ungdomar bedrivs. I denna miljö samverkar tränare, ledare, föräldrar och de unga idrottarna för att "ha roligt och må bra", leka, och befrämja en allsidig

utveckling bland de unga fysiskt, psykiskt, socialt som kulturellt. I detta kapitel tog jag också upp hur medias belysning av barn- och ungdomsidrotten uppmärksammat att idrottsrörelsen inte alltid kan leva upp till sina ambitioner. Idrott för majoriteten av barn och unga är bland ”det bästa dom vet”. Men i granskningen av ungas idrott i föreningsregi tecknas också en bild, där en snedvriden, ”vuxenfierad”, elitinriktad och specialiserad barnidrott framträder.

I såväl nationella som internationella studier under de senaste decennierna, har framförallt idrottens starkt positiva sidor blivit belysta. Men problemområdet idrott bär också med sig frågeställningar om idrottens negativa sidor. Det kan gälla unga idrottare som inte finner lust och glädje i sitt idrottande utan upplever obehag och press, och då bland annat på grund av sina föräldrars involvering. Det var av detta skäl som forskningsprojektet ”Föräldrappress inom idrotten” initierades. Mina frågeställningar har haft sitt ursprung i nämnda projekt.

I avsnittet med tidigare forskning framkom att det på det nationella planet har genomförts en del studier genom åren som berört eller tangerat frågor angående föräldrars negativa påverkan på sina barn i idrottsmiljön. Det är dock huvudsakligen internationella studier, särskilt nordamerikanska, som mer direkt knutit an till denna problematik. Flera av dessa studier har genom sina resultat visat på problemområdets komplexa karaktär, där den primära källan till ungas upplevda föräldrappress kan vara svår att på ett entydigt sätt identifiera. De brister jag har kunnat utläsa i tidigare studier, är att de företrädesvis belyst enstaka idrottsgrenar med små urval, och därmed lämnat en kunskapslucka för hur olika idrottsgrenar bär på olika betingelser för träning och tävling. Dessutom är det inte helt oproblematiskt att jämföra den nordamerikanska barnidrotten med den svenska föreningsidrotten.

Den internationella forskningens resultat hjälper bara delvis till att belysa det som sker i den svenska idrottsmiljön. Idrottsociologen Coakley (2003) menar att den nordamerikanska idrottskulturens särprägel, i fråga om förhållningssätt till att prestera och vinna inom idrott, bör vägas in vid en jämförelse. En form av en kulturell ”bias” bör således beaktas vid analyser och komparationer mellan nordamerikanska studiers resultat och till exempel nordisk och anglosaxisk idrottsforskning.

I genomgången av problemområdets centrala begrepp och tidigare forskning definierades begreppet upplevd föräldrappress. Jag såg det som viktigt och relevant att försöka bilda en ram för begreppet upplevd föräldrappress, och därigenom skapa ett underlag för de teoretiska utgångspunkterna och för analysen av resultaten. Ungas upplevelser av otillräcklighet utgör en kärna i detta begrepp. För höga förväntningar och krav på individen från föräldrarna i idrottsmiljön är också en källa till upplevd press. Dessa pressande faktorer kan antingen vara uttalade eller outtalade, men känslan av obehag som de kan ge utsatta barn är densamma.

Bronfenbrenners utvecklingsekologiska tänkande har, som jag tidigare nämnt, utgjort en del av de teoretiska utgångspunkterna. Men jag har också utgått från den internationella idrottsforskningen och sett fruktbara kopplingar till problemområdet. Harters forskning har till exempel lämnat värdefulla bidrag till förståelsen för begrepp som upplevd kompetens, där fysisk kompetens (idrott) utgör en betydelsefull del i hennes teoretiska resonemang. Harter framhåller relevansen av att studera denna typ av frågor ur ett flerdimensionellt perspektiv, där hon själv använder sig av en korsbefruktning av motivationspsykologisk teori och sociologiska perspektiv. Andra idrottsforskare har också anammat och bekräftat detta angreppssätt genom sina studier (Brustad, 1992; Weiss, 1993; Weiss & Ferrer-Caja, 2002).

De brittiska idrottsforskarna Lee och McLean (1997) har också gett framträdande bidrag till den teoretiska inramningen av mitt arbete. Främst då genom att på ett tydligt sätt markera den kritiska dimensionen ”intensitet av föräldrainvolvering” i sin teoretiska modell, där de unga idrottarnas upplevelser av hur väl föräldrarnas intensitet och involveringsgrad vägs mellan önskad och faktisk upplevd föräldrainvolvering. I det teoretiska ramverkets inre kärna har jag använt ett tänkande som bygger på Lee och McLeans modell, utifrån vilken jag bland annat analyserat och tolkat de ungas intervjuvar. Deras berättelser har klassificerats som att det förekommit antingen låg eller hög intensitet i föräldrarnas involvering. Denna dimension har sedan använts och ställts mot hur barnen har upplevt samspelet med sina föräldrar i idrottsmiljön. Upplevd kompetens (Harter, 1978, 1981a, 1999) hos de unga idrottarna har också varit en jämförelsepunkt, för att ytterligare betona hur subjektiv och individuell ungas upplevelser i idrottsmiljön faktiskt är (Bronfenbrenner, 1998, 2000). Vid användningen av föräldrappresskalan (FPS) har undersökningsgruppen delats upp i tre undergrupper (låg, mellan och hög). Denna uppdelning har varit

vägledande i analysen av enkätresultaten, där fokus utifrån arbetets problemställning följaktligen legat på de respondenter vars svar placerat dem inom gruppen ”hög” på skalan.

7.3 Analys av huvudresultat och slutsatser i sammanfattning

Undersökningsgruppen (n=601) bestod av unga idrottare från 12 idrottsgrenar, med en relativt jämn könsfördelning och en genomsnittlig ålder på 11,1 år. Urvalet av idrottsgrenar täcker de mest populära barn- och ungdomsidrotterna (RF, 1998, 2004, 2005). Majoriteten av de unga idrottarna hade en idrottserfarenhet av 2 till 4 år och för flertalet parallellt i flera grenar, vilket ger att deras svar rimligen bygger på en god kunskap om hur idrottsmiljön fungerar för dem. Intervjuerna gav också inblick i ett flitigt idrottande flera gånger i veckan. I vissa fall prioriterade barnen någon gren, eftersom veckan var ”överfull” av träning och tävling.

De unga angav i sina enkätsvar att de främst börjat idrotta av egen fri vilja (76%), vilket kan ses som en styrka för idrottsrörelsens barnverksamhet, då den inre motivationen bland deltagarna är hög. Tillsammans med det näst populäraste svarsalternativet ”*för att kompisarna är med*”, får vi på ett tydligt sätt klart för oss huvudskälen till varför barn börjar idrotta. Svarsalternativet ”*förälder ville det*” samlade i denna kontext 18% av svaren. Intressant att notera är att bland dem som markerade detta alternativ, kom hälften från simning och golf. Båda dessa individuella grenar klassas som två av de fem mest kostsamma idrottsgrenarna för barn och ungdomar (RF, 2004:2). För simning är det inte materialet som kostar utan mer resekostnader kopplat till tävling.

Varför barn vill fortsätta att idrotta var tydligt i undersökningsgruppen, där 92% hade markerat svarsalternativet ”*Det är roligt*”, på denna flervalsmöjlighet. En mindre grupp (9%) markerade dock alternativet för att ”*förälder ville det*”, som skäl till fortsatt idrottande. Även i intervjuerna var det några barn som uppgav föräldrarna som det starkaste skälet till sitt idrottande. Dessa unga idrottare kom också att beskriva föräldrainvolveringen som hög, och tillsammans med deras övriga svar på föräldrapressfrågorna tolkade jag barnens utsagor som exempel på upplevd föräldrapress. Mekanismerna bakom upplevd föräldrapress

kan till dels ligga i frågan angående vem som ligger bakom skälet till att börja idrotta och varför man fortsätter att idrotta.

Ungas idrott och föräldrar hör ihop, även om den relationen inte alltid är friktionsfri. Utan föräldrar skulle föreningsidrotten för unga stanna upp, och då kanske i dubbel bemärkelse, för det är främst med uppgiften som ”chaufförer” (82%), som föräldrar involveras. Uppdrag som ledare och tränare är andra viktiga funktioner för föräldrar. I undersökningsgruppen uppgav en majoritet (84%) av respondenterna att deras föräldrar är kvar och tittar på träning och tävling. De allra flesta respondenterna ansåg att det var bra att föräldrarna var där, vilket ger en bild av den trygghet som föräldrar ger sina barn med sin blotta närvaro.

Det fanns dock en mindre grupp av unga idrottare (6%), som markerade svarsalternativet ”*Bättre om de inte är där*”. I denna minoritet var det flest idrottare från grenen golf. Föräldrar behövs på ett eller annat sätt i idrottsmiljön, men uppenbarligen är det inte alla unga som trivs med det. Varför just golf var framträdande i denna lilla grupp är kanske inte helt enkelt att ge svar på. Men samspelet mellan föräldrar och barn i golfmiljön utmärker sig något även i andra delresultat i materialet, där det bland annat är noterbart att andelen unga idrottare inom grenen golf och inom kategorin ”hög” på Föräldrapresskalan (FPS) utgörs av 31%, vilket kan jämföras med hela undersökningsgruppen 19% i denna kategori. Golf föräldrars involvering på plats i idrottsmiljön verkar tydligen innebära en källa till upplevelser av för hög press på de unga idrottarna, då flera delresultat för grenen golf visar hur föräldrarnas involvering hamnar på en nivå som överskrider det som de unga anser vara en önskad och lagom involvering.

I en annan fråga i enkäten angående föräldrars närvaro i idrottsmiljön (om det har känts jobbigt eller svårt med föräldrar) framkom att en klar majoritet (69%) uppgav ”*Nej, aldrig*”. Detta resultat är kanske inte förvånande i sig utan snarare bekräftande av vad som framställs i beskrivningen av föräldraengagemang inom barn- och ungdomsidrotten. Men återigen framkom det också att en mindre grupp av respondenterna svarar ”*Ja, ofta*” (2%) och ”*Ja, ibland*” (14%). Resultatet indikerar att samspelet mellan barn och föräldrar kan upplevas som påfrestande för en del barn. Dessa unga anger att de inte är helt tillfreds med sina föräldrars involvering i sitt idrottande. Lee och McLean (1997) menar att just denna grupp av barn riskerar att hamna i gruppen för upplevd föräldrapress, då föräldrarnas

involvering inte är i balans med vad barnen önskar. Utifrån Föräldrapresskalan (FPS) framkom att undergruppen ”hög” bestod av 19% unga idrottare. Det var således en klar majoritet, som fördelade sig inom grupperna ”låg” och ”mellan” (81%). I denna majoritet har vi de unga som idrottar i god samverkan med sina föräldrar.

I några av intervjuerna framkom hur upplevd föräldrapress kan uttryckas. Bland annat var det en pojke (Ipp2), som berättade att han kände sig ”neré” när hans pappa absolut ville att han skulle vinna. Detta är ett tydligt exempel på hur pojken upplever att han inte duger eller räcker till i pappans ögon. Med referens till definitionen av föräldrapress, kunde jag i dessa intervjusvar se det som beskrivningar av ett barns uttryckta känsla av otillräcklighet. I en annan intervju definierade ett barn upplevd föräldrapress som ”*då föräldrar skriker att dom (barnen) skall vara mycket bättre*”, vilket också går att koppla till definitionens betoning av dimensionen ”uttalade krav”. I denna ”genre” av gapiga föräldrar, har vi också den mamma, omnämnd i en av intervjuerna (Ipf3), som under en ridlektion från läktarplats ropade upprepande: *Korta tyglarna! Korta tyglarna! Korta tyglarna!* Samtliga omnämnda exempel från intervjuerna visar på ett talande sätt hur upplevd föräldrapress kan te sig för ett barn.

De genomförda intervjuerna kan inte sägas täcka in alla dimensioner av fenomenet föräldrapress. Trots det visar de unga idrottarnas utsagor i flera avseenden vad några i svarsgruppen (enkäten) om 19 % kan ha upplevt. Det var också i detta syfte som intervjuer gjordes med en grupp unga idrottare. Intervjusvaren visar hur barn med egna ord skildrar upplevelser beträffande föräldrainvolvering i idrottsmiljön. Deras berättelser har fungerat som stöd och komplettering till den mer övergripande bild som enkäten gav.

Två öppna frågor i enkäten har kompletterat intervjusvaren. Bearbetningen av dessa gav ytterligare styrka och koppling mellan intervju och enkät. Den öppna frågan i enkäten syftade till att ge respondenterna möjlighet att med egna ord ge exempel på om de hade upplevt starka känslor i ”jobbiga eller svåra” situationer med föräldrar i idrottsmiljön. Flera av citaten från svaren på denna fråga tangerade vad vissa av de intervjuade barnen återgav i sina beskrivningar av upplevd föräldrapress. Den andra öppna frågan gällde positiva upplevelser av föräldrainvolvering. Där framkom mycket av det som vi vet beträffande vad föräldrar betyder för sina barn i fråga om ett positivt tryggt stöd, vilket tidigare forskning över lång tid belyst och bekräftat.

I resultatkapitlet presenterades bearbetning och analys av citat från den öppna frågan, som genererade en framskrivning av tre olika karaktäristika ("föräldr typer"), som kan sägas representera den "alltför pressande föräldern". I den första kategorin "Direkt negativ feedback", gavs exempel som "när föräldrarna skrattar åt mig", "Pappa var på dåligt humör och kritiserade allt" och "när mamma håller på och skriker på mig alldeles för mycket". Här kan vi se direkta kopplingar till vad som framkom i några av intervjuerna. Exempelvis mamman på läktaren (ridsport) som gav direkt feedback i form av upprepade direktiv till sin dotter (Ipf3). Vi hade även tennispojken (Ipp2) vars pappa ville vinna mer än pojken själv och kommenterade hans spel från sidan av planen. I analysen av citaten från enkäten gav denna kategori en förälder som urskiljer sig i mängden av föräldrar genom att direkt på plats och med stark röst försöker styra barnets prestationer: **"Den öppet och direkt gapigt skällande föräldern som kritiserar"**. I definitionen av föräldrappress har jag med faktorer som "krav och förväntningar", vilket också kategori två ("föräldr typer") kom att benämnas i analysen av citaten från den öppna frågan. Respondenternas utsagor gav citat som: "Ibland tycker de att jag kunde vara bättre" och "Jag känner att jag måste prestera mycket mer", vilket exemplifierade vad barn kan uppleva på grund av föräldrars alltför höga krav och förväntningar.

I detta sammanhang kan en koppling till kompetensbegreppet göras. Harter (1999) och Brustad (1992) menar bland annat att en upplevd hög kompetens fungerar som ett "skydd" mot exempelvis negativ kritik från andra. Dessutom menar de att en hög upplevd kompetens tillsammans med en god självkänsla "buffrar" mot framtida obehagliga situationer kopplade till prestation i olika sammanhang. Om föräldrar sätter för höga krav och förväntningar på sina barn är risken stor att de underminerar möjligheterna för en harmoniskt växande självkänsla med utvecklad kompetens inom de prestationsområden som de deltar i under uppväxten, där skola och idrott kan vara framträdande områden. I resultaten från enkäten utifrån indexet "upplevd generell kompetens" fanns ett svagt samband mellan låg upplevd kompetens och upplevd föräldrappress ($Rho = -.14$). Resultaten indikerar således att en tendens finns i det studerade materialet att de barn som upplever sig ha låg kompetens upplever sig vara mer pressade av sina föräldrar. Man kan också knyta an till Bronfenbrenners (1979, 2000) tänkande beträffande mikro- och mesomiljön, där familjeliv och idrott kan utgöra vardagliga exempel. Bronfenbrenner lyfter fram hur det direkta samspelet mellan individ och miljön är viktig för individens utveckling av kompetens. Med stöd i Bronfenbrenners utgångspunkt kan det vara svårt att se

hur en förälder som passar in i kategori två, ”**Den direkt eller indirekt krävande och missnöjde föräldern**”, kan bidra till att utveckla barnet till en kompetent individ i idrottsmiljön.

Den sista kategorin i analysen av citaten från den öppna frågan i enkäten gav en förälder som är: ”**Den förälder som i samspelet med barnet i närmiljön skapar för mycket negativa emotioner**”. Den typen av förälder skapar lätt stress, oro och nervositet hos barnet. Respondenternas citat pekade på att de tyckte att det var jobbigt, mer nervöst, stressande och att det inte kändes bra med sina föräldrar. Dessa barn vill helst inte ha sina föräldrar närvarande i idrottsmiljön. Här vill jag påminna om att det var 31% av de unga idrottarna som angav att de tyckte att det emellanåt kunde vara jobbigt eller svårt att ha med föräldrar på träning och tävling.

Utan föräldrar ingen barnidrott, det kan vi förstå, vilket jag poängterat ett flertal gånger. Men frågan är på vilket sätt föräldrar bäst kan bidra för att det skall komma barnen tillgodo? Undersökningen visar att den allra största gruppen unga är nöjda så väl med sitt idrottande som med sina föräldrar. Men vad skall man göra med den minoritet av barn och föräldrar som inte behärskar att balansera samspelet dem emellan inom idrottsmiljön? De frekvenser som jag funnit i undersökningen tyder på att ungefär en av fem unga idrottare inom den RF-organiserade föreningsidrotten någon gång upplever otillräcklighet och press på grund av sina föräldrar. Det kan innebära att någonstans mellan 50 000 till 75 000 unga idrottare varje år kan uppleva obehagskänslor av att ha reagerande föräldrar med i sitt idrottande, i en aktivitet som bygger på frivillighet och lek, med ledord som ”att idrotta för att må bra”. Vem bär ansvaret för dessa utsatta barn inom föreningsidrotten och hur tacklas ”problemet” föräldrarna? Svenska idrottsrörelsens eget studieförbund (SISU) har markerat dessa frågor både i form av framtaget utbildningsmaterial och i idrottsutbildningar. Den frivilliga idrotten på fritiden hamnar dock ofrivilligt i en sfär där ansvarsfrågan inte alltid är tydligt utredd. Mycket beroende på att stora delar av ledarna inom rörelsen bidrar genom sina ideella krafter, och det kan vara svårt att öppet kritisera ledare och aktörer i en verksamhet som bygger på frivillighet.

Mot den bakgrunden kan tyvärr känsliga frågor som föräldrappress hamna långt ned på listan för idrottsfrågor som behöver diskuteras och åtgärdas, då verksamheten till stor del bygger på just föräldrars välvilja. Det krävs mycket

mod och kunskap av en ledare för att våga gå på och kritisera föräldrars agerande och förhållningssätt gentemot de barn, som "lånas" av idrottsrörelsen. Jag tror att detta är det främsta skälet till varför "problemföräldrar" får alltför stort utrymme att höras och synas i idrottsmiljön. Hur lätt är det att utestänga föräldrar som är (alltför) ivrigt engagerad i sina egna barns idrottande? Vem eller vilka kan ta på sig ansvaret för att avgöra när en förälders engagerade riktade stöd till sitt eget barn går över gränsen för det önskvärda och blir alltför pressande? Utbildning av idrottsföräldrar är en direkt nödvändig och viktig väg att gå. För idrottsledare, under utbildning, bör även "föräldraproblematiken" finnas med som ett väsentligt inslag i ledarutbildningen. Ett stöd för idrottsrörelsen i arbetet med att mer grundligt och uttalat lyfta dessa frågor inom en rörelse som vilar på över 3 miljoner medlemskap, kan vara att luta sig mot FN:s konvention om barnets rättigheter.

David (2004) gör en kritisk granskning av barn- och ungdomsidrotten, i vilken han tar utgångspunkt i FN:s konvention om barnets rättigheter, som ratificerades 1989. Han menar att idrotten misslyckas med att erkänna de normer, värden och den respekt som förväntas finnas med referens till "Rights of the child". Han ger flera starka utspel i sin granskning av barns villkor inom idrotten. David framhåller de ekonomiska intressen inom idrotten som har letat sig allt lägre ned i åldrarna. Även om han håller sig till ett internationellt perspektiv kan vi se drag av denna problematik i Sverige (Peterson, 2005). David tar upp exempel som med de världskända tennissyrarna Williams, som redan i tonåren tjänade miljoner på sin sport under ledning av deras "karismatiske" far. Han nämner också hur en ung flicka i USA, som vunnit OS-guld, stämde sina föräldrar vid 17 års ålder för att de hade missbrukat hennes pengar. Föräldrarna hade byggt ett gym för 4 miljoner dollar utan hennes vetskap eller medgivande.

David gör en grundlig genomgång av idrottsmiljön för unga utifrån konventionens riktlinjer och lyfter fram en del kärnpunkter som har största relevans för barn- och ungdomsidrotten. Några av punkterna är specifikt riktade till föräldrar (David, 2004, s.216):

1. *Never force children to participate in sport*
2. *Always listen to children's opinions and take them duly into account in all matters. Discuss and respect their sport objectives.*

3. *Empower children progressively in order to provide them with tools for their own empowerment and protection.*
4. *Respect children's privacy*
5. *Ensure that children are not forced to train excessively and that they are not pushed into illicit unhealthy behaviour (such as doping)*
6. *Protect children from any form of economic exploitation*

Flera av punkterna ger på ett tydligt sätt ramarna för ett förhållningssätt, som lyfter fram barnet i fokus. Inte minst den första punkten där det handlar om att motverka tvång. I resultaten från enkäten låg de som hade börjat idrotta på grund av sina föräldrar högt på föräldrapressskalan jämfört med barn som börjat av egen vilja. Om vi beaktar punkterna (speciellt 2 och 3) relaterat till ytterligare ett av resultaten på denna skala, kan vi se att de som fortsatt idrotta för att det är roligt också låg lägre jämfört med andra svarsalternativ.

En av de viktigare punkter som David pekar på i sitt arbete, men som inte är med i exemplen ovan, är barns rättighet till vila och återhämtning. Därmed inte sagt att fysisk aktivitet är av ondo utan tvärtom, men utifrån dagens institutionaliserade och (över)organiserade barndom känns denna punkt angelägen. Likväl som att det är bra att ha möjligheter att lära sig att ha kul med idrott och rörelse på sin fritid är det viktigt att bereda barn möjlighet till vila och återhämtning.

David lyfter fram hur idrott kan skapa glädje och vara välgörande, likväl som att idrott kan vara förgörande. Han ger en skisserad bild i siffror av hur 70 % av unga idrottare upplever glädje i sitt idrottande, men där 10 % blir kränkta i sitt idrottande. Han menar att gruppen resterande 20 % ligger i farozonen och riskerar också att bli diskriminerade, utslagna, utnyttjade och utsatta för mobbning. David trycker på att majoriteten av barn idrottar med glädje och harmoni, precis som den bild som framträder i denna studie.

Med Davids resonemang i åtanke kan vi gå vidare i diskussionen med resultat relaterat till föräldrapressskalan, sett ur perspektiven ålder, kön, ekonomi och idrottsgren. De åldersgrupper som låg högst på indexet var 8-9 åringar och 15 åringar. Varför fördelningen såg ut som den gör kan vara svårt att med exakthet ge svar på. Tendensen indikerar dock att det är något som blir extra påfrestande för yngre barn under de vanligaste debutåren inom föreningsidrotten. Kan det vara så att föräldrarna har en övertro på sina barns fysiska och psykiska

idrottskunnande i de tidiga åren, eller är det den föreningsorganiserade verksamheten som inte är dimensionerad efter barnen? Är det kanske inte tillåtet inom idrotten att vara en ”riktig” nybörjare, trots att man bara är åtta eller nio år? Eller är det helt enkelt så att en del ledare, tränare och föräldrar tillsammans lever i tron att barnidrott är något som skall vara en miniatyrbild av vuxenidrott? Resultaten, sett ur ett åldersperspektiv, indikerar att något inte är helt i balans i idrottsmiljön. Gruppen av 15-åringar låg också över genomsnittet i hela undersökningsgruppen. Detta genererar ytterligare frågor. Hur är det att idrotta i 15-årsåldern? Har mognadsgraden en så stor variation att verksamheten inte tar hänsyn till de faktiska skillnaderna hos individerna? Eller är kravet detsamma på tidiga tonåringar som vuxna idrottare, eftersom de i denna ålder mer och mer tänker, pratar som vuxna och liknar dem i längd och vikt? Flera av resultaten från denna studie, sett ur ett åldersperspektiv, lämnar något att fundera över både för idrottsrörelsen i stort, enskilda föreningar, föräldrar, tränare och ledare.

Med utgångspunkt i undersökningen av hur unga upplever press från föräldrar inom olika idrottsgrenar, är det fyra idrottsgrenar som visar värden över genomsnittet. Här finns simning, tennis, ridsport och golf. Fyra individuella grenar som tar mycket tid, är kostnadskrävande i fråga om material och resor (träning och tävling) och med en kultur som vittnar om att ett engagemang i tidiga år krävs för att kunna bli bra. Och om man lyckas finns pengar att tjäna i dessa grenar (med viss reservation för simning). Enligt RF:s rapport (2004:2) om kostnader för idrott för unga hamnar alla dessa fyra i toppskiktet. Vid en närmare granskning av dessa idrotter grenvis och procentuellt sett, visade det sig att bland de unga idrottarna inom respektive gren låg mellan 24% och 31% i gruppen ”hög” på skalan för upplevd föräldrapress.

Upplevd föräldrapress är ett svårfångat fenomen. Den individuella och subjektiva dimensionen är av betydelse för upplevelsen av föräldrapress. Unga idrottare som upplever föräldrapress går säkert att finna i de flesta idrottsgrenar. Två barn i samma lag eller tävling vid samma tidpunkt kan uppleva samma situation helt olika, vilket gör gränsdragningen känslig med avseende på vad som är stöd eller press. Det är här föräldrar antagligen har en av sina större uppgifter i idrottsmiljön genom att försöka veta hur man skall stötta sitt barn på bästa sätt, utifrån barnets behov och önskningar. Utifrån de redovisade resultaten verkar emellertid miljön och kulturen och det sociala samspelet inom

simning, tennis, ridsport och golf inverka på de känsliga mekanismer som ligger bakom det problem som föräldrappress inom ungas idrott innebär.

Utifrån analysen av hur kön samvarierar med upplevd föräldrappress framträdde inte några tydliga tendenser. Det fanns dock svaga indikationer på att fler pojkar än flickor i yngre år upplever föräldrappress. Är det kanske mer legitimt att "pusha" unga pojkar till prestation? Denna tendens mellan pojkar och flickor jämnas dock ut i tonåren. Ökar uppmärksamheten på flickor i tävlingssammanhang i tonåren, eller varför jämnas tendensen ut?

En del idrottsmiljöer och kulturer inom vissa idrottsgrenar förefaller mer än andra inbegripa faktorer, som kan vara källor till obalans i samspelet mellan barn och föräldrar. Det är nog så att de flesta idrottsföräldrar gör så gott de kan och i bästa välmening, men idrottskulturens speciella "ingredienser" verkar kunna påverka mikro- och mesomiljöns aktörer på många sätt. Utslaget av de "kryddor" som idrott för med sig är inte alltid av godo och kan komma i fel proportioner. Men det är föräldrarna som har ansvaret i fråga om på vilket sätt och i vilken omfattning som de vill och bör involvera sig i sina barns idrottande.

Föräldraskap är komplicerat på många sätt, vilket under senare år uppmärksamrats utifrån debatten kring begreppet "curlingföräldrar" (Hougsgaard, 2004). På vilket sätt kan föräldrar bidra med lagom friktion till sina barn inom idrotten, när idrotten med sin prestationskultur i sig är full av friktionsmoment? Hur kan denna gigantiska resurs av engagerade föräldrar som finns inom idrotten stötta sina barn utan att "sopa" för mycket framför dem, och utan krav och förväntningar från föräldrarnas sida på att barnen skall springa, hoppa, skjuta, passa precis som föräldrarna själva tror att de skulle ha gjort i samma situation? Föräldrar kan inte vara "proffs" på allt idrottande, men kanske på att vara föräldrar. Nej, inte alltid om man frågar barnen. Även om de allra flesta barn är väldigt nöjda med sina föräldrar, när barnen känner att det är de själva som är i fokus och att föräldrarna finns tillhands i det stöd som barnen själva upplever att de behöver, finns dock en liten grupp som tyngs av sina föräldrars engagemang.

I den forskning som fokuserar ungas upplevelser av vuxnas involvering i deras idrottande fordras att man har ett tydligt etiskt förhållningssätt (Vetenskapsrådet, 2002), inte minst då forskningsfrågorna berör barn. Dessa

utgångspunkter har jag haft med mig i forskningsprocessens alla steg. Det jag upplever som det mest svårhanterliga i forskningsprocessen har varit att den har pågått i många år. Även om man någon gång måste sätta punkt på sista sidan i avhandlingen är det inte alltid lätt att komma fram till när tankar, som böljat fram och tillbaka, de gamla, de omarbetade och de helt färska är mogna att skrivas ned. Detta resonering blir dock en del av en nödvändig kritisk granskning och en form av "tvättning" av det egna arbetet, där vissa delar krävt mer uthållighet.

Valet av datainsamlingsmetod (enkäten) gav data som skildrade en ögonblicksbild av vad de unga idrottarna upplever i sitt idrottande för stunden. Det hade varit intressant att kunna ha planerat för en studie av mer longitudinell karaktär, där samma undersökningsgrupp hade kunnat följas över flera år. Jag tror att problemområdet som helhet lider brist på studier vars resultat hämtats in över tid med samma undersökningsgrupp. Det är något att ta med sig till framtida studier, där jag också gärna skulle se fler undersökningar som söker kunskap med hjälp av metoder av kvalitativ karaktär.

En stor uppgift att ta sig an i arbetet med att utveckla verksamheten för ungas idrottande, är att än mer koncentrera arbetet kring att alltid - och förutsättningslöst - sätta barnens glädje överst på handlingsplanen för alla aktiviteter inom "idrottsfamiljen" för barn- och ungdomsidrott i Sverige. Det bästa sättet att göra detta på är att informera, utbilda, engagera och motivera alla berörda aktörer i dessa frågor, så att den gemensamma målsättningen kan genomsyra allt som görs inom verksamheten för den mest populära fritidssysselsättningen för barn. Det är dessutom dessa "gemensamma idrottsbarn", som skall bli våra framtida idrottsledare och idrottsföräldrar. Idrotten som social arena bär på en kraft, som gör det möjligt att skapa idrottsmiljöer, där vuxna tar ett perspektiv med fokus på de unga idrottarnas upplevelse av glädje. Därigenom undantrycks de primära källorna till föräldrars obalanserade handlingar mot barn, som skapar upplevelser av föräldrapress.

Summary

Children and youth in sport - experiences of parental pressure

Introduction

During childhood children and youth have a natural drive to run, jump, climb and play. There has been a growing debate concerning children of today not being physically active enough. Still the majority of children can be characterized as physically active and playful in their everyday life (Engström, 2002, 2004; Patriksson, 1987, 1995). Given this, it is evident to see how sport activities attract children and how they are drawn to the clubs in the Swedish Sports Confederation, with all the activities and sports. Children's sport is built on playful training, games and competition. The Swedish sport movement consists of more than 3 million members, 68 sport associations, 20 000 clubs and 600 000 coaches. The objective for this movement is to offer children and youth sport activities to make them feel good and to have fun. The sport movement is organized and led by the Swedish Sports Confederation (SPC) which is organising sport for the public. The confederation aims to contribute to a healthy development on a physical, psychological, social and cultural level (RF, 2005). The organised sport has its ground in "independence for the club" and "the individual freedom of choice". But do all children and youth take part in sports from a freedom of choice?

According to the SPC youth sport leaders should be competent in how sport for children and youth should be practised. The Swedish Sports Confederation is in great need of all the volunteering parents in managing all the sport activities. The parents support is vital to children's sport. Among the 600 000 sport leaders a considerable group comes from the group of parents (Patriksson & Wagnsson, 2004). Children's and youth's main reason for taking part in sport is "*to have fun*", which results from earlier research, both national and international, have emphasized over the years (De Knop, Engström, Skirstad & Weiss, 1996; Patriksson, 1987, 1995; Trondman, 2005).

How do children and youth experience parent involvement in the sport milieu? The organised sport is an activity which is public. In children's sport this means that children are destined to face situations where all the focus will be on them (Brustad m fl 2001; Martens, 1993; Scanlan, 1982, 1988; Weinberg & Gould, 2003). From this perspective sport can be an activity that is performed in a

public milieu, under the surveillance of the public eye. This contributes to children being presented with both positive and negative sport experiences. How do children and youth experience their performances, and what affects does the sport setting have on children? Do children perceive parent involvement as a source of support or pressure?

Over the last decades we have seen intense debates in the mass media, regarding the child-parent relation within sports. Questions raised have pointed out whether or not parent's involvement can be a source of pressure for children and youth. In Sweden relatively little research has been undertaken to study this problem. Earlier investigations have focused on parent-child relations, but without focusing on parental pressure (Hinsic & Hassmén, 2001; Karp, 2000; Patriksson & Wagnsson, 2004). How can we describe and analyze a delicate problem such as parental pressure within children's sport?

The aim and formulated problems of this thesis

Previous research has presented evidence for how parents support is benign to children in sport. However, little research has been conducted in Sweden trying to investigate the possible negative aspects of parental involvement within children and youth sport. This thesis aims at developing knowledge in how we can describe and analyse the parent-child relation in the public arena of sport, seen from a child perspective. The aim is:

- to describe and analyse children's and youth's experiences of parental involvement within the sport milieu, with focus on parental pressure.

The purpose has also led to the following formulated problems:

- How do children and youth experience parent's presence, actions and open reactions toward young athletes in the sport milieu?
- What does it mean for young athletes to experience parental pressure?

Related research

Perceived competence is a relevant element in the study of parental-child relation in sport. Harter (1978, 1980, 1981a, 1982, 1999) has dedicated years of research aiming at understanding children's perceived competence. Harter argues that individuals have an internal drive and motivation to demonstrate competence within different areas. The individual tries to develop competence

in various domains. When mastering the challenge the individual develops a feeling of satisfaction and efficacy, which in turn leads to a reinforced drive to try to develop competence. Harter's "Effectance Motivation Theory" (ibid) emphasizes the social milieu and its effects on the process related to individual's development of competence. Parents and peers are seen as critical factors in children's processes concerning perceived competence.

Parents play an important role in children's sports. Nevertheless the sport milieu, compared to the school milieu, is an arena where it is possible to give direct and expressive feedback - both positive and negative - to children's achievements and performances (Brustad, 2001; Coakley, 2003; Martens, 1993; Scanlan 1988; Passer 1988; Lewthwaite & Scanlan, 1989; Weinberg & Gould, 2003). Previous research focusing on parental pressure has underlined that parents attitude towards children is a strong factor when it comes to children's perceived pressure. If parent's actions and attitudes point out that their children are inadequate in sports, children are likely to feel pressured. Leff and Hoyle (1997) stress that parental pressure can be defined as: "*parent's behaviour perceived by their children as indicating expectations of unlikely, even unattainable of accomplishment*" (Leff & Hoyle, 1997, s.234). This definition highlight that parental pressure is not captured in black and white.

Parents can unwittingly impose pressure on children just by trying too hard to be a good sport parent. Hellstedt (1990) underline that the mechanisms behind children's perceived pressure lay in the direct behaviour and actions that parents excess on children in the sport milieu. He uses a continuum, positive support on one extreme and negative pressure on the other, in trying to understand and explain this problem. Hellstedt defines parental pressure by emphasizing the amount of motivational influence parents exerting on the child-athlete, implying both performances at a certain level and continued sport participation. Lee and McLean (1997) take in this matter their starting point in the child's subjective experiences of parental involvement. Their argument proposes, broadly, that young athletes experience pressure from parents when there is an imbalance between the perceived and desired intensity in parental involvement. A key point in understanding the mechanisms behind parental pressure lies in understanding the connection between perceived parental behaviour in the way they engage in children's sport and how it is perceived by children. Lee's and McLean's study (1997) provides support for the view that pressure is a function of individual experience rather than environmental

imposition. To fully understand the nature of pressure a qualitative element must be included, hence the importance of recognising individual differences. The most potent source of pressure lies in parent's behaviour, where intensity is a key factor in initiating the experience of parental pressure. To what extent parents attempt to take control is also a strong source of pressure, which is mediated by the child's tolerance for the parent's direct behaviour and actions.

Given this background, supported by contribution from related research, parental pressure will be defined as: *young athlete's experiences of feelings of insufficiency in sport, which is emanated from parent's, both hidden and outspoken, demands and expectations to achieve within the sport milieu.* This definition will serve as an important component within the theoretical framework for this study, and also as a tool when analysing the collected data.

Theoretical framework

There are many factors and social relations, among children, parents, spectators and coaches that effect how young athletes experience sport. Brustad (1992, 2001) underline how cognitive and physical developmental factors play an important role in children's socialisation experiences and subsequent sport motivation. In particular the cognitive developmental characteristics have an impact on children's appraisal from parents, coaches and peers. Focus in this study is the socialization of young athletes and how they experience their interaction with parents. Coakely (2003), and also Mayall (2002), highlight that socialization is an interactive process through which the social agents actively shape the common social world around them. For the sport milieu the social agents consist of all the children, parents, coaches and peers. These highlighted aspects of socialisation serve as relevant input in the construction of the development of this thesis theoretical framework.

Bronfenbrenner (1979) has in his work emphasized how the human being interacts with the ecological environment. He argues that the interactive process, in the settings where the person lives, is the starting point to understand and analyze human development.

The ecology of human development involves the scientific study of the progressive, mutual accommodation between an active, growing human being and the changing properties of the immediate settings in which the developing

person lives, as this process is affected by relations between these settings, and by the larger contexts in which the settings are embedded (Bronfenbrenner, 1979, s 21).

One of his key points is the individual's reciprocal and ongoing process with the ecological system in which the processes are embedded in. Bronfenbrenner's ecological environment is structured in four systems, micro-, meso-, exo- and macro system. Hence, the individual's phenomenological conception of the world is central to Bronfenbrenner.

For this thesis a critical factor in the theoretical framework is the young athlete's subjective experiences of parents, and in particular parental pressure, in the public sport milieu. One key point within this framework is how young athletes are seen as social agents interacting with the environment. Another central factor is the young athlete's perceptions and experiences of the discrepancies between "desired" and perceived "actual" parent involvement. With this approach and theoretical framework young athlete's experiences of parental involvement can be studied from a perspective with focus on the individuals subjective experiences within the micro/meso system in the sport milieu.

Method

The data collection consisted of both questionnaires and interviews. The aim of this study is to receive information about children's experiences of parental involvement in the sport milieu, particularly focusing on the mechanisms behind the phenomenon of parental pressure. The respondents were selected from 12 of the most popular sports for children and youth (football, handball, swimming, equestrian sport, tennis, floor hockey, athletics, golf, ice hockey, gymnastics, figure skating and table tennis). The majority of the athletes who filled in the questionnaire were between 8 to 12 years old. The other respondents were youth athletes aged 13 to 16. In total 601 questionnaires were collected. The respondents for the interviews were collected in selected schools (in the region of an average big town and one big town) consisting of 12 young athletes age 10 to 14. In the design of the data collection it was important to collect data in a familiar milieu for the respondents. Therefore the children answered the questionnaires before or after training in the sport milieu.

All the steps in the methodological design were carried out in accordance with the Swedish council for sciences (2002), emphasizing on anonymity, the subjects understanding of agreements and self-rule. The main focus in the analysis emphasizes the specified questions constructing a scale (the parental pressure scale) aiming at tapping data on young athlete's perspectives and experiences of parental pressure. In the qualitative data (interviews and open ended questions in the questionnaire) the focus in the analysis was on the respondent's definitions of parental pressure and perspectives on parental involvement in the sport milieu.

Results

The sample had an equal distribution of boys (52%) and girls (48%) and the mean age was 11,1 years. Most children had begun to participate in sport at a young age (6-7 years) and were taking part in several sports (59%) several times a week (61%). The main reason was: *to have fun*. The majority (76%) had started to take part in sport of a free will. A smaller group (18%) had begun in sport "for the will of their parents". In the analysis of data from the questionnaire a majority of the respondents (69%) stressed that they were satisfied with the parental involvement. However, a smaller part of the sample (31%) indicated that they were not pleased with the relation parent-child in the sport milieu.

The families with children engaged in sport have a big assignment in organising the every day life, with driving back and forth to training, helping with school work, packing sport-bags, cooking dinner after training and so forth. In the questionnaire the young athletes underlined (82%) that most common "parent activity" is driving the children back and forth to training. In a 2nd place for parent activity came "*cheering and helping out in the club*", and 84% of the parents stay and watch the children's training.

A follow up question concerning parent's presence at training, showed that a majority (61%) thinks it was good with parents being present. About a third (30%) within the group was more indifferent, "*I don't mind them being there*". A minority of 6% thought it would be better if the parents were not there. To continue further within this domain the young athletes were asked if "*they ever have felt anxious because of their parents have been watching training, competition or match?*" In the distribution a majority said "No, never" (69%). On the Yes-handside

29% marked the choice “seldom” and “sometimes”, while a minority group of 2% marked “often”.

The parental pressure scale (PPS) was constructed by 5 questions (5 x 4pts=20pts). The mean score within the group was 7,5pts. The distribution on the scale was categorized in three subgroups from low (5-6pts, 40%), middle (7-9pts, 41%) to high (10-16pts, 19%). From an age perspective the group of 8 years old and 15 years old showed tendencies to be higher than the mean score within the group ($p < .05$). No great gender differences were found apart from weak tendencies in favour of the youngest boys (8-9 years old) experiencing slightly more parental pressure than girls. In a sport specific view the results on the PPS pointed out swimming, tennis, golf and equestrian sport as showing tendencies above the mean score. These four sports were also among the group of the five most expensive children’s sports in Sweden (RF, 2004). A specific group (“started sport for the will of parents”) experienced more pressure (“high” on the PPS) than others. Young athletes within this group felt anxious (“seldom, sometimes and often”) because of their parents being present in the sport milieu. The respondents who were low (under the mean) on the self-perception scale (constructed by 5 questions) showed tendencies to be high on the parental pressure scale ($Rho = -.38, p < .01$).

In the interviews the respondents ($n=12$) were asked if they ever had felt pressured by their parents. Most athletes said no and talked about positive support instead. But a few children reported examples of experienced pressure. One young boy said: *“It’s when my father is eager and demanding for me to win in my tennis and he tells me things...I feel a bit threatened by him.”* In the children’s statements we found many examples of how parents are very supportive, giving comfort, contributing to feelings of safety and representing positive support in general. In a few interviews, however, it was apparent that some of the athletes reported, either from own experiences or others, experiences of problems with parents. Through this they gave perspectives on what kinds of situations that they have felt pressured and described the mechanism behind the feelings of pressure.

The factors connected to parental pressure, highlighted in the interviews, were also emphasized in the open-ended question (“ever felt anxious because of parent’s presence in the sport milieu) in the questionnaire, where 14% of the respondents indicated and gave examples of experiences of parental pressure.

From the children's answers (in their own words) three categories of analysis were developed:

The first category was called "direct and negative feedback":

- "*Dad was in a bad mood and criticised everything I did*" (girl, age 12, figure skating).
- "*When my parents are laughing at me*" (girl, age 12, football)
- "*They made a fool out of me in front of other parents.*" (girl, age 9, swimming)

This parenting style is creating pressure on the child by the parent's outspoken actions in giving direct feedback. The analysis of this category gave: **The parent who openly and directly criticizes the child in an abusively manor.**

The second category was called "demands and expectations":

- "*They think I should be better than I am*" (boy, age 12, football).
- "*They think they know it all*" (girl, age 13, golf).
- "*They interfere*" (boy, age 16, football).

Given this examples a description of this parent is: **The indirect or direct demanding parent who is disappointed with the child.**

The third and last category of analysis was called "negative emotions":

- "*You get nervous and start to play worse*" (boy, age 11, tennis).
- "*I get more anxious with my parents present*" (girl, age 15, handball).
- "*It has never felt good*" (girl, age 12, equestrian sport).

In the examples cited, in this category, the analysis of the statements gave a third type: **a parent who is creating negative emotions for the child through his/her interaction in the sport milieu.**

In the results from both the questionnaire and the interviews evidence were found showing how a majority of the young athletes were pleased with having their parents involved in their sports. However in the case of parents not respecting and not taking a child perspective as a starting point in their involvement, the analysis showed tendencies in the quantitative data for how this was a source of parental pressure. Also in the qualitative data examples were highlighting how parental pressure was apparent when the relation parent-child was in imbalance.

Discussion

The relation parent-child in children's sports is complex, especially since the family's life is brought out in the public. The character of sport in itself also implies emotional involvement through the aspects of winning and losing. There are very few social domains in every day life that can be compared with the sport milieu, concerning emotional loadings. It is within this frame of work I have studied parental involvement in children's sport focusing on young athlete's experiences of parental pressure.

In the results evidence were found supporting how children in general are happy and satisfied with their parent's involvement. Nonetheless, results in the questionnaire also showed that there was a minority group of 19% that indicated "high" experienced parental pressure. There were also tendencies that showed how certain sports (tennis, swimming, golf and equestrian sport) had scores above the mean on the parental pressure scale. If one fifth of the young athletes has, seldom or sometimes, felt anxious because of parents and experienced parental pressure in some way, that could mean that around 50 000 to 75 000 child athletes in the sport clubs in Sweden have perceived pressure due to parent involvement. How can that be in an organisation that is built up on individual's freedom of choice and play in children's sport. Who is responsible for this problem, and how can we deal with the "pushy" parents?

In the interviews and in the results from the open-ended question in the questionnaire, we were given perspectives on what it can mean to experience parental pressure. The young athletes gave examples from situations of feelings of anxiety and feelings of inadequacy in sport because of parents. It takes a lot of courage from a club member, coach or even an organisation to criticize the most valuable asset for children in sport, the parents. For this reason I think these problems have a tendency to be neglected in the ordinary work in sport clubs. The Swedish Sports Confederation has tried to deal with these problems by giving parents education in how to be a good sport parent. But still I do not think it is enough. Another possible way for the federation would be to lean against the UN declarations (1989) for the rights of the child. David (2004) carried out a critical review of youth sport with starting points in UN's rights of the child. He argued that the sport movement has failed in organising their activities in accordance with the values and respects declared in the UN declaration.

Although the Swedish sports movement is aware of the problems connected to issues discussed by David, the question still remains; what is the next step in an action plan to develop the sport movement in this aspect? I think that there must be even more outspoken instructions in how to handle problems related to the parent-child relation in sport. Stronger guiding principles, reinforced motivation and designed education dealing with these subjects are requested in order to create a well-balanced child-centred milieu for youth sport activity. Otherwise organised sport will never succeed in oppressing the primary sources of children's experiences of parental pressure.

Referenser

- Aggestedt, B. & Tebelius, U. (1977). *Barns upplevelser av idrott* (Göteborg studies in educational sciences, nr. 23). Doktorsavhandling, Göteborg: Göteborgs universitet.
- Alanen, L. (2001). Explorations in generational analysis. In L. Alanen & B. Mayall (Red.), *Conceptualizing child-adult relations* (pp. 11-22). London: RoutledgeFalmer.
- Alfermann, D. & Würth, S. (2001) *Parental influence on athlete's motivation and satisfaction*. Leipzig: University of Leipzig, Faculty of Sport Science.
- Alfermann, D., Würth, S. & Lee, M. (2001). *Parental involvement in youth sport from athlete's and parent's perspectives*. Leipzig: University of Leipzig, Faculty of Sport Science.
- American Psychological Association. (2001). *Publication manual of the American psychological association* (5th ed.). Washington, D.C.: The American Psychological Association.
- Andersen, V. & Gamdrup, P. (1994). *Forskningsmetoder*. I H. Andersen (Red.), *Vetenskapsteori och metodlära: En introduktion* (ss. 68-95). Lund: Studentlitteratur.
- Andersson, B.-E. (1986). *Utvecklingsekologi*. Lund: Studentlitteratur.
- Andersson, B.-E. & Nilsson, S.G. (1966). *Arbets- och utbildningsanalyser med hjälp av critical incident metoden*. Göteborg: Akademiförlaget.
- Annerstedt, C. (1991). *Idrottslärarna och idrottsämnet: Utveckling, mål, kompetens – ett didaktiskt perspektiv* (Göteborg studies in educational sciences, nr. 82). Doktorsavhandling, Göteborg: Göteborgs universitet.
- Aron, A. & Aron, E. N. (1997). *Statistics for the behavioral and social sciences: A brief course*. London: Prentice-Hall International.

- Aronsson, Å. (1999). *SPSS: En introduktion till basmodulen*. Lund: Studentlitteratur.
- Augustsson, C. (1997). *Barnidrott på gott och ont: En studie av idrottande barns upplevelser av föräldrapress* (Idrottspedagogiska rapporter, nr. 51). Göteborg: Göteborgs universitet.
- Augustsson, C. & Patriksson, G. (1997). Barns upplevelser av föräldrapress. I G. Patriksson (Red.), *Svebis årsbok: Aktuell beteendevetenskaplig idrottsforskning* (ss. 18-49). Lund : SVEBI.
- Babkes, M. L. & Weiss, M. R. (1999). Parental influence on children's cognitive and affective responses to competitive soccer participation. *Pediatric Exercise Science*, 11(1), 44-62.
- Befring, E. (1994). *Forskningsmetodik och statistik*. Lund: Studentlitteratur.
- Berryman, J. (1988). The rise of highly organized sport for preadolescent boys. In F. L. Smoll, R. A. Magill & M. J. Asch (Eds.), *Children in sport* (3rd ed., pp. 3- 16). Champaign, IL: Human Kinetics.
- Blom, K.-A. & Lindroth, J.(1995). *Idrottens historia: Från antika arenor till modern massrörelse*. Farsta: SISU Idrottsböcker.
- Brettschneider, W.-D. (1999). Risks and opportunities: Adolescents in top-level sport – growing up with the pressures of school and training. *European Physical Education Review*, 5(2), 121-133.
- Brettschneider, W.-D. (2001). Effects of sport club activities on adolescent development in Germany. *European Journal of Sport Science*, 1(2), 1-11.
- Brettschneider, W.-D. & Heim, R. (1997). Identity, sport and youth development. In K. Fox (Ed.), *The physical self: From motivation to well-being* (pp.205-228). Champaign, IL: Human Kinetics.
- BRIS tidningen barn & ungdom. (1999). *Tema - Barn och idrott*, (3-4).

- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: Experiments by nature and design*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Bronfenbrenner, U. (2000). Ecological systems theory. In A. E. Kazdin (Ed.), *Encyclopedia of psychology* (Vol. 3, pp. 129-133). Washington, D.C.: American Psychological Association.
- Bronfenbrenner, U. & Ceci, S. J. (1994). Nature-Nurture reconceptualized in developmental perspective: A bioecological model. *Psychological Review*, 101(4), 568-586.
- Bronfenbrenner, U. & Morris, P.A. (1998). The ecology of developmental processes. In R.M. Lerner (Ed.), *Handbook of child psychology: Vol 1. Theoretical models of human development*. (5 ed., pp. 993-1028). New York: Wiley.
- Brustad, J. R. (1988). Affective outcomes in competitive youth sport: The influence of intrapersonal and socialization factors. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 10(3), 307-321.
- Brustad, J. R. (1992). Intergrating socialization influences into the study of children's motivation in sport. *Journal of sport & exercise psychology*, 14(1), 59-77.
- Brustad, J. R., Babkes, M. L. & Smith, A. L. (2001). Youth in sport: psychological consideration. In R. Singer, H. A. Hausenblas & C. Janelle (Eds.), *Handbook of Sport Psychology* (2nd ed., pp. 604-635). New York: Wiley.
- Bryntesson, G. (1984). *Föräldraktivitet: En studie av föräldrars aktivitet och attityder till ungdomars deltagande i simning*. Uppsala: Uppsala universitet.
- Buckingham, D. (2003). After the death of childhood. *Tidsskrift for börne- og ungdomskultur*, (46), 9-31.
- Butt, J., Weinberg, R. & Horn, T. (2003). The intensity and directional interpretation of anxiety: Fluctuations throughout competition and relationship to performance. *The Sport Psychologist*, 17(1), 35-54.

- Byström, J. (1998). *Grundkurs i statistik* (6:e uppl.). Stockholm: Natur och Kultur.
- Carlson, R. (1991). *Vägen till landslaget: En retrospektiv studie av framgångsrika ungdomar i sju idrotter*. Doktorsavhandling, Stockholm: Stockholms universitet.
- Carlson, R. (1993). *Tävlingsidrott för de yngsta* (Rapport i pedagogik, nr 1993:01). Stockholm: Idrottshögskolan.
- Carlson, R. (1995). *Från simlek till final*. Stockholm: Idrottshögskolan.
- Carolyn, S. E. & James, Y. (2002). The relationship between positive parental involvement and identity achievement during adolescence. *Adolescence*, 37(146), 221-235.
- Cederborg, A. (2000). *Barnintervjuer: Vägledning vid utredningsarbete*. Stockholm: Liber.
- Christensen, P. & James, A. (Eds.). (2000). *Research with children: Perspectives and Practices*. London: Falmer Press.
- Coakley, J. (1993). Social dimensions of intensive training and participation in youth sports. In R.B. Cahill & J.A. Pearl (Eds.), *Intensive participation in childrens sport* (pp. 77-94). Champaign, IL: Human Kinetics.
- Coakley, J. (2003). *Sport in society: issues and controversies* (8th ed.). Boston: McGraw-Hill.
- Corsaro, W. A. (1997). *The sociology of childhood*. Thousand Oaks, CA.: Pine Forge Press.
- Dagens Nyheter. (030625).
- Dahlin, B. (1998). *Om undran inför livet: Barn och livsfrågor i ett mångkulturellt samhälle*. Lund: Studentlitteratur.

- David, P. (2004). *Human rights in youth sport: A critical review of children's rights in competitive sports*. London: Routledge.
- De Knop, P., Engström, L.-M. Skirstad, B. & Weiss, M. R. (Eds.). (1996). *Worldwide trends in youth sport*. Champaign, IL: Human Kinetics.
- Dempsey, M. J. & Kimiecik, C. J. & Horn, S. T. (1993). Parental influence on children's moderate to vigorous physical activity participation: An expectancy-value approach. *Pediatric Exercise Science*, 5(2), 151-167.
- Djurfelt, G., Larsson, R. & Stjärnhagen, O. (2003). *Statistisk verktygslåda: Sambällsvetenskaplig orsaksanalys med kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur.
- Doverborg, E. & Pramling, I. (2000). *Att förstå barns tankar: metodik för barnintervjuer*. Stockholm: Liber.
- Dreyfus, H. & Dreyfus, S. (1986). *Mind over machine: The power of human intuition and expertise in the era of the computer*. New York: Free Press.
- Duda, L. J. (1987). Toward a developmental theory of children's motivation in sport. *Journal of sport psychology*, 9(2), 130-145.
- Ebbeck, V. & Stuart, E. M. (1993). Who determines what's important?: Perceptions of competence and importance as predictors of self-esteem in youth football players. *Pediatric Exercise Science*, 5(3), 253-262.
- Ekholm, M. (1977). *Social utveckling i skolan : studier och diskussion*. Stockholm: AWE/Geber.
- Engström, L.-M. (1990). Idrottsvanor i förändring. I A. Forsberg (Red.), *Barn, ungdom och idrott* (ss. 23-34). Farsta: Idrottens forskningsråd.
- Engström, L.-M. (1998). Barn- och ungdomsidrotten. *Svensk idrottsforskning*, 7 (2), 4-7.
- Engström, L.-M. (2002). Hur fysiskt aktiva är barn och ungdomar? *Svensk idrottsforskning*, 11(3), 7-11.

- Engström, L.-M. (2004). Idrottsvanor i förändring. *Svensk idrottsforskning*, 13(4), 10-15.
- Ertesvåg, S. K. (2002). *Små grupper som sosial læringsarena: En kort longitudinell studie av trening av kommunikative dugleikar hjå elevar i 8. klasse*. Doktorsavhandling, Trondheim: Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU).
- Feldreich, S. (2003). Århundredets idrottsstjärna: ”Jag fick en chans och den tog jag”. *Svensk Idrott*, 75(5), 6-10.
- Feltz, D. L., Gould, D. Horn, T. S. & Weiss, M. R. (1982). *Perceived competence among youth swimmers and drop-outs*. Paper presented at the meeting of the North American Society for the Psychology of sport and physical activity, College Park, MD.
- Feltz, D. L. & Petlichkoff, L. (1983). Perceived competence among interscholastic sport participants and drop-outs. *Canadian Journal of Applied sport Sciences*, 8 (4), 231-235.
- Flanagan, J. C. (1954). The critical incident technique. *Psychological Bulletin*, 51(4), 327-358.
- Flyvbjerg, B. (2001). *Making social science matter: Why social inquiry fails and how it can succeed again*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Fox, K. R. (1997). The physical self and processes in self- esteem development. In K. R. Fox (Ed.), *The physical self: From motivation to well-being* (pp. 111-139). Champaign IL: Human Kinetics.
- Fox, K. R. (2002). Self-perceptions and sport behaviour. In T. S. Horn (Ed.), *Advances in sport psychology* (2nd ed, pp. 83-99). Champaign, IL: Human Kinetics.
- Franzén, M. & Peterson, T. (2004) *Varför lämnar ungdomar föreningsidrotten?*, (FoU-rapport, nr. 2004:3). Stockholm: Riksidrottsförbundet.

- Frazer, K. M. & Weiss, M. R. (1995). Initial, continued, and sustained motivation in adolescent female athletes. *Pediatric Exercise Science* 7(3) (pp.314-329). Champaign, III.
- Gould, D. (1993). Intensive sport participation and the prepubescent athlete: Competitive stress and burnout. In B. R. Cahill & A. J. Pearl (Eds.), *Intensive participation in children's sports* (pp. 19-38). Champaign: Human Kinetics.
- Gould, D., Eklund, C. R., Petlichkoff, L., Petersen, K. & Bump, L. (1991). Psychological predictors of state anxiety and performance in age-group wrestlers. *Pediatric Exercise Science*, 3(3), 198-208.
- Green, J. & D'Oliveira, M. (1999). *Learning to use statistical tests in psychology* (2nd ed.). Buckingham: Open University Press.
- Greendorfer, S. L. (1992). Sociology of sport and the issue of relevance: Implications for physical education. In A. Yiannakis & S.L. Greendorfer (Eds.), *Applied Sociology of Sport* (pp.55-66). Champaign, IL: Human Kinetics.
- Greendorfer, S. L. (2002). Sport socialization. In T.S. Horn (Ed.), *Advances in sport psychology* (2nd ed., pp. xx-xx). Champaign, IL: Human Kinetics.
- Hagborg, W. J. (1993). The Rosenberg self-esteem scale and Harter's self-perception profile for adolescents: A concurrent validity study. *Psychology in the Schools*, 30(2), 132-136.
- Hair, J. F., Andersen, R. E., Tatham, R. L. & Black, W. C. (1995). *Multivariate data analysis with readings*. New Jersey: Prentice Hall.
- Harlick, M. & McKenzie, A. (2000). Burnout in junior tennis: A research report. *New Zealand Journal of Sport Medicine*, 28(2), 36-39.
- Harter, S. (1978). Effectance motivation reconsidered: Toward a developmental model. *Human Development*, 21 (1), 34-64.

- Harter, S. (1981a). A model of mastery motivation in childrens individual differences and developmental change. In W. A. Collins (Ed.), *Minnesota symposium on child psychology: Vol 14* (pp. 215-255) . New York: Erlbaum.
- Harter, S. (1981b). Development of competence motivation in the mastery of cognitive and physical skills: Is there still a place for joy? In C.G. Roberts & M.D. Landers (Eds.), *Psychology of motor behavior and sport* (pp. 3-29). Champaign, IL: Human Kinetics.
- Harter, S. (1982). The perceived competence scale for children. *Child Development*, 53 (1), 87- 97.
- Harter, S. (1999). *The construction of the self: A developmental perspective*. New York: Gilfourds Press.
- Harter, S. & Pike, R. (1983). *The pictorial scale of perceived competence and social acceptance for young children*. Denver: University of Denver.
- Hedberg, O. & Thelin, D. (1998). *Tränares upplevelser av föräldrars engagemang inom barnidrott* (Idrottspedagogiska rapporter, nr. 55). Göteborg: Göteborgs universitet.
- Hellstedt, C. J. (1990). Early adolescent perceptions of parental pressure in the sport environment. *Journal of Sport Behavior*, 13(3), 135-144.
- Hinic, H. & Hassmén, P. (2001). Idrottsmotivation och självkänsla och ledarstöd inom barn- och ungdomsidrotten. I G. Patriksson (Red.), *Svebis årsbok: Aktuell beteendevetenskaplig idrottsforskning* (ss. 81-87). Lund : SVEBI.
- Holmdahl, B. (2000). *Tusen år i det svenska barnets historia*. Studentlitteratur. Lund.
- Holmsen, M. (2005). *Samtalsbilder: En väg till kommunikation med barn*. Lund: Studentlitteratur.
- Horn, T. S. (1985). Coaches feedback and changes in childrens perceptions of their physical competence. *Journal of Educational Psychology*, 77(2), 174 - 186.

- Horn, T. S. & Hasbrook, C. A. (1986). Information components influencing children's perceptions of their physical competence. In M. R. Weiss & D. Gould (Eds.), *Sport for children and youths* (pp. 81-88). Champaign, IL: Human Kinetics.
- Horn, T. S. & Hasbrook, C. A. (1987). Psychological characteristics and the criteria children use for self-evaluation. *Journal of Sport Psychology*, 9(3), 208-221.
- Horn, T. S. & Weiss, M. R. (1991). A developmental analysis of children's self-ability judgements in the physical domain. *Pediatric Exercise Science*, 3(4), 310-326.
- Horn, T.S., Weiss, M.R. & Ebbeck, V. (1997). Children's self-perceptions and sources of physical competence information: A cluster analysis. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 19(1), 52-70.
- Hougaard, B. (2004). *Curlingföräldrar och servicebarn*. Stockholm: Prisma.
- Internationell konvention om barnets rättigheter (ICRC): Antagen i New York den 20 november 1989. Trädde i kraft den 2 september 1990. (2004). I *Konventionssamling i mänskliga rättigheter och humanitär rätt* (2 uppl., ss. 94-11). Stockholm: Norstedts juridik.
- James, A., Jenks, C. & Prout, A. (1998). *Theorizing childhood*. Cambridge: Polity Press.
- Johansson, D. (2004, 7 juni) "Tennispappan" dömd. *Smålandsposten*.
- Johansson, M. (1999). *Idrottstriangeln: Relationen och kommunikationen mellan föräldern och tränaren inom barnidrotten*. Lund: Lunds universitet.
- Jonsson, R. (1985a). *Ungdom - idrott - skola: Bakgrund, utgångspunkter och några inledande resultat*. Uppsala: Uppsala universitet.
- Jonsson, R. (1985b). *Ungdom - idrott - skola. Deltagande i ungdomsidrott som påverkansfaktor på ungdomsbeteende*. Uppsala: Uppsala universitet.

- Kantrowitz, B. & Adam, R. (1996). Don't just do it for daddy. *Newsweek*, 128, 56.
- Karp, S. (2000). *Barn, föräldrar och idrott: En intervjustudie om fostran inom fotboll och golf*. Umeå: Umeå universitet.
- Karp, S. (2001). Idrott och föräldraskap. I G. Patriksson (Red.), *Svebis årsbok: Aktuell beteendevetenskaplig idrottsforskning* (ss.139-145). Lund : SVEBI.
- Karp, S. (2004). *Den goda barnidrotten: Föräldrar om barns idrott* (FoU-rapport, nr. 2004:7). Stockholm: Riksidrottsförbundet.
- Kjellman, N. & Nyberg, C. (1998). *Föräldrars engagemang inom barnidrott: En studie av föräldrars upplevelse av barnidrott beträffande föräldramedverkan* (Idrottspedagogiska rapporter, nr. 54). Göteborg: Göteborgs universitet.
- Klint, K. A. (1985). *Participation motives and self-perceptions of current and former athletes in youth gymnastic*. Unpublished master's thesis, Eugene, OR: University of Oregon.
- Klint, K. A. & Weiss, M. R. (1987). Perceived competence and motives for participating in youth sport: A test of Harter's competence motivation theory. *Journal of Sport Psychology*, 9(1), 55-65.
- Klomsten, A. T. (1996). *Barns fysiske kompetanse og selvpåfatning: En studie blant 6 og 7 åringer*. Doktorsavhandling, Trondheim: Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU).
- Kroksmark, T. (1994). *Didaktiska strövtåg: Didaktiska idéer från Comenius till fenomenografisk didaktik* (2. uppl.). Göteborg: Daidalos.
- Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Studentlitteratur. Lund.
- Kvillo, Ö. (2005). *Barn og unges vennskap*. Trondheim: Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU).
- Larsson, M., Nilsson, L. & Åstrand, M. (1998). *Föräldrapress inom barnidrotten: Idrottsledares erfarenheter av föräldrapress*. Umeå: Umeå universitet.

- Lee, M. & Maclean, S. (1997). Sources of parental pressure among age group swimmers. *European Journal of Physical Education*, 2(2), 167-177.
- Leff, J. H. & Hoyle, H. R. (1995). Young Athletes perceptions of parental support and pressure. *Journal of Youth and Adolescence*, 24(2), 187-203.
- Leff, J. H. & Hoyle, H. R. (1997). The role of parental involvement in youth sport participation and performance. *Adolescence*, 32(125), 233-243.
- Lewko, J. H. & Greendorfer, S. L. (1988). Family influences in sport socialization of children and adolescents. In F. L. Smoll, R. A. Magill & M. J. Asch (Eds.), *Children in sport* (3rd ed., pp. 287-300). Champaign, IL: Human Kinetics.
- Lewthwaite, R. & Scanlan, T. K. (1989). Predictors of competitive trait anxiety in male youth sport participants. *Medicine and Science in Sports and Exercise*, 21(2), 221-229.
- Löfdahl, A. (2002). *Förskolebarns lek: En arena för kulturellt och socialt meningsskapande* (Karlstad University studies, nr. 2002:28). Doktorsavhandling, Karlstad: Karlstads Universitet.
- Magill, M. J. (1988). Critical periods as optimal readiness for learning sport skills. In F. L. Smoll, R.A. Magill & M. J. Asch (Eds.), *Children in sport* (3rd ed., pp. 53-65). Champaign, IL: Human Kinetics.
- Malina, M. R. (1982). Physical growth and maturity characteristics of young athletes. In F. L. Smoll, R. A. Magill & M. J. Asch (Eds.), *Children in sport* (2nd ed., pp. 73- 96). Champaign, IL: Human Kinetics.
- Malina, M. R., Bouchard, C., & Bar-or, O. (2004). *Growth, maturation, and physical activity* (2nd ed.). Champaign, IL: Human Kinetics.
- Marsh, H. M., Craven, R. G. & Debus, R. (1991). Self-concepts of young children 5-8 years of age: Measurement and multidimensional structure. *Journal of Educational Psychology*, 83(3), 377-392.

- Martens, R. (1982). Kid sports: A den of iniquity or land of promise. In F. L. Smoll, R. A. Magill & M. J. Asch (Eds.), *Children in sport* (2nd ed., pp. 204-218). Champaign, IL: Human Kinetics.
- Martens, R. (1993). Psychological perspectives. In B. R. Cahill & A. J. Pearl (Eds.), *Intensive participation in children's sports*. (pp. 9-17). Champaign, IL: Human Kinetics.
- Mayall, B. (2002). *Towards a sociology for childhood: Thinking from children's lives*. Philadelphia: Open University Press.
- McCullagh, P., Matzkanin, K. T., Shaw, S. D. & Maldonado, M. (1993). Motivation for participation in physical activity: A comparison of parent – child perceived competencies and participation motives. *Pediatric Exercise Science*, 5(3), 224-232.
- McElroy, M. (1982). Consequences of perceived parental pressure on the self esteem of youth sport participants. *American Corrective Therapy Journal*, 36(6), 164-167.
- Mussen, P. H., Conger, J. J., Kagan, J. & Huston, A. C. (1990). *Child development and personality* (7th ed.). New York, NY: Harper Collins Publishers.
- Nilsen, R. D. (2000). Metoder og begreper i barndomssosiologiske studier av sosialiseringprosessen: En diskusjon med utgangspunkt i barnet som sosial aktør. *Barn*, 18(1), 57-76.
- Nilsson, P. (1988). *Tävlingsidrotten som uppfostringsmiljö* (Rapport, nr. 1988:1). Stockholm: Högskolan för lärarutbildning.
- Nyberg, C. (2000). *Föräldrars och barns upplevelser av föräldramedverkan i barnidrott* (Idrottspedagogiska rapporter, nr. 59). Göteborg: Göteborgs universitet.
- Ogden, T. (2003). *Social kompetens och problembeteende i skolan: Kompetensutvecklande och problemlösande arbete*. Stockholm: Liber.

- Ommundsen, Y. (1992). *Self evaluation, affect and drop-out in the soccer domain: A prospective study of young male Norwegian players*. Dissertation, Oslo: The Norwegian University of sport and physical education.
- Parson, J. E. Adler, T. F. & Kaczala, C. M. (1982). Socialization of achievement attitudes and beliefs: Parental influences. *Child Development*, 53(2), 310-321.
- Passer, M. W. (1983). Fear of failure, fear of evaluation, perceived competence and self-esteem in competitive - trait - anxious children. *Journal of Sport Psychology*, 5(2), 172-188.
- Passer, M. W. (1984). Competitive trait anxiety in children and adolescents. In J. M. Silva & R. S. Weinberg (Eds.), *Psychological foundations of sport* (pp. 130-134). Champaign, IL: Human Kinetics.
- Passer, M. W. (1993). Psychological perspectives. In B. R. Cahill & A. J. Pearl (Eds.). *Intensive participation in children's sport*. Champaign, IL: Human Kinetics.
- Patriksson, G. (1979). *Socialisation och involvering i idrott* (Gymnastik- och idrottsprojektet, nr. 31). Doktorsavhandling, Göteborg: Göteborgs universitet.
- Patriksson, G. (1983). *Tävlingen i barn, ungdoms- och skolidrott* (Idrottspedagogiska rapporter, nr. 6). Göteborg: Göteborgs universitet.
- Patriksson, G. (1987). *Idrottens barn: Idrottsvanor, stress, "utslagning"*. Stockholm: Friskvårdscentrum.
- Patriksson, G. (1995). Scientific review - part II. Socialization. *The significance of sport for society* (pp.111-134). Strasbourg: Council of Europe press.
- Patriksson, G. (1996). *"Föräldrappress inom barnidrotten?"* Forskningsprogram, Bilaga 1 - Ansökan. Göteborg: Göteborgs universitet.
- Patriksson, G. & Wagnsson, S. (2004). *Föräldraengagemang i barns idrottsföreningar* (FoU-rapport, nr. 2004:8). Stockholm: Riksidrottsförbundet.

- Peterson, T. (2005). Idrottens professionaliserings- och kommersialiseringsprocesser. *Sociologisk forskning*, 1, 3-10.
- Roberts, G. C. (1986). The perception of stress: A potential source and its development. In M. R Weiss & D. Gould (Eds.). *Sport for children and youths* (pp.119-126). Champaign, IL: Human Kinetics.
- Roberts, G. C. Kleiber, D. A & Duda, J. L. (1981). Analysis of motivation in children's sport: The role of perceived competence in participation. *Journal of Sport Psychology*, 3(3), 206- 216.
- Robinson, A. (1991). *The psychological effects of parental pressure to achieve on children*. Dissertation, Ontario, Canada: University of Windsor.
- Rousseau, J. J. (1777-1778). *Emile eller om uppfostran* (Vols.1-2, C.A. Fahlstedt, övers.) Göteborg: Stegeland. (Originalarbete publicerat 1762).
- Scanlan, T. K. (1982). Social evaluation: a key developmental element in the competition process. In F. L. Smoll, R. A. Magill & M. J. Asch (Eds.), *Children in sport* (2nd ed., pp. 138-152). Champaign, IL: Human Kinetics.
- Scanlan, T. K. (1986). Competitive stress in children. In M. R. Weiss & D. Gould (Eds.), *Sport for children and youths* (pp. 113-118). Champaign, IL: Human Kinetics.
- Scanlan, T. K. (1988). From stress to enjoyment: Parental and coach influences on young participants. In E. W. Brown & C. F. Branta (Eds.), *Competitive sports for children and youth* (pp. 41-48). Champaign, IL: Human Kinetics.
- Scanlan, T. K. (1988). Social evaluation and the competition process: A developmental perspective. In F. L. Smoll, R. A. Magill & M. J. Asch (Eds.), *Children in sport* (3rd ed., pp. 135-148). Champaign, IL: Human Kinetics.
- Sigsgaard, E. (2003). *Utskälld*. Stockholm: Liber.

- Smith, M. D., Zingale, S. A. & Coleman, J. M. (1978). The influence of adult expectancy on child performance discrepancies upon children's self-concepts. *American Educational Research Journal*, 15(2), 259-265.
- Stein, G. & Raedeke, T. D. (1999). Children's perceptions of parent sport involvement: It's not how much, but to what degree that's important. *Journal of Sport Behavior*, 22(4), 591-601.
- Sveriges Riksidrottsförbund. (1953). *Svensk Idrott: En ekonomisk, historisk och sociologisk undersökning utförd på uppdrag av Sveriges Riksidrottsförbund med anledning av dess 50-årsjubileum*. Malmö: Allhems Förlag.
- Sveriges Riksidrottsförbund. (1998). *Ungdomars tävlings- och motionsvanor: En statistisk undersökning*. Stockholm: Riksidrottsförbundet.
- Sveriges Riksidrottsförbund. (2004). *Barn och ungdomars idrottande: En statistisk undersökning*. Stockholm: Riksidrottsförbundet.
- Sveriges Riksidrottsförbund. (2004). *Kostnader för idrott: En studie om kostnader för barns idrottande 2003* (FoU-rapport, nr. 2004:2). Stockholm: Riksidrottsförbundet.
- Sveriges Riksidrottsförbund. (2005). *Idrotten vill*. Stockholm: Riksidrottsförbundet.
- Sveriges Riksidrottsförbund. (2005). *Ungdomars tävlings- och motionsvanor: En statistisk undersökning våren 2005* (FoU-rapport, nr. 2005:6). Stockholm: Riksidrottsförbundet.
- Sydsvenska dagbladet. (020302).
- Söderkvist, J. (2002). *Föräldrars engagemang i idrott*. Karlstad: Karlstads universitet.
- Thomas, R. & Nelson, J. (2001). *Research methods in physical activity* (4th ed.) Champaign, IL: Human Kinetics.
- Thorell, G. 2002. *Föräldrars engagemang på ridskolan*. Karlstad: Karlstads universitet.

- Thornton, J. S.(1991). Springing young athletes from the parental pressure cooker. *Physician and Sportsmedicine*, 19(7), 92-95; 99.
- Trondman, M. (2005). *Unga och Föreningsidrotten: En studie om föreningsidrottens plats, betydelser och konsekvenser i ungas liv* (Ungdomsstyrelsens skrifter, nr. 2005:9). Stockholm: Ungdomsstyrelsen.
- Trost, J. (2005). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.
- Trost, J. (2001). *Enkätboken*. Lund: Studentlitteratur.
- Wagnsson, S. (2001). *Barns upplevelser av föräldrappress inom idrotten*. Karlstad: Karlstads universitet.
- Wagnsson, S. (2002). *Upplevd föräldrappress inom idrotten*. Karlstad: Karlstads universitet.
- Weigand, D. A. (1994). *Perceived parental goal projections and parental pressure on the development of children's and adolescents' goal orientations in sport. Dissertation*, Denton, TX: University of North Texas.
- Weinberg, R. S. & Gould, D. (2003). *Foundations of Sport and Exercise Psychology* (3rd ed.). Champaign, IL: Human Kinetics.
- Weiss, M. R. & Bredemeier, B. J. (1983). Developmental sport psychology: A theoretical perspective for studying children in sport. *Journal of Sport Psychology*, 5(2), 216-230.
- Weiss, M. R. & Chaumeton, N. (1992). Motivational orientations in sport. In T. S. Horn (Ed.), *Advances in sport psychology*. (pp.61-99). Champaign, IL:Human Kinetics.
- Weiss, M. R. (1993). Psychological effects and intensive sport participation on children and youth: Self-esteem and motivation. In B. R. Cahill & A. J. Pearl (Eds.), *Intensive participation in children's sport* (pp. 39-69). Champaign, IL: Human Kinetics.

- Weiss, M. R & Ferrer-Caja, E. (2002) Motivational orientations and sport behavior. In T.S. Horn (Ed.), *Advances in sport psychology* (2nd ed., pp.101-183). Champaign, IL: Human Kinetics.
- Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
- White, R. (1959). Motivation reconsidered: The concept of competence. *Psychological Review*, 66(5), 297-333.
- Wold, B. & Anderssen, N. (1992). Health promotion aspects of family and peer influences on sport participation. *International Journal of Sport Psychology*, 23(4), 343-359.
- Zäll, I. (1995). *Idrott - på gott och ont*. Lund: Sober.
- Åhs, O. (1986). *Utveckling genom lek och idrott*. Stockholm: Natur och Kultur.

Information om idrottsstudien "Barn - Föräldrar - Tränare"

Hej förälder!

Idrott är ett ämne som engagerar och berör många i dagens samhälle. Inte minst barnidrotten som ofta diskuteras livligt i t ex media. En forskargrupp vid Institutionen för pedagogik, Göteborgs universitet, har för avsikt att söka några av svaren på frågor rörande föräldrars, barns och tränares involvering i barnidrott. Genom en enkätundersökning med frågor till alla berörda parter, dvs barn, föräldrar och tränare, hoppas vi kunna få mycket information om hur barnidrotten upplevs.

Du har genom ett slumpmässigt urval blivit utvald i egenskap av förälder till ett idrottande barn. Föreningar med verksamhet för barn födda 1984 till 1988 i Göteborgs idrottsdistrikt har slumpats fram ur sju olika idrottsgrenar: fotboll, ishockey, konståkning, gymnastik, simning, tennis och bordtennis. Genom att kontakta utvalda föreningar i respektive gren har vi erhållit adresslistor på föräldrar med idrottsaktiva barn i de representerade grenarna. Efter ännu ett slumpmässigt urval bland föräldragruppen har vi slutligen fått fram Din adress. I ett senare skede av undersökningen kommer även vissa tränare och en del barn att få svara på frågor i ämnet "barnidrott" och då på plats i idrottens rätta miljö dvs i samband med träning.

Vi vill med eftertryck poängtera att alla svar från berörda parter, föräldrar, barn och tränare, kommer att behandlas helt **anonymt**. Utvalda barn och tränare, vilka vi träffar på plats, uppger inga namn och adresser. Det är endast för Dig inom föräldragruppen som namn och adress nyttjas för att skicka ut denna enkät.

Vi hoppas att Ni finner enkäten intressant och vi ser fram emot att mottaga ifylld enkät senast den **10 mars** i bifogade frankerade svarskuvert. Er medverkan är av yttersta vikt då föräldragruppen utgör ett avgörande inslag i hela undersökningen. Föräldrars syn på barnidrotten är dessutom en av de viktigaste informationskällorna. I de familjer där det finns två föräldrar vill vi att båda föräldrarna svarar på var sitt formulär. Kodsiffran längst upp till höger på formuläret används endast för att pricka av inkomna svar.

Tack för visat intresse för barnidrotten!

Har ni några frågor så ring gärna till någon av oss som ansvarar för undersökningarna.

Med vänlig hälsning

Göran Patriksson
Professor i idrottspedagogik
Projektledare
Tel: 031/773 24 81
Fax: 031/773 24 62

Christian Augustsson
Projektassistent
Tel: 031/773 24 81
054/18 13 90

Enkät till barn (8-12 år) i storstad

-
1. Jag är en Pojke Flicka
-
2. Jag är född år 19 _ _
-
3. I min förening tränar jag..... (Kryssa bara i en ruta.)
-
- Fotboll Ishockey Simning Gymnastik Tennis Konståkning Bordtennis
-
4. Hur många år har Du varit med i din förening ?
- Mindre än 1 år 1 till 2 år 2 till 4 år 4 år eller mer
-
5. Hur kommer det sig att Du började i din förening ? (Kryssa i flera rutor om du vill.)
- Kompisar var med Förälder ville det Jag ville börja själv Annan orsak
-
6. Varför har Du fortsatt att vara med i din förening ? (Kryssa i flera rutor om du vill.)
- Kompisar är med Förälder vill det För att få tävla Det är roligt Annan orsak
-
- 7.a
- Hur ofta tränar Du i din förening ?
- 1 gång i veckan 2 till 3 gånger i veckan 4 gånger i veckan eller fler
- b.
- Får Du träna så ofta Du vill för din förälder ?
- Ja, alltid Ja, nästan jämt Nej
-

8.a

Är Du med i flera idrottsgrenar ?

- Ja - vilka då ? Skriv på raden.....
- Nej

b.

Vilken idrottsgren tycker Du är roligast ?

Skriv på raden.....

9.a

Finns det någon annan idrottsgren Du hellre skulle vilja vara med i ?

- Ja -vilken då ? Skriv på raden.....
- Nej

b.

Bara om du svarade Ja på fråga 9.a. Varför kan du inte vara med i den idrottsgren som du hellre skulle vilja vara med i ?

- Förälder vill inte Har inte tid Kompisar inte med Annan orsak
-

10.

Är andra i din familj med i din förening ? (Kryssa i flera rutor om du vill.)

- Ja, förälder Ja, syskon Nej
-

11.

Ställer din förälder upp för Dig i ditt idrottande ? (Kryssa i flera rutor om du vill.)

- Ja, förälder som tränare/ledare Ja, förälder som skjutsar/hämtar Ja, förälder som hejar och hjälper till Nej
-

12.

Brukar din förälder följa med och titta på när Du tränar och tävlar?

- Ja, ofta Ja, ibland Ja, sällan Nej, aldrig
-

13.

När din förälder tittar på när Du tränar och tävlar, vad tycker Du om det?

Jag tycker att
det är bra

Det vore bättre om
de inte var där

Det gör inget om
de är där

14.

Varför tror Du att din förälder följer med och tittar på när Du tränar och tävlar?
(kryssa i flera rutor om du vill)

För att jag vill

För att min förälder vill
se hur det går

För kort tid för
att åka hem

Annan
orsak

15.

Händer det någon gång att det känns jobbigt eller svårt att din förälder är med
och tittar på dig under träning eller tävling?

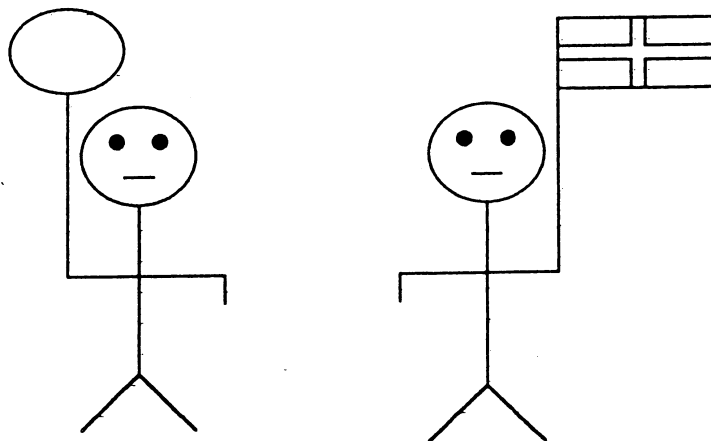
Ja, ofta

Ja, ibland

Ja, sällan

Nej, aldrig

ÄR DU BALLONGBARN ELLER FLAGGBARN ?

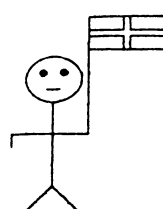
KRYSSA I VAD DU TYCKER STÄMMER FÖR DIG ! (BARA EN RUTA)

TITTA PÅ NÄSTA SIDA!

16.

Ballongbarnet tycker att det är roligt med idrott.

stämmer väldigt bra stämmer ganska bra

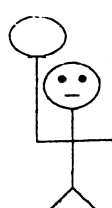
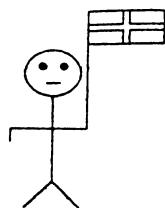
Flaggbarnet tycker inte att det är roligt med idrott.

stämmer väldigt bra stämmer ganska bra

17.

Flaggbarnet tycker det är bra att vara med i föreningen.

stämmer väldigt bra stämmer ganska bra

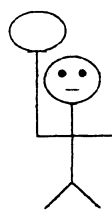
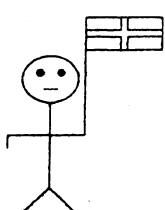
Ballongbarnet tycker inte att det är bra att vara med i föreningen.

stämmer väldigt bra stämmer ganska bra

18.

Flaggbarnet har nästan inga kompisar i föreningen.

stämmer väldigt bra stämmer ganska bra

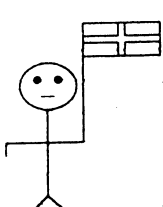
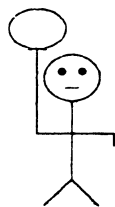
Ballongbarnet har många kompisar i föreningen.

stämmer väldigt bra stämmer ganska bra

19.

Ballongbarnet är bra i sin idrottsgren.

stämmer väldigt bra stämmer ganska bra

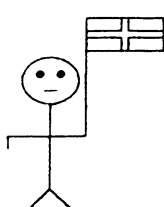
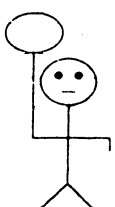
Flaggbarnet är inte så bra i sin idrottsgren.

stämmer väldigt bra stämmer ganska bra

20.

Ballongbarnet är inte lika bra som kompisarna i idrott.

stämmer väldigt bra stämmer ganska bra

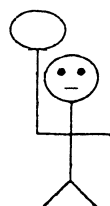
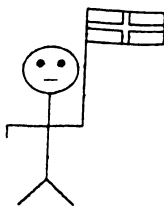
Flaggbarnet är bättre än kompisarna i idrott.

stämmer väldigt bra stämmer ganska bra

21.

Flaggbarnets förälder tycker att sitt barn är tillräckligt bra i idrott.

stämmer väldigt bra stämmer ganska bra

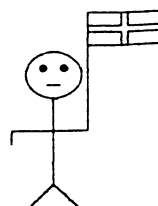
Ballongbarnets förälder tycker att sitt barn borde vara bättre i idrott.

stämmer väldigt bra stämmer ganska bra

22.

Ballongbarnets förälder pratar nästan aldrig om idrott med sitt barn.

stämmer väldigt bra stämmer ganska bra

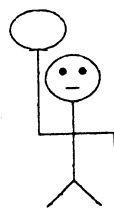
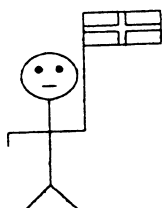
Flaggbarnets förälder pratar väldigt ofta om idrott med sitt barn.

stämmer väldigt bra stämmer ganska bra

23.

Flaggbarnets förälder är den som börjar att prata om idrott med sitt barn.

stämmer väldigt bra stämmer ganska bra

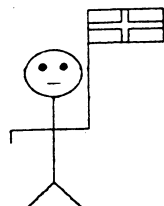
Ballongbarnet själv, är den som börjar att prata om idrott med sin förälder.

stämmer väldigt bra stämmer ganska bra

24.

Ballongbarnets förälder pratar oftast om idrott hemma och inte under träning och tävling.

stämmer väldigt bra stämmer ganska bra

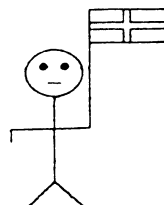
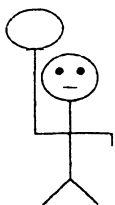
Flaggbarnets förälder pratar mest om idrott under träning och tävling och inte hemma.

stämmer väldigt bra stämmer ganska bra

25.

Ballongbarnets förälder är nöjd med sitt barn även när det går dåligt.

stämmer väldigt bra stämmer ganska bra

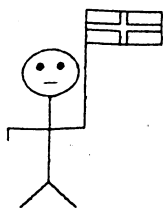
Flaggbarnets förälder är inte nöjd med sitt barn när det går dåligt.

stämmer väldigt bra stämmer ganska bra

26.

Flaggbarnets förälder tycker att sitt barn lägger för lite tid på idrott.

stämmer väldigt bra stämmer ganska bra

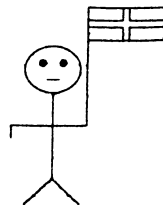
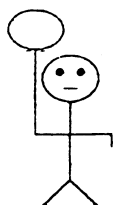
Ballongbarnets förälder tycker att sitt barn lägger lagom med tid på idrott.

stämmer väldigt bra stämmer ganska bra

27.

Ballongbarnet måste ibland träna för sin förälder även om barnet själv inte vill.

stämmer väldigt bra stämmer ganska bra

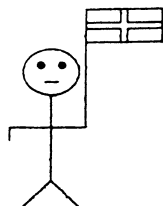
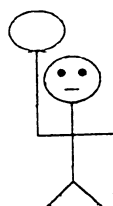
Flaggbarnet måste inte träna för sin förälder om barnet själv inte vill.

stämmer väldigt bra stämmer ganska bra

28.

Ballongbarnets förälder berömmar om det går bra.

stämmer väldigt bra stämmer ganska bra

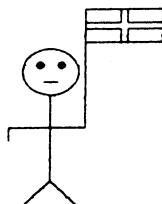
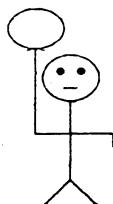
Flaggbarnets förälder berömmar inte om det går bra.

stämmer väldigt bra stämmer ganska bra

29.

Ballongbarnets förälder tröstar inte om det går dåligt.

stämmer väldigt bra stämmer ganska bra

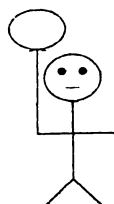
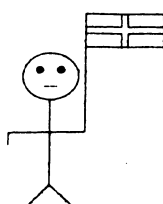
Flaggbarnets förälder tröstar om det går dåligt.

stämmer väldigt bra stämmer ganska bra

30.

Flaggbarnet är ibland med i idrott för att föräldern tycker att det är bra.

stämmer väldigt bra stämmer ganska bra

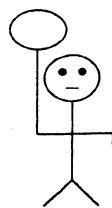
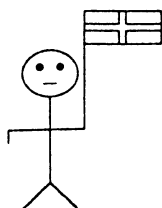
Ballongbarnet är med i idrott för att han/hon själv tycker att det är bra och inte för att föräldern vill det.

stämmer väldigt bra stämmer ganska bra

31.

Flaggbarnet blir inte nervös när föräldern är med på tävling.

stämmer väldigt bra stämmer ganska bra

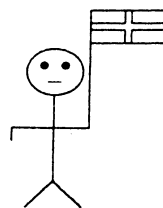
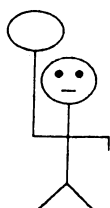
Ballongbarnet blir nervös när föräldern är med på tävling.

stämmer väldigt bra stämmer ganska bra

32.

Ballongbarnets förälder blir arg om det går dåligt för barnet.

stämmer väldigt bra stämmer ganska bra

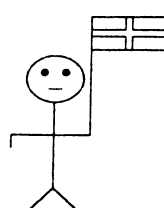
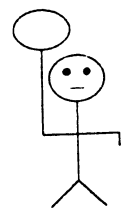
Flaggbarnets förälder blir inte arg om det går dåligt för barnet.

stämmer väldigt bra stämmer ganska bra

33.

Ballongbarnet är duktig i skolan.

stämmer väldigt bra stämmer ganska bra

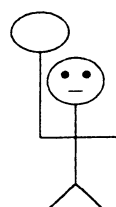
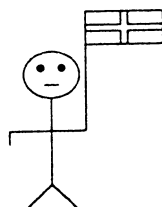
Flaggbarnet är inte så duktig i skolan.

stämmer väldigt bra stämmer ganska bra

34.

Flaggbarnet tycker att skolan är svårare än idrott.

stämmer väldigt bra stämmer ganska bra

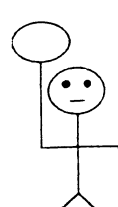
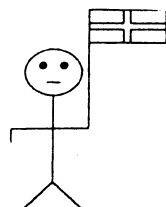
Ballongbarnet tycker att skolan är lättare än idrott.

stämmer väldigt bra stämmer ganska bra

35.

Flaggbarnet tycker att idrott är roligare än skolan.

stämmer väldigt bra stämmer ganska bra

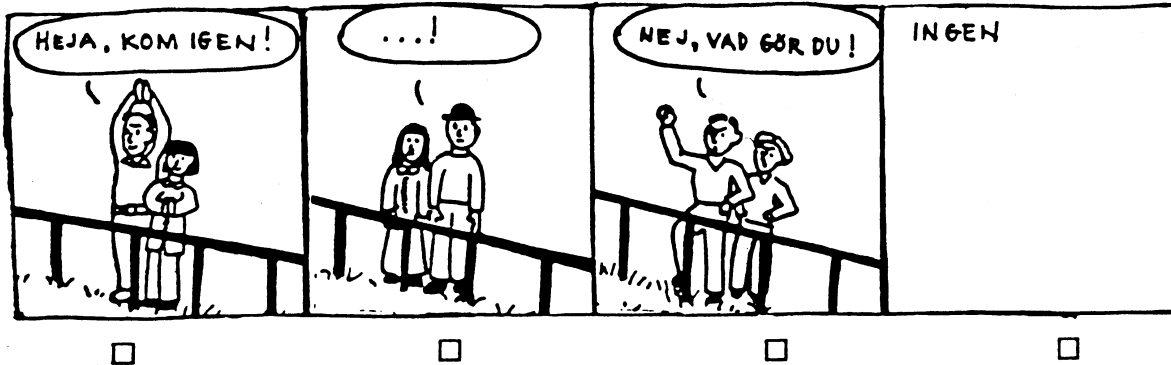

Ballongbarnet tycker att idrott är tråkigare än skolan.

stämmer väldigt bra stämmer ganska bra

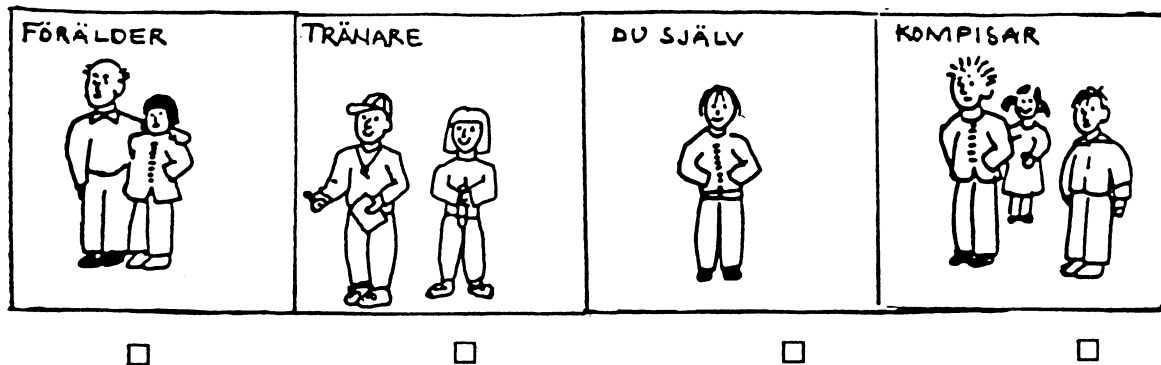
36.

Vilket bild passar bäst in på din förälder ? (Kryssa bara i en ruta.)

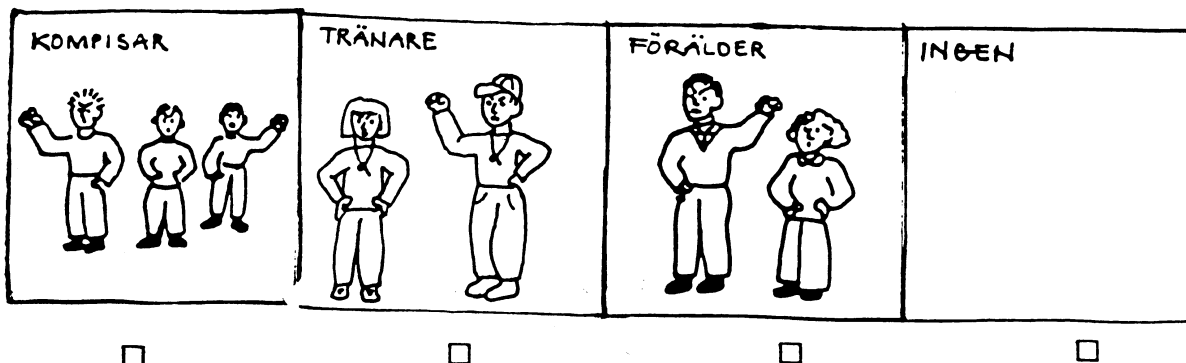
37.

Vem bestämmer mest över vad Du gör på träning och match ? (Bara en ruta.)

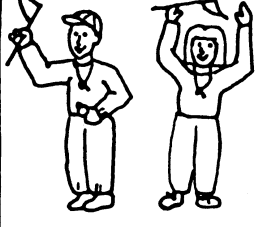
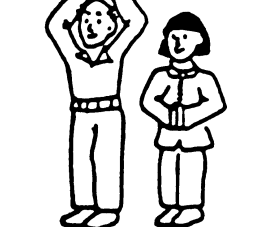

38.

Vem klagar mest på träning och tävling ? (Kryssa bara i en ruta.)

39.

Vem hejar och berömmar mest på träning och tävling ? (Bara en ruta)

TRÄNARE	FÖRÄLDER	KOMPISAR	INGEN
			
☐	☐	☐	☐

40.a

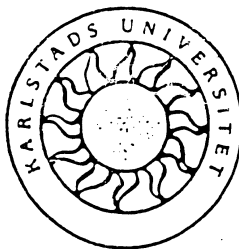
Har det hänt någon gång att det har känts svårt eller jobbigt att din förälder varit med under träning eller tävling?

Skriv och berätta _____

b. Har det hänt någon gång att det har känts riktigt bra att din förälder varit med under träning och tävling?

Skriv och berätta _____

TACK FÖR ATT DU VILLE SVARA PÅ FRÅGORNA !

Utbildningsvetenskap

Information om idrottsstudien "Barn – Föräldrar - Tränare"

Hej tränare och/eller förälder!

Idrott är ett ämne som engagerar och berör många i dagens samhälle. Inte minst barn- och ungdomsidrott som ofta diskuteras livligt i t ex media. En forskargrupp vid Institutionen för utbildningsvetenskap, Karlstads universitet har för avsikt att söka några av svaren på frågor rörande föräldrars, barns/ungdomars och tränares involvering i idrott. Genom en enkätundersökning med frågor till föräldrar, barn/ungdomar och tränare hoppas vi kunna få information om hur idrotten upplevs och fungerar.

Er förening har genom ett slumpmässigt urval kommit att ingå i denna undersökning. Studien riktar sig till föreningar med verksamhet för barn födda 1983 till 1991 i . Undersökningen omfattar åtta olika idrottsgrenar; fotboll, tennis, ridsport, simning, golf, handboll, friidrott och innebandy. Genom att kontakta ansvarig tränare i de utvalda föreningarna i respektive gren har vi fått möjlighet att genomföra undersökningen.

Vi vill med eftertryck poängtera att svaren från alla medverkande kommer att behandlas anonymt. Er medverkan är av yttersta vikt då svaren kan bidra till en mer nyanserad bild av barn- och ungdomsidrotten.

Har ni några frågor så ring gärna till någon av oss som ansvarar för undersökningen.

Med vänliga hälsningar

Göran Patriksson
Professor i idrottspedagogik
Tel: 031-7732481
Fax: 031-7732462

Christian Augustsson
Universitetsadjunkt
Tel: 054-7001118
e-mail:
Christian.Augustsson@kau.se

Claes Nyberg
Projektassistent
Tel: 054-213042

Enkät till barn och ungdomar i mellanstor stad

1. Jag är en Pojke Flicka
-
2. Jag är född år 19 _ _
-
3. I min förening tränar jag (idrottsgren).....
-
4. Hur många år har Du varit med i din förening ?
- Mindre än 1 år 1 till 2 år 2 till 4 år 4 år eller mer
-
5. Hur kommer det sig att Du började i din förening ? (Kryssa i flera rutor om du vill.)
- Kompisar var med Förälder ville det Jag ville börja själv Annan orsak
-
6. Varför har Du fortsatt att vara med i din förening ? (Kryssa i flera rutor om du vill.)
- Kompisar är med Förälder vill det För att få tävla Det är roligt Annan orsak
-
7. Hur ofta tränar Du i din förening ?
- 1 gång i veckan 2 till 3 gånger i veckan 4 gånger i veckan eller fler
-
8. Är Du med i flera idrottsgrenar ?
- Ja - vilka då ? Skriv på raden.....
- Nej
-
- 9.a Finns det någon annan idrottsgren Du hellre skulle vilja vara med i ?
- Ja, vilken då ? Skriv på raden.....
- Nej

9b.

Bara om du svarade Ja på fråga 9.a. Varför kan du inte vara med i den idrottsgren som du hellre skulle vilja vara med i ?

- Förälder vill inte Har inte tid Kompisar inte med Annan orsak
-

10.

Är andra i din familj med i din förening ? (Kryssa i flera rutor om du vill.)

- Ja, förälder Ja, syskon Nej
-

11.

Ställer din förälder upp för Dig i ditt idrottande ? (Kryssa i flera rutor om du vill.)

- Ja, förälder som tränare/ledare Ja, förälder som skjutsar/hämtar Ja, förälder som hejar och hjälper till Nej
-

12.

Brukar din förälder följa med och titta på när Du tränar och tävlar?

- Ja, alltid Ja, ibland Ja, sällan Nej, aldrig
-

13.

När din förälder tittar på när Du tränar och tävlar, vad tycker Du om det?

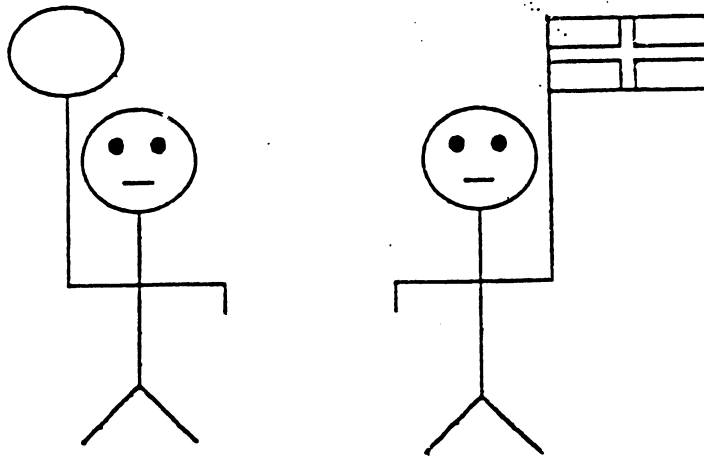
- Jag tycker att det är bra Det vore bättre om de inte var där Det gör inget om de är där
-

14.

Händer det någon gång att det känns jobbigt eller svårt att din förälder är med och tittar på dig under träning eller tävling?

- Ja, ofta Ja, ibland Ja, sällan Nej, aldrig
-

ÄR DU BALLONGBARN ELLER FLAGGBARN ?

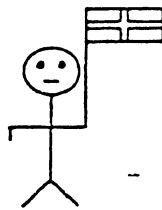
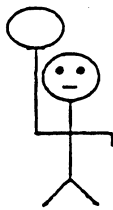

KRYSSA I VAD DU TYCKER STÄMMER FÖR DIG ! (BARA EN RUTA)

15.

Ballongbarnet tycker att det är roligt med idrott.

stämmer väldigt bra stämmer ganska bra

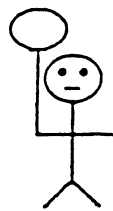
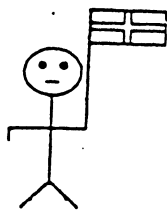
Flaggbarnet tycker inte att det är roligt med idrott.

stämmer väldigt bra stämmer ganska bra

16.

Flaggbarnet är bra i sin idrottsgren.

stämmer väldigt bra stämmer ganska bra

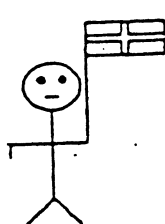
Ballongbarnet är inte så bra i sin idrottsgren.

stämmer väldigt bra stämmer ganska bra

17.

Ballongbarnet är inte lika bra som kompisarna i idrott.

stämmer väldigt bra stämmer ganska bra

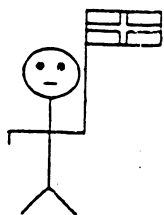
Flaggbarnet är bättre än kompisarna i idrott.

stämmer väldigt bra stämmer ganska bra

18.

Flaggbarnets förälder tycker att sitt barn är tillräckligt bra i idrott.

stämmer väldigt bra stämmer ganska bra

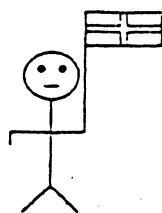
Ballongbarnets förälder tycker att sitt barn borde vara bättre i idrott.

stämmer väldigt bra stämmer ganska bra

19.

Flaggbarnets förälder tycker att sitt barn lägger för lite tid på idrott.

stämmer väldigt bra stämmer ganska bra

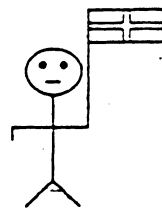
Ballongbarnets förälder tycker att sitt barn lägger lagom med tid på idrott.

stämmer väldigt bra stämmer ganska bra

20.

Ballongbarnet måste ibland träna för sin förälder även om barnet själv inte vill.

stämmer väldigt bra stämmer ganska bra

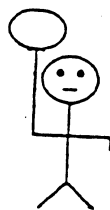
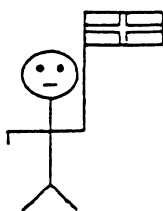
Flaggbarnet måste inte träna för sin förälder om barnet själv inte vill.

stämmer väldigt bra stämmer ganska bra

21.

Flaggbarnet är ibland med i idrott för att föräldern tycker att det är bra.

stämmer väldigt bra stämmer ganska bra

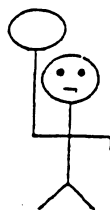
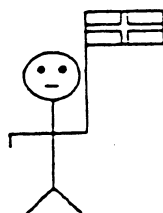
Ballongbarnet är med i idrott för att han/hon själv tycker att det är bra och inte för att föräldern vill det.

stämmer väldigt bra stämmer ganska bra

22.

Flaggbarnet blir inte nervös när föräldern är med på tävling.

stämmer väldigt bra stämmer ganska bra

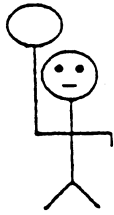

Ballongbarnet blir nervös när föräldern är med på tävling.

stämmer väldigt bra stämmer ganska bra

23.

Ballongbarnets förälder
blir arg om det går dåligt
för barnet.

stämmer
väldigt bra

stämmer
ganska bra

Flaggbarnets förälder
blir inte arg om det går
dåligt för barnet.

stämmer
väldigt bra

stämmer
ganska bra

FORTSÄTT PÅ NÄSTA SIDA !

HUR SER DU PÅ DIG SJÄLV? (Kryssa bara för en ruta)

24.

Jag känner mig säker
på mig själv

stämmer
väldigt bra

stämmer
ganska bra

Jag känner mig inte så
säker på mig själv

stämmer
väldigt bra

stämmer
ganska bra

25.

Jag tycker inte att jag klarar
de flesta saker lika bra som
som andra barn

stämmer
väldigt bra

stämmer
ganska bra

Jag tycker att jag klarar de
flesta saker lika bra som
andra barn

stämmer
väldigt bra

stämmer
ganska bra

26.

Jag är nöjd med mig själv

stämmer
väldigt bra

stämmer
ganska bra

Jag är inte så nöjd med
mig själv

stämmer
väldigt bra

stämmer
ganska bra

27.

Jag tycker inte att jag är
lika bra som andra barn
i de mesta

stämmer
väldigt bra

stämmer
ganska bra

Jag tycker att jag är lika
bra som andra barn i de
mesta

stämmer
väldigt bra

stämmer
ganska bra

28.

Jag vill vara som jag är

stämmer
väldigt bra

stämmer
ganska bra

Jag skulle mer vilja vara
som andra barn

stämmer
väldigt bra

stämmer
ganska bra

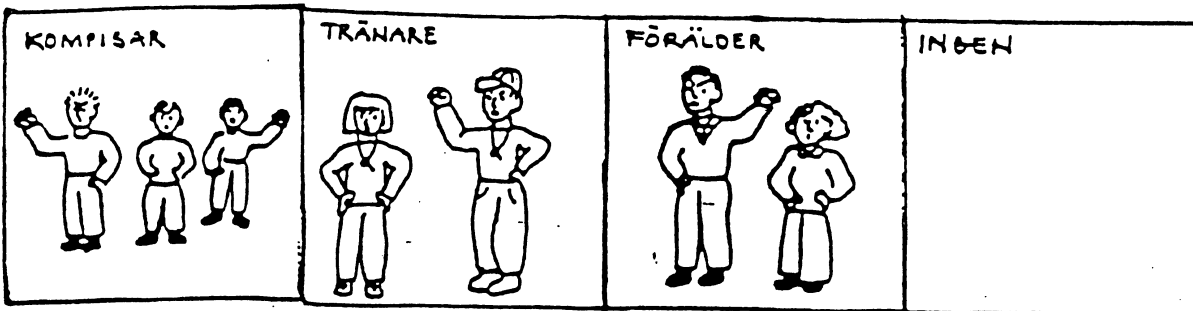
29.

Vilket bild passar bäst in på din förälder ? (Kryssa bara i en ruta.)

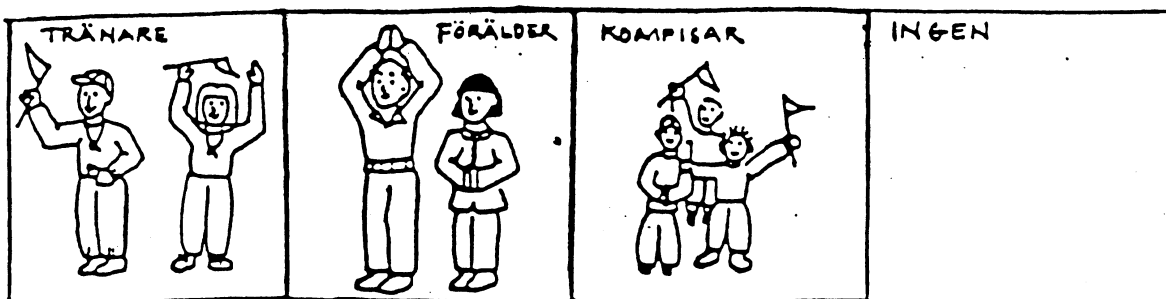
30.

Vem klagar mest på träning och tävling ? (Kryssa bara i en ruta.)

31.

Vem hejar och berömmar mest på träning och tävling ? (Bara en ruta)

32.a

Har det hänt någon gång att det har känts svårt eller jobbigt att din förälder varit med under träning eller tävling?

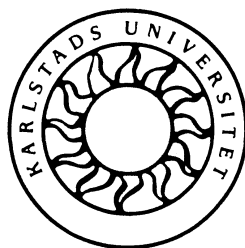
Skriv och berätta _____

b. Har det hänt någon gång att det har känts riktigt bra att din förälder varit med under träning och tävling?

Skriv och berätta _____

TACK FÖR ATT DU VILLE SVARA PÅ FRÅGORNA !

Karlstad

Ht 2003

Upplevelser av skola och idrott – ett projekt om barn och ungdomars "livsvärldar"

Hej!

Detta informationsbrev vänder sig till dig som är lärare, förälder och elev.

Jag heter Christian Augustsson och är doktorand i pedagogik vid Karlstads universitet. Sedan ett par år tillbaka driver jag, tillsammans med mina kollegor, ett forskningsprojekt kring barn och ungdomars upplevelser av skola och idrott. Det är mycket som händer under uppväxtåren både i skola och på fritiden. Inom detta forskningsområde finns det många frågor som väntar på svar. Vi vet idag alldeles för lite om hur barn och ungdomar upplever sin skolgång och hur fritiden påverkar deras identitetsutveckling.

Sedan tidigare har vi inom projektet studerat barn och ungdomar genom observationer och samlat in data genom enkäter. Dessa delar av projektet har huvudsakligen genomförts i storstadsregionen, xxxxxx, samt delvis i xxxxxx. Men vi har fortfarande "kunskapsluckor" kvar att fylla för att kunna ge en god bild av barn och ungdomars upplevda livsvärldar i vardagen.

Nu, under hösten 2003, är det meningen att vi skall gå vidare med intervju-undersökningar för att ytterligare kunna fördjupa kunskapen kring våra frågeställningar. Vi har slumpat fram er skola och klass genom lottdragning och skulle nu gärna se att vi fick er tillåtelse att intervjua en pojke och en flicka i varje klass. Intervjuerna kommer att genomföras på skoltid, i ett enskilt rum efter avtalad tid, och ta ca 30 min. Alla intervjusvar kommer att behandlas helt anonymt, då det inte är av intresse för projektet **vem** som har sagt **vad**. Självklart skall barnen och ungdomarna endast ställa upp av egen fri vilja, men vi behöver också er tillåtelse och samtycke.

Jag vore ytterst tacksam om vi kunde få fortsätta på vår väg mot ny kunskap kring de många intressanta och komplexa frågor som följer individens utveckling.

Ni som samtycker (lärare och förälder) och vill lämna tillåtelse till att jag intervjuar er elev/ert barn, kan på baksidan av detta brev skriva "**Jag ger mitt medgivande**" och ort, datum och underskrift med namnförtydligande. Du, förälder, kan sedan återlämna det påskrivna brevet till läraren. Återigen, självklart så skall bara er elev/ert barn ställa upp om de själva vill.

Om ni har några frågor så är det bara att ni hör av er till någon av oss i projektet.

Bästa hälsningar

Christian Augustsson/054-700 1885
Doktorand

christian.augustsson@kau.se

Göran Patriksson/031-773 24 81
Professor i pedagogik
goran.patriksson@ped.gu.se

Intervjuguide

BAKGRUND

- ◆ Hur gammal är du?

- ◆ Vilken klass går du i?

- ◆ Hur länge har du gått i denna skolan ?

SKOLA

- ◆ Vad tycker du om skolan?

- ◆ Har du många kompisar i skolan?

- ◆ Vad är roligast i skolan?

- ◆ Är det något som du tycker är tråkigt i skolan?

- ◆ Hur tycker du att det går för dig i skolan?

- ◆ Vad tycker dina föräldrar om hur det går för dig i skolan?

- ◆ Vad gör du helst efter skolan, på din fritid?

IDROTT

◆ Håller du på med någon idrott?

- Vilken idrottsgren är roligast?

◆ Hur många år har du hållit på med denna idrott?

◆ Hur kom det sig att du började med denna idrott?

◆ Vem eller vilka har betytt mest för dig i ditt idrottande?

◆ Hur kommer det sig att du har fortsatt att idrotta?

◆ Vad tycker du är roligast med idrott?

◆ Finns det något som är tråkigt med idrott?

- Vad i så fall?

- Varför då?

◆ Är du bra i idrott?

- Och jämfört med dina kompisar, är du lika bra, bättre eller sämre?

UPPFATTNINGAR OCH UPPLEVELSER AV POSITIVT STÖD OCH NEGATIV PRESS FRÅN FÖRÄLDRAR

- ◆ Är dina föräldrar med när du idrottar?
 - På vilket sätt?
 - Vad tycker du om det?
 - Kan du ge något exempel?

- ◆ Har dina föräldrar påverkat dig till att idrotta?
 - Har det varit lagom, för mycket eller för lite?
 - Kan du ge något exempel på det?

- ◆ När dina föräldrar är med när du idrottar, hur tycker du att det känns?
 - Känns det roligt och bra?
 - Eller kan det kännas stressande eller som för mycket press?
 - Har du något exempel på det?

- ◆ Hur betar sig dina föräldrar när du tävlar eller har match?
 - Om det går bra för dig, vad gör de då?
 - Och om det går dåligt för dig vad gör de då?

- ◆ Tycker du att dina föräldrar betar sig som du vill?
 - Om Nej, ge exempel?

◆ Känner du att du får stöd av dina föräldrar i ditt idrottande?

- (om Ja), på vilket sätt?

◆ Vad tror du att dina föräldrar hoppas på med dig och din idrott?

- Vill Ni samma saker med din idrott?
- (om inte) kan du förklara på vilket sätt?

◆ Tycker de att du lägger tillräckligt med tid på din idrott?

- Lägger dina föräldrar mycket tid på din idrott?
- Pengar?
- Engagemang?

◆ Vill de att du skall träna hårdare?

◆ Tycker dina föräldrar att du är tillräckligt bra i din idrott?

- (Eller tycker de att du borde vara bättre än du är?)

◆ Om du skulle förklara vad "föräldrapress" är, vad skulle du säga då?

◆ Har du känt dig för hårt pressad av dina föräldrar?

- (Om Ja) Kan du ge exempel på det?

◆ Har du sett andra som blivit för hårt pressade av sina föräldrar?

- På vilket sätt i så fall, har du några exempel?

HUR SER DU PÅ DIG SJÄLV?

(Följ upp med eventuella följdfrågor)

- ◆ Är du nöjd med dig själv?

- ◆ Känner du dig säker på dig själv?

- ◆ Vill du vara som du är?

- ◆ Känner du att du är lika bra som andra?

- ◆ Gör du saker lika bra som andra?

- ◆ Om du skulle förklara för mig vad självförtroende är, vad skulle du säga då?

- ◆ Hur är ditt självförtroende?

AVSLUT – FÖRÄNDRING – FANTASI

- ◆ Om du fick ändra på något i skolan, vad skulle du göra då?

- ◆ Om du fick ändra på något i ditt idrottande, vad skulle du göra då?

- ◆ Om du denna vecka skulle få en extra ledig dag, som en extra söndag, vad skulle du helst göra då?

Ett stort tack till dig för att du har hjälpt mig att
få svar på mina frågor om skola och idrott.

Lycka till med skola och din idrott!

Unga idrottares upplevelser av föräldrapress

Barn- och ungdomsidrotten i Sverige har debatterats livligt under lång tid. En fråga som diskuterats särskilt mycket under senare tid har varit hur omfattande den så kallade föräldrapressen är. Utländsk forskning har uppmärksammat problemet, medan svenska studier av betydelse har saknats.

I denna avhandling presenteras i sin helhet den forskning som under många år bedrivits inom projektet "Föräldrapress inom barn- och ungdomsidrott". Centrala frågeställningar som behandlas i avhandlingen berör bland annat: Hur kan föräldrapress definieras och hur utbredd är den? Vad kan det innebära för unga idrottare att uppleva föräldrapress? Finns det några skillnader avseende kön, ålder och idrottsgren? Kan man se någon koppling till upplevd självkänsla och fysisk/idrottslig kompetens?

Frågeställningarna diskuteras med utgångspunkt i tidigare forskning, socialpsykologisk- och utvecklingssekologisk teoribildning. Undersökningsmaterialet består av enkät- (n=601) och intervjudata (n=12) med ett urval av unga idrottare (8-16 år) aktiva inom de mest populära idrottsgrenarna för barn- och ungdomar idag.

Författaren Christian Augustsson är lärare och forskare i ämnet Idrottsvetenskap vid Karlstads universitet. Augustssons forskning har framför allt fokuserats mot barn- och ungdomsidrott, men han har också i sin praktiska verksamhet som idrottsledare stor erfarenhet av coaching på landslagsnivå och mental träning av elitidrottare.